

## Κατὰ Μαθθαῖον

Βίβλος<sup>1</sup> γενέσεως<sup>2</sup> Ἰησοῦ χριστοῦ, υἱοῦ Δαυίδ, υἱοῦ **1**

Ἀβραάμ.

Ἀβραάμ ἐγέννησεν τὸν Ἰσαάκ· Ἰσαὰκ δὲ ἐγέννησεν τὸν **2**

Ἰακώβ· Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰούδαν<sup>3</sup> καὶ τοὺς

ἀδελφοὺς αὐτοῦ· Ἰούδας<sup>3</sup> δὲ ἐγέννησεν τὸν Φαρὲς<sup>4</sup> καὶ **3**

τὸν Ζαρὰ ἐκ τῆς Θάμαρ· Φαρὲς<sup>4</sup> δὲ ἐγέννησεν τὸν

Ἑσρώμ· Ἑσρώμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀράμ·<sup>5</sup> Ἀράμ<sup>5</sup> δὲ **4**

ἐγέννησεν τὸν Ἀμιναδάβ· Ἀμιναδάβ δὲ ἐγέννησεν τὸν

Ναασσών·<sup>6</sup> Ναασσών<sup>6</sup> δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαλμών· **5**

Σαλμών δὲ ἐγέννησεν τὸν Βοόζ<sup>7</sup> ἐκ τῆς Ῥαχάβ· Βοόζ<sup>7</sup>

δὲ ἐγέννησεν τὸν Ὠβήδ<sup>8</sup> ἐκ τῆς Ῥούθ·<sup>9</sup> Ὠβήδ<sup>8</sup> δὲ

ἐγέννησεν τὸν Ἰεσσαί· Ἰεσσαί δὲ ἐγέννησεν τὸν Δαυὶδ **6**

τὸν βασιλέα.

<sup>1</sup> βίβλος, ου, ἡ, book, scroll. <sup>2</sup> γένεσις, εως, ἡ, origin, birth. <sup>3</sup> Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. <sup>4</sup> Φαρὲς, ὁ, Perez. <sup>5</sup> Ἀράμ, ὁ, Aram, Ram. <sup>6</sup> Ναασσών, ὁ, Nahshon. <sup>7</sup> Βοόζ, ὁ, Boaz. <sup>8</sup> Ὠβήδ, ὁ, Obed. <sup>9</sup> Ῥούθ, ἡ, Ruth.

Δαυὶδ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐγέννησεν τὸν Σολομῶνα<sup>1</sup> ἐκ τῆς  
 τοῦ Οὐρίου·<sup>2</sup> Σολομῶν<sup>1</sup> δὲ ἐγέννησεν τὸν Προβοάμ·<sup>3</sup> 7  
 Προβοάμ<sup>3</sup> δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιά· Ἀβιά δὲ ἐγέννησεν  
 τὸν Ἀσά· Ἀσά δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσαφάτ· Ἰωσαφάτ 8  
 δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωράμ·<sup>4</sup> Ἰωράμ<sup>4</sup> δὲ ἐγέννησεν τὸν  
 Ὀζιάν·<sup>5</sup> Ὀζίας<sup>5</sup> δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωάθαμ·<sup>6</sup> Ἰωάθαμ<sup>6</sup> 9  
 δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀχαζ·<sup>7</sup> Ἀχαζ<sup>7</sup> δὲ ἐγέννησεν τὸν  
 Ἐζεκιάν·<sup>8</sup> Ἐζεκιᾶς<sup>8</sup> δὲ ἐγέννησεν τὸν Μανασσῆ·<sup>9</sup> 10  
 Μανασσῆς<sup>9</sup> δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμών·<sup>10</sup> Ἀμών<sup>10</sup> δὲ  
 ἐγέννησεν τὸν Ἰωσίαν·<sup>11</sup> Ἰωσίας<sup>11</sup> δὲ ἐγέννησεν τὸν 11  
 Ἰεχονίαν<sup>12</sup> καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς  
 μετοικεσίας<sup>13</sup> Βαβυλῶνος·<sup>14</sup>

Μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν<sup>13</sup> Βαβυλῶνος,<sup>14</sup> Ἰεχονίας<sup>12</sup> 12  
 ἐγέννησεν τὸν Σαλαθιήλ·<sup>15</sup> Σαλαθιήλ<sup>15</sup> δὲ ἐγέννησεν  
 τὸν Ζοροβάβελ· Ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιούδ· 13

<sup>1</sup> Σολομῶν, υἱος, ὁ, Solomon. <sup>2</sup> Οὐρίας, ου, ὁ, Uriah. <sup>3</sup> Προβοάμ, ὁ, Rehoboam. <sup>4</sup> Ἰωράμ, ὁ, Joram, Jehoram. <sup>5</sup> Ὀζίας, ου, ὁ, Uzziah. <sup>6</sup> Ἰωαθάμ, ὁ, Jotham. <sup>7</sup> Ἀχάζ, ὁ, Ahaz. <sup>8</sup> Ἐζεκιᾶς, Hezekiah. <sup>9</sup> Μανασσῆς, ὁ, Manasseh. <sup>10</sup> Ἀμών, ὁ, Amon. <sup>11</sup> Ἰωσίας, ου, ὁ, Josiah. <sup>12</sup> Ἰεχονίας, ου, ὁ, Jechoniah. <sup>13</sup> μετοικεσία, ας, ἡ, change of abode, deportation. <sup>14</sup> Βαβυλῶν, Babylon. <sup>15</sup> Σαλαθιήλ, ὁ, Shealtiel, Salathiel.

Ἀβιουὺδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἑλιακεῖμ·<sup>1</sup> Ἑλιακεῖμ<sup>1</sup> δὲ  
ἐγέννησεν τὸν Ἀζώρ·<sup>2</sup> Ἀζώρ<sup>2</sup> δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαδῶκ· 14  
Σαδῶκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀχείμ· Ἀχείμ δὲ ἐγέννησεν  
τὸν Ἑλιοῦδ· Ἑλιοῦδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἑλεάζαρ· 15  
Ἑλεάζαρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ματθάν·<sup>3</sup> Ματθάν<sup>3</sup> δὲ  
ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ· Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν τὸν 16  
Ἰωσήφ τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς, ὁ  
λεγόμενος χριστός.

Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ<sup>4</sup> ἀπὸ Ἀβραὰμ ἕως Δαυὶδ γενεαὶ<sup>4</sup> 17  
δεκατέσσαρες·<sup>5</sup> καὶ ἀπὸ Δαυὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας<sup>6</sup>  
Βαβυλῶνος,<sup>7</sup> γενεαὶ<sup>4</sup> δεκατέσσαρες·<sup>5</sup> καὶ ἀπὸ τῆς  
μετοικεσίας<sup>6</sup> Βαβυλῶνος<sup>7</sup> ἕως τοῦ χριστοῦ, γενεαὶ<sup>4</sup>  
δεκατέσσαρες.<sup>5</sup>

<sup>1</sup> Ἑλιακεῖμ, ὁ, Eliakim. <sup>2</sup> Ἀζώρ, ὁ, Azor. <sup>3</sup> Ματθάν, ὁ, Matthan. <sup>4</sup> γενεά, αἱ, ἡ, generation. <sup>5</sup> δεκατέσσαρες, fourteen, 14. <sup>6</sup> μετοικεσία, ας, ἡ, change of abode, deportation. <sup>7</sup> Βαβυλῶν, Babylon.

Τοῦ δὲ Ἰησοῦ χριστοῦ ἡ γέννησις<sup>1</sup> οὕτως ἦν. 18

Μνηστευθείσης<sup>2</sup> γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ

Ἰωσήφ, πρὶν<sup>3</sup> ἢ συνελθεῖν<sup>4</sup> αὐτούς, εὐρέθη ἐν γαστρὶ<sup>5</sup>

ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, 19

δίκαιος ὢν, καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι,<sup>6</sup>

ἐβουλήθη<sup>7</sup> λάθρα<sup>8</sup> ἀπολῦσαι αὐτήν. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ 20

ἐνθυμηθέντος,<sup>9</sup> ἰδοὺ, ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ<sup>10</sup>

ἐφάνη<sup>11</sup> αὐτῷ, λέγων, Ἰωσήφ, υἱὸς Δαυίδ, μὴ

φοβηθῆς παραλαβεῖν<sup>12</sup> Μαριάμ τὴν γυναῖκά σου: τὸ

γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματος ἁγίου. 21

Τέξεται<sup>13</sup> δὲ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ

Ἰησοῦν: αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν

ἁμαρτιῶν αὐτῶν. Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα 22

πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου,

λέγοντος, Ἰδοὺ, ἡ παρθένος<sup>14</sup> ἐν γαστρὶ<sup>5</sup> ἔξει καὶ 23

τέξεται<sup>13</sup> υἱόν, καὶ καλέσουσιν τὸ ὄνομα αὐτοῦ

<sup>1</sup> γέννησις, εως, ἡ, nativity, birth. <sup>2</sup> μνηστεύω, ask in marriage. <sup>3</sup> πρὶν, before, formerly. <sup>4</sup> συνέρχομαι, come together, come or go with. <sup>5</sup> γαστήρ, τρος, ἡ, belly, womb. <sup>6</sup> παραδειγματίζω, expose, make an example of. <sup>7</sup> βούλομαι, wish, will. <sup>8</sup> λάθρα, secretly. <sup>9</sup> ἐνθυμέομαι, ponder, consider. <sup>10</sup> ὄναρ, τό, dream. <sup>11</sup> φαίνω, shine, appear. <sup>12</sup> παραλαμβάνω, receive, take. <sup>13</sup> τίκτω, give birth to, bear. <sup>14</sup> παρθένος, ου, ἡ, virgin.

Ἐμμανουήλ,<sup>1</sup> ὃ ἐστὶν μεθερμηνευόμενον,<sup>2</sup> Μεθ' ἡμῶν  
 ὁ θεός. Διεγερθεὶς<sup>3</sup> δὲ ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου,<sup>4</sup> 24  
 ἐποίησεν ὡς προσέταξεν<sup>5</sup> αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου· καὶ  
 παρέλαβεν<sup>6</sup> τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν 25  
 αὐτὴν ἕως οὗ ἔτεκεν<sup>7</sup> τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον·<sup>8</sup>  
 καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ<sup>9</sup> τῆς Ἰουδαίας,<sup>10</sup> 2  
 ἐν ἡμέραις Ἡρώδου<sup>11</sup> τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ, μάγοι<sup>12</sup> ἀπὸ  
 ἀνατολῶν<sup>13</sup> παρεγένοντο<sup>14</sup> εἰς Ἱεροσόλυμα, λέγοντες, 2  
 Ποῦ<sup>15</sup> ἐστὶν ὁ τεχθεὶς<sup>7</sup> βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;  
 Εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα<sup>16</sup> ἐν τῇ ἀνατολῇ,<sup>13</sup> καὶ  
 ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. Ἀκούσας δὲ Ἡρώδης<sup>11</sup> ὁ 3  
 βασιλεὺς ἐταράχθη,<sup>17</sup> καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ'  
 αὐτοῦ· καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ 4  
 γραμματεῖς τοῦ λαοῦ, ἐπυνθάνετο<sup>18</sup> παρ' αὐτῶν ποῦ<sup>15</sup>

<sup>1</sup> Ἐμμανουήλ, ὁ, Emmanuel. <sup>2</sup> μεθερμηνεύω, translate, interpret. <sup>3</sup> διεγείρω, arouse completely, stir up. <sup>4</sup> ὕπνος, οὐ, ὁ, sleep. <sup>5</sup> προστάσσω, command, order. <sup>6</sup> παραλαμβάνω, receive, take. <sup>7</sup> τίκτω, give birth to, bear. <sup>8</sup> πρωτότοκος, first-born. <sup>9</sup> Βηθλεὲμ, ἡ, Bethlehem. <sup>10</sup> Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. <sup>11</sup> Ἡρώδης, οὐ, ὁ, Herod. <sup>12</sup> μάγος, οὐ, ὁ, magician, sorcerer. <sup>13</sup> ἀνατολή, ἡς, ἡ, east, dawn. <sup>14</sup> παραγίνομαι, come, arrive. <sup>15</sup> ποῦ, where?. <sup>16</sup> ἀστήρ, ος, ὁ, star. <sup>17</sup> ταρασσω, trouble, agitate. <sup>18</sup> πυνθάνομαι, inquire, ask.

ὁ χριστὸς γεννᾶται. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, Ἐν Βηθλεὲμ<sup>1</sup> 5  
 τῆς Ἰουδαίας·<sup>2</sup> οὕτως γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ  
 προφήτου, Καὶ σὺ Βηθλεὲμ,<sup>1</sup> γῆ Ἰούδα,<sup>3</sup> οὐδαμῶς<sup>4</sup> 6  
 ἐλαχίστη<sup>5</sup> εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν<sup>6</sup> Ἰούδα·<sup>3</sup> ἐκ σοῦ γὰρ  
 ἐξελεύσεται ἡγούμενος,<sup>7</sup> ὅστις ποιμανεῖ<sup>8</sup> τὸν λαόν μου  
 τὸν Ἰσραήλ. Τότε Ἡρώδης,<sup>9</sup> λάθρᾳ<sup>10</sup> καλέσας τοὺς 7  
 μάγους,<sup>11</sup> ἠκρίβωσεν<sup>12</sup> παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ  
 φαινομένου<sup>13</sup> ἀστέρος.<sup>14</sup> Καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς 8  
 Βηθλεὲμ<sup>1</sup> εἶπεν, Πορευθέντες ἀκριβῶς<sup>15</sup> ἐξετάσατε<sup>16</sup>  
 περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὶ<sup>17</sup> δὲ εὑρητε, ἀπαγγείλατέ<sup>18</sup> μοι,  
 ὅπως καὶ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ. Οἱ δὲ 9  
 ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως ἐπορεύθησαν· καὶ ἰδοὺ, ὁ  
 ἀστήρ,<sup>14</sup> ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ,<sup>19</sup> προῆγεν<sup>20</sup> αὐτούς,  
 ἕως ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω<sup>21</sup> οὗ<sup>22</sup> ἦν τὸ παιδίον. Ἰδόντες δὲ 10  
 τὸν ἀστέρα,<sup>14</sup> ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα.<sup>23</sup> Καὶ 11

<sup>1</sup> Βηθλεὲμ, ἡ, Bethlehem. <sup>2</sup> Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. <sup>3</sup> Ἰούδα, ὁ, Judah, Judas. <sup>4</sup> οὐδαμῶς, by no means. <sup>5</sup> ἐλάχιστος, least, smallest. <sup>6</sup> ἡγεμὼν, ὄνος, ὁ, governor, leader. <sup>7</sup> ἡγέομαι, lead, be chief. <sup>8</sup> ποιμαίνω, shepherd, rule. <sup>9</sup> Ἡρώδης, ου, ὁ, Herod. <sup>10</sup> λάθρᾳ, secretly. <sup>11</sup> μάγος, ου, ὁ, magician, sorcerer. <sup>12</sup> ἀκριβῶς, ascertain precisely. <sup>13</sup> φαίνω, shine, appear. <sup>14</sup> ἀστήρ, ος, ὁ, star. <sup>15</sup> ἀκριβῶς, carefully, accurately. <sup>16</sup> ἐξετάζω, scrutinize, examine. <sup>17</sup> ἐπὶ, when, as soon as. <sup>18</sup> ἀπαγγέλλω, announce, report. <sup>19</sup> ἀνατολή, ἡς, ἡ, east, dawn. <sup>20</sup> προάγω, lead forth, go before. <sup>21</sup> ἐπάνω, above, over (gen). <sup>22</sup> οὗ, where, when. <sup>23</sup> σφόδρα, exceedingly, greatly.

ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν, εἶδον τὸ παιδίον μετὰ  
Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες  
προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς<sup>1</sup>  
αὐτῶν προσήνεγκαν<sup>2</sup> αὐτῷ δῶρα,<sup>3</sup> χρυσὸν<sup>4</sup> καὶ  
λίβανον<sup>5</sup> καὶ σμύρναν.<sup>6</sup> Καὶ χρηματισθέντες<sup>7</sup> κατ' 12  
ὄναρ<sup>8</sup> μὴ ἀνακάμψαι<sup>9</sup> πρὸς Ἡρώδην,<sup>10</sup> δι' ἄλλης ὁδοῦ  
ἀνεχώρησαν<sup>11</sup> εἰς τὴν χώραν<sup>12</sup> αὐτῶν.

Ἀναχωρησάντων<sup>11</sup> δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ, ἄγγελος κυρίου 13  
φαίνεται<sup>13</sup> κατ' ὄναρ<sup>8</sup> τῷ Ἰωσήφ, λέγων, Ἐγερθεὶς  
παράλαβε<sup>14</sup> τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ  
φεύγε<sup>15</sup> εἰς Αἴγυπτον,<sup>16</sup> καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἶπω σοί:  
μέλλει γὰρ Ἡρώδης<sup>10</sup> ζητεῖν τὸ παιδίον, τοῦ ἀπολέσαι  
αὐτό. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν<sup>14</sup> τὸ παιδίον καὶ τὴν 14  
μητέρα αὐτοῦ νυκτός, καὶ ἀνεχώρησεν<sup>11</sup> εἰς Αἴγυπτον,  
καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς<sup>17</sup> Ἡρώδου:<sup>10</sup> ἵνα 15

<sup>1</sup> θησαυρός, οὐ, ὁ, storehouse, treasure. <sup>2</sup> προσφέρω, bring to, offer. <sup>3</sup> δῶρον, οὐ, τό, gift, present. <sup>4</sup> χρυσός, οὐ, ὁ, gold, anything made of gold. <sup>5</sup> λίβανος, οὐ, ὁ, (the) Lebanon, incense. <sup>6</sup> σμύρνα, ἡς, ἡ, myrrh (a costly perfume), Smyrna. <sup>7</sup> χρηματίζω, instruct, reveal. <sup>8</sup> ὄναρ, τό, dream. <sup>9</sup> ἀνακάμπτω, turn back, return. <sup>10</sup> Ἡρώδης, οὐ, ὁ, Herod. <sup>11</sup> ἀναχωρέω, depart, withdraw. <sup>12</sup> χώρα, ας, ἡ, land, region. <sup>13</sup> φαίνω, shine, appear. <sup>14</sup> παραλαμβάνω, receive, take. <sup>15</sup> φεύγω, flee, escape. <sup>16</sup> Αἴγυπτος, οὐ, ἡ, Egypt. <sup>17</sup> τελευτή, ἡς, ἡ, end, death.

πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου,  
 λέγοντος, Ἐξ Αἰγύπτου<sup>1</sup> ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου. Τότε 16  
 Ἡρώδης,<sup>2</sup> ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη<sup>3</sup> ὑπὸ τῶν μάγων,<sup>4</sup>  
 ἐθυμώθη<sup>5</sup> λίαν,<sup>6</sup> καὶ ἀποστείλας ἀνείλεν<sup>7</sup> πάντας τοὺς  
 παῖδας<sup>8</sup> τοὺς ἐν Βηθλεὲμ<sup>9</sup> καὶ ἐν πᾶσιν τοῖς ὁρίοις<sup>10</sup>  
 αὐτῆς, ἀπὸ διετοῦς<sup>11</sup> καὶ κατωτέρω,<sup>12</sup> κατὰ τὸν χρόνον  
 ὃν ἠκρίβωσεν<sup>13</sup> παρὰ τῶν μάγων.<sup>4</sup> Τότε ἐπληρώθη τὸ 17  
 ῥηθὲν ὑπὸ Ἰερεμίου<sup>14</sup> τοῦ προφήτου, λέγοντος, Φωνὴ 18  
 ἐν Ῥαμᾷ<sup>15</sup> ἠκούσθη, θρήνος<sup>16</sup> καὶ κλαυθμὸς<sup>17</sup> καὶ  
 ὄδυρμός<sup>18</sup> πολλός, Ῥαχὴλ κλαίουσα<sup>19</sup> τὰ τέκνα αὐτῆς,  
 καὶ οὐκ ἤθελεν παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσὶν. 19  
 Τελευτήσαντος<sup>20</sup> δὲ τοῦ Ἡρώδου,<sup>2</sup> ἰδοὺ, ἄγγελος  
 κυρίου κατ' ὄναρ<sup>21</sup> φαίνεται<sup>22</sup> τῷ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ,<sup>1</sup> 20  
 λέγων, Ἐγερθεὶς παράλαβε<sup>23</sup> τὸ παιδίον καὶ τὴν  
 μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραὴλ:

<sup>1</sup> Αἴγυπτος, ου, ἡ, Egypt. <sup>2</sup> Ἡρώδης, ου, ὁ, Herod. <sup>3</sup> ἐμπαίζω, mock. <sup>4</sup> μάγος, ου, ὁ, magician, sorcerer. <sup>5</sup> θυμώω, provoke to anger. <sup>6</sup> λίαν, greatly, very. <sup>7</sup> ἀναιρέω, take up, kill. <sup>8</sup> παῖς, ὁ, male or female child, servant. <sup>9</sup> Βηθλεὲμ, ἡ, Bethlehem. <sup>10</sup> ὅριον, ου, τό, boundary, region. <sup>11</sup> διετής, two years old. <sup>12</sup> κάτω, down, below. <sup>13</sup> ἀκριβόω, ascertain precisely. <sup>14</sup> Ἰερεμίας, ου, ὁ, Jeremiah. <sup>15</sup> Ῥαμᾷ, ἡ, Rama. <sup>16</sup> θρήνος, ου, ὁ, wailing, lamentation. <sup>17</sup> κλαυθμός, οὗ, ὁ, weeping, lamentation. <sup>18</sup> ὄδυρμός, οὗ, ὁ, lamentation, mourning. <sup>19</sup> κλαίω, weep, weep for. <sup>20</sup> τελευτάω, die, end. <sup>21</sup> ὄναρ, τό, dream. <sup>22</sup> φαίνω, shine, appear. <sup>23</sup> παραλαμβάνω, receive, take.



τεθνήκασιν<sup>1</sup> γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. 21

Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν<sup>2</sup> τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα  
αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς γῆν Ἰσραήλ. Ἀκούσας δὲ ὅτι 22

Ἀρχέλαος<sup>3</sup> βασιλεύει<sup>4</sup> ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας<sup>5</sup> ἀντί<sup>6</sup>

Ἡρώδου<sup>7</sup> τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν:

χρηματισθεὶς<sup>8</sup> δὲ κατ' ὄναρ,<sup>9</sup> ἀνεχώρησεν<sup>10</sup> εἰς τὰ μέρη

τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἐλθὼν κατώκησεν<sup>12</sup> εἰς πόλιν 23

λεγομένην Ναζαρέτ:<sup>13</sup> ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ

τῶν προφητῶν, ὅτι Ναζωραῖος<sup>14</sup> κληθήσεται.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται<sup>15</sup> Ἰωάννης ὁ 3

βαπτιστής,<sup>16</sup> κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ<sup>17</sup> τῆς Ἰουδαίας,<sup>5</sup> 2

καὶ λέγων, Μετανοεῖτε:<sup>18</sup> ἤγγικεν<sup>19</sup> γὰρ ἡ βασιλεία

τῶν οὐρανῶν. Οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥηθεὶς ὑπὸ Ἡσαΐου<sup>20</sup> 3

τοῦ προφήτου, λέγοντος, Φωνὴ βοῶντος<sup>21</sup> ἐν τῇ

ἐρήμῳ,<sup>17</sup> Ἐτοιμάσατε<sup>22</sup> τὴν ὁδὸν κυρίου: εὐθείας<sup>23</sup>

<sup>1</sup> θνήσκω, die, am dying. <sup>2</sup> παραλαμβάνω, receive, take. <sup>3</sup> Ἀρχέλαος, ου, ὁ, Archelaus. <sup>4</sup> βασιλεύω, reign, rule. <sup>5</sup> Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. <sup>6</sup> ἀντί, instead of, in place of. <sup>7</sup> Ἡρώδης, ου, ὁ, Herod. <sup>8</sup> χρηματίζω, instruct, reveal. <sup>9</sup> ὄναρ, τό, dream. <sup>10</sup> ἀναχωρέω, depart, withdraw. <sup>11</sup> μέρος, ους, τό, part, portion. <sup>12</sup> κατοικέω, inhabit, dwell. <sup>13</sup> Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. <sup>14</sup> Ναζωραῖος, ου, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth. <sup>15</sup> παραγίνομαι, come, arrive. <sup>16</sup> βαπτιστής, οὔ, ὁ, baptist, baptizer. <sup>17</sup> ἐρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. <sup>18</sup> μετανοέω, repent, change my mind. <sup>19</sup> ἐγγίζω, come near, approach. <sup>20</sup> Ἡσαΐας, ου, ὁ, Isaiah. <sup>21</sup> βοάω, cry aloud, shout. <sup>22</sup> ἐτοιμάζω, prepare, make ready. <sup>23</sup> εὐθύς, immediately, at once.

ποιεῖτε τὰς τρίβους<sup>1</sup> αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶχεν 4  
 τὸ ἔνδυμα<sup>2</sup> αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν<sup>3</sup> καμήλου,<sup>4</sup> καὶ ζώνην<sup>5</sup>  
 δερματίνην<sup>6</sup> περὶ τὴν ὀσφύν<sup>7</sup> αὐτοῦ· ἡ δὲ τροφή<sup>8</sup>  
 αὐτοῦ ἦν ἀκρίδες<sup>9</sup> καὶ μέλι<sup>10</sup> ἄγριον.<sup>11</sup> Τότε 5  
 ἐξεπορεύετο<sup>12</sup> πρὸς αὐτὸν Ἱεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ  
 Ἰουδαία<sup>13</sup> καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος<sup>14</sup> τοῦ Ἰορδάνου·<sup>15</sup> καὶ 6  
 ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ<sup>15</sup> ὑπ' αὐτοῦ,  
 ἐξομολογούμενοι<sup>16</sup> τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. Ἰδὼν δὲ 7  
 πολλοὺς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων<sup>17</sup>  
 ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα<sup>18</sup> αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς,  
 Γεννήματα<sup>19</sup> ἐχιδνῶν,<sup>20</sup> τίς ὑπέδειξεν<sup>21</sup> ὑμῖν φυγεῖν<sup>22</sup>  
 ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;<sup>23</sup> Ποιήσατε οὖν καρπὸν 8  
 ἄξιον<sup>24</sup> τῆς μετανοίας·<sup>25</sup> καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν 9  
 ἑαυτοῖς, Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ· λέγω γὰρ ὑμῖν  
 ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγείραι τέκνα

<sup>1</sup> τρίβος, ου, ἡ, beaten track, path. <sup>2</sup> ἔνδυμα, τος, τό, apparel (esp. the outer robe). <sup>3</sup> θρίξ, τριχός, ἡ, hair. <sup>4</sup> κάμηλος, ου, ὁ, camel. <sup>5</sup> ζώνη, ης, ἡ, belt, girdle. <sup>6</sup> δερμάτινος, leather, made of skin. <sup>7</sup> ὀσφύς, ὅς, ἡ, waist, hip. <sup>8</sup> τροφή, ἡς, ἡ, food, nourishment. <sup>9</sup> ἀκρίς, ἴδος, ἡ, locust. <sup>10</sup> μέλι, ιτος, τό, honey. <sup>11</sup> ἄγριος, wild, savage. <sup>12</sup> ἐκπορεύομαι, go out, come out. <sup>13</sup> Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. <sup>14</sup> περίχωρος, ου, ἡ, neighboring. <sup>15</sup> Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. <sup>16</sup> ἐξομολογέω, confess, profess. <sup>17</sup> Σαδδουκαῖος, ου, ὁ, Sadducee. <sup>18</sup> βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. <sup>19</sup> γέννημα, τος, τό, offspring, child. <sup>20</sup> ἐχίδνα, ης, ἡ, viper, serpent. <sup>21</sup> ὑποδείκνυμι, show, indicate. <sup>22</sup> φεύγω, flee, escape. <sup>23</sup> ὀργή, ἡς, ἡ, wrath, anger. <sup>24</sup> ἄξιος, worthy, deserving. <sup>25</sup> μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind.

τῷ Ἀβραάμ. Ἦδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη<sup>1</sup> πρὸς τὴν ῥίζαν<sup>2</sup> τῶν 10

δένδρων<sup>3</sup> κείται·<sup>4</sup> πᾶν οὖν δένδρον<sup>3</sup> μὴ ποιοῦν καρπὸν

καλὸν ἐκκόπτεται<sup>5</sup> καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. Ἐγὼ μὲν 11

βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν·<sup>6</sup> ὁ δὲ ὀπίσω<sup>7</sup> μου

ἐρχόμενος ἰσχυρότερός<sup>8</sup> μου ἐστίν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανός

τὰ ὑποδήματα<sup>10</sup> βαστάσαι·<sup>11</sup> αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν

πνεύματι ἁγίῳ. Οὗ τὸ πτύον<sup>12</sup> ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ 12

διακαθαρί<sup>13</sup> τὴν ἄλωνα<sup>14</sup> αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν

σίτον<sup>15</sup> αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην,<sup>16</sup> τὸ δὲ ἄχυρον<sup>17</sup>

κατακαύσει<sup>18</sup> πυρὶ ἀσβέστω.<sup>19</sup>

Τότε παραγίνεται<sup>20</sup> ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν 13

Ἰορδάνην<sup>21</sup> πρὸς τὸν Ἰωάννην, τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ’

αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰωάννης διεκώλυεν<sup>22</sup> αὐτόν, λέγων, Ἐγὼ 14

χρεῖαν<sup>23</sup> ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς

<sup>1</sup> ἀξίνη, ης, ἡ, axe. <sup>2</sup> ῥίζα, ης, ἡ, root, that which grows from the root. <sup>3</sup> δένδρον, ου, τό, tree. <sup>4</sup> κείμαι, lie, be laid. <sup>5</sup> ἐκκόπτω, cut out, cut off. <sup>6</sup> μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind. <sup>7</sup> ὀπίσω, behind, after (gen). <sup>8</sup> ἰσχυρός, strong, mighty. <sup>9</sup> ἱκανός, sufficient, able. <sup>10</sup> ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. <sup>11</sup> βαστάζω, bear, carry. <sup>12</sup> πτύον, ου, τό, winnowing fork. <sup>13</sup> διακαθαρίζω, clean out, cleanse thoroughly. <sup>14</sup> ἄλων, ος, ἡ, threshing floor. <sup>15</sup> σίτος, ου, ὁ, wheat, grain. <sup>16</sup> ἀποθήκη, ης, ἡ, storehouse, barn. <sup>17</sup> ἄχυρον, ου, τό, chaff. <sup>18</sup> κατακαίω, burn up, consume entirely. <sup>19</sup> ἀσβεστος, unquenchable, inextinguishable. <sup>20</sup> παραγίνομαι, come, arrive. <sup>21</sup> Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. <sup>22</sup> διακωλύω, prevent, obstinately prevent. <sup>23</sup> χρεία, ας, ἡ, need, necessity.

με; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν, Ἄφες 15

ἄρτι:<sup>1</sup> οὕτως γὰρ πρέπον<sup>2</sup> ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πάσαν

δικαιοσύνην. Τότε ἀφήσιν αὐτόν. Καὶ βαπτισθεὶς ὁ 16

Ἰησοῦς ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος: καὶ ἰδού,

ἀνεώχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδεν τὸ πνεῦμα τοῦ

θεοῦ καταβαῖνον ὥσει<sup>3</sup> περιστερὰν<sup>4</sup> καὶ ἐρχόμενον ἐπ’

αὐτόν. Καὶ ἰδού, φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν, λέγουσα, 17

Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.<sup>5</sup>

Τότε ὁ Ἰησοῦς ἀνέχθη<sup>6</sup> εἰς τὴν ἔρημον<sup>7</sup> ὑπὸ τοῦ 4

πνεύματος, πειρασθῆναι<sup>8</sup> ὑπὸ τοῦ διαβόλου.<sup>9</sup> Καὶ 2

νηστεύσας<sup>10</sup> ἡμέρας τεσσαράκοντα<sup>11</sup> καὶ νύκτας

τεσσαράκοντα,<sup>11</sup> ὕστερον<sup>12</sup> ἐπείνασεν.<sup>13</sup> Καὶ 3

προσελθὼν αὐτῷ ὁ πειράζων<sup>8</sup> εἶπεν, Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ

θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. Ὁ δὲ 4

ἀποκριθεὶς εἶπεν, Γέγραπται, Οὐκ ἐπ’ ἄρτῳ μόνῳ

<sup>1</sup> ἄρτι, now, just now. <sup>2</sup> πρέπω, be clearly seen, be fitting. <sup>3</sup> ὥσει, like, about. <sup>4</sup> περιστερὰ, ἄς, ἡ, dove. <sup>5</sup> εὐδοκέω, think it good, be well pleased with. <sup>6</sup> ἀνάγω, lead up, restore. <sup>7</sup> ἔρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. <sup>8</sup> πειράζω, test, tempt. <sup>9</sup> διάβολος, ου, ὁ, slanderer, accuser. <sup>10</sup> νηστεύω, fast. <sup>11</sup> τεσσαράκοντα, forty, 40. <sup>12</sup> ὕστερον, lastly, afterward. <sup>13</sup> πεινάω, hunger, am hungry.

ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι  
 ἐκπορευομένῳ<sup>1</sup> διὰ στόματος θεοῦ. Τότε 5  
 παραλαμβάνει<sup>2</sup> αὐτὸν ὁ διάβολος<sup>3</sup> εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν,  
 καὶ ἵστησιν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον<sup>4</sup> τοῦ ἱεροῦ, καὶ 6  
 λέγει αὐτῷ, Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν<sup>5</sup> κάτω:<sup>6</sup>  
 γέγραπται γὰρ ὅτι Τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται<sup>7</sup>  
 περὶ σοῦ: καί, Ἐπὶ χειρῶν ἁροῦσίν σε, μήποτε<sup>8</sup>  
 προσκόψῃς<sup>9</sup> πρὸς λίθον τὸν πόδα σοῦ. Ἐφη αὐτῷ ὁ 7  
 Ἰησοῦς, Πάλιν γέγραπται, Οὐκ ἐκπειράσεις<sup>10</sup> κύριον  
 τὸν θεόν σου. Πάλιν παραλαμβάνει<sup>2</sup> αὐτὸν ὁ 8  
 διάβολος<sup>3</sup> εἰς ὄρος ὑψηλὸν<sup>11</sup> λίαν,<sup>12</sup> καὶ δείκνυσιν<sup>13</sup>  
 αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου καὶ τὴν δόξαν  
 αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτῷ, Ταῦτα πάντα σοι δώσω, ἐὰν 9  
 πεσὼν προσκυνήσῃς μοι. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, 10  
 Ὕπαγε ὀπίσω<sup>14</sup> μου, Σατανᾶ:<sup>15</sup> γέγραπται γάρ,  
 Κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ

<sup>1</sup> ἐκπορεύομαι, go out, come out. <sup>2</sup> παραλαμβάνω, receive, take. <sup>3</sup> διάβολος, ου, ὁ, slanderer, accuser. <sup>4</sup> πτερύγιον, ου, τό, highest point, pinnacle. <sup>5</sup> σεαυτοῦ, yourself, of you. <sup>6</sup> κάτω, down, below. <sup>7</sup> ἐντέλλομαι, command, give orders.

<sup>8</sup> μήποτε, never, lest perchance. <sup>9</sup> προσκόπτω, strike against, stumble. <sup>10</sup> ἐκπειράζω, test thoroughly, tempt. <sup>11</sup>

ὑψηλός, high, lofty. <sup>12</sup> λίαν, greatly, very. <sup>13</sup> δείκνυμι, show, point out. <sup>14</sup> ὀπίσω, behind, after (gen). <sup>15</sup> Σατανᾶς, ᾱ, ὁ, Satan, adversary.

λατρεύσεις.<sup>1</sup> Τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διάβολος:<sup>2</sup> καὶ ἰδοὺ, 11

ἄγγελοι προσήλθον καὶ διηκόνουν<sup>3</sup> αὐτῷ.

Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη, 12

ἀνεχώρησεν<sup>4</sup> εἰς τὴν Γαλιλαίαν: καὶ καταλιπὼν<sup>5</sup> τὴν 13

Ναζαρέτ,<sup>6</sup> ἐλθὼν κατώκησεν<sup>7</sup> εἰς Καπερναοὺμ<sup>8</sup> τὴν

παραθαλασσίαν,<sup>9</sup> ἐν ὁρίοις<sup>10</sup> Ζαβουλὼν<sup>11</sup> καὶ

Νεφθαλείμ:<sup>12</sup> ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου<sup>13</sup> τοῦ 14

προφήτου, λέγοντος, Γῆ Ζαβουλὼν<sup>11</sup> καὶ γῆ 15

Νεφθαλείμ,<sup>12</sup> ὁδὸν θαλάσσης, πέραν<sup>14</sup> τοῦ Ἰορδάνου,<sup>15</sup>

Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, ὁ λαὸς ὁ κατήμενος ἐν σκότει<sup>16</sup> 16

εἶδεν φῶς μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρα<sup>17</sup> καὶ

σκιᾷ<sup>18</sup> θανάτου, φῶς ἀνέτειλεν<sup>19</sup> αὐτοῖς.

<sup>1</sup> λατρεύω, serve, worship. <sup>2</sup> διάβολος, ου, ὁ, slanderer, accuser. <sup>3</sup> διακονέω, serve, minister. <sup>4</sup> ἀναχωρέω, depart, withdraw. <sup>5</sup> καταλείπω, leave, leave behind. <sup>6</sup> Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. <sup>7</sup> κατοικέω, inhabit, dwell. <sup>8</sup> Καπερναοὺμ, ἡ, Capernaum. <sup>9</sup> παραθαλάσσιος, by the sea. <sup>10</sup> ὄριον, ου, τό, boundary, region. <sup>11</sup> Ζαβουλὼν, ὁ, Zebulun, Zebulon. <sup>12</sup> Νεφθαλείμ, ὁ, Naphtali. <sup>13</sup> Ἡσαΐας, ου, ὁ, Isaiah. <sup>14</sup> πέραν, on the other side of, beyond (gen). <sup>15</sup> Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. <sup>16</sup> σκότος, ους, τό, darkness. <sup>17</sup> χώρα, ας, ἡ, land, region. <sup>18</sup> σκιά, ας, ἡ, shadow, thick darkness. <sup>19</sup> ἀνατέλλω, cause to rise, make to rise.

Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρύσσειν καὶ λέγειν, 17

Μετανοεῖτε: <sup>1</sup> ἤγγικεν <sup>2</sup> γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν 18

δύο ἀδελφούς, Σίμωνα τὸν λεγόμενον Πέτρον, καὶ

Ἀνδρέαν<sup>3</sup> τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας

ἀμφίβληστρον<sup>4</sup> εἰς τὴν θάλασσαν: ἦσαν γὰρ ἀλιεῖς.<sup>5</sup> 19

Καὶ λέγει αὐτοῖς, Δεῦτε<sup>6</sup> ὀπίσω<sup>7</sup> μου, καὶ ποιήσω

ὕμᾱς ἀλιεῖς<sup>8</sup> ἀνθρώπων. Οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὰ 20

δίκτυα<sup>8</sup> ἠκολούθησαν αὐτῷ. Καὶ προβάς<sup>9</sup> ἐκεῖθεν,<sup>10</sup> 21

εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφούς, Ἰάκωβον<sup>11</sup> τὸν τοῦ

Ζεβεδαίου<sup>12</sup> καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ

πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου<sup>12</sup> τοῦ πατρὸς αὐτῶν,

καταρτίζοντας<sup>13</sup> τὰ δίκτυα<sup>8</sup> αὐτῶν: καὶ ἐκάλεσεν

αὐτούς. Οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν 22

πατέρα αὐτῶν ἠκολούθησαν αὐτῷ.

<sup>1</sup> μετανοέω, repent, change my mind. <sup>2</sup> ἐγγίζω, come near, approach. <sup>3</sup> Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew. <sup>4</sup> ἀμφίβληστρον, ου, τό, fishing net, net used for capturing. <sup>5</sup> ἀλιεύς, ὁ, fisherman. <sup>6</sup> δεῦτε, come!. <sup>7</sup> ὀπίσω, behind, after (gen). <sup>8</sup> δίκτυον, ου, τό, net, fishing net. <sup>9</sup> προβαίνω, go forward, advance. <sup>10</sup> ἐκεῖθεν, from there, from that place. <sup>11</sup> Ἰάκωβος, James, Jacob. <sup>12</sup> Ζεβεδαῖος, ου, ὁ, Zebedee. <sup>13</sup> καταρτίζω, mend, fit.

Καὶ περιῆγεν<sup>1</sup> ὅλην τὴν Γαλιλαίαν ὁ Ἰησοῦς, διδάσκων 23

ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ  
 εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων<sup>2</sup> πάσαν  
 νόσον<sup>3</sup> καὶ πᾶσαν μαλακίαν<sup>4</sup> ἐν τῷ λαῷ. Καὶ ἀπῆλθεν 24  
 ἡ ἀκοή<sup>5</sup> αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν·<sup>6</sup> καὶ προσήνεγκαν  
 αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς<sup>8</sup> ἔχοντας, ποικίλαις<sup>9</sup> νόσοις<sup>3</sup>  
 καὶ βασάνοις<sup>10</sup> συνεχομένους,<sup>11</sup> καὶ δαιμονιζομένους,<sup>12</sup>  
 καὶ σεληνιαζομένους,<sup>13</sup> καὶ παραλυτικούς·<sup>14</sup> καὶ  
 ἐθεράπευσεν<sup>2</sup> αὐτούς. Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι 25  
 πολλοὶ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ Δεκαπόλεως<sup>15</sup> καὶ  
 Ἱεροσολύμων καὶ Ἰουδαίας<sup>16</sup> καὶ πέραν<sup>17</sup> τοῦ  
 Ἰορδάνου.<sup>18</sup>

Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος· καὶ καθίσαντος 5

αὐτοῦ, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· καὶ 2  
 ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτούς, λέγων,

<sup>1</sup> περιάγω, lead around, go about. <sup>2</sup> θεραπεύω, heal, care for. <sup>3</sup> νόσος, ου, ἡ, disease, malady. <sup>4</sup> μαλακία, ας, ἡ, sickness, weakness. <sup>5</sup> ἀκοή, ἡς, ἡ, hearing, report. <sup>6</sup> Συρία, ας, ἡ, Syria. <sup>7</sup> προσφέρω, bring to, offer. <sup>8</sup> κακῶς, badly, evilly. <sup>9</sup> ποικίλος, varied, manifold. <sup>10</sup> βάσανος, ου, ἡ, torture, torment. <sup>11</sup> συνέχω, hold fast, oppress. <sup>12</sup> δαιμονίζομαι, am demon possessed. <sup>13</sup> σεληνιάζομαι, be an epileptic, am a lunatic. <sup>14</sup> παραλυτικός, ος, ό, paralytic, afflicted with paralysis. <sup>15</sup> Δεκάπολις, εως, ἡ, Decapolis. <sup>16</sup> Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. <sup>17</sup> πέραν, on the other side of, beyond (gen). <sup>18</sup> Ἰορδάνης, ου, ό, Jordan. <sup>19</sup> καθίζω, seat, sit.



Μακάριοι οἱ πτωχοὶ<sup>1</sup> τῷ πνεύματι: ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ 3  
βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Μακάριοι οἱ πενθοῦντες:<sup>2</sup> ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. 4

Μακάριοι οἱ πραεῖς:<sup>3</sup> ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσιν<sup>4</sup> τὴν 5  
γῆν.

Μακάριοι οἱ πεινῶντες<sup>5</sup> καὶ διψῶντες<sup>6</sup> τὴν δικαιοσύνην: 6  
ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται.<sup>7</sup>

Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες:<sup>8</sup> ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.<sup>9</sup> 7

Μακάριοι οἱ καθαροὶ<sup>10</sup> τῇ καρδίᾳ: ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν 8  
ὄψονται.

<sup>1</sup> πτωχός, poor, poor man (as a noun). <sup>2</sup> πενθέω, mourn, lament. <sup>3</sup> πραῦς, gentle, mild. <sup>4</sup> κληρονομέω, inherit, obtain. <sup>5</sup> πεινάω, hunger, am hungry. <sup>6</sup> διψάω, thirst, thirst for. <sup>7</sup> χορτάζω, eat until full, be filled. <sup>8</sup> ἐλεήμων, merciful, sympathetic. <sup>9</sup> ἐλεέω, have mercy, pity. <sup>10</sup> καθαρός, clean, pure.

Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί:<sup>1</sup> ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ 9  
κληθήσονται.

Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι<sup>2</sup> ἕνεκεν<sup>3</sup> δικαιοσύνης: ὅτι 10  
αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν<sup>4</sup> ὑμᾶς καὶ διώξωσιν,<sup>2</sup> 11  
καὶ εἴπωσιν πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι,  
ἕνεκεν<sup>3</sup> ἐμοῦ. Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε,<sup>6</sup> ὅτι ὁ μισθός<sup>7</sup> 12  
ὑμῶν πολλὸς ἐν τοῖς οὐρανοῖς: οὕτως γὰρ ἐδίωξαν<sup>2</sup> τοὺς  
προφῆτας τοὺς πρὸ<sup>8</sup> ὑμῶν.

Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλας<sup>9</sup> τῆς γῆς: ἐὰν δὲ τὸ ἅλας<sup>9</sup> μωρανθῇ,<sup>10</sup> 13  
ἐν τίνι ἀλισθήσεται;<sup>11</sup> Εἰς οὐδὲν ἰσχύει<sup>12</sup> ἔτι, εἰ μὴ  
βληθῆναι ἔξω καὶ καταπατεῖσθαι<sup>13</sup> ὑπὸ τῶν  
ἀνθρώπων. Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου: οὐ 14  
δύναται πόλις κρυβῆναι<sup>14</sup> ἐπάνω<sup>15</sup> ὅρους κειμένη:<sup>16</sup> 15

<sup>1</sup> εἰρηνοποιός, ου, ὁ, making peace, pacific. <sup>2</sup> διώκω, pursue, persecute. <sup>3</sup> ἕνεκεν, for the sake of, on account of. <sup>4</sup> ὀνειδίζω, reproach, revile. <sup>5</sup> ψεύδομαι, lie. <sup>6</sup> ἀγαλλιᾶω, rejoice, am full of joy. <sup>7</sup> μισθός, οὐ, ὁ, wages, reward. <sup>8</sup> πρό, before (gen), before. <sup>9</sup> ἅλας, ατος, τό, salt. <sup>10</sup> μωραίνω, make foolish, make tasteless. <sup>11</sup> ἀλίζω, salt, sprinkle with salt. <sup>12</sup> ἰσχύω, be strong, able. <sup>13</sup> καταπατέω, trample under foot. <sup>14</sup> κρύπτω, conceal, hide. <sup>15</sup> ἐπάνω, above, over (gen). <sup>16</sup> κείμαι, lie, be laid.

οὐδὲ καίουσιν<sup>1</sup> λύχνον<sup>2</sup> καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν  
 μόδιον,<sup>3</sup> ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν,<sup>4</sup> καὶ λάμπει<sup>5</sup> πᾶσιν τοῖς  
 ἐν τῇ οἰκίᾳ. Οὕτως λαμψάτω<sup>5</sup> τὸ φῶς ὑμῶν 16  
 ἔμπροσθεν<sup>6</sup> τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ  
 καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσιν τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν  
 τοῖς οὐρανοῖς.

Μὴ νομίσητε<sup>7</sup> ὅτι ἦλθον καταλῦσαι<sup>8</sup> τὸν νόμον ἢ τοὺς 17  
 προφῆτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι<sup>8</sup> ἀλλὰ πληρῶσαι. 18  
 Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ<sup>9</sup> ὁ οὐρανὸς καὶ  
 ἡ γῆ, ἰῶτα<sup>10</sup> ἐν ᾗ μία κεραία<sup>11</sup> οὐ μὴ παρέλθῃ<sup>9</sup> ἀπὸ τοῦ  
 νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται. Ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ<sup>12</sup> μίαν 19  
 τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων,<sup>13</sup> καὶ διδάξῃ  
 οὕτως τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος<sup>13</sup> κληθήσεται ἐν τῇ  
 βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ,  
 οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

<sup>1</sup> καίω, burn, ignite. <sup>2</sup> λύχνος, ου, ό, lamp, lantern. <sup>3</sup> μόδιος, ου, ό, dry measure. <sup>4</sup> λυχνία, ας, ή, lampstand. <sup>5</sup> λάμπω, shine. <sup>6</sup> ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). <sup>7</sup> νομίζω, suppose, think. <sup>8</sup> καταλύω, destroy, lodge. <sup>9</sup> παρέρχομαι, pass by, go by. <sup>10</sup> ἰῶτα, τό, iota (the tenth Hebrew letter, yodh). <sup>11</sup> κεραία, ας, ή, projection, hook. <sup>12</sup> λύω, untie, loose. <sup>13</sup> ἐλάχιστος, least, smallest.

Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ<sup>1</sup> ἡ δικαιοσύνη 20

ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ  
εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Ἦκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις,<sup>2</sup> Οὐ φονεύσεις:<sup>3</sup> ὅς 21

δ' ἂν φονεύσῃ,<sup>3</sup> ἔνοχος<sup>4</sup> ἔσται τῇ κρίσει:<sup>5</sup> ἐγὼ δὲ λέγω 22

ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος<sup>6</sup> τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ<sup>7</sup>

ἔνοχος<sup>4</sup> ἔσται τῇ κρίσει:<sup>5</sup> ὅς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ

αὐτοῦ, Ῥακά,<sup>8</sup> ἔνοχος<sup>4</sup> ἔσται τῷ συνεδρίῳ:<sup>9</sup> ὅς δ' ἂν

εἴπῃ, Μωρέ,<sup>10</sup> ἔνοχος<sup>4</sup> ἔσται εἰς τὴν γέενναν<sup>11</sup> τοῦ

πυρός. Ἐὰν οὖν προσφέρῃς<sup>12</sup> τὸ δῶρόν<sup>13</sup> σου ἐπὶ τὸ 23

θυσιαστήριον,<sup>14</sup> καὶ ἐκεῖ μνησθῇς<sup>15</sup> ὅτι ὁ ἀδελφός σου

ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν<sup>13</sup> σου ἔμπροσθεν 24

τοῦ θυσιαστηρίου,<sup>14</sup> καὶ ὑπαγε, πρῶτον διαλλάγηθι<sup>17</sup>

τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἔλθων πρόσφερε<sup>12</sup> τὸ δῶρόν<sup>13</sup>

σου. Ἵσθι εὐνοῶν<sup>18</sup> τῷ ἀντιδίκῳ<sup>19</sup> σου ταχύ,<sup>20</sup> ἕως 25

<sup>1</sup> περισσεύω, abound, be rich. <sup>2</sup> ἀρχαῖος, old, ancient. <sup>3</sup> φονεύω, kill, murder. <sup>4</sup> ἔνοχος, involved in, liable. <sup>5</sup> κρίσις, εὖς, ἡ, judgment, judging. <sup>6</sup> ὀργίζω, irritate, provoke. <sup>7</sup> εἰκῇ, without cause or reason, vainly. <sup>8</sup> ρακά, empty-headed fool, empty. <sup>9</sup> συνέδριον, οὐ, τό, council, Sanhedrin. <sup>10</sup> μωρός, foolish, stupid. <sup>11</sup> γέεννα, ἡς, ἡ, gehenna, Gehenna. <sup>12</sup> προσφέρω, bring to, offer. <sup>13</sup> δῶρον, οὐ, τό, gift, present. <sup>14</sup> θυσιαστήριον, οὐ, τό, altar. <sup>15</sup> μνηνέσκομαι, remember, recall. <sup>16</sup> ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). <sup>17</sup> διαλλάσσομαι, become reconciled to. <sup>18</sup> εὐνοέω, think kindly of, make friends. <sup>19</sup> ἀντίδικος, οὐ, ὁ, opponent, adversary. <sup>20</sup> ταχύ, quickly, speedily.

ὅτου<sup>1</sup> εἴ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, μήποτε<sup>2</sup> σε παραδῶ ὁ  
 ἀντίδικος<sup>3</sup> τῷ κριτῇ,<sup>4</sup> καὶ ὁ κριτὴς<sup>4</sup> σε παραδῶ τῷ  
 ὑπηρέτῃ,<sup>5</sup> καὶ εἰς φυλακὴν<sup>6</sup> βληθήσῃ. Ἀμὴν λέγω σοι, 26  
 οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν,<sup>7</sup> ἕως ἂν ἀποδῷς<sup>8</sup> τὸν ἔσχατον  
 κοδράντην.<sup>9</sup>

Ἦκούσατε ὅτι ἐρρέθη, Οὐ μοιχεύσεις:<sup>10</sup> ἐγὼ δὲ λέγω 27  
 ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι<sup>11</sup>  
 αὐτὴν ἤδη ἐμοίχευσεν<sup>10</sup> αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Εἰ 29  
 δὲ ὁ ὀφθαλμὸς σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει<sup>12</sup> σε, ἔξελε<sup>13</sup>  
 αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ: συμφέρει<sup>14</sup> γάρ σοι ἵνα  
 ἀπόλῃται ἐν τῶν μελῶν<sup>15</sup> σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά  
 σου βληθῇ εἰς γέενναν.<sup>16</sup> Καὶ εἰ ἡ δεξιὰ σου χεὶρ 30  
 σκανδαλίζει<sup>12</sup> σε, ἔκκοψον<sup>17</sup> αὐτὴν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ:  
 συμφέρει<sup>14</sup> γάρ σοι ἵνα ἀπόλῃται ἐν τῶν μελῶν<sup>15</sup> σου,  
 καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν.<sup>16</sup> Ἐρρέθη 31

<sup>1</sup> ὅτου, until. <sup>2</sup> μήποτε, never, lest perchance. <sup>3</sup> ἀντίδικος, ου, ὁ, opponent, adversary. <sup>4</sup> κριτῆς, ου, ὁ, judge. <sup>5</sup> ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. <sup>6</sup> φυλακή, ἡς, ἡ, guard, prison. <sup>7</sup> ἐκεῖθεν, from there, from that place. <sup>8</sup> ἀποδίδωμι, give back, pay. <sup>9</sup> κοδράντης, ου, ὁ, quadrans (penny). <sup>10</sup> μοιχεύω, commit adultery. <sup>11</sup> ἐπιθυμέω, desire, long for. <sup>12</sup> σκανδαλίζω, cause to stumble. <sup>13</sup> ἔξαιρέω, take out, deliver. <sup>14</sup> συμφέρω, bring together, it is profitable. <sup>15</sup> μέλος, ους, τό, member, limb. <sup>16</sup> γέεννα, ἡς, ἡ, gehenna, Gehenna. <sup>17</sup> ἐκκόπτω, cut out, cut off.

δὲ ὅτι Ὁς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ  
 ἀποστάσιον·<sup>1</sup> ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι ὁς ἂν ἀπολύσῃ 32  
 τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτός<sup>2</sup> λόγου πορνείας,<sup>3</sup> ποιεῖ  
 αὐτὴν μοιχᾶσθαι·<sup>4</sup> καὶ ὁς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ<sup>5</sup>  
 μοιχᾶται.<sup>4</sup>

Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις,<sup>6</sup> Οὐκ 33  
 ἐπιορκήσεις,<sup>7</sup> ἀποδώσεις<sup>8</sup> δὲ τῷ κυρίῳ τοὺς ὅρκους<sup>9</sup>  
 σου· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὁμόσαι<sup>10</sup> ὅλως·<sup>11</sup> μήτε<sup>12</sup> ἐν 34  
 τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶν τοῦ θεοῦ· μήτε<sup>12</sup> ἐν τῇ γῇ, 35  
 ὅτι ὑποπόδιόν<sup>13</sup> ἐστὶν τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε<sup>12</sup> εἰς  
 Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶν τοῦ μεγάλου βασιλέως· 36  
 μήτε<sup>12</sup> ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὁμόσης,<sup>10</sup> ὅτι οὐ δύνασαι  
 μίαν τρίχα<sup>14</sup> λευκὴν<sup>15</sup> ἢ μέλαιναν<sup>16</sup> ποιῆσαι. Ἔστω δὲ 37  
 ὁ λόγος ὑμῶν, ναὶ<sup>17</sup> ναί,<sup>17</sup> οὐ οὐ· τὸ δὲ περισσὸν<sup>18</sup>  
 τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν.

<sup>1</sup> ἀποστάσιον, ου, τό, certificate of divorce, repudiation. <sup>2</sup> παρεκτός, except for, apart from. <sup>3</sup> πορνεία, ας, ἡ, fornication, idolatry. <sup>4</sup> μοιχᾶσθαι, commit adultery with, commit adultery. <sup>5</sup> γαμέω, marry. <sup>6</sup> ἀρχαίος, old, ancient. <sup>7</sup> ἐπιορκέω, swear falsely, make a false vow. <sup>8</sup> ἀποδίδωμι, give back, pay. <sup>9</sup> ὅρκος, ου, ὁ, oath. <sup>10</sup> ὁμνύω, swear, take an oath. <sup>11</sup> ὅλως, altogether, completely. <sup>12</sup> μήτε, neither, nor. <sup>13</sup> ὑποπόδιον, ου, τό, footstool. <sup>14</sup> θρίξ, τριχός, ἡ, hair. <sup>15</sup> λευκός, white, bright. <sup>16</sup> μέλας, black, ink. <sup>17</sup> ναί, yes, truly. <sup>18</sup> περισσός, excessive, abundant.

Ἦκούσατε ὅτι ἐρρέθη, Ὁφθαλμὸν ἀντί<sup>1</sup> ὀφθαλμοῦ, καὶ 38

ὀδόντα<sup>2</sup> ἀντί<sup>1</sup> ὀδόντος·<sup>2</sup> ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ 39

ἀντιστήναι<sup>3</sup> τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ῥαπίσει<sup>4</sup> ἐπὶ

τὴν δεξιὰν σιαγὸνα,<sup>5</sup> στρέψον<sup>6</sup> αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· 40

καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά<sup>7</sup> σου

λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον· καὶ ὅστις σε 41

ἀγγαρεύσει<sup>8</sup> μίλιον<sup>9</sup> ἓν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο. Τῷ 42

αἰτοῦντί σε δίδου· καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ

δανείσασθαι<sup>10</sup> μὴ ἀποστραφῇς.<sup>11</sup>

Ἦκούσατε ὅτι ἐρρέθη, Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον<sup>12</sup> σου, 43

καὶ μισήσεις<sup>13</sup> τὸν ἐχθρόν<sup>14</sup> σου· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, 44

Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς<sup>14</sup> ὑμῶν, εὐλογεῖτε<sup>15</sup> τοὺς

καταρωμένους<sup>16</sup> ὑμᾶς, καλῶς<sup>17</sup> ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν<sup>13</sup>

ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων<sup>18</sup>

ὑμᾶς, καὶ διωκόντων<sup>19</sup> ὑμᾶς· ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ 45

<sup>1</sup> ἀντί, instead of, in place of. <sup>2</sup> ὀδούς, ὁ, tooth. <sup>3</sup> ἀντίστημι, resist, oppose. <sup>4</sup> ῥαπίζω, slap, strike. <sup>5</sup> σιαγών, ὄνος, ἡ, cheek, jawbone. <sup>6</sup> στρέφω, turn, am converted. <sup>7</sup> χιτῶν, ὠνος, ὁ, tunic, garment. <sup>8</sup> ἀγγαρεύω, compel, press into service. <sup>9</sup> μίλιον, ου, τό, mile, Roman mile. <sup>10</sup> δανείζω, lend, borrow. <sup>11</sup> ἀποστρέφω, turn away, turn back. <sup>12</sup> πλησίον, near, neighbor (as a noun). <sup>13</sup> μισέω, hate, detest. <sup>14</sup> ἐχθρός, hating, enemy (as a noun). <sup>15</sup> εὐλογέω, bless. <sup>16</sup> καταράσθαι, curse. <sup>17</sup> καλῶς, rightly, well. <sup>18</sup> ἐπηρεάζω, mistreat, revile. <sup>19</sup> διώκω, pursue, persecute.

πατὴρ οὐρανῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον<sup>1</sup>  
 αὐτοῦ ἀνατέλλει<sup>2</sup> ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ  
 βρέχει<sup>3</sup> ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους.<sup>4</sup> Ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε 46  
 τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν<sup>5</sup> ἔχετε; Οὐχὶ καὶ  
 οἱ τελῶναι<sup>6</sup> τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; Καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε 47  
 τοὺς φίλους<sup>7</sup> ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν<sup>8</sup> ποιεῖτε; Οὐχὶ  
 καὶ οἱ τελῶναι<sup>6</sup> οὕτως ποιοῦσιν; Ὑπερβαλεῖτε οὖν ὑμεῖς 48  
 τέλειοι,<sup>9</sup> ὥσπερ<sup>10</sup> ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς  
 τέλειός<sup>9</sup> ἐστίν.

Προσέχετε<sup>11</sup> τὴν ἐλεημοσύνην<sup>12</sup> ὑμῶν μὴ ποιεῖν 6  
 ἔμπροσθεν<sup>13</sup> τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸ θαυμάζειν<sup>14</sup>  
 αὐτοῖς: εἰ δὲ μήγε,<sup>15</sup> μισθὸν<sup>5</sup> οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ  
 ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

<sup>1</sup> ἥλιος, ου, ὁ, sun, sunlight. <sup>2</sup> ἀνατέλλω, cause to rise, make to rise. <sup>3</sup> βρέχω, send rain, rain. <sup>4</sup> ἀδικος, unjust, unrighteous. <sup>5</sup> μισθός, οὐ, ὁ, wages, reward. <sup>6</sup> τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. <sup>7</sup> φίλος, ου, ὁ, loving, friend. <sup>8</sup> περισσός, excessive, abundant. <sup>9</sup> τέλειος, complete, perfect. <sup>10</sup> ὥσπερ, just as, even as. <sup>11</sup> προσέχω, take heed of, attend to. <sup>12</sup> ἐλεημοσύνη, ης, ἡ, alms, alms-giving. <sup>13</sup> ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). <sup>14</sup> θαύομαι, look at, behold. <sup>15</sup> μήγε, otherwise (used in the phrase εἰ δὲ μήγε).



Ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην,<sup>1</sup> μὴ σαλπίσσης<sup>2</sup> 2  
 ἔμπροσθέν<sup>3</sup> σου, ὥσπερ<sup>4</sup> οἱ ὑποκριταὶ<sup>5</sup> ποιοῦσιν ἐν  
 ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις,<sup>6</sup> ὅπως  
 δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν,  
 ἀπέχουσιν<sup>7</sup> τὸν μισθὸν<sup>8</sup> αὐτῶν. Σοῦ δὲ ποιούντος 3  
 ἐλεημοσύνην,<sup>1</sup> μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά<sup>9</sup> σου τί ποιεῖ ἡ  
 δεξιὰ σου, ὅπως ἡ σου ἡ ἐλεημοσύνη<sup>1</sup> ἐν τῷ κρυπτῷ<sup>10</sup>:<sup>10</sup> 4  
 καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ<sup>10</sup> αὐτὸς  
 ἀποδώσει<sup>11</sup> σοι ἐν τῷ φανερῷ.<sup>12</sup>

Καὶ ὅταν προσεύχη, οὐκ ἔση ὥσπερ<sup>4</sup> οἱ ὑποκριταί,<sup>5</sup> ὅτι 5  
 φιλοῦσιν<sup>13</sup> ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις<sup>14</sup>  
 τῶν πλατειῶν<sup>15</sup> ἐστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως ἂν  
 φανῶσιν<sup>16</sup> τοῖς ἀνθρώποις· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι  
 ἀπέχουσιν<sup>7</sup> τὸν μισθὸν<sup>8</sup> αὐτῶν. Σὺ δέ, ὅταν προσεύχη, 6  
 εἰσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν<sup>17</sup> σου, καὶ κλείσας<sup>18</sup> τὴν θύραν

<sup>1</sup> ἐλεημοσύνη, ης, ἡ, alms, alms-giving. <sup>2</sup> σαλπίζω, sound a trumpet. <sup>3</sup> ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). <sup>4</sup> ὥσπερ, just as, even as. <sup>5</sup> ὑποκριτής, οὗ, ὁ, hypocrite, pretender. <sup>6</sup> ῥύμη, ης, ἡ, narrow street, lane. <sup>7</sup> ἀπέχω, received, obtain. <sup>8</sup> μισθός, οὗ, ὁ, wages, reward. <sup>9</sup> ἀριστερός, left, on the left. <sup>10</sup> κρυπτός, hidden, secret. <sup>11</sup> ἀποδίδωμι, give back, pay. <sup>12</sup> φανερός, manifest, apparent. <sup>13</sup> φιλέω, love, kiss. <sup>14</sup> γωνία, ας, ἡ, angle, corner. <sup>15</sup> πλατεῖα, ας, ἡ, street. <sup>16</sup> φαίνω, shine, appear. <sup>17</sup> ταμιεῖον, ου, τό, inner room, storeroom. <sup>18</sup> κλείω, shut, shut up. <sup>19</sup> θύρα, ας, ἡ, door, gate.

σου, πρόσευξαι τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ:<sup>1</sup> καὶ ὁ  
πατὴρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ<sup>1</sup> ἀποδώσει<sup>2</sup> σοι ἐν  
τῷ φανερῷ.<sup>3</sup> Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήητε,<sup>4</sup> 7  
ὥσπερ<sup>5</sup> οἱ ἐθνικοί:<sup>6</sup> δοκοῦσιν γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ<sup>7</sup>  
αὐτῶν εἰσακουσθήσονται.<sup>8</sup> Μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε<sup>9</sup> αὐτοῖς: 8  
οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὧν χρεῖαν<sup>10</sup> ἔχετε, πρὸ<sup>11</sup> τοῦ  
ὑμᾶς αἰτήσαι αὐτόν. Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς: 9  
Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω<sup>12</sup> τὸ ὄνομά  
σου. Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου. Γενηθήτω τὸ θέλημά 10  
σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸν ἄρτον ἡμῶν 11  
τὸν ἐπιούσιον<sup>13</sup> δὸς ἡμῖν σήμερον.<sup>14</sup> Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ 12  
ὀφειλήματα<sup>15</sup> ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς  
ὀφειλέταις<sup>16</sup> ἡμῶν. Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς<sup>17</sup> ἡμᾶς εἰς 13  
πειρασμόν,<sup>18</sup> ἀλλὰ ῥύσαι<sup>19</sup> ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.  
Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς

<sup>1</sup> κρυπτός, hidden, secret. <sup>2</sup> ἀποδίδωμι, give back, pay. <sup>3</sup> φανερός, manifest, apparent. <sup>4</sup> βαττολογέω, chatter, utter empty words. <sup>5</sup> ὥσπερ, just as, even as. <sup>6</sup> ἐθνικός, Gentile, pagan. <sup>7</sup> πολυλογία, ας, ἡ, much speaking, wordiness. <sup>8</sup> εἰσακούω, listen, hear. <sup>9</sup> ὁμοιόω, make like, liken. <sup>10</sup> χρεῖα, ας, ἡ, need, necessity. <sup>11</sup> πρὸ, before (gen), before. <sup>12</sup> ἁγιαζώ, make holy, consecrate. <sup>13</sup> ἐπιούσιος, for today, daily. <sup>14</sup> σήμερον, today, now. <sup>15</sup> ὀφείλημα, τος, τό, debt, that which is owed. <sup>16</sup> ὀφειλέτης, ου, ὁ, debtor, sinner. <sup>17</sup> εἰσφέρω, carry inward, bring in. <sup>18</sup> πειρασμός, οὐ, ὁ, temptation, trial. <sup>19</sup> ῥύομαι, rescue, save.

τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Ἐὰν γὰρ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις 14

τὰ παραπτώματα<sup>1</sup> αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατήρ

ὑμῶν ὁ οὐράνιος·<sup>2</sup> ἐὰν δὲ μὴ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ 15

παραπτώματα<sup>1</sup> αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατήρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ

παραπτώματα<sup>1</sup> ὑμῶν.

Ὅταν δὲ νηστεύητε,<sup>3</sup> μὴ γίνεσθε ὥσπερ<sup>4</sup> οἱ ὑποκριταὶ<sup>5</sup> 16

σκυθρωποί·<sup>6</sup> ἀφανίζουσιν<sup>7</sup> γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν,

ὅπως φανῶσιν<sup>8</sup> τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες·<sup>3</sup> ἀμήν

λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσιν<sup>9</sup> τὸν μισθὸν<sup>10</sup> αὐτῶν. Σὺ δὲ 17

νηστεύων<sup>3</sup> ἀλειψαί<sup>11</sup> σου τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ

πρόσωπόν σου νίψαι,<sup>12</sup> ὅπως μὴ φανῇς<sup>8</sup> τοῖς 18

ἀνθρώποις νηστεύων,<sup>3</sup> ἀλλὰ τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ

κρυπτῷ·<sup>13</sup> καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ<sup>13</sup>

ἀποδώσει<sup>14</sup> σοι.

<sup>1</sup> παράπτωμα, τος, τό, trespass, falling away. <sup>2</sup> οὐράνιος, heavenly, in heaven. <sup>3</sup> νηστεύω, fast. <sup>4</sup> ὥσπερ, just as, even as. <sup>5</sup> ὑποκριτής, οὗ, ὁ, hypocrite, pretender. <sup>6</sup> σκυθρωπός, sad, gloomy. <sup>7</sup> ἀφανίζω, destroy, cause to disappear. <sup>8</sup> φαίνω, shine, appear. <sup>9</sup> ἀπέχω, received, obtain. <sup>10</sup> μισθός, οὗ, ὁ, wages, reward. <sup>11</sup> ἀλείφω, anoint. <sup>12</sup> νίπτω, wash. <sup>13</sup> κρυπτός, hidden, secret. <sup>14</sup> ἀποδίδωμι, give back, pay.

Μὴ θησαυρίζετε<sup>1</sup> ὑμῖν θησαυροὺς<sup>2</sup> ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου 19  
 σῆς<sup>3</sup> καὶ βρώσις<sup>4</sup> ἀφανίζει,<sup>5</sup> καὶ ὅπου κλέπται<sup>6</sup>  
 διορύσσουσιν<sup>7</sup> καὶ κλέπτουσιν:<sup>8</sup> θησαυρίζετε<sup>1</sup> δὲ ὑμῖν 20  
 θησαυροὺς<sup>2</sup> ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σῆς<sup>3</sup> οὔτε βρώσις<sup>4</sup>  
 ἀφανίζει,<sup>5</sup> καὶ ὅπου κλέπται<sup>6</sup> οὐ διορύσσουσιν<sup>7</sup> οὐδὲ  
 κλέπτουσιν.<sup>8</sup> Ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς<sup>2</sup> ὑμῶν, ἐκεῖ 21  
 ἔσται καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν. Ὁ λύχνος<sup>9</sup> τοῦ σώματός 22  
 ἐστιν ὁ ὀφθαλμός: ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἀπλοῦς<sup>10</sup> ᾖ,  
 ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν<sup>11</sup> ἔσται: ἐὰν δὲ ὁ 23  
 ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου  
 σκοτεινὸν<sup>12</sup> ἔσται. Εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος<sup>13</sup>  
 ἐστίν, τὸ σκότος<sup>13</sup> πόσον;<sup>14</sup> Οὐδεὶς δύναται δυσὶν 24  
 κυρίοις δουλεύειν:<sup>15</sup> ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει,<sup>16</sup> καὶ τὸν  
 ἕτερον ἀγαπήσει: ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται,<sup>17</sup> καὶ τοῦ ἑτέρου  
 καταφρονήσει.<sup>18</sup> Οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν<sup>15</sup> καὶ  
 μαμωνᾷ.<sup>19</sup> Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε<sup>20</sup> τῇ 25

<sup>1</sup> θησαυρίζω, lay up, store up. <sup>2</sup> θησαυρός, οὐ, ὁ, storehouse, treasure. <sup>3</sup> σῆς, σῆτός, ὁ, moth. <sup>4</sup> βρώσις, εως, ἡ, eating, food. <sup>5</sup> ἀφανίζω, destroy, cause to disappear. <sup>6</sup> κλέπτης, ου, ὁ, thief. <sup>7</sup> διορύσσω, break through, break in. <sup>8</sup> κλέπτω, steal. <sup>9</sup> λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. <sup>10</sup> ἀπλοῦς, simple, single. <sup>11</sup> φωτεινός, bright, full of light. <sup>12</sup> σκοτεινός, dark, full of darkness. <sup>13</sup> σκότος, ους, τό, darkness. <sup>14</sup> πόσος, how many? how great? <sup>15</sup> δουλεύω, serve, am a slave. <sup>16</sup> μισέω, hate, detest. <sup>17</sup> ἀντέχομαι, hold, hold fast. <sup>18</sup> καταφρονέω, think little of, despise. <sup>19</sup> μαμωνᾶς, ᾱ, ὁ, riches, mammon. <sup>20</sup> μεριμνάω, be anxious, distracted.

ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε καὶ τί πίνητε· μηδὲ τῷ σώματι  
 ὑμῶν, τί ἐνδύσῃσθε.<sup>1</sup> Οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλείον ἐστιν τῆς  
 τροφῆς,<sup>2</sup> καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος;<sup>3</sup> Ἐμβλέψατε<sup>4</sup> 26  
 εἰς τὰ πετεινὰ<sup>5</sup> τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ  
 θερίζουσιν,<sup>6</sup> οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας,<sup>7</sup> καὶ ὁ  
 πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος<sup>8</sup> τρέφει<sup>9</sup> αὐτά· οὐχ ὑμεῖς  
 μᾶλλον διαφέρετε<sup>10</sup> αὐτῶν; Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν<sup>11</sup> 27  
 δύναται προσθεῖναι<sup>12</sup> ἐπὶ τὴν ἡλικίαν<sup>13</sup> αὐτοῦ πῆχυν<sup>14</sup>  
 ἓνα; Καὶ περὶ ἐνδύματος<sup>3</sup> τί μεριμνᾷτε;<sup>11</sup> Καταμάθετε 28  
 τὰ κρίνα<sup>16</sup> τοῦ ἀγροῦ,<sup>17</sup> πῶς αὐξάνει·<sup>18</sup> οὐ κοπιᾷ,<sup>19</sup> οὐδὲ  
 νήθει·<sup>20</sup> λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ Σολομῶν<sup>21</sup> ἐν πάσῃ τῇ 29  
 δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο<sup>22</sup> ὥς ἐν τούτων. Εἰ δὲ τὸν 30  
 χόρτον<sup>23</sup> τοῦ ἀγροῦ,<sup>17</sup> σήμερον<sup>24</sup> ὄντα, καὶ αὔριον<sup>25</sup> εἰς  
 κλίβανον<sup>26</sup> βαλλόμενον, ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν,<sup>27</sup>

<sup>1</sup> ἐνδύω, put on, clothe. <sup>2</sup> τροφή, ἥς, ἡ, food, nourishment. <sup>3</sup> ἐνδυμα, τος, τό, apparel (esp. the outer robe). <sup>4</sup> ἐμβλέπω, look at, look into. <sup>5</sup> πετεινόν, ου, τό, bird. <sup>6</sup> θερίζω, reap, gather. <sup>7</sup> ἀποθήκη, ης, ἡ, storehouse, barn. <sup>8</sup> οὐράνιος, heavenly, in heaven. <sup>9</sup> τρέφω, make to grow, nourish. <sup>10</sup> διαφέρω, differ, carry through. <sup>11</sup> μεριμνάω, be anxious, distracted. <sup>12</sup> προστίθωμι, add, add to. <sup>13</sup> ἡλικία, ας, ἡ, maturity, age. <sup>14</sup> πῆχυς, εως, ὁ, cubit. <sup>15</sup> καταμανθάνω, observe (well), learn. <sup>16</sup> κρίνον, ου, τό, lily. <sup>17</sup> ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. <sup>18</sup> αὐξάνω, cause to grow, increase. <sup>19</sup> κοπιᾷ, toil, labor. <sup>20</sup> νήθω, spin. <sup>21</sup> Σολομών, ωνος, ὁ, Solomon. <sup>22</sup> περιβάλλω, put around, clothe. <sup>23</sup> χόρτος, ου, ὁ, grass, hay. <sup>24</sup> σήμερον, today, now. <sup>25</sup> αὔριον, tomorrow. <sup>26</sup> κλίβανος, ου, ὁ, oven, furnace. <sup>27</sup> ἀμφιέννυμι, clothe, dress.

οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;<sup>1</sup> Μὴ οὖν 31  
 μεριμνήσητε,<sup>2</sup> λέγοντες, Τί φάγωμεν, ἢ τί πίωμεν, ἢ  
 τί περιβαλώμεθα;<sup>3</sup> Πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ: 32  
 οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος<sup>5</sup> ὅτι χρήζετε<sup>6</sup>  
 τούτων ἀπάντων.<sup>7</sup> Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν 33  
 τοῦ θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα  
 προστεθήσεται<sup>8</sup> ὑμῖν. Μὴ οὖν μεριμνήσητε<sup>2</sup> εἰς τὴν 34  
 αὔριον:<sup>9</sup> ἢ γὰρ αὔριον<sup>9</sup> μεριμνήσει<sup>2</sup> τὰ ἐαυτῆς.  
 Ἀρκετὸν<sup>10</sup> τῇ ἡμέρᾳ ἢ κακία<sup>11</sup> αὐτῆς.

Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε: ἐν ᾧ γὰρ κρίματι<sup>12</sup> κρίνετε, 7  
 κριθήσεσθε: καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ<sup>13</sup> μετρεῖτε,<sup>14</sup>  
 μετρηθήσεται<sup>14</sup> ὑμῖν. Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος<sup>15</sup> τὸ ἐν 3  
 τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῶ<sup>16</sup>  
 ὀφθαλμῷ δοκὸν<sup>17</sup> οὐ κατανοεῖς;<sup>18</sup> Ὡς πῶς ἐρεῖς τῷ 4  
 ἀδελφῷ σου, Ἄφες ἐκβάλλω τὸ κάρφος<sup>15</sup> ἀπὸ τοῦ

<sup>1</sup> ὀλιγόπιστος, of little faith. <sup>2</sup> μεριμνάω, be anxious, distracted. <sup>3</sup> περιβάλλω, put around, clothe. <sup>4</sup> ἐπιζητέω, seek for, seek after. <sup>5</sup> οὐράνιος, heavenly, in heaven. <sup>6</sup> χρήζω, need, have need of. <sup>7</sup> ἅπας, each, every. <sup>8</sup> προστίθηναι, add, add to. <sup>9</sup> αὔριον, tomorrow. <sup>10</sup> ἀρκετός, sufficient, enough. <sup>11</sup> κακία, ας, ἡ, malice, evil. <sup>12</sup> κρίμα, ος, τό, judgment, verdict. <sup>13</sup> μέτρον, ου, τό, measure, measuring rod. <sup>14</sup> μετρέω, measure, estimate. <sup>15</sup> κάρφος, ους, τό, speck, dry stalk. <sup>16</sup> σός, ους, ὅς, yours. <sup>17</sup> δοκός, οὔ, ἡ, beam of timber, log. <sup>18</sup> κατανοέω, observe, understand.

ὀφθαλμοῦ σου· καὶ ἰδοῦ, ἡ δοκὸς<sup>1</sup> ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου;

Ὑποκριτά,<sup>2</sup> ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν<sup>1</sup> ἐκ τοῦ 5

ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις<sup>3</sup> ἔκβαλεῖν τὸ

κάρφος<sup>4</sup> ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσίν·<sup>5</sup> μὴδὲ βάλητε τοὺς 6

μαργαρίτας<sup>6</sup> ὑμῶν ἔμπροσθεν<sup>7</sup> τῶν χοίρων,<sup>8</sup> μήποτε<sup>9</sup>

καταπατήσωσιν<sup>10</sup> αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν, καὶ

στραφέντες<sup>11</sup> ῥήξωσιν<sup>12</sup> ὑμᾶς.

Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὐρήσετε· 7

κρούετε,<sup>13</sup> καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν 8

λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὐρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι<sup>13</sup>

ἀνοιγήσεται. Ἡ τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν 9

αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει<sup>14</sup> αὐτῷ; 10

Καὶ ἐὰν ἰχθὺν<sup>15</sup> αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν<sup>16</sup> ἐπιδώσει<sup>14</sup> αὐτῷ; Εἰ 11

<sup>1</sup> δοκός, οὐ, ἡ, beam of timber, log. <sup>2</sup> ὑποκριτής, οὐ, ὁ, hypocrite, pretender. <sup>3</sup> διαβλέπω, see clearly, look intently. <sup>4</sup> κάρφος, οὐς, τό, speck, dry stalk. <sup>5</sup> κύων, ος, ὁ, dog. <sup>6</sup> μαργαρίτης, ου, ὁ, pearl. <sup>7</sup> ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). <sup>8</sup> χοῖρος, ου, ὁ, swine, pig. <sup>9</sup> μήποτε, never, lest perchance. <sup>10</sup> καταπατέω, trample under foot. <sup>11</sup> στρέφω, turn, am converted. <sup>12</sup> ῥήγνυμι, break apart, throw down. <sup>13</sup> κρούω, knock, strike. <sup>14</sup> ἐπιδίδωμι, give to, hand in. <sup>15</sup> ἰχθύς, ὄος, ὁ, fish. <sup>16</sup> ὄφις, εως, ὁ, snake, serpent.

οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα<sup>1</sup> ἀγαθὰ  
 διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ<sup>2</sup> μᾶλλον ὁ πατὴρ  
 ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν  
 αὐτόν; Πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ 12  
 ἄνθρωποι, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς: οὗτος γάρ  
 ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.

Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς<sup>3</sup> πύλης: <sup>4</sup> ὅτι πλατεῖα<sup>5</sup> ἡ πύλη,<sup>4</sup> 13  
 καὶ εὐρύχωρος<sup>6</sup> ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα<sup>7</sup> εἰς τὴν ἀπώλειαν,<sup>8</sup>  
 καὶ πολλοὶ εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς: τί στενὴ<sup>3</sup> ἡ 14  
 πύλη,<sup>4</sup> καὶ τεθλιμμένη<sup>9</sup> ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα<sup>7</sup> εἰς τὴν  
 ζωὴν, καὶ ὀλίγοι<sup>10</sup> εἰσιν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν.

Προσέχετε<sup>11</sup> δὲ ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν,<sup>12</sup> οἵτινες 15  
 ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασιν<sup>13</sup> προβάτων,<sup>14</sup>  
 ἔσωθεν<sup>15</sup> δὲ εἰσιν λύκοι<sup>16</sup> ἄρπαγες.<sup>17</sup> Ἀπὸ τῶν καρπῶν 16

<sup>1</sup> δόμα, τοσ, τό, present, gift. <sup>2</sup> πόσος, how many? how great? <sup>3</sup> στενός, narrow. <sup>4</sup> πύλη, ης, ἡ, gate, porch. <sup>5</sup> πλατύς, broad, street. <sup>6</sup> εὐρύχωρος, broad, spacious. <sup>7</sup> ἀπάγω, lead away, lead. <sup>8</sup> ἀπώλεια, ας, ἡ, destruction, ruin. <sup>9</sup> θλίβω, press, oppress. <sup>10</sup> ὀλίγος, little, few. <sup>11</sup> προσέχω, take head of, attend to. <sup>12</sup> ψευδοπροφήτης, ου, ό, false prophet. <sup>13</sup> ἐνδυμα, τοσ, τό, apparel (esp. the outer robe). <sup>14</sup> πρόβατον, ου, τό, sheep. <sup>15</sup> ἔσωθεν, from within, within. <sup>16</sup> λύκος, ου, ό, wolf, jackal. <sup>17</sup> ἄρπαξ, ravenous, rapacious.



αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε<sup>1</sup> αὐτούς: μήτι<sup>2</sup> συλλέγουσιν<sup>3</sup> ἀπὸ  
 ἀκανθῶν<sup>4</sup> σταφυλὴν,<sup>5</sup> ἢ ἀπὸ τριβόλων<sup>6</sup> σύκα;<sup>7</sup> Οὕτως 17  
 πᾶν δένδρον<sup>8</sup> ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ: τὸ δὲ  
 σαπρὸν<sup>9</sup> δένδρον<sup>8</sup> καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. Οὐ 18  
 δύναται δένδρον<sup>8</sup> ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν,  
 οὐδὲ δένδρον<sup>8</sup> σαπρὸν<sup>9</sup> καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. Πᾶν 19  
 δένδρον<sup>8</sup> μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται<sup>10</sup> καὶ  
 εἰς πῦρ βάλλεται. Ἄρα<sup>11</sup> γε<sup>12</sup> ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν 20  
 ἐπιγνώσεσθε<sup>1</sup> αὐτούς. Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, Κύριε, 21  
 κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν:  
 ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν  
 οὐρανοῖς. Πολλοὶ ἐροῦσίν μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, 22  
 Κύριε, κύριε, οὐ τῷ σῶ<sup>13</sup> ὀνόματι προεφητεύσαμεν,<sup>14</sup>  
 καὶ τῷ σῶ<sup>13</sup> ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῶ<sup>13</sup>  
 ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; Καὶ τότε 23  
 ὁμολογήσω<sup>15</sup> αὐτοῖς ὅτι Οὐδέποτε<sup>16</sup> ἔγνων ὑμᾶς:

<sup>1</sup> ἐπιγινώσκω, recognise, come to know. <sup>2</sup> μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. <sup>3</sup> συλλέγω, collect, gather. <sup>4</sup> ἀκανθα, ης, ἡ, thorn, thorn bush. <sup>5</sup> σταφυλή, ης, ἡ, grape, bunch of grapes. <sup>6</sup> τρίβλος, ου, ὁ, thistle, briar. <sup>7</sup> σύκον, ου, τό, fig. <sup>8</sup> δένδρον, ου, τό, tree. <sup>9</sup> σαπρὸς, rotten, worthless. <sup>10</sup> ἐκκόπτω, cut out, cut off. <sup>11</sup> ἄρα, so, then. <sup>12</sup> γέ, indeed, at least. <sup>13</sup> σός, your, yours. <sup>14</sup> προφητεύω, prophesy, foretell. <sup>15</sup> ὁμολογέω, confess, profess. <sup>16</sup> οὐδέποτε, never.

ἀποχωρεῖτε<sup>1</sup> ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι<sup>2</sup> τὴν ἀνομίαν.<sup>3</sup> 24

Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους καὶ  
 ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιώσω<sup>4</sup> αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ,<sup>5</sup> ὅστις  
 ὠκοδόμησεν<sup>6</sup> τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν:<sup>7</sup> καὶ 25  
 κατέβη ἡ βροχὴ<sup>8</sup> καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ<sup>9</sup> καὶ ἔπνευσαν  
 οἱ ἄνεμοι,<sup>11</sup> καὶ προσέπεσον<sup>12</sup> τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ  
 ἔπεσεν: θεμελίωτο<sup>13</sup> γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.<sup>7</sup> Καὶ πᾶς ὁ 26  
 ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους καὶ μὴ ποιῶν  
 αὐτούς, ὁμοιωθήσεται<sup>4</sup> ἀνδρὶ μωρῷ,<sup>14</sup> ὅστις  
 ὠκοδόμησεν<sup>6</sup> τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον:<sup>15</sup> καὶ 27  
 κατέβη ἡ βροχὴ<sup>8</sup> καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ<sup>9</sup> καὶ ἔπνευσαν  
 οἱ ἄνεμοι,<sup>11</sup> καὶ προσέκοψαν<sup>16</sup> τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ  
 ἔπεσεν: καὶ ἦν ἡ πτώσις<sup>17</sup> αὐτῆς μεγάλη.

<sup>1</sup> ἀποχωρέω, go away, depart. <sup>2</sup> ἐργάζομαι, work, word. <sup>3</sup> ἀνομία, ας, ἡ, lawlessness, iniquity. <sup>4</sup> ὁμοιόω, make like, liken. <sup>5</sup> φρόνιμος, prudent, wise. <sup>6</sup> οἰκοδομέω, build up, construct. <sup>7</sup> πέτρα, ας, ἡ, rock. <sup>8</sup> βροχή, ης, ἡ, rain, heavy rain. <sup>9</sup> ποταμός, οὔ, ὁ, river, stream. <sup>10</sup> πνέω, blow. <sup>11</sup> ἄνεμος, ου, ὁ, wind. <sup>12</sup> προσπίπτω, fall upon, fall down before. <sup>13</sup> θεμελιόω, lay a foundation, found. <sup>14</sup> μωρός, foolish, stupid. <sup>15</sup> ἄμμος, ου, ἡ, sand. <sup>16</sup> προσκόπτω, strike against, stumble. <sup>17</sup> πτώσις, εως, ἡ, fall, falling.

Καὶ ἐγένετο ὅτε συνετέλεσεν<sup>1</sup> ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους 28

τούτους, ἐξεπλήσσοντο<sup>2</sup> οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ<sup>3</sup> αὐτοῦ·

ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ 29

ὡς οἱ γραμματεῖς.

Καταβάντι δὲ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐτῷ 8

ὄχλοι πολλοί· καὶ ἰδοὺ, λεπρὸς<sup>4</sup> ἐλθὼν προσεκύνει 2

αὐτῷ, λέγων, Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαι με καθαρίσαι.

Καὶ ἐκτείνας<sup>6</sup> τὴν χεῖρα, ἥψατο<sup>7</sup> αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς, 3

λέγων, Θέλω, καθαρίσθητι.<sup>5</sup> Καὶ εὐθέως ἐκαθαρίσθη<sup>5</sup>

αὐτοῦ ἡ λέπρα.<sup>8</sup> Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὅρα 4

μηδενὶ εἰπῆς· ἀλλὰ ὕπαγε, σεαυτὸν<sup>9</sup> δεῖξον<sup>10</sup> τῷ ἱερεῖ,<sup>11</sup>

καὶ προσένεγκε<sup>12</sup> τὸ δῶρον<sup>13</sup> ὃ προσέταξεν<sup>14</sup> Μωσῆς,

εἰς μαρτύριον<sup>15</sup> αὐτοῖς.

<sup>1</sup> συνετέλεω, complete, accomplish. <sup>2</sup> ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded. <sup>3</sup> διδαχῇ, ἡς, ἡ, teaching, instruction. <sup>4</sup> λεπρὸς, οὐ, ὁ, scaly, leprous. <sup>5</sup> καθαρίζω, cleanse, make clean. <sup>6</sup> ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. <sup>7</sup> ἅπτομαι, touch or handle. <sup>8</sup> λέπρα, ας, ἡ, leprosy. <sup>9</sup> σεαυτοῦ, yourself, of you. <sup>10</sup> δείκνυμι, show, point out. <sup>11</sup> ἱερεὺς, ἑως, ὁ, priest. <sup>12</sup> προσφέρω, bring to, offer. <sup>13</sup> δῶρον, ου, τό, gift, present. <sup>14</sup> προστάσσω, command, order. <sup>15</sup> μαρτύριον, ου, τό, testimony, witness.

Εἰσελθόντι δὲ αὐτῷ εἰς Καπερναοῦμ,<sup>1</sup> προσῆλθεν αὐτῷ 5  
 ἑκατόνταρχος<sup>2</sup> παρακαλῶν αὐτόν, καὶ λέγων, Κύριε, ὁ 6  
 παῖς<sup>3</sup> μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός,<sup>4</sup> δεινῶς<sup>5</sup>  
 βασανιζόμενος.<sup>6</sup> Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ 7  
 ἐλθὼν θεραπεύσω<sup>7</sup> αὐτόν. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ 8  
 ἑκατόνταρχος<sup>2</sup> ἔφη, Κύριε, οὐκ εἰμὶ ἱκανός<sup>8</sup> ἵνα μου  
 ὑπὸ τὴν στέγην<sup>9</sup> εἰσέλθῃς· ἀλλὰ μόνον εἰπὲ λόγῳ, καὶ  
 ἰαθήσεται<sup>10</sup> ὁ παῖς<sup>3</sup> μου. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι 9  
 ὑπὸ ἐξουσίαν, ἔχων ὑπ' ἑμαυτὸν<sup>11</sup> στρατιώτας·<sup>12</sup> καὶ  
 λέγω τούτῳ, Πορεύθητι, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ,  
 Ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου, Ποίησον  
 τοῦτο, καὶ ποιεῖ. Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν,<sup>13</sup> 10  
 καὶ εἶπεν τοῖς ἀκολουθοῦσιν, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν  
 τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην<sup>14</sup> πίστιν εὔρον. Λέγω δὲ ὑμῖν 11  
 ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν<sup>15</sup> καὶ δυσμῶν<sup>16</sup> ἔξουσιν,<sup>17</sup>  
 καὶ ἀνακλιθήσονται<sup>18</sup> μετὰ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ

<sup>1</sup> Καπερναοῦμ, ἢ, Capernaum. <sup>2</sup> ἑκατοντάρχης, centurion. <sup>3</sup> παῖς, ὁ, male or female child, servant. <sup>4</sup> παραλυτικός, οὗ, ὁ, paralytic, afflicted with paralysis. <sup>5</sup> δεινῶς, terribly, vehemently. <sup>6</sup> βασανίζω, torment, torture. <sup>7</sup> θεραπεύω, I will heal, I will care for. <sup>8</sup> ἱκανός, sufficient, able. <sup>9</sup> στέγη, ἡς, ἡ, roof, flat roof of a house. <sup>10</sup> ἰάομαι, heal. <sup>11</sup> ἑμαυτοῦ, of myself. <sup>12</sup> στρατιώτης, οὗ, ὁ, soldier. <sup>13</sup> θαυμάζω, am amazed, marvel at. <sup>14</sup> τοσοῦτος, so great, so much. <sup>15</sup> ἀνατολή, ἡς, ἡ, east, dawn. <sup>16</sup> δυσμή, ἡς, ἡ, the western region. <sup>17</sup> ἔκω, have come, am present. <sup>18</sup> ἀνακλίνω, lay upon, lay down.

Ἰακῶβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· οἱ δὲ υἱοὶ τῆς 12

βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος<sup>1</sup> τὸ ἐξώτερον·<sup>2</sup>

ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς<sup>3</sup> καὶ ὁ βρυγμὸς<sup>4</sup> τῶν ὀδόντων.<sup>5</sup> 13

Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τῷ ἑκατοντάρχῃ,<sup>6</sup> Ὑπαγε, καὶ ὡς

ἐπίστευσας γεννηθήτω σοι. Καὶ ἰάθη<sup>7</sup> ὁ παῖς<sup>8</sup> αὐτοῦ ἐν

τῇ ὥρᾳ ἐκεῖνῃ.

Καὶ ἔλθων ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν Πέτρου, εἶδεν τὴν 14

πενθεράν<sup>9</sup> αὐτοῦ βεβλημένην καὶ πυρέσσουσαν,<sup>10</sup> καὶ 15

ἤψατο<sup>11</sup> τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφήκεν αὐτὴν ὁ

πυρετός·<sup>12</sup> καὶ ἡγέρθη, καὶ διηκόνει<sup>13</sup> αὐτῷ. Ὁψίας<sup>14</sup> δὲ 16

γενομένης προσήνεγκαν<sup>15</sup> αὐτῷ δαιμονιζομένους<sup>16</sup>

πολλούς· καὶ ἐξέβαλεν τὰ πνεύματα λόγῳ, καὶ

πάντας τοὺς κακῶς<sup>17</sup> ἔχοντας ἐθεράπευσεν·<sup>18</sup> ὅπως 17

πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου<sup>19</sup> τοῦ προφήτου,

λέγοντος, Αὐτὸς τὰς ἀσθενείας<sup>20</sup> ἡμῶν ἔλαβεν, καὶ

<sup>1</sup> σκότος, οὐς, τό, darkness. <sup>2</sup> ἐξώτερος, outer, outside. <sup>3</sup> κλαυθμός, οὐ, ὁ, weeping, lamentation. <sup>4</sup> βρυγμός, οὐ, ὁ, biting, gnashing of teeth. <sup>5</sup> ὀδός, ὁ, tooth. <sup>6</sup> ἑκατοντάρχης, centurion. <sup>7</sup> ἰάομαι, heal. <sup>8</sup> παῖς, ὁ, male or female child, servant. <sup>9</sup> πενθερά, ἀς, ἡ, mother-in-law. <sup>10</sup> πυρέσσω, suffer with a fever. <sup>11</sup> ἅπτομαι, touch or handle. <sup>12</sup> πυρετός, οὐ, ὁ, fever. <sup>13</sup> διακονέω, serve, minister. <sup>14</sup> ὄψιος, late. <sup>15</sup> προσφέρω, bring to, offer. <sup>16</sup> δαιμονιζομαι, am demon possessed. <sup>17</sup> κακῶς, badly, evilly. <sup>18</sup> θεραπεύω, heal, care for. <sup>19</sup> Ἡσαΐας, οὐ, ὁ, Isaiah. <sup>20</sup> ἀσθένεια, ἀς, ἡ, weakness, sickness.

τὰς νόσους<sup>1</sup> ἐβάστασεν.<sup>2</sup>

Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς πολλοὺς ὄχλους περὶ αὐτόν, 18  
 ἐκέλευσεν<sup>3</sup> ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν.<sup>4</sup> Καὶ προσελθὼν εἰς 19  
 γραμματεὺς εἶπεν αὐτῷ, Διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι  
 ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Αἱ 20  
 ἀλώπεκες<sup>5</sup> φωλεοὺς<sup>6</sup> ἔχουσιν, καὶ τὰ πετεινὰ<sup>7</sup> τοῦ  
 οὐρανοῦ κατασκηνώσεις·<sup>8</sup> ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ  
 ἔχει ποῦ<sup>9</sup> τὴν κεφαλὴν κλίνει.<sup>10</sup> Ἅτερος δὲ τῶν 21  
 μαθητῶν αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ, Κύριε, ἐπίτρεψόν<sup>11</sup> μοι  
 πρῶτον ἀπελθεῖν καὶ θάψαι<sup>12</sup> τὸν πατέρα μου. Ὁ δὲ 22  
 Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Ἀκολούθει μοι, καὶ ἄφες τοὺς  
 νεκροὺς θάψαι<sup>12</sup> τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς.

Καὶ ἐμβάντι<sup>13</sup> αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον, ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ 23  
 μαθηταὶ αὐτοῦ. Καὶ ἰδού, σεισμὸς<sup>14</sup> μέγας ἐγένετο ἐν 24  
 τῇ θαλάσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι<sup>15</sup> ὑπὸ τῶν

<sup>1</sup> νόσος, ου, ή, disease, malady. <sup>2</sup> βαστάζω, bear, carry. <sup>3</sup> κελεύω, order, command. <sup>4</sup> πέραν, on the other side of, beyond (gen). <sup>5</sup> ἀλώπηξ, εκος, ή, fox. <sup>6</sup> φωλεός, οῦ, ό, den, hole. <sup>7</sup> πετεινόν, ου, τό, bird. <sup>8</sup> κατασκήνωσις, εως, ή, place to live, nest. <sup>9</sup> ποῦ, where?. <sup>10</sup> κλίνω, cause to bend, bow. <sup>11</sup> ἐπιτρέπω, permit, allow. <sup>12</sup> θάπτω, bury. <sup>13</sup> ἐμβαίνειν, embark. <sup>14</sup> σεισμός, οῦ, ό, earthquake, storm. <sup>15</sup> καλύπτω, cover, veil.

κυμάτων·<sup>1</sup> αὐτὸς δὲ ἐκάθευδεν.<sup>2</sup> Καὶ προσελθόντες οἱ 25  
 μαθηταὶ ἤγειραν αὐτόν, λέγοντες, Κύριε, σῶσον ἡμᾶς,  
 ἀπολλύμεθα. Καὶ λέγει αὐτοῖς, Τί δειλοὶ<sup>3</sup> ἐστε, 26  
 ὀλιγόπιστοι; <sup>4</sup> Τότε ἐγερθεὶς ἐπετίμησεν<sup>5</sup> τοῖς ἀνέμοις<sup>6</sup>  
 καὶ τῇ θαλάσῃ, καὶ ἐγένετο γαλήνη<sup>7</sup> μεγάλη. Οἱ δὲ 27  
 ἄνθρωποι ἐθαύμασαν,<sup>8</sup> λέγοντες, Ποταπός<sup>9</sup> ἐστιν  
 οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι<sup>6</sup> καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν<sup>10</sup>  
 αὐτῷ;

Καὶ ἔλθοντι αὐτῷ εἰς τὸ πέραν<sup>11</sup> εἰς τὴν χώραν<sup>12</sup> τῶν 28  
 Γεργεσηνῶν,<sup>13</sup> ὑπὴντησαν<sup>14</sup> αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι  
 ἐκ τῶν μνημείων<sup>16</sup> ἐξερχόμενοι, χαλεποὶ<sup>17</sup> λίαν,<sup>18</sup> ὥστε  
 μὴ ἰσχύειν<sup>19</sup> τινὰ παρελθεῖν<sup>20</sup> διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης: 29  
 καὶ ἰδοῦ, ἔκραξαν λέγοντες, Τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱὲ  
 τοῦ θεοῦ; Ἦλθες ὧδε πρὸ<sup>21</sup> καιροῦ βασανίσαι<sup>22</sup> ἡμᾶς; 30  
 Ἦν δὲ μακρὰν<sup>23</sup> ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη<sup>24</sup> χοίρων<sup>25</sup> πολλῶν

<sup>1</sup> κύμα, τος, τό, wave. <sup>2</sup> καθεύδω, sleep. <sup>3</sup> δειλός, cowardly, timid. <sup>4</sup> ὀλιγόπιστος, of little faith. <sup>5</sup> ἐπιτιμάω, rebuke, warn. <sup>6</sup> ἄνεμος, ου, ό, wind. <sup>7</sup> γαλήνη, ης, ή, calm. <sup>8</sup> θαυμάζω, am amazed, marvel at. <sup>9</sup> ποταπός, what kind of? what type of? <sup>10</sup> ὑπακούω, obey, listen. <sup>11</sup> πέραν, on the other side of, beyond (gen). <sup>12</sup> χώρα, ας, ή, land, region. <sup>13</sup> Γεργεσηνός, from Gerasene. <sup>14</sup> ὑπαντάω, meet, go to meet. <sup>15</sup> δαιμονίζομαι, am demon possessed. <sup>16</sup> μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. <sup>17</sup> χαλεπός, hard, difficult. <sup>18</sup> λίαν, greatly, very. <sup>19</sup> ἰσχύω, be strong, able. <sup>20</sup> παρέρχομαι, pass by, go by. <sup>21</sup> πρό, before (gen), before. <sup>22</sup> βασανίζω, torment, torture. <sup>23</sup> μακράν, far away. <sup>24</sup> ἀγέλη, ης, ή, herd, flock. <sup>25</sup> χοῖρος, ου, ό, swine, pig.

βοσκομένην.<sup>1</sup> Οἱ δὲ δαίμονες<sup>2</sup> παρεκάλουν αὐτόν, 31

λέγοντες, Εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἐπίτρεψον<sup>3</sup> ἡμῖν

ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἀγέλην<sup>4</sup> τῶν χοίρων.<sup>5</sup> Καὶ εἶπεν 32

αὐτοῖς, Ὑπάγετε. Οἱ δὲ ἐξελθόντες ἀπῆλθον εἰς τὴν

ἀγέλην<sup>4</sup> τῶν χοίρων:<sup>5</sup> καὶ ἰδοῦ, ὥρμησεν<sup>6</sup> πᾶσα ἡ

ἀγέλη<sup>4</sup> τῶν χοίρων<sup>5</sup> κατὰ τοῦ κρημνοῦ<sup>7</sup> εἰς τὴν

θάλασσαν, καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασιν. Οἱ δὲ 33

βόσκοντες<sup>1</sup> ἔφυγον,<sup>8</sup> καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν

ἀπήγγειλαν<sup>9</sup> πάντα, καὶ τὰ τῶν δαιμονιζομένων.<sup>10</sup> Καὶ 34

ἰδοῦ, πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν<sup>11</sup> τῷ

Ἰησοῦ: καὶ ἰδόντες αὐτόν, παρεκάλεσαν ὅπως μεταβῇ

ἀπὸ τῶν ὁρίων<sup>13</sup> αὐτῶν.

Καὶ ἐμβὰς<sup>14</sup> εἰς τὸ πλοῖον διεπέρασεν<sup>15</sup> καὶ ἦλθεν εἰς τὴν 9

ιδίαν πόλιν. Καὶ ἰδοῦ, προσέφερον<sup>16</sup> αὐτῷ 2

παραλυτικὸν<sup>17</sup> ἐπὶ κλίνης<sup>18</sup> βεβλημένον: καὶ ἰδὼν ὁ

<sup>1</sup> βόσκω, feed. <sup>2</sup> δαίμων, ονος, ὁ, demon, evil spirit. <sup>3</sup> ἐπιτρέπω, permit, allow. <sup>4</sup> ἀγέλη, ης, ἡ, herd, flock. <sup>5</sup> χοῖρος, ου, ὁ, swine, pig. <sup>6</sup> ὁρμάω, hasten on, rush. <sup>7</sup> κρημνός, οῦ, ὁ, steep bank, cliff. <sup>8</sup> φεύγω, flee, escape. <sup>9</sup> ἀπαγγέλλω, announce, report. <sup>10</sup> δαιμονίζομαι, am demon possessed. <sup>11</sup> συνάντησις, εως, ἡ, meeting with. <sup>12</sup> μεταβαίνω, depart, leave. <sup>13</sup> ὅριον, ου, τό, boundary, region. <sup>14</sup> ἐμβαίνω, embark. <sup>15</sup> διαπεράω, cross over, pass through. <sup>16</sup> προσφέρω, bring to, offer. <sup>17</sup> παραλυτικός, οῦ, ὁ, paralytic, afflicted with paralysis. <sup>18</sup> κλίνη, ης, ἡ, couch, bed.



Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν τῷ παραλυτικῷ,<sup>1</sup>  
 Θάρσει,<sup>2</sup> τέκνον: ἀφένται σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. Καὶ 3  
 ἰδού, τινὲς τῶν γραμματέων εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, Οὗτος  
 βλασφημεῖ.<sup>3</sup> Καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις<sup>4</sup> 4  
 αὐτῶν εἶπεν, Ὡς τί ὑμεῖς ἐνθυμεῖσθε<sup>5</sup> πονηρὰ ἐν ταῖς  
 καρδίαις ὑμῶν; Τί γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον,<sup>6</sup> εἰπεῖν, 5  
 Ἀφένται σοι αἱ ἁμαρτίαι: ἢ εἰπεῖν, Ὑγεραι καὶ  
 περιπάτει; Ὡς δὲ εἰδῆτε, ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ 6  
 ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας – τότε λέγει  
 τῷ παραλυτικῷ<sup>1</sup> – Ὑγερθεὶς ἄρὸν σου τὴν κλίνην,<sup>7</sup>  
 καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. Καὶ ἐγερθεὶς ἀπῆλθεν εἰς 7  
 τὸν οἶκον αὐτοῦ. Ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐθαύμασαν,<sup>8</sup> καὶ 8  
 ἐδόξασαν τὸν θεόν, τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς  
 ἀνθρώποις.

<sup>1</sup> παραλυτικός, οὗ, ὁ, paralytic, afflicted with paralysis. <sup>2</sup> θαρσέω, of good courage, of good cheer. <sup>3</sup> βλασφημέω, revile, blaspheme. <sup>4</sup> ἐνθυμήσις, εὖς, ἡ, deliberation, thought. <sup>5</sup> ἐνθυμέομαι, ponder, consider. <sup>6</sup> εὐκοπώτερον, easier. <sup>7</sup> κλίνη, ἡς, ἡ, couch, bed. <sup>8</sup> θαυμάζω, am amazed, marvel at.

Καὶ παράγων<sup>1</sup> ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖθεν<sup>2</sup> εἶδεν ἄνθρωπον 9

καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον,<sup>3</sup> Ματθαῖον<sup>4</sup> λεγόμενον,  
καὶ λέγει αὐτῷ, Ἀκολούθει μοι. Καὶ ἀναστὰς  
ἠκολούθησεν αὐτῷ.

Καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνακειμένου<sup>5</sup> ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἰδού, 10

πολλοὶ τελῶναι<sup>6</sup> καὶ ἁμαρτωλοὶ<sup>7</sup> ἐλθόντες  
συνανέκειντο<sup>8</sup> τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. Καὶ 11  
ιδόντες οἱ Φαρισαῖοι εἶπον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Διὰ  
τί μετὰ τῶν τελωνῶν<sup>6</sup> καὶ ἁμαρτωλῶν<sup>7</sup> ἐσθίει ὁ  
διδάσκαλος ὑμῶν; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας εἶπεν αὐτοῖς, 12  
Οὐ χρειάν<sup>9</sup> ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες<sup>10</sup> ἱατροῦ,<sup>11</sup> ἀλλ' οἱ  
κακῶς<sup>12</sup> ἔχοντες. Πορευθέντες δὲ μάθετε<sup>13</sup> τί ἐστίν, 13  
Ἐλεον<sup>14</sup> θέλω, καὶ οὐ θυσίαν!<sup>15</sup> οὐ γὰρ ἥλθον καλέσαι  
δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς<sup>7</sup> εἰς μετάνοιαν.<sup>16</sup>

<sup>1</sup> παράγω, pass by, depart. <sup>2</sup> ἐκεῖθεν, from there, from that place. <sup>3</sup> τελώνιον, ου, τό, tax office, tax collector's office.  
<sup>4</sup> Ματθαῖος, ου, ὁ, Matthew. <sup>5</sup> ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). <sup>6</sup> τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes.  
<sup>7</sup> ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. <sup>8</sup> συνανέκειμαι, recline at table with. <sup>9</sup> χρεία, ας, ἡ, need, necessity. <sup>10</sup> ἰσχύω, be strong, able. <sup>11</sup> ἱατρός, ου, ὁ, physician. <sup>12</sup> κακῶς, badly, evilly. <sup>13</sup> μανθάνω, learn, ascertain. <sup>14</sup> ἔλεος, ους, ὁ, pity, mercy. <sup>15</sup> θυσία, ας, ἡ, sacrifice. <sup>16</sup> μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind.

Τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου, λέγοντες, 14

Διὰ τί ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν<sup>1</sup> πολλά, οἱ

δὲ μαθηταὶ σου οὐ νηστεύουσιν;<sup>1</sup> Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ 15

Ἰησοῦς, Μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος<sup>2</sup> πενθεῖν,<sup>3</sup>

ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἐστὶν ὁ νυμφίος;<sup>4</sup> Ἐλεύσονται δὲ

ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ<sup>5</sup> ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος,<sup>4</sup> καὶ τότε

νηστεύσουσιν.<sup>1</sup> Οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει<sup>6</sup> ἐπίβλημα<sup>7</sup> 16

ράκους<sup>8</sup> ἀγνάφου<sup>9</sup> ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ:<sup>10</sup> αἶρει γὰρ τὸ

πλήρωμα<sup>11</sup> αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱματίου, καὶ χειρὸν<sup>12</sup>

σχίσμα<sup>13</sup> γίνεται. Οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον<sup>14</sup> νέον<sup>15</sup> εἰς 17

ἄσκοις<sup>16</sup> παλαιούς:<sup>10</sup> εἰ δὲ μήγε,<sup>17</sup> ῥήγνυνται<sup>18</sup> οἱ ἄσκοι,

καὶ ὁ οἶνος<sup>14</sup> ἐκχεῖται,<sup>19</sup> καὶ οἱ ἄσκοι<sup>16</sup> ἀπολοῦνται:

ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον<sup>14</sup> νέον<sup>15</sup> εἰς ἄσκοις<sup>16</sup> καινούς,<sup>20</sup>

καὶ ἀμφότεροι<sup>21</sup> συντηροῦνται.<sup>22</sup>

<sup>1</sup> νηστεύω, fast. <sup>2</sup> νυμφῶν, ὄνος, ὁ, bridal chamber, wedding hall. <sup>3</sup> πενθεῖω, mourn, lament. <sup>4</sup> νυμφίος, ου, ὁ, bridegroom. <sup>5</sup> ἀπαίρω, take away, depart. <sup>6</sup> ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. <sup>7</sup> ἐπίβλημα, τος, τό, patch, patch on a garment. <sup>8</sup> ῥάκος, ους, τό, rag, piece of cloth. <sup>9</sup> ἀγνάφος, new, unshrunk. <sup>10</sup> παλαιός, old, ancient. <sup>11</sup> πλήρωμα, τος, τό, fullness, fulfillment. <sup>12</sup> χειρὸν, worse. <sup>13</sup> σχίσμα, τος, τό, tear, division. <sup>14</sup> οἶνος, ου, ὁ, wine. <sup>15</sup> νέος, new, young. <sup>16</sup> ἄσκός, οῦ, ὁ, leather bottle, wineskin. <sup>17</sup> μήγε, otherwise (used in the phrase εἰ δὲ μήγε). <sup>18</sup> ῥήγνυμι, break apart, throw down. <sup>19</sup> ἐκχέω, pour out, shed. <sup>20</sup> καινός, new, fresh. <sup>21</sup> ἀμφότεροι, both, both of two. <sup>22</sup> συντηρέω, preserve, treasure.

Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς, ἰδοῦ, ἄρχων<sup>1</sup> εἷς ἐλθὼν 18  
 προσεκύνει αὐτῷ, λέγων ὅτι Ἡ θυγάτηρ<sup>2</sup> μου ἄρτι<sup>3</sup>  
 ἐτελεύτησεν·<sup>4</sup> ἀλλὰ ἐλθὼν ἐπίθες<sup>5</sup> τὴν χεῖρά σου ἐπ'  
 αὐτήν, καὶ ζήσεται. Καὶ ἐγερθεὶς ὁ Ἰησοῦς 19  
 ἠκολούθησεν αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Καὶ ἰδοῦ, 20  
 γυνὴ αἰμορροοῦσα<sup>6</sup> δώδεκα ἔτη,<sup>7</sup> προσελθοῦσα  
 ὀπισθεν,<sup>8</sup> ἥψατο<sup>9</sup> τοῦ κρασπέδου<sup>10</sup> τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. 21  
 Ἐλεγεν γὰρ ἐν ἑαυτῇ, Ἐὰν μόνον ἅψωμαι<sup>9</sup> τοῦ  
 ἱματίου αὐτοῦ, σωθήσομαι. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπιστραφεὶς 22  
 καὶ ἰδὼν αὐτήν εἶπεν, Θάρσει,<sup>12</sup> θύγατερ·<sup>2</sup> ἡ πίστις  
 σου σέσωκέν σε. Καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας  
 ἐκείνης. Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ 23  
 ἄρχοντος,<sup>1</sup> καὶ ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς<sup>13</sup> καὶ τὸν ὄχλον  
 θορυβούμενον,<sup>14</sup> λέγει αὐτοῖς, Ἀναχωρεῖτε·<sup>15</sup> οὐ γὰρ 24  
 ἀπέθανεν τὸ κοράσιον,<sup>16</sup> ἀλλὰ καθεύδει.<sup>17</sup> Καὶ  
 κατεγέλων<sup>18</sup> αὐτοῦ. Ὅτε δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, 25

<sup>1</sup> ἄρχων, onτος, ὁ, ruler, prince. <sup>2</sup> θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. <sup>3</sup> ἄρτι, now, just now. <sup>4</sup> τελευτάω, die, end. <sup>5</sup> ἐπιτίθημι, lay upon, put. <sup>6</sup> αἰμορροέω, bleed, suffer with hemorrhage. <sup>7</sup> ἔτος, οὗς, τό, year. <sup>8</sup> ὀπισθεν, behind, after. <sup>9</sup> ἅπτομαι, touch or handle. <sup>10</sup> κράσπεδος, ου, τό, border, tassel. <sup>11</sup> ἐπιστρέφω, turn to, return. <sup>12</sup> θαρσέω, of good courage, of good cheer. <sup>13</sup> αὐλητής, οῦ, ὁ, flute player, pipe player. <sup>14</sup> θορυβέω, make a commotion, agitate. <sup>15</sup> ἀναχωρέω, depart, withdraw. <sup>16</sup> κοράσιον, ου, τό, girl, little girl. <sup>17</sup> καθεύδω, sleep. <sup>18</sup> καταγελάω, deride, ridicule.

εἰσελθὼν ἐκράτησεν<sup>1</sup> τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἠγέρθη τὸ  
 κοράσιον.<sup>2</sup> Καὶ ἐξῆλθεν ἡ φήμη<sup>3</sup> αὕτη εἰς ὅλην τὴν 26  
 γῆν ἐκεῖνην.

Καὶ παράγοντι<sup>4</sup> ἐκεῖθεν<sup>5</sup> τῷ Ἰησοῦ, ἠκολούθησαν αὐτῷ 27  
 δύο τυφλοί, κρᾶζοντες καὶ λέγοντες, Ἐλέησον<sup>6</sup> ἡμᾶς,  
 υἱὲ Δαβὶδ. Ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, προσῆλθον 28  
 αὐτῷ οἱ τυφλοί, καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Πιστεύετε  
 ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; Λέγουσιν αὐτῷ, Ναί,<sup>7</sup>  
 κύριε. Τότε ἤψατο<sup>8</sup> τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, λέγων, 29  
 Κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν. Καὶ 30  
 ἀνέσχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί· καὶ ἐνεβριμήσατο<sup>9</sup>  
 αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγων, Ὁρᾶτε μηδεὶς γινωσκέτω. Οἱ 31  
 δὲ ἐξελθόντες διεφήμισαν<sup>10</sup> αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκεῖνῃ.

<sup>1</sup> κρατέω, grasp, lay hold of. <sup>2</sup> κοράσιον, ου, τό, girl, little girl. <sup>3</sup> φήμη, ης, ἡ, report, news. <sup>4</sup> παράγω, pass by, depart.  
<sup>5</sup> ἐκεῖθεν, from there, from that place. <sup>6</sup> ἐλέω, have mercy, pity. <sup>7</sup> ναί, yes, truly. <sup>8</sup> ἅπτομαι, touch or handle. <sup>9</sup>  
 ἐμβριμάσθαι, be moved with anger, admonish sternly. <sup>10</sup> διαφημίζω, spread abroad, report.

Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, ἰδοὺ, προσήνεγκαν<sup>1</sup> αὐτῷ 32

ἄνθρωπον κωφὸν<sup>2</sup> δαιμονιζόμενον.<sup>3</sup> Καὶ ἐκβληθέντος 33

τοῦ δαιμονίου, ἐλάλησεν ὁ κωφός:<sup>2</sup> καὶ ἐθαύμασαν<sup>4</sup> οἱ

ὄχλοι, λέγοντες, Οὐδέποτε<sup>5</sup> ἐφάνη<sup>6</sup> οὕτως ἐν τῷ

Ἰσραήλ. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον, Ἐν τῷ ἄρχοντι<sup>7</sup> τῶν 34

δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

Καὶ περιῆγεν<sup>8</sup> ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, 35

διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων

τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων<sup>10</sup> πᾶσαν

νόσον<sup>11</sup> καὶ πᾶσαν μαλακίαν<sup>12</sup> ἐν τῷ λαῷ. Ἰδὼν δὲ 36

τοὺς ὄχλους, ἐσπλαγχνίσθη<sup>13</sup> περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν

ἐσκυλμένοι<sup>14</sup> καὶ ἐρριμμένοι<sup>15</sup> ὡσεὶ<sup>16</sup> πρόβατα<sup>17</sup> μὴ

ἔχοντα ποιμένα.<sup>18</sup> Τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Ὁ 37

μὲν θερισμὸς<sup>19</sup> πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται<sup>20</sup> ὀλίγοι:<sup>21</sup> δεήθητε 38

οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ,<sup>19</sup> ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας

<sup>1</sup> προσφέρω, bring to, offer. <sup>2</sup> κωφός, deaf, dumb. <sup>3</sup> δαιμονίζομαι, am demon possessed. <sup>4</sup> θαυμάζω, am amazed, marvel at. <sup>5</sup> οὐδέποτε, never. <sup>6</sup> φαίνω, shine, appear. <sup>7</sup> ἄρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. <sup>8</sup> περιάγω, lead around, go about. <sup>9</sup> κώμη, ης, ἡ, village. <sup>10</sup> θεραπεύω, heal, care for. <sup>11</sup> νόσος, ου, ἡ, disease, malady. <sup>12</sup> μαλακία, ας, ἡ, sickness, weakness. <sup>13</sup> σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on. <sup>14</sup> σκύλλω, trouble, bother. <sup>15</sup> ρίπτω, throw, cast. <sup>16</sup> ὡσεὶ, like, about. <sup>17</sup> πρόβατον, ου, τό, sheep. <sup>18</sup> ποιμήν, ἐνος, ὁ, shepherd. <sup>19</sup> θερισμός, οῦ, ὁ, harvest, reaping. <sup>20</sup> ἐργάτης, ου, ὁ, workman, laborer. <sup>21</sup> ὀλίγος, little, few. <sup>22</sup> δέομαι, ask, request.

εἰς τὸν θερισμὸν<sup>1</sup> αὐτοῦ.

Καὶ προσκαλεσάμενος<sup>2</sup> τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, **10**

ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν πνευμάτων ἀκαθάρτων,<sup>3</sup>

ὥστε ἐκβάλλειν αὐτά, καὶ θεραπεύειν<sup>4</sup> πᾶσαν νόσον<sup>5</sup>

καὶ πᾶσαν μαλακίαν.<sup>6</sup>

Τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστιν ταῦτα: **2**

πρῶτος Σίμων ὁ λεγόμενος Πέτρος, καὶ Ἀνδρέας<sup>7</sup> ὁ

ἀδελφὸς αὐτοῦ: Ἰάκωβος<sup>8</sup> ὁ τοῦ Ζεβεδαίου,<sup>9</sup> καὶ

Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ: Φίλιππος,<sup>10</sup> καὶ **3**

Βαρθολομαῖος:<sup>11</sup> Θωμᾶς,<sup>12</sup> καὶ Ματθαῖος<sup>13</sup> ὁ τελώνης:

Ἰάκωβος<sup>8</sup> ὁ τοῦ Ἀλφαίου,<sup>15</sup> καὶ Λεββαῖος<sup>16</sup> ὁ

ἐπικληθεὶς<sup>17</sup> Θαδδαῖος:<sup>18</sup> Σίμων ὁ Κανανίτης,<sup>19</sup> καὶ **4**

Ἰούδας<sup>20</sup> Ἰσκαριώτης<sup>21</sup> ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν.

<sup>1</sup> θερισμός, οὐ, ὁ, harvest, reaping. <sup>2</sup> προσκαλέω, summon. <sup>3</sup> ἀκάθαρτος, unclean, impure. <sup>4</sup> θεραπεύω, heal, care for.

<sup>5</sup> νόσος, ου, ἡ, disease, malady. <sup>6</sup> μαλακία, ας, ἡ, sickness, weakness. <sup>7</sup> Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew. <sup>8</sup> Ἰάκωβος, James, Jacob. <sup>9</sup> Ζεβεδαῖος, ου, ὁ, Zebedee. <sup>10</sup> Φίλιππος, ου, ὁ, Philip. <sup>11</sup> Βαρθολομαῖος, ου, ὁ, Bartholomew. <sup>12</sup> Θωμᾶς, ᾱ, ὁ, Thomas. <sup>13</sup> Ματθαῖος, ου, ὁ, Matthew. <sup>14</sup> τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. <sup>15</sup> Ἀλφαῖος, ου, ὁ, Alphaeus. <sup>16</sup> Λεββαῖος, ου, ὁ, Lebbaeus. <sup>17</sup> ἐπικαλέω, call upon, invoke. <sup>18</sup> Θαδδαῖος, ου, ὁ, Thaddaeus. <sup>19</sup> Κανανίτης, ου, ὁ, Canaanite. <sup>20</sup> Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. <sup>21</sup> Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth.

Τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς, 5  
 παραγγείλας<sup>1</sup> αὐτοῖς, λέγων, Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ  
 ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν<sup>2</sup> μὴ εἰσέλθητε: 6  
 πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα<sup>3</sup> τὰ  
 ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ. Πορευόμενοι δὲ 7  
 κηρύσσετε, λέγοντες ὅτι Ἦγγικεν<sup>4</sup> ἡ βασιλεία τῶν  
 οὐρανῶν. Ἀσθενοῦντας<sup>5</sup> θεραπεύετε,<sup>6</sup> λεπρούς<sup>7</sup> 8  
 καθαρίζετε,<sup>8</sup> δαιμόνια ἐκβάλλετε: δωρεὰν<sup>9</sup> ἐλάβετε,  
 δωρεὰν<sup>9</sup> δότε. Μὴ κτήσησθε<sup>10</sup> χρυσόν,<sup>11</sup> μηδὲ ἄργυρον, 9  
 μηδὲ χαλκόν<sup>13</sup> εἰς τὰς ζώνας<sup>14</sup> ὑμῶν, μὴ πήραν<sup>15</sup> εἰς 10  
 ὁδόν, μηδὲ δύο χιτῶνας,<sup>16</sup> μηδὲ ὑποδήματα,<sup>17</sup> μηδὲ  
 ῥάβδους:<sup>18</sup> ἄξιός<sup>19</sup> γὰρ ὁ ἐργάτης<sup>20</sup> τῆς τροφῆς<sup>21</sup> αὐτοῦ  
 ἐστίν. Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην<sup>22</sup> εἰσέλθητε, 11  
 ἐξετάσατε<sup>23</sup> τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός<sup>19</sup> ἐστίν: κάκει<sup>24</sup> μείνατε,  
 ἕως ἂν ἐξέλθητε. Εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, 12

<sup>1</sup> παραγγέλλω, order, command. <sup>2</sup> Σαμαρείτης, ου, ὁ, Samaritan. <sup>3</sup> πρόβατον, ου, τό, sheep. <sup>4</sup> ἐγγίζω, come near, approach. <sup>5</sup> ἀσθενέω, be weak, sick. <sup>6</sup> θεραπεύω, heal, care for. <sup>7</sup> λεπρός, οὔ, ὁ, scaly, leprous. <sup>8</sup> καθαρίζω, cleanse, make clean. <sup>9</sup> δωρεάν, without cost, without cause. <sup>10</sup> κτάομαι, acquire, win. <sup>11</sup> χρυσός, οὔ, ὁ, gold, anything made of gold. <sup>12</sup> ἄργυρος, ου, ὁ, silver, silver as a metal. <sup>13</sup> χαλκός, οὔ, ὁ, money, copper or bronze. <sup>14</sup> ζώνη, ης, ἡ, belt, girdle. <sup>15</sup> πήρα, ας, ἡ, leather pouch, bag. <sup>16</sup> χιτῶν, ὄνος, ὁ, tunic, garment. <sup>17</sup> ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. <sup>18</sup> ῥάβδος, ου, ἡ, staff, rod. <sup>19</sup> ἄξιός, worthy, deserving. <sup>20</sup> ἐργάτης, ου, ὁ, workman, laborer. <sup>21</sup> τροφή, ἥς, ἡ, food, nourishment. <sup>22</sup> κώμη, ης, ἡ, village. <sup>23</sup> ἐξετάζω, scrutinize, examine. <sup>24</sup> κάκει, and there.



ἀσπάσασθε αὐτήν. Καὶ ἐὰν μὲν ᾗ ἡ οἰκία ἀξία,<sup>1</sup> 13  
 ἐλθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ᾗ ἀξία,<sup>1</sup> ἡ  
 εἰρήνη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστραφήτω.<sup>2</sup> Καὶ ὅς ἐὰν μὴ 14  
 δέξηται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν,  
 ἐξερχόμενοι τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης,  
 ἐκτινάξατε<sup>3</sup> τὸν κονιορτὸν<sup>4</sup> τῶν ποδῶν ὑμῶν. Ἀμὴν 15  
 λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον<sup>5</sup> ἔσται γῇ Σοδόμων<sup>6</sup> καὶ  
 Γομόρρων<sup>7</sup> ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως,<sup>8</sup> ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

Ἴδού, ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα<sup>9</sup> ἐν μέσῳ λύκων· 16  
 γίνεσθε οὖν φρόνιμοι<sup>11</sup> ὡς οἱ ὄφεις,<sup>12</sup> καὶ ἀκέριοι<sup>13</sup> ὡς  
 αἱ περιστεραί.<sup>14</sup> Προσέχετε<sup>15</sup> δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων· 17  
 παραδώσουσιν γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια,<sup>16</sup> καὶ ἐν ταῖς  
 συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν<sup>17</sup> ὑμᾶς· καὶ ἐπὶ 18  
 ἡγεμόνας<sup>18</sup> δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν<sup>19</sup> ἑμοῦ,  
 εἰς μαρτύριον<sup>20</sup> αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν. Ὅταν δὲ 19

<sup>1</sup> ἀξιος, worthy, deserving. <sup>2</sup> ἐπιστρέφω, turn to, return. <sup>3</sup> ἐκτινάσσω, shake off or out, shake off. <sup>4</sup> κονιορτός, οὐ, δ, dust. <sup>5</sup> ἀνεκτός, tolerable, bearable. <sup>6</sup> Σόδομα, ων, τό, Sodom. <sup>7</sup> Γόμορρα, ας, ἡ, Gomorrah. <sup>8</sup> κρίσις, εως, ἡ, judgment, judging. <sup>9</sup> πρόβατον, ου, τό, sheep. <sup>10</sup> λύκος, ου, δ, wolf, jackal. <sup>11</sup> φρόνιμος, prudent, wise. <sup>12</sup> ὄφις, εως, δ, snake, serpent. <sup>13</sup> ἀκέριος, unmixed, pure. <sup>14</sup> περιστερὰ, ᾶς, ἡ, dove. <sup>15</sup> προσέχω, take head of, attend to. <sup>16</sup> συνέδριον, ου, τό, council, Sanhedrin. <sup>17</sup> μαστιγῶ, whip, lash. <sup>18</sup> ἡγεμών, όνος, δ, governor, leader. <sup>19</sup> ἕνεκεν, for the sake of, on account of. <sup>20</sup> μαρτύριον, ου, τό, testimony, witness.

παραδιδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε<sup>1</sup> πῶς ἢ τί  
 λαλήσητε: δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί  
 λαλήσετε: οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστέ οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ 20  
 πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν. 21  
 Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ  
 πατὴρ τέκνον: καὶ ἐπαναστήσονται<sup>2</sup> τέκνα ἐπὶ γονεῖς,<sup>3</sup>  
 καὶ θανατώσουσιν<sup>4</sup> αὐτούς. Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι<sup>5</sup> 22  
 ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου: ὁ δὲ ὑπομείνας<sup>6</sup> εἰς  
 τέλος,<sup>7</sup> οὗτος σωθήσεται. Ὅταν δὲ διώκωσιν<sup>8</sup> ὑμᾶς ἐν 23  
 τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε<sup>9</sup> εἰς τὴν ἄλλην: ἀμὴν γὰρ  
 λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε<sup>10</sup> τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραήλ,  
 ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος 24  
 ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. Ἀρκετὸν<sup>11</sup> τῷ μαθητῇ ἵνα 25  
 γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ  
 κύριος αὐτοῦ. Εἰ τὸν οἰκοδεσπότην<sup>12</sup> Βεελζεβούλ<sup>13</sup>

<sup>1</sup> μεριμνάω, be anxious, distracted. <sup>2</sup> ἐπανίστημι, rise up against. <sup>3</sup> γονεὺς, ἑως, ὁ, parent. <sup>4</sup> θανατόω, put to death, subdue. <sup>5</sup> μισέω, hate, detest. <sup>6</sup> ὑπομένω, tarry, endure. <sup>7</sup> τέλος, οὐς, τό, end, purpose. <sup>8</sup> διώκω, pursue, persecute. <sup>9</sup> φεύγω, flee, escape. <sup>10</sup> τελέω, finish, fulfill. <sup>11</sup> ἀρκετός, sufficient, enough. <sup>12</sup> οἰκοδεσπότης, οὐ, ὁ, householder, head of a household. <sup>13</sup> Βεελζεβούλ, ὁ, Beelzebul.

ἐκάλεσαν, πόσω<sup>1</sup> μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς<sup>2</sup> αὐτοῦ; Μὴ 26

οὖν φοβηθῆτε αὐτούς: οὐδὲν γάρ ἐστιν κεκαλυμμένον

ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται,<sup>4</sup> καὶ κρυπτὸν<sup>5</sup> ὃ οὐ

γνωσθήσεται. Ὁ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ,<sup>6</sup> εἶπατε ἐν 27

τῷ φωτί: καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς<sup>7</sup> ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν

δωμάτων.<sup>8</sup> Καὶ μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων 28

τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτείνειαι:

φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ τὴν ψυχὴν

καὶ τὸ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γέεννῃ.<sup>9</sup> Οὐχὶ δύο στρουθία 29

ἀσσαρίου<sup>11</sup> πωλεῖται;<sup>12</sup> Καὶ ἐν ἑξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται

ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ<sup>13</sup> τοῦ πατρὸς ὑμῶν: ὑμῶν δὲ καὶ αἱ 30

τρίχες<sup>14</sup> τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἡριθμημέναι<sup>15</sup> εἰσὶν. Μὴ 31

οὖν φοβηθῆτε: πολλῶν στρουθίων<sup>10</sup> διαφέρετε<sup>16</sup> ὑμεῖς.

Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσῃ<sup>17</sup> ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν<sup>18</sup> τῶν 32

ἀνθρώπων, ὁμολογήσω<sup>17</sup> καὶ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν<sup>18</sup>

τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Ὅστις δ' ἂν 33

<sup>1</sup> πόσος, how many? how great? <sup>2</sup> οἰκιακός, one of a family. <sup>3</sup> καλύπτω, cover, veil. <sup>4</sup> ἀποκαλύπτω, reveal, uncover.

<sup>5</sup> κρυπτός, hidden, secret. <sup>6</sup> σκοτία, ας, ἡ, darkness. <sup>7</sup> οὖς, ους, τό, ear. <sup>8</sup> δῶμα, τος, τό, house, housetop. <sup>9</sup> γέεννα, ης, ἡ, gehenna, Gehenna. <sup>10</sup> στρουθίον, ου, τό, sparrow, small bird. <sup>11</sup> ἀσσαρίον, ου, τό, assarion. <sup>12</sup> πωλέω, sell. <sup>13</sup> ἄνευ, without (gen). <sup>14</sup> θρίξ, τριχός, ἡ, hair. <sup>15</sup> ἀριθμέω, number, count. <sup>16</sup> διαφέρω, differ, carry through. <sup>17</sup> ὁμολογέω, confess, profess. <sup>18</sup> ἔμπροσθεν, in front of, before (gen).

ἀρνήσεται<sup>1</sup> με ἔμπροσθεν<sup>2</sup> τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι  
αὐτὸν καὶ γὰρ ἔμπροσθεν<sup>2</sup> τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν  
οὐρανοῖς.

Μὴ νομίσητε<sup>3</sup> ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν: 34  
οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν.<sup>4</sup> Ἦλθον 35  
γὰρ διχάσαι<sup>5</sup> ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ  
θυγατέρα<sup>6</sup> κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ νύμφην<sup>7</sup> κατὰ  
τῆς πενθεράς<sup>8</sup> αὐτῆς: καὶ ἐχθροί<sup>9</sup> τοῦ ἀνθρώπου οἱ 36  
οἰκιακοί<sup>10</sup> αὐτοῦ. Ὁ φιλῶν<sup>11</sup> πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ 37  
ἐμέ, οὐκ ἔστιν μου ἄξιος:<sup>12</sup> καὶ ὁ φιλῶν<sup>11</sup> υἱὸν ἢ  
θυγατέρα<sup>6</sup> ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστιν μου ἄξιος:<sup>12</sup> καὶ ὁ οὐ 38  
λαμβάνει τὸν σταυρὸν<sup>13</sup> αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω<sup>14</sup>  
μου, οὐκ ἔστιν μου ἄξιος.<sup>12</sup> Ὁ εὐρών τὴν ψυχὴν αὐτοῦ 39  
ἀπολέσει αὐτήν: καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ  
ἐνεκεν<sup>15</sup> ἐμοῦ εὐρήσει αὐτήν.

<sup>1</sup> ἀρνεόμαι, deny, repudiate. <sup>2</sup> ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). <sup>3</sup> νομίζω, suppose, think. <sup>4</sup> μάχαιρα, ἡς, ἡ, sword.  
<sup>5</sup> διχάζω, divide in two, set at variance. <sup>6</sup> θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. <sup>7</sup> νύμφη, ἡς, ἡ, bride, young woman. <sup>8</sup> πενθερά,  
ᾱς, ἡ, mother-in-law. <sup>9</sup> ἐχθρός, hating, enemy (as a noun). <sup>10</sup> οἰκιακός, one of a family. <sup>11</sup> φιλέω, love, kiss. <sup>12</sup> ἄξιος,  
worthy, deserving. <sup>13</sup> σταυρός, οὗ, ὁ, cross. <sup>14</sup> ὀπίσω, behind, after (gen). <sup>15</sup> ἐνεκεν, for the sake of, on account of.

Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται: καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος 40

δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. Ὁ δεχόμενος προφήτην 41

εἰς ὄνομα προφήτου μισθὸν<sup>1</sup> προφήτου λήψεται: καὶ

ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου μισθὸν<sup>1</sup> δικαίου

λήψεται. Καὶ ὃς ἐὰν ποτίσῃ<sup>2</sup> ἓνα τῶν μικρῶν<sup>3</sup> τούτων 42

ποτήριον<sup>4</sup> ψυχροῦ<sup>5</sup> μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν

λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν<sup>1</sup> αὐτοῦ.

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν<sup>6</sup> ὁ Ἰησοῦς διατάσσω<sup>7</sup> τοῖς 11

δώδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη<sup>8</sup> ἐκεῖθεν<sup>9</sup> τοῦ

διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν.

Ὁ δὲ Ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ<sup>10</sup> τὰ ἔργα τοῦ 2

χριστοῦ, πέμψας δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, εἶπεν αὐτῷ, 3

Σὺ εἰ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;<sup>11</sup> Καὶ 4

ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Πορευθέντες

ἀπαγγείλατε<sup>12</sup> Ἰωάννη ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε: τυφλοὶ 5

<sup>1</sup> μισθός, οὐ, ὁ, wages, reward. <sup>2</sup> ποτίζω, give drink to, cause to drink. <sup>3</sup> μικρός, small, little. <sup>4</sup> ποτήριον, οὐ, τό, cup, drinking cup. <sup>5</sup> ψυχρός, cold, cold hearted. <sup>6</sup> τελέω, finish, fulfill. <sup>7</sup> διατάσσω, command, give orders to. <sup>8</sup> μεταβαίνω, depart, leave. <sup>9</sup> ἐκεῖθεν, from there, from that place. <sup>10</sup> δεσμοτήριον, οὐ, τό, prison, jail. <sup>11</sup> προσδοκάω, wait for, look for. <sup>12</sup> ἀπαγγέλλω, announce, report.

ἀναβλέπουσιν,<sup>1</sup> καὶ χωλοὶ<sup>2</sup> περιπατοῦσιν, λεπροὶ<sup>3</sup>  
 καθαρίζονται,<sup>4</sup> καὶ κωφοὶ<sup>5</sup> ἀκούουσιν, νεκροὶ  
 ἐγείρονται, καὶ πτωχοὶ<sup>6</sup> εὐαγγελίζονται: καὶ μακάριός 6  
 ἐστιν, ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ<sup>7</sup> ἐν ἐμοί. Τούτων δὲ 7  
 πορευομένων, ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ  
 Ἰωάννου, Τί ἐξήλθετε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι;<sup>8</sup>  
 Κάλαμον<sup>9</sup> ὑπὸ ἀνέμου<sup>10</sup> σαλευόμενον;<sup>11</sup> Ἀλλὰ τί 8  
 ἐξήλθετε ἰδεῖν; Ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς<sup>12</sup> ἱματίοις  
 ἡμφιεσμένον;<sup>13</sup> Ἴδού, οἱ τὰ μαλακὰ<sup>12</sup> φοροῦντες<sup>14</sup> ἐν  
 τοῖς οἴκοις τῶν βασιλείων<sup>15</sup> εἰσίν. Ἀλλὰ τί ἐξήλθετε 9  
 ἰδεῖν; Προφήτην; Ναί,<sup>16</sup> λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον  
 προφήτου. Οὗτος γάρ ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται, Ἴδού, 10  
 ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ<sup>18</sup> προσώπου σου,  
 ὃς κατασκευάσει<sup>19</sup> τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν<sup>20</sup> σου. 11  
 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς<sup>21</sup>

<sup>1</sup> ἀναβλέπω, look up, receive sight. <sup>2</sup> χωλός, lame, deprived of a foot. <sup>3</sup> λεπρός, οὖ, ὁ, scaly, leprous. <sup>4</sup> καθαρίζω, cleanse, make clean. <sup>5</sup> κωφός, deaf, dumb. <sup>6</sup> πτωχός, poor, poor man (as a noun). <sup>7</sup> σκανδαλίζω, cause to stumble. <sup>8</sup> θεάομαι, look at, behold. <sup>9</sup> κάλαμος, οὖ, ὁ, reed, reed-pen. <sup>10</sup> ἄνεμος, οὖ, ὁ, wind. <sup>11</sup> σαλεύω, shake, excite. <sup>12</sup> μαλακός, soft, effeminate. <sup>13</sup> ἡμφιέννυμι, clothe, dress. <sup>14</sup> φορέω, wear, bear. <sup>15</sup> βασιλείας, kingly, royal. <sup>16</sup> ναί, yes, truly. <sup>17</sup> περισσός, excessive, abundant. <sup>18</sup> πρό, before (gen), before. <sup>19</sup> κατασκευάζω, prepare, build. <sup>20</sup> ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). <sup>21</sup> γεννητός, born, begotten.

γυναικῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ:<sup>1</sup> ὁ δὲ  
 μικρότερος<sup>2</sup> ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μείζων  
 αὐτοῦ ἐστίν. Ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ 12  
 βαπτιστοῦ<sup>1</sup> ἕως ἄρτι<sup>3</sup> ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν  
 βιάζεται,<sup>4</sup> καὶ βιασται<sup>5</sup> ἀρπάζουσιν<sup>6</sup> αὐτήν. Πάντες 13  
 γὰρ οἱ προφηῆται καὶ ὁ νόμος ἕως Ἰωάννου  
 προεφήτευσαν:<sup>7</sup> καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν 14  
 Ἡλίας<sup>8</sup> ὁ μέλλων ἔρχεσθαι. Ὁ ἔχων ὄτα<sup>9</sup> ἀκούειν 15  
 ἀκουέτω. Τίτι δὲ ὁμοιώσω<sup>10</sup> τὴν γενεὰν<sup>11</sup> ταύτην; 16  
 Ὅμοιά<sup>12</sup> ἐστὶν παιδίῳ ἐν ἀγοραῖς<sup>13</sup> καθημένοις, καὶ  
 προσφωνοῦσιν<sup>14</sup> τοῖς ἐταίροις<sup>15</sup> αὐτῶν, καὶ λέγουσιν, 17  
 Ὁυλήσαμεν<sup>16</sup> ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε:<sup>17</sup>  
 ἐθρηνήσαμεν<sup>18</sup> ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε.<sup>19</sup> Ἦλθεν γὰρ 18  
 Ἰωάννης μήτε<sup>20</sup> ἐσθίων μήτε<sup>20</sup> πίνων, καὶ λέγουσιν,  
 Δαιμόνιον ἔχει. Ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων 19

<sup>1</sup> βαπτιστής, οὐ, ὁ, baptist, baptizer. <sup>2</sup> μικρός, small, little. <sup>3</sup> ἄρτι, now, just now. <sup>4</sup> βιάζω, use force, violence. <sup>5</sup> βιαστής, οὐ, ὁ, violent man, forceful. <sup>6</sup> ἀρπάζω, seize, snatch. <sup>7</sup> προφητεύω, prophesy, foretell. <sup>8</sup> Ἡλίας, ου, ὁ, Elijah. <sup>9</sup> οὖς, ους, τό, ear. <sup>10</sup> ὁμοιώω, make like, liken. <sup>11</sup> γενεά, ἄς, ἡ, generation. <sup>12</sup> ὅμοιος, like, similar. <sup>13</sup> ἀγορά, ἄς, ἡ, marketplace, place of assembly. <sup>14</sup> προσφωνέω, call to, summon. <sup>15</sup> ἐταῖρος, ου, ὁ, companion, friend. <sup>16</sup> αὐλέω, play a flute, play the flute. <sup>17</sup> ὀρχέομαι, dance. <sup>18</sup> θρηνέω, lament, mourn. <sup>19</sup> κόπτω, strike, smite. <sup>20</sup> μήτε, neither, nor.

καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν, Ἰδοὺ, ἄνθρωπος φάγος<sup>1</sup> καὶ  
οἰνοπότης,<sup>2</sup> τελωνῶν<sup>3</sup> φίλος<sup>4</sup> καὶ ἁμαρτωλῶν.<sup>5</sup> Καὶ  
ἐδικαιώθη<sup>6</sup> ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς.

Τότε ἤρξατο ὀνειδίζειν<sup>7</sup> τὰς πόλεις ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ 20  
πλείσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν.<sup>8</sup> Οὐαί<sup>9</sup> 21  
σοι, Χοραζὶν,<sup>10</sup> οὐαί<sup>9</sup> σοι, Βηθσαϊδᾶ,<sup>11</sup> ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ<sup>12</sup>  
καὶ Σιδῶνι<sup>13</sup> ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν,  
πάλαι<sup>14</sup> ἂν ἐν σάκκῳ<sup>15</sup> καὶ σποδῶ<sup>16</sup> μετενόησαν.<sup>8</sup> 22  
Πλὴν<sup>17</sup> λέγω ὑμῖν, Τύρῳ<sup>12</sup> καὶ Σιδῶνι<sup>13</sup> ἀνεκτότερον<sup>18</sup>  
ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως,<sup>19</sup> ἢ ὑμῖν. Καὶ σύ, 23  
Καπερναοὺμ,<sup>20</sup> ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθείσα,<sup>21</sup> ἕως  
Ἰδοῦ<sup>22</sup> καταβιβασθήσῃ:<sup>23</sup> ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις<sup>24</sup>  
ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοί, ξμειναν ἂν  
μέχρι<sup>25</sup> τῆς σήμερον.<sup>26</sup> Πλὴν<sup>17</sup> λέγω ὑμῖν ὅτι γῆ 24

<sup>1</sup> φάγος, ου, ὁ, glutton. <sup>2</sup> οἰνοπότης, ου, ὁ, drunkard, excessive wine-drinker. <sup>3</sup> τελωνῆς, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. <sup>4</sup> φίλος, ου, ὁ, loving, friend. <sup>5</sup> ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. <sup>6</sup> δικαίω, justify, pronounce righteous. <sup>7</sup> ὀνειδίζω, reproach, revile. <sup>8</sup> μετανόω, repent, change my mind. <sup>9</sup> οὐαί, woe! alas! woe! <sup>10</sup> Χοραζὶν, ἡ, Chorazin. <sup>11</sup> Βηθσαϊδᾶ, ἡ, Bethsaida. <sup>12</sup> Τύρος, ου, ἡ, Tyre. <sup>13</sup> Σιδῶν, ὄνος, ἡ, Sidon. <sup>14</sup> πάλαι, long ago, of old. <sup>15</sup> σάκκος, ου, ὁ, sackcloth. <sup>16</sup> σποδός, οὔ, ἡ, ashes. <sup>17</sup> πλὴν, however, but. <sup>18</sup> ἀνεκτός, tolerable, bearable. <sup>19</sup> κρίσις, εως, ἡ, judgment, judging. <sup>20</sup> Καπερναοὺμ, ἡ, Capernaum. <sup>21</sup> ὑψώω, lift up, exalt. <sup>22</sup> Ἰδοὺ, ου, ὁ, Hades. <sup>23</sup> καταβιβάζω, bring down, cause to go down. <sup>24</sup> Σόδομα, ων, τό, Sodom. <sup>25</sup> μέχρι, until, as far as (gen). <sup>26</sup> σήμερον, today, now.



Σοδόμων<sup>1</sup> ἀνεκτότερον<sup>2</sup> ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως,<sup>3</sup> ἢ  
σοί.

Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, 25

Ἐξομολογούμαι<sup>4</sup> σοι, πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ  
τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας<sup>5</sup> ταῦτα ἀπὸ σοφῶν<sup>6</sup> καὶ  
συνετῶν,<sup>7</sup> καὶ ἀπεκάλυψας<sup>8</sup> αὐτὰ νηπίοις.<sup>9</sup> Ναί,<sup>10</sup> ὁ 26

πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία<sup>11</sup> ἔμπροσθέν<sup>12</sup> σου. 27

Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου: καὶ οὐδεὶς

ἐπιγινώσκει<sup>13</sup> τὸν υἱόν, εἰ μὴ ὁ πατήρ: οὐδὲ τὸν

πατέρα τις ἐπιγινώσκει,<sup>13</sup> εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ᾧ ἔαν

βούληται<sup>14</sup> ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.<sup>8</sup> Δεῦτε<sup>15</sup> πρὸς με 28

πάντες οἱ κοπιῶντες<sup>16</sup> καὶ πεφορτισμένοι,<sup>17</sup> καὶ γὰρ

ἀναπαύσω<sup>18</sup> ὑμᾶς. Ἄρατε τὸν ζυγόν<sup>19</sup> μου ἐφ' ὑμᾶς καὶ 29

μάθετε<sup>20</sup> ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πραῖός<sup>21</sup> εἰμι καὶ ταπεινός<sup>22</sup> τῇ

καρδίᾳ: καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν<sup>23</sup> ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. 30

<sup>1</sup> Σόδομα, ὠν, τό, Sodom. <sup>2</sup> ἀνεκτός, tolerable, bearable. <sup>3</sup> κρίσις, εως, ἡ, judgment, judging. <sup>4</sup> ἐξομολογέω, confess, profess. <sup>5</sup> ἀποκρύπτω, hide, conceal. <sup>6</sup> σοφός, wise. <sup>7</sup> συνετός, intelligent, clever. <sup>8</sup> ἀποκαλύπτω, reveal, uncover. <sup>9</sup> νήπιος, infant, child. <sup>10</sup> ναί, yes, truly. <sup>11</sup> εὐδοκία, ας, ἡ, good pleasure, good-will. <sup>12</sup> ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). <sup>13</sup> ἐπιγινώσκω, recognise, come to know. <sup>14</sup> βούλομαι, wish, will. <sup>15</sup> δεῦτε, come! <sup>16</sup> κοπιᾶω, toil, labor. <sup>17</sup> φορτίζω, load, burden. <sup>18</sup> ἀναπαύω, refresh, take rest. <sup>19</sup> ζυγός, οὐ, ὁ, yoke, heavy burden. <sup>20</sup> μαθητάνω, learn, ascertain. <sup>21</sup> πραῖς, gentle, mild. <sup>22</sup> ταπεινός, humble, downcast. <sup>23</sup> ἀνάπαυσις, εως, ἡ, cessation, rest.

Ὁ γὰρ ζυγός<sup>1</sup> μου χρηστός,<sup>2</sup> καὶ τὸ φορτίον<sup>3</sup> μου  
ἐλαφρόν<sup>4</sup> ἐστίν.

Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς σάββασιν **12**

διὰ τῶν σπορίμων·<sup>5</sup> οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπεινάσαν,<sup>6</sup>  
καὶ ἤρξαντο τίλλειν<sup>7</sup> στάχυν<sup>8</sup> καὶ ἐσθίειν. Οἱ δὲ **2**  
Φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπον αὐτῷ, Ἰδοὺ, οἱ μαθηταὶ σου  
ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἐξεστίν<sup>9</sup> ποιεῖν ἐν σαββάτῳ. Ὁ δὲ **3**  
εἶπεν αὐτοῖς, Οὐκ ἀνέγνωτε<sup>10</sup> τί ἐποίησεν Δαυὶδ, ὅτε  
ἐπεινάσεν<sup>6</sup> αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ· πῶς εἰσῆλθεν εἰς **4**  
τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως<sup>11</sup>  
ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἐξὸν<sup>9</sup> ἦν αὐτῷ φαγεῖν, οὐδὲ τοῖς μετ'  
αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσιν<sup>12</sup> μόνοις; Ἡ οὐκ ἀνέγνωτε<sup>10</sup> **5**  
ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς<sup>12</sup> ἐν τῷ ἱερῷ τὸ  
σάββατον βεβηλοῦσιν,<sup>13</sup> καὶ ἀναίτιοι<sup>14</sup> εἰσιν; Λέγω δὲ **6**  
ὑμῖν ὅτι τοῦ ἱεροῦ μερίζόν ἐστιν ὧδε. Εἰ δὲ ἐγνώκειτε **7**

<sup>1</sup> ζυγός, οὐ, ὁ, yoke, heavy burden. <sup>2</sup> χρηστός, good, kind. <sup>3</sup> φορτίον, ου, τό, burden, load. <sup>4</sup> ἐλαφρός, light, easy to bear. <sup>5</sup> σπόριμος, grain field, sown. <sup>6</sup> πεινάω, hunger, am hungry. <sup>7</sup> τίλλω, pluck, pick. <sup>8</sup> στάχυν, υος, ὁ, Stachys, head of grain. <sup>9</sup> ἐξεστίν, it is lawful, it is permitted. <sup>10</sup> ἀναγινώσκω, read. <sup>11</sup> πρόθεσις, εως, ἡ, setting forth, purpose. <sup>12</sup> ἱερεὺς, εως, ὁ, priest. <sup>13</sup> βεβηλόω, profane, desecrate. <sup>14</sup> ἀναίτιος, innocent, guiltless.

τί ἐστιν, Ἔλεον<sup>1</sup> θέλω καὶ οὐ θυσίαν,<sup>2</sup> οὐκ ἂν  
κατεδικάσατε<sup>3</sup> τοὺς ἀναιτίους.<sup>4</sup> Κύριος γάρ ἐστιν τοῦ 8  
σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Καὶ μεταβὰς<sup>5</sup> ἐκεῖθεν<sup>6</sup> ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν. 9

Καὶ ἰδοὺ, ἄνθρωπος ἦν τὴν χεῖρα ἔχων ξηράν:<sup>7</sup> καὶ  
ἐπηρώτησαν αὐτόν, λέγοντες, Εἰ ἔξεστιν<sup>8</sup> τοῖς  
σάββασιν θεραπεύειν;<sup>9</sup> ἵνα κατηγορήσωσιν<sup>10</sup> αὐτοῦ. 11

Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃς  
ἔξει πρόβατον<sup>11</sup> ἓν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ<sup>12</sup> τοῦτο τοῖς  
σάββασιν εἰς βόθυνον,<sup>13</sup> οὐχὶ κρατήσῃ<sup>14</sup> αὐτὸ καὶ  
ἐγερεῖ; Πόσῳ<sup>15</sup> οὖν διαφέρει<sup>16</sup> ἄνθρωπος προβάτου.<sup>11</sup> 12

Ὡστε ἔξεστιν<sup>8</sup> τοῖς σάββασιν καλῶς<sup>17</sup> ποιεῖν. Τότε 13

λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, Ἐκτενον<sup>18</sup> τὴν χεῖρά σου. Καὶ  
ἐξέτεινεν,<sup>18</sup> καὶ ἀποκατεστάθη<sup>19</sup> ὑγιὴς<sup>20</sup> ὡς ἡ ἄλλη. Οἱ 14

δὲ Φαρισαῖοι συμβούλιον<sup>21</sup> ἔλαβον κατ' αὐτοῦ

<sup>1</sup> ἔλεος, ους, ὁ, pity, mercy. <sup>2</sup> θυσία, ας, ἡ, sacrifice. <sup>3</sup> καταδικάζω, pass sentence upon, condemn. <sup>4</sup> ἀναίτιος, innocent, guiltless. <sup>5</sup> μεταβαίνω, depart, leave. <sup>6</sup> ἐκεῖθεν, from there, from that place. <sup>7</sup> ξηρός, dry, withered. <sup>8</sup> ἔξεστιν, it is lawful, it is permitted. <sup>9</sup> θεραπεύω, heal, care for. <sup>10</sup> κατηγορέω, accuse, charge. <sup>11</sup> πρόβατον, ου, τό, sheep. <sup>12</sup> ἐμπίπτω, fall into, fall in. <sup>13</sup> βόθυνος, ου, ὁ, pit, ditch. <sup>14</sup> κρατέω, grasp, lay hold of. <sup>15</sup> πόσος, how many? how great? <sup>16</sup> διαφέρω, differ, carry through. <sup>17</sup> καλῶς, rightly, well. <sup>18</sup> ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. <sup>19</sup> ἀποκαθίστημι, restore, give back. <sup>20</sup> ὑγιής, whole, healthy. <sup>21</sup> συμβούλιον, ου, τό, counsel, council.

ἐξελθόντες, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς 15  
 γνοὺς ἀνεχώρησεν<sup>1</sup> ἐκεῖθεν·<sup>2</sup> καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ  
 ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν<sup>3</sup> αὐτοὺς πάντας, καὶ 16  
 ἐπετίμησεν<sup>4</sup> αὐτοῖς, ἵνα μὴ φανερόν<sup>5</sup> αὐτὸν ποιήσωσιν·  
 ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου<sup>6</sup> τοῦ προφήτου, 17  
 λέγοντος, Ἰδοὺ, ὁ παῖς<sup>7</sup> μου ὃν ἡρέτισα·<sup>8</sup> ὁ ἀγαπητός 18  
 μου εἰς ὃν εὐδόκησεν<sup>9</sup> ἡ ψυχὴ μου· θήσω τὸ πνεῦμά  
 μου ἐπ' αὐτόν, καὶ κρίσιν<sup>10</sup> τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγελεῖ.<sup>11</sup> 19  
 Οὐκ ἐρίσει,<sup>12</sup> οὐδὲ κραυγάσει·<sup>13</sup> οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν  
 ταῖς πλατείαις<sup>14</sup> τὴν φωνὴν αὐτοῦ. Κάλαμον<sup>15</sup> 20  
 συντετριμμένον<sup>16</sup> οὐ κατεάξει,<sup>17</sup> καὶ λίνον<sup>18</sup> τυφόμενον  
 οὐ σβέσει·<sup>20</sup> ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νίκος<sup>21</sup> τὴν κρίσιν.<sup>10</sup> 21  
 Καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιούσιν.<sup>22</sup>

<sup>1</sup> ἀναχωρέω, depart, withdraw. <sup>2</sup> ἐκεῖθεν, from there, from that place. <sup>3</sup> θεραπεύω, heal, care for. <sup>4</sup> ἐπιτιμάω, rebuke, warn. <sup>5</sup> φανερός, manifest, apparent. <sup>6</sup> Ἡσαΐας, ου, ὁ, Isaiah. <sup>7</sup> παῖς, ὁ, male or female child, servant. <sup>8</sup> αἵρετιζω, choose. <sup>9</sup> εὐδοκέω, think it good, be well pleased with. <sup>10</sup> κρίσις, εως, ἡ, judgment, judging. <sup>11</sup> ἀπαγγέλλω, announce, report. <sup>12</sup> ἐρίζω, quarrel, wrangle. <sup>13</sup> κραυγάζω, cry out, cry aloud. <sup>14</sup> πλατεῖα, ας, ἡ, street. <sup>15</sup> κάλαμος, ου, ὁ, reed, reed-pen. <sup>16</sup> συντρίβω, break in pieces, crush. <sup>17</sup> κατάρνυμι, break in pieces. <sup>18</sup> λίνον, ου, τό, lamp-wick, linen garment. <sup>19</sup> τύφω, raise smoke. <sup>20</sup> σβέννυμι, quench, extinguish. <sup>21</sup> νίκος, ους, τό, victory. <sup>22</sup> ἐλπίζω, hope, hope for.

Τότε προσηνέχθη<sup>1</sup> αὐτῷ δαιμονιζόμενος,<sup>2</sup> τυφλὸς καὶ 22  
 κωφός:<sup>3</sup> καὶ ἐθεράπευσεν<sup>4</sup> αὐτόν, ὥστε τὸν τυφλὸν καὶ  
 κωφόν<sup>3</sup> καὶ λαλεῖν καὶ βλέπειν. Καὶ ἐξίσταντο<sup>5</sup> 23  
 πάντες οἱ ὄχλοι καὶ ἔλεγον, Μήτι<sup>6</sup> οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς  
 Δαυίδ; Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες εἶπον, Οὗτος οὐκ 24  
 ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, εἰ μὴ ἐν τῷ Βεελζεβοῦλ<sup>7</sup>  
 ἄρχοντι<sup>8</sup> τῶν δαιμονίων. Εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὰς 25  
 ἐνθυμήσεις<sup>9</sup> αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς, Πᾶσα βασιλεία  
 μερισθεῖσα<sup>10</sup> καθ' ἑαυτῆς ἐρημοῦται:<sup>11</sup> καὶ πᾶσα πόλις  
 ἢ οἰκία μερισθεῖσα<sup>10</sup> καθ' ἑαυτῆς οὐ σταθήσεται. Καὶ 26  
 εἰ ὁ Σατανᾶς<sup>12</sup> τὸν Σατανᾶν<sup>12</sup> ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτόν  
 ἐμερίσθη:<sup>10</sup> πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; 27  
 Καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοῦλ<sup>7</sup> ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ  
 υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; Διὰ τοῦτο αὐτοὶ ὑμῶν  
 ἔσονται κριταί.<sup>13</sup> Εἰ δὲ ἐν πνεύματι θεοῦ ἐγὼ ἐκβάλλω 28  
 τὰ δαιμόνια, ἄρα<sup>14</sup> ἔφθασεν<sup>15</sup> ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ

<sup>1</sup> προσφέρω, bring to, offer. <sup>2</sup> δαιμονίζομαι, am demon possessed. <sup>3</sup> κωφός, deaf, dumb. <sup>4</sup> θεραπεύω, heal, care for. <sup>5</sup> ἐξίστημι, amaze, be amazed. <sup>6</sup> μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. <sup>7</sup> Βεελζεβούλ, ὁ, Beelzebub. <sup>8</sup> ἄρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. <sup>9</sup> ἐνθύμησις, εως, ἡ, deliberation, thought. <sup>10</sup> μερίζω, divide, part. <sup>11</sup> ἐρημόω, destroy, strip. <sup>12</sup> Σατανᾶς, ᾱ, ὁ, Satan, adversary. <sup>13</sup> κριτής, ου, ὁ, judge. <sup>14</sup> ἄρα, so, then. <sup>15</sup> φθάνω, come before another, anticipate.

θεοῦ. Ἡ πῶς δύναται τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ 29  
 ἰσχυροῦ<sup>1</sup> καὶ τὰ σκεύη<sup>2</sup> αὐτοῦ διαρπάσαι,<sup>3</sup> ἐὰν μὴ  
 πρῶτον δῆσῃ<sup>4</sup> τὸν ἰσχυρόν;<sup>1</sup> Καὶ τότε τὴν οἰκίαν  
 αὐτοῦ διαρπάσει.<sup>3</sup> Ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστίν: 30  
 καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει.<sup>5</sup> Διὰ τοῦτο 31  
 λέγω ὑμῖν, Πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία<sup>6</sup>  
 ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις: ἡ δὲ τοῦ πνεύματος  
 βλασφημία<sup>6</sup> οὐκ ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις. Καὶ ὅς 32  
 ἐὰν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου,  
 ἀφεθήσεται αὐτῷ: ὅς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος  
 τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ, οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι  
 οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι. Ἡ ποιήσατε τὸ δένδρον<sup>7</sup> καλόν, 33  
 καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν, ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον<sup>7</sup>  
 σαπρόν,<sup>8</sup> καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρόν: <sup>8</sup> ἐκ γὰρ τοῦ  
 καρποῦ τὸ δένδρον<sup>7</sup> γινώσκεται. Γεννήματα<sup>9</sup> ἐχιδνῶν, 34  
 πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν, πονηροὶ ὄντες; Ἐκ γὰρ

<sup>1</sup> ἰσχυρός, strong, mighty. <sup>2</sup> σκεῦος, οὐς, τό, vessel, goods (plural). <sup>3</sup> διαρπάζω, plunder, rob thoroughly. <sup>4</sup> δέω, bind, tie. <sup>5</sup> σκορπίζω, scatter, disperse. <sup>6</sup> βλασφημία, ας, ἡ, blasphemy, reproach. <sup>7</sup> δένδρον, ου, τό, tree. <sup>8</sup> σαπρός, rotten, worthless. <sup>9</sup> γέννημα, τος, τό, offspring, child. <sup>10</sup> ἐχιδνα, ης, ἡ, viper, serpent.

τοῦ περισσεύματος<sup>1</sup> τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ. Ὁ 35

ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ<sup>2</sup> ἐκβάλλει

ἀγαθά· καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ

θησαυροῦ<sup>2</sup> ἐκβάλλει πονηρά. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πᾶν 36

ῥῆμα ἄργόν,<sup>3</sup> ὃ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι,

ἀποδώσουσιν<sup>4</sup> περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.<sup>5</sup> 37

Ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ,<sup>6</sup> καὶ ἐκ τῶν

λόγων σου καταδικασθήσῃ.<sup>7</sup>

Τότε ἀπεκρίθησάν τινες τῶν γραμματέων καὶ 38

Φαρισαίων, λέγοντες, Διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ

σημεῖον ἰδεῖν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Γενεὰ<sup>8</sup> 39

πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς<sup>9</sup> σημεῖον ἐπιζητεῖ·<sup>10</sup> καὶ σημεῖον

οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ<sup>11</sup> τοῦ

προφήτου. Ὡσπερ<sup>12</sup> γὰρ ἦν Ἰωνᾶς<sup>11</sup> ἐν τῇ κοιλίᾳ<sup>13</sup> τοῦ 40

κῆτους<sup>14</sup> τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται ὁ

<sup>1</sup> περισσευμα, τος, τό, superfluity, abundance. <sup>2</sup> θησαυρός, οὔ, ὁ, storehouse, treasure. <sup>3</sup> ἄργός, inactive, idle. <sup>4</sup> ἀποδίδωμι, give back, pay. <sup>5</sup> κρίσις, εως, ἡ, judgment, judging. <sup>6</sup> δικαιόω, justify, pronounce righteous. <sup>7</sup> καταδικάζω, pass sentence upon, condemn. <sup>8</sup> γενεά, ἄς, ἡ, generation. <sup>9</sup> μοιχαλὶς, ἰδος, ἡ, adulteress. <sup>10</sup> ἐπιζητέω, seek for, seek after. <sup>11</sup> Ἰωνᾶς, ἄ, ὁ, Jonah. <sup>12</sup> ὥσπερ, just as, even as. <sup>13</sup> κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. <sup>14</sup> κῆτος, ους, τό, sea monster, huge fish.

υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας  
 καὶ τρεῖς νύκτας. Ἄνδρες Νινευίται<sup>1</sup> ἀναστήσονται ἐν 41  
 τῇ κρίσει<sup>2</sup> μετὰ τῆς γενεᾶς<sup>3</sup> ταύτης καὶ κατακρινοῦσιν  
 αὐτήν: ὅτι μετενόησαν<sup>5</sup> εἰς τὸ κήρυγμα<sup>6</sup> Ἰωνᾶ,<sup>7</sup> καὶ  
 ἰδοὺ, πλεῖον Ἰωνᾶ<sup>7</sup> ὧδε. Βασίλισσα<sup>8</sup> νότου<sup>9</sup> 42  
 ἐγεγρήσεται ἐν τῇ κρίσει<sup>2</sup> μετὰ τῆς γενεᾶς<sup>3</sup> ταύτης καὶ  
 κατακρινεῖ<sup>4</sup> αὐτήν: ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων<sup>10</sup> τῆς  
 γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομώντος:<sup>11</sup> καὶ ἰδοὺ,  
 πλεῖον Σολομώντος<sup>11</sup> ὧδε. Ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον<sup>12</sup> 43  
 πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται<sup>13</sup> δι'  
 ἀνύδρων<sup>14</sup> τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν,<sup>15</sup> καὶ οὐχ  
 εὕρισκει. Τότε λέγει, Ἐπιστρέψω<sup>16</sup> εἰς τὸν οἶκόν μου 44  
 ὅθεν<sup>17</sup> ἐξῆλθον. Καὶ ἐλθὼν εὕρισκει σχολάζοντα,<sup>18</sup>  
 σεσαρωμένον<sup>19</sup> καὶ κεκοσμημένον.<sup>20</sup> Τότε πορεύεται 45  
 καὶ παραλαμβάνει<sup>21</sup> μεθ' ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα

<sup>1</sup> Νινευίτης, ου, ό, Ninevite. <sup>2</sup> κρίσις, εως, ή, judgment, judging. <sup>3</sup> γενεά, ας, ή, generation. <sup>4</sup> κατακρίνω, condemn. <sup>5</sup> μετανοέω, repent, change my mind. <sup>6</sup> κήρυγμα, τος, τό, proclamation, preaching. <sup>7</sup> Ἰωνᾶς, α, ό, Jonah. <sup>8</sup> βασίλισσα, ης, ή, queen. <sup>9</sup> νότος, ου, ό, south wind, south. <sup>10</sup> πέρας, ατος, τό, limit, end. <sup>11</sup> Σολομών, ωνος, ό, Solomon. <sup>12</sup> ἀκάθαρτος, unclean, impure. <sup>13</sup> διέρχομαι, cross over, pass through. <sup>14</sup> ἀνυδρος, waterless, dry. <sup>15</sup> ἀνάπαυσις, εως, ή, cessation, rest. <sup>16</sup> ἐπιστρέφω, turn to, return. <sup>17</sup> ὅθεν, from where, from which. <sup>18</sup> σχολάζω, devote oneself to, be unoccupied. <sup>19</sup> σαρῶ, sweep, sweep using a broom. <sup>20</sup> κοσμέω, adorn, put into order. <sup>21</sup> παραλαμβάνω, receive, take.



πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ<sup>1</sup> ἐκεῖ:  
καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα<sup>2</sup>  
τῶν πρώτων. Οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ<sup>3</sup> ταύτῃ τῇ  
πονηρᾷ.

Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις, ἰδοῦ, ἡ μήτηρ καὶ 46  
οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἰστήκεισαν ἔξω, ζητοῦντες αὐτῷ  
λαλήσαι. Εἶπεν δέ τις αὐτῷ, Ἰδοῦ, ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ 47  
ἀδελφοί σου ἔξω ἐστήκασιν, ζητοῦντές σοι λαλήσαι. 48  
Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ εἰπόντι αὐτῷ, Τίς ἐστὶν ἡ  
μήτηρ μου; Καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου; Καὶ 49  
ἐκτείνας<sup>4</sup> τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ  
εἶπεν, Ἰδοῦ, ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. Ὅστις 50  
γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν  
οὐρανοῖς, αὐτός μου ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ<sup>5</sup> καὶ μήτηρ  
ἐστί.

<sup>1</sup> κατοικέω, inhabit, dwell. <sup>2</sup> χείρων, worse. <sup>3</sup> γενεά, ἄς, ἡ, generation. <sup>4</sup> ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. <sup>5</sup> ἀδελφή, ἡς, ἡ, sister.

Ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκεῖνῃ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς οἰκίας **13**

ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν. Καὶ συνήχθησαν πρὸς **2**

αὐτὸν ὄχλοι πολλοί, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον

ἐμβάντα<sup>1</sup> καθῆσθαι: καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν<sup>2</sup>

εἰστήκει. Καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ ἐν παραβολαῖς, **3**

λέγων, Ἰδοὺ, ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν. Καὶ ἐν **4**

τῷ σπείρειν αὐτόν, ἃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ

ἦλθεν τὰ πετεινά<sup>3</sup> καὶ κατέφαγεν<sup>4</sup> αὐτά. Ἄλλα δὲ **5**

ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρῶδη,<sup>5</sup> ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν:

καὶ εὐθέως ἐξανέτειλεν,<sup>6</sup> διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος<sup>7</sup> γῆς: **6**

ἡλίου<sup>8</sup> δὲ ἀνατείλαντος<sup>9</sup> ἐκαυματίσθη,<sup>10</sup> καὶ διὰ τὸ μὴ

ἔχειν ρίζαν<sup>11</sup> ἐξηράνθη.<sup>12</sup> Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς **7**

ἀκάνθας,<sup>13</sup> καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι<sup>13</sup> καὶ ἀπέπνιξαν<sup>14</sup>

αὐτά. Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλήν: καὶ **8**

ἐδίδου καρπὸν, ὃ μὲν ἑκατόν,<sup>15</sup> ὃ δὲ ἐξήκοντα,<sup>16</sup> ὃ δὲ

τριάκοντα.<sup>17</sup> Ὁ ἔχων ὧτα<sup>18</sup> ἀκούειν ἀκουέτω. **9**

<sup>1</sup> ἐμβαίνω, embark. <sup>2</sup> αἰγιαλός, οὐ, ὁ, seashore, beach. <sup>3</sup> πετεινόν, ου, τό, bird. <sup>4</sup> κατεσθίω, eat up, devour. <sup>5</sup> πετρῶδης, rocky, stony. <sup>6</sup> ἐξαντέλλω, spring up, spring up out. <sup>7</sup> βάθος, ους, τό, depth, deep. <sup>8</sup> ἥλιος, ου, ὁ, sun, sunlight. <sup>9</sup> ἀνατέλλω, cause to rise, make to rise. <sup>10</sup> καυματίζω, burn up, scorch. <sup>11</sup> ρίζα, ης, ῆ, root, that which grows from the root. <sup>12</sup> ξηραίνω, dry up, parch. <sup>13</sup> ἄκανθα, ης, ῆ, thorn, thorn bush. <sup>14</sup> ἀποπνίγω, choke, drown. <sup>15</sup> ἑκατόν, hundred, 100. <sup>16</sup> ἐξήκοντα, sixty, 60. <sup>17</sup> τριάκοντα, thirty, 30. <sup>18</sup> οὖς, ους, τό, ear.

Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπον αὐτῷ, Διὰ τί ἐν 10

παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν 11

αὐτοῖς ὅτι Ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια<sup>1</sup> τῆς

βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται. Ὅστις 12

γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσευθήσεται:<sup>2</sup>

ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. Διὰ 13

τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ

βλέπουσιν, καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ

συνιοῦσιν.<sup>3</sup> Καὶ ἀναπληροῦται<sup>4</sup> αὐτοῖς ἡ προφητεία<sup>5</sup> 14

Ἡσαΐου,<sup>6</sup> ἡ λέγουσα, Ἀκοῇ<sup>7</sup> ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ

συνήτε:<sup>3</sup> καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. 15

Ἐπαχύνθη<sup>8</sup> γὰρ ἡ καρδιά τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς

ὥσιν<sup>9</sup> βαρέως<sup>10</sup> ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν

ἐκάμμυσαν:<sup>11</sup> μήποτε<sup>12</sup> ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ

τοῖς ὥσιν<sup>9</sup> ἀκούσωσιν, καὶ τῇ καρδίᾳ συνώσιν,<sup>3</sup> καὶ

ἐπιστρέψωσιν,<sup>13</sup> καὶ ἰάσομαι<sup>14</sup> αὐτούς. Ὑμῶν δὲ 16

<sup>1</sup> μυστήριον, ου, τό, secret, mystery. <sup>2</sup> περισσεύω, abound, be rich. <sup>3</sup> συνίημι, understand, consider. <sup>4</sup> ἀναπληρώω, fill up, fulfill. <sup>5</sup> προφητεία, ας, ἡ, prophecy. <sup>6</sup> Ἡσαΐας, ου, ὁ, Isaiah. <sup>7</sup> ἀκοή, ἡς, ἡ, hearing, report. <sup>8</sup> παχύνω, fatten. <sup>9</sup> οὗς, ους, τό, ear. <sup>10</sup> βαρέως, with difficulty, heavily. <sup>11</sup> καμμύω, close (the eyes), close. <sup>12</sup> μήποτε, never, lest perchance. <sup>13</sup> ἐπιστρέφω, turn to, return. <sup>14</sup> ἰάομαι, heal.

μακάριοι οἱ ὀφθαλμοί, ὅτι βλέπουσιν: καὶ τὰ ὄψα<sup>1</sup>  
 ὑμῶν, ὅτι ἀκούει. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι πολλοὶ 17  
 προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν<sup>2</sup> ἰδεῖν ἃ βλέπετε,  
 καὶ οὐκ εἶδον: καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ  
 ἤκουσαν. Ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ 18  
 σπείροντος. Παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς 19  
 βασιλείας καὶ μὴ συνιέντος,<sup>3</sup> ἔρχεται ὁ πονηρός, καὶ  
 ἀρπάζει<sup>4</sup> τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ: οὗτός  
 ἐστὶν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρεῖς. Ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη<sup>5</sup> 20  
 σπαρεῖς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ εὐθὺς  
 μετὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐτόν: οὐκ ἔχει δὲ ῥίζαν<sup>6</sup> ἐν 21  
 ἐαυτῷ, ἀλλὰ πρόσκαιρός<sup>7</sup> ἐστίν: γενομένης δὲ  
 θλίψεως<sup>8</sup> ἢ διωγμοῦ<sup>9</sup> διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς  
 σκανδαλίζεται.<sup>10</sup> Ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας<sup>11</sup> σπαρεῖς, 22  
 οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ ἡ μέριμνα<sup>12</sup> τοῦ  
 αἰῶνος τούτου καὶ ἡ ἀπάτη<sup>13</sup> τοῦ πλούτου<sup>14</sup> συμπνίγει

<sup>1</sup> οὖς, ους, τό, ear. <sup>2</sup> ἐπιθυμέω, desire, long for. <sup>3</sup> συνίημι, understand, consider. <sup>4</sup> ἀρπάζω, seize, snatch. <sup>5</sup> πετρώδης, rocky, stony. <sup>6</sup> ῥίζα, ης, ἡ, root, that which grows from the root. <sup>7</sup> πρόσκαιρος, temporary, passing. <sup>8</sup> θλίψις, εως, ἡ, tribulation, persecution. <sup>9</sup> διωγμός, ος, ὁ, persecution. <sup>10</sup> σκανδαλίζω, cause to stumble. <sup>11</sup> ἀκάνθα, ης, ἡ, thorn, thorn bush. <sup>12</sup> μέριμνα, ης, ἡ, care, anxiety. <sup>13</sup> ἀπάτη, ης, ἡ, deceit, deceitfulness. <sup>14</sup> πλοῦτος, ου, ὁ, wealth, riches. <sup>15</sup> συμπνίγω, choke, choke utterly.

τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος<sup>1</sup> γίνεται. Ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν 23

τὴν καλὴν σπαρεῖς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων

καὶ συνιών·<sup>2</sup> ὃς δὴ<sup>3</sup> καρποφορεῖ,<sup>4</sup> καὶ ποιεῖ ὁ μὲν

ἐκατόν,<sup>5</sup> ὁ δὲ ἐξήκοντα,<sup>6</sup> ὁ δὲ τριάκοντα.<sup>7</sup>

Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν<sup>8</sup> αὐτοῖς, λέγων, 24

Ὡμοιωθῇ<sup>9</sup> ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ

σπείροντι καλὸν σπέρμα<sup>10</sup> ἐν τῷ ἀγρῷ<sup>11</sup> αὐτοῦ· ἐν δὲ 25

τῷ καθεύδειν<sup>12</sup> τοὺς ἀνθρώπους, ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς

καὶ ἔσπειρεν ζιζάνια<sup>14</sup> ἀνά<sup>15</sup> μέσον τοῦ σίτου,<sup>16</sup> καὶ

ἀπήλθεν. Ὅτε δὲ ἐβλάστησεν<sup>17</sup> ὁ χόρτος<sup>18</sup> καὶ καρπὸν 26

ἐποίησεν, τότε ἐφάνη<sup>19</sup> καὶ τὰ ζιζάνια.<sup>14</sup> Προσελθόντες 27

δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου<sup>20</sup> εἶπον αὐτῷ, Κύριε,

οὐχὶ καλὸν σπέρμα<sup>10</sup> ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ<sup>21</sup> ἀγρῷ;<sup>11</sup>

Πόθεν<sup>22</sup> οὖν ἔχει ζιζάνια;<sup>14</sup> Ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς, Ἐχθρὸς<sup>13</sup> 28

ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν. Οἱ δὲ δοῦλοι εἶπον αὐτῷ,

<sup>1</sup> ἄκαρπος, unfruitful, barren. <sup>2</sup> συνίημι, understand, consider. <sup>3</sup> δὴ, also, indeed. <sup>4</sup> καρποφορέω, bear fruit. <sup>5</sup> ἐκατόν, hundred, 100. <sup>6</sup> ἐξήκοντα, sixty, 60. <sup>7</sup> τριάκοντα, thirty, 30. <sup>8</sup> παρατίθημι, set before, entrust. <sup>9</sup> ὁμοιόω, make like, liken. <sup>10</sup> σπέρμα, τος, τό, seed, offspring. <sup>11</sup> ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. <sup>12</sup> καθεύδω, sleep. <sup>13</sup> ἐχθρός, hating, enemy (as a noun). <sup>14</sup> ζιζάνιον, ου, τό, tare, spurious wheat. <sup>15</sup> ἀνά, upwards, upon. <sup>16</sup> σίτος, ου, ὁ, wheat, grain. <sup>17</sup> βλαστάνω, sprout, produce. <sup>18</sup> χόρτος, ου, ὁ, grass, hay. <sup>19</sup> φαίνω, shine, appear. <sup>20</sup> οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household. <sup>21</sup> σός, your, yours. <sup>22</sup> πόθεν, from where? whence.

Θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξομεν<sup>1</sup> αὐτά; Ὁ δὲ ἔφη, 29

Οὐ: μήποτε,<sup>2</sup> συλλέγοντες<sup>1</sup> τὰ ζιζάνια,<sup>3</sup> ἐκριζώσῃτε<sup>4</sup>

ἅμα<sup>5</sup> αὐτοῖς τὸν σῖτον.<sup>6</sup> Ἄφετε συναυξάνεσθαι<sup>7</sup> 30

ἀμφοτέρα<sup>8</sup> μέχρι<sup>9</sup> τοῦ θερισμοῦ:<sup>10</sup> καὶ ἐν καιρῷ τοῦ

θερισμοῦ<sup>10</sup> ἔρῳ τοῖς θερισταῖς,<sup>11</sup> Συλλέξατε<sup>1</sup> πρῶτον

τὰ ζιζάνια,<sup>3</sup> καὶ δήσατε<sup>12</sup> αὐτὰ εἰς δέσμας<sup>13</sup> πρὸς τὸ

κατακαῦσαι<sup>14</sup> αὐτά: τὸν δὲ σῖτον<sup>6</sup> συναγάγετε εἰς τὴν

ἀποθήκην<sup>15</sup> μου.

Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν<sup>16</sup> αὐτοῖς, λέγων, Ὅμοια<sup>17</sup> 31

ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ<sup>18</sup> σινάπεως,<sup>19</sup> ὃν

λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ<sup>20</sup> αὐτοῦ: ὃ 32

μικρότερον<sup>21</sup> μέν ἐστιν πάντων τῶν σπερμάτων:<sup>22</sup>

ὅταν δὲ αὐξηθῇ,<sup>23</sup> μείζον τῶν λαχάνων<sup>24</sup> ἐστίν, καὶ

γίνεται δένδρον,<sup>25</sup> ὥστε ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ<sup>26</sup> τοῦ

<sup>1</sup> συλλέγω, collect, gather. <sup>2</sup> μήποτε, never, lest perchance. <sup>3</sup> ζιζάνιον, ου, τό, tare, spurious wheat. <sup>4</sup> ἐκριζόω, uproot, root out. <sup>5</sup> ἅμα, at the same time. <sup>6</sup> σῖτος, ου, ὁ, wheat, grain. <sup>7</sup> συναυξάνομαι, grow together. <sup>8</sup> ἀμφοτέροι, both, both of two. <sup>9</sup> μέχρι, until, as far as (gen). <sup>10</sup> θερισμός, ου, ὁ, harvest, reaping. <sup>11</sup> θεριστής, ου, ὁ, reaper, harvester. <sup>12</sup> δέω, bind, tie. <sup>13</sup> δέσμη, ης, ἡ, bundle. <sup>14</sup> κατακαίω, burn up, consume entirely. <sup>15</sup> ἀποθήκη, ης, ἡ, storehouse, barn. <sup>16</sup> παρατίθηναι, set before, entrust. <sup>17</sup> ὅμοιος, like, similar. <sup>18</sup> κόκκος, ου, ὁ, grain, seed. <sup>19</sup> σίναπι, εως, τό, mustard plant, mustard. <sup>20</sup> ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. <sup>21</sup> μικρός, small, little. <sup>22</sup> σπέρμα, τος, τό, seed, offspring. <sup>23</sup> αὐξάνω, cause to grow, increase. <sup>24</sup> λάχανον, ου, τό, garden herb, vegetable. <sup>25</sup> δένδρον, ου, τό, tree. <sup>26</sup> πετεινόν, ου, τό, bird.

οὐρανοῦ καὶ κατασκηνοῦν<sup>1</sup> ἐν τοῖς κλάδοις<sup>2</sup> αὐτοῦ.

Ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς, Ὅμοιά<sup>3</sup> ἐστὶν ἡ 33

βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμη,<sup>4</sup> ἣν λαβοῦσα γυνὴ

ἔκρυψεν<sup>5</sup> εἰς ἀλεύρου<sup>6</sup> σάτα<sup>7</sup> τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη<sup>8</sup>

ὅλον.

Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς 34

ὄχλοις, καὶ χωρὶς<sup>9</sup> παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς: 35

ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥῆθὲν διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος,

Ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου, ἐρεύξομαι<sup>10</sup>

κεκρυμμένα<sup>5</sup> ἀπὸ καταβολῆς<sup>11</sup> κόσμου.

Τότε ἀφείς τοὺς ὄχλους ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν ὁ Ἰησοῦς: 36

καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες,

Φράσον<sup>12</sup> ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων<sup>13</sup> τοῦ

ἀγροῦ.<sup>14</sup> Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Ὁ σπεύρων τὸ 37

<sup>1</sup> κατασκηνώ, cause to dwell, settle. <sup>2</sup> κλάδος, ου, ό, branch (of a tree), branch. <sup>3</sup> ὅμοιος, like, similar. <sup>4</sup> ζύμη, ης, ή, leaven, ferment. <sup>5</sup> κρύπτω, conceal, hide. <sup>6</sup> ἄλευρον, ου, τό, wheat flour, meal. <sup>7</sup> σάτον, ου, τό, seah (a Hebrew measure). <sup>8</sup> ζυμώω, leaven, ferment. <sup>9</sup> χωρίς, separate, apart from (gen). <sup>10</sup> ἐρεύγομαι, utter, proclaim. <sup>11</sup> καταβολή, ης, ή, foundation, depositing. <sup>12</sup> φράζω, explain, interpret. <sup>13</sup> ζιζάνιον, ου, τό, tare, spurious wheat. <sup>14</sup> ἀγρός, ου, ό, field, farm.

καλὸν σπέρμα<sup>1</sup> ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου· ὁ δὲ ἀγρός<sup>2</sup> <sup>38</sup>  
ἐστὶν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν σπέρμα,<sup>1</sup> οὗτοί εἰσιν οἱ  
υἱοὶ τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζάνια<sup>3</sup> εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ  
πονηροῦ· ὁ δὲ ἐχθρός<sup>4</sup> ὁ στείρας αὐτά ἐστιν ὁ <sup>39</sup>  
διάβολος·<sup>5</sup> ὁ δὲ θερισμός<sup>6</sup> συντέλεια<sup>7</sup> τοῦ αἰώνος ἐστὶν·  
οἱ δὲ θερισταί<sup>8</sup> ἄγγελοι εἰσιν. Ὡσπερ<sup>9</sup> οὕν συλλέγεται <sup>40</sup>  
τὰ ζιζάνια<sup>3</sup> καὶ πυρὶ καίεται,<sup>11</sup> οὕτως ἔσται ἐν τῇ  
συντελείᾳ<sup>7</sup> τοῦ αἰῶνος τούτου. Ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ <sup>41</sup>  
ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν<sup>10</sup> ἐκ  
τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα<sup>12</sup> καὶ τοὺς  
ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν,<sup>13</sup> καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν <sup>42</sup>  
κάμινον<sup>14</sup> τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς<sup>15</sup> καὶ ὁ  
βρυγμὸς<sup>16</sup> τῶν ὀδόντων.<sup>17</sup> Τότε οἱ δίκαιοι <sup>43</sup>  
ἐκλάμπουσιν<sup>18</sup> ὥς ὁ ἥλιος<sup>19</sup> ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς  
αὐτῶν. Ὁ ἔχων ὥτα<sup>20</sup> ἀκούειν ἀκουέτω.

<sup>1</sup> σπέρμα, τος, τό, seed, offspring. <sup>2</sup> ἀγρός, ου, ό, field, farm. <sup>3</sup> ζιζάνιον, ου, τό, tare, spurious wheat. <sup>4</sup> ἐχθρός, hating, enemy (as a noun). <sup>5</sup> διάβολος, ου, ό, slanderer, accuser. <sup>6</sup> θερισμός, οὔ, ό, harvest, reaping. <sup>7</sup> συντέλεια, ας, ή, completion, end. <sup>8</sup> θεριστής, οὔ, ό, reaper, harvester. <sup>9</sup> ὥσπερ, just as, even as. <sup>10</sup> συλλέγω, collect, gather. <sup>11</sup> καίω, burn, ignite. <sup>12</sup> σκάνδαλον, ου, τό, cause of stumbling, snare. <sup>13</sup> ἀνομία, ας, ή, lawlessness, iniquity. <sup>14</sup> κάμινος, ου, ή, furnace. <sup>15</sup> κλαυθμός, οὔ, ό, weeping, lamentation. <sup>16</sup> βρυγμός, οὔ, ό, biting, gnashing of teeth. <sup>17</sup> ὀδούς, ό, tooth. <sup>18</sup> ἐκλάμπω, shine (forth), shine forth. <sup>19</sup> ἥλιος, ου, ό, sun, sunlight. <sup>20</sup> οὖς, ους, τό, ear.



Πάλιν ὁμοία<sup>1</sup> ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ<sup>2</sup> 44

κεκρυμμένῳ<sup>3</sup> ἐν τῷ ἀγρῷ,<sup>4</sup> ὃν εὐρὼν ἄνθρωπος

ἔκρυψεν:<sup>5</sup> καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει, καὶ πάντα

ὅσα ἔχει πωλεῖ,<sup>5</sup> καὶ ἀγοράζει<sup>6</sup> τὸν ἀγρὸν<sup>4</sup> ἐκεῖνον.

Πάλιν ὁμοία<sup>1</sup> ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ 45

ἐμπόρῳ<sup>7</sup> ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας:<sup>8</sup> ὃς εὐρὼν ἓνα 46

πολύτιμον<sup>9</sup> μαργαρίτην,<sup>8</sup> ἀπελθὼν πέπρακεν<sup>10</sup> πάντα

ὅσα εἶχεν, καὶ ἠγόρασεν<sup>6</sup> αὐτόν.

Πάλιν ὁμοία<sup>1</sup> ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ<sup>11</sup> 47

βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκ παντὸς γένους<sup>12</sup>

συναγαγούσῃ: ἦν, ὅτε ἐπληρώθη, ἀναβιβάσαντες<sup>13</sup> ἐπὶ 48

τὸν αἰγιαλόν,<sup>14</sup> καὶ καθίσαντες,<sup>15</sup> συνέλεξαν<sup>16</sup> τὰ καλὰ

εἰς ἀγγεῖα,<sup>17</sup> τὰ δὲ σαπρὰ<sup>18</sup> ἔξω ἔβαλον. Οὕτως<sup>19</sup> ἔσται 49

ἐν τῇ συντελείᾳ<sup>20</sup> τοῦ αἰῶνος: ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι,

<sup>1</sup> ὁμοιος, like, similar. <sup>2</sup> θησαυρός, οὐ, ὁ, storehouse, treasure. <sup>3</sup> κρύπτω, conceal, hide. <sup>4</sup> ἀγρός, οὐ, ὁ, field, farm. <sup>5</sup> πωλέω, sell. <sup>6</sup> ἀγοράζω, buy. <sup>7</sup> ἔμπορος, οὐ, ὁ, merchant, trader. <sup>8</sup> μαργαρίτης, οὐ, ὁ, pearl. <sup>9</sup> πολύτιμος, very precious, costly. <sup>10</sup> πειράσκω, sell. <sup>11</sup> σαγήνη, ης, ἡ, dragnet, fishing net. <sup>12</sup> γένος, ους, τό, race, kind. <sup>13</sup> ἀναβιβάζω, bring up, draw up. <sup>14</sup> αἰγιαλός, οὐ, ὁ, seashore, beach. <sup>15</sup> καθίζω, seat, sit. <sup>16</sup> συλλέγω, collect, gather. <sup>17</sup> ἀγγεῖον, οὐ, τό, vessel, flask. <sup>18</sup> σαπρός, rotten, worthless. <sup>19</sup> οὕτως, thus, so. <sup>20</sup> συντέλεια, ας, ἡ, completion, end.

καὶ ἀφοριῶσιν<sup>1</sup> τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων,  
καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον<sup>2</sup> τοῦ πυρός· ἐκεῖ 50  
ἔσται ὁ κλαυθμὸς<sup>3</sup> καὶ ὁ βρυγμὸς<sup>4</sup> τῶν ὀδόντων.<sup>5</sup>

Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Συνήκατέ<sup>6</sup> ταῦτα πάντα; 51  
Λέγουσιν αὐτῷ, Ναί,<sup>7</sup> κύριε. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Διὰ 52  
τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς<sup>8</sup> εἰς τὴν  
βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ὁμοίός<sup>9</sup> ἐστὶν ἀνθρώπῳ  
οἰκοδεσπότη,<sup>10</sup> ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ<sup>11</sup>  
αὐτοῦ καινὰ<sup>12</sup> καὶ παλαιά.<sup>13</sup>

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν<sup>14</sup> ὁ Ἰησοῦς τὰς παραβολὰς 53  
ταύτας, μετῆρεν<sup>15</sup> ἐκεῖθεν<sup>16</sup> καὶ ἔλθων εἰς τὴν πατρίδα 54  
αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν,  
ὥστε ἐκπλήττεσθαι<sup>18</sup> αὐτοὺς καὶ λέγειν, Πόθεν<sup>19</sup>  
τούτῳ ἡ σοφία αὕτη καὶ αἱ δυνάμεις; Οὐχ οὗτός ἐστιν 55

<sup>1</sup> ἀφορίζω, separate, set apart. <sup>2</sup> κάμινος, οὐ, ἦ, furnace. <sup>3</sup> κλαυθμός, οὐ, ὁ, weeping, lamentation. <sup>4</sup> βρυγμός, οὐ, ὁ, biting, gnashing of teeth. <sup>5</sup> ὀδούς, ὁ, tooth. <sup>6</sup> συνίημι, understand, consider. <sup>7</sup> ναί, yes, truly. <sup>8</sup> μαθητεύω, be a disciple, make a disciple. <sup>9</sup> ὁμοίος, like, similar. <sup>10</sup> οἰκοδεσπότης, οὐ, ὁ, householder, head of a household. <sup>11</sup> θησαυρός, οὐ, ὁ, storehouse, treasure. <sup>12</sup> καινός, new, fresh. <sup>13</sup> παλαιός, old, ancient. <sup>14</sup> τελέω, finish, fulfill. <sup>15</sup> μεταίρω, go away, depart. <sup>16</sup> ἐκεῖθεν, from there, from that place. <sup>17</sup> πατρίς, ἴδος, ἦ, of one's fathers, fatherland. <sup>18</sup> ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded. <sup>19</sup> πόθεν, from where? whence.

ὁ τοῦ τέκτονος<sup>1</sup> υἱός; Οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται  
 Μαριάμ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος<sup>2</sup> καὶ Ἰωσῆς<sup>3</sup>  
 καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας;<sup>4</sup> Καὶ αἱ ἀδελφαὶ<sup>5</sup> αὐτοῦ οὐχὶ 56  
 πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσὶν; Πόθεν<sup>6</sup> οὖν τούτῳ ταῦτα  
 πάντα; Καὶ ἐσκανδαλίζοντο<sup>7</sup> ἐν αὐτῷ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς 57  
 εἶπεν αὐτοῖς, Οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος,<sup>8</sup> εἰ μὴ ἐν τῇ  
 πατρίδι<sup>9</sup> αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. Καὶ οὐκ 58  
 ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς, διὰ τὴν ἀπιστίαν<sup>10</sup>  
 αὐτῶν.

Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν Ἡρώδης<sup>11</sup> ὁ τετράρχης<sup>12</sup> 14  
 τὴν ἀκοήν<sup>13</sup> Ἰησοῦ, καὶ εἶπεν τοῖς παισὶν<sup>14</sup> αὐτοῦ, 2  
 Οὗτός ἐστιν Ἰωάννης ὁ βαπτιστής;<sup>15</sup> αὐτὸς ἡγέρθη  
 ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν  
 ἐν αὐτῷ. Ὁ γὰρ Ἡρώδης<sup>11</sup> κρατήσας<sup>17</sup> τὸν Ἰωάννην 3  
 ἔδησεν<sup>18</sup> αὐτὸν καὶ ἔθετο ἐν φυλακῇ,<sup>19</sup> διὰ Ἡρωδιάδα<sup>20</sup>

<sup>1</sup> τέκτων, ονος, ὁ, builder, carpenter. <sup>2</sup> Ἰάκωβος, James, Jacob. <sup>3</sup> Ἰωσῆς, ἦτος, ὁ, Josés. <sup>4</sup> Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. <sup>5</sup> ἀδελφὴ, ἦς, ἡ, sister. <sup>6</sup> πόθεν, from where? whence. <sup>7</sup> σκανδαλίζω, cause to stumble. <sup>8</sup> ἄτιμος, without honor, dishonored. <sup>9</sup> πατρίς, ἴδος, ἡ, of one's fathers, fatherland. <sup>10</sup> ἀπιστία, ας, ἡ, unbelief, unfaithfulness. <sup>11</sup> Ἡρώδης, ου, ὁ, Herod. <sup>12</sup> τετράρχης, ου, ὁ, tetrarch. <sup>13</sup> ἀκοή, ἦς, ἡ, hearing, report. <sup>14</sup> παῖς, ὁ, male or female child, servant. <sup>15</sup> βαπτιστής, ος, ὁ, baptist, baptizer. <sup>16</sup> ἐνεργέω, work, effect. <sup>17</sup> κρατέω, grasp, lay hold of. <sup>18</sup> δέω, bind, tie. <sup>19</sup> φυλακή, ἦς, ἡ, guard, prison. <sup>20</sup> Ἡρωδιάς, ἄδος, ἡ, Herodias.

τὴν γυναῖκα Φιλίππου<sup>1</sup> τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Ἔλεγεν 4  
 γὰρ αὐτῷ ὁ Ἰωάννης, Οὐκ ἐξεστίν<sup>2</sup> σοι ἔχειν αὐτήν. 5  
 Καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι  
 ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον. Γενεσίῳ<sup>3</sup> δὲ ἀγομένων τοῦ 6  
 Ἡρώδου,<sup>4</sup> ὠρχήσατο<sup>5</sup> ἡ θυγάτηρ<sup>6</sup> τῆς Ἡρωδιάδος<sup>7</sup> ἐν  
 τῷ μέσῳ, καὶ ἤρεσεν<sup>8</sup> τῷ Ἡρώδῃ: ὅθεν<sup>9</sup> μεθ' ὅρκου<sup>10</sup> 7  
 ὡμολόγησεν<sup>11</sup> αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσῃται. Ἡ δέ, 8  
 προβιβασθεῖσα<sup>12</sup> ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς, Δός μοι,  
 φησὶν, ὧδε ἐπὶ πίνακι<sup>13</sup> τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ  
 βαπτιστοῦ.<sup>14</sup> Καὶ ἐλυπήθη<sup>15</sup> ὁ βασιλεύς, διὰ δὲ τοὺς 9  
 ὅρκους<sup>10</sup> καὶ τοὺς συνανακειμένους<sup>16</sup> ἐκέλευσεν<sup>17</sup>  
 δοθῆναι: καὶ πέμψας ἀπεκεφάλισεν<sup>18</sup> τὸν Ἰωάννην ἐν 10  
 τῇ φυλακῇ.<sup>19</sup> Καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι,<sup>13</sup> 11  
 καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ:<sup>20</sup> καὶ ἤνεγκεν τῇ μητρὶ αὐτῆς. 12  
 Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἤραν τὸ σῶμα,

<sup>1</sup> Φιλίππος, ου, ὁ, Philip. <sup>2</sup> ἐξεστίν, it is lawful, it is permitted. <sup>3</sup> γενέσια, ων, τό, birthday celebration. <sup>4</sup> Ἡρώδης, ου, ὁ, Herod. <sup>5</sup> ὠρχέομαι, dance. <sup>6</sup> θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. <sup>7</sup> Ἡρωδιάς, ἀδος, ἡ, Herodias. <sup>8</sup> ἀρέσκω, please, serve. <sup>9</sup> ὅθεν, from where, from which. <sup>10</sup> ὅρκος, ου, ὁ, oath. <sup>11</sup> ὁμολογέω, confess, profess. <sup>12</sup> προβιβάζω, cause to come forward, prompt. <sup>13</sup> πίναξ, ακος, ἡ, board, dish. <sup>14</sup> βαπτιστής, οῦ, ὁ, baptist, baptizer. <sup>15</sup> λυπέω, grieve, pain. <sup>16</sup> συνανακείμεαι, recline at table with. <sup>17</sup> κελεύω, order, command. <sup>18</sup> ἀποκεφαλίζω, behead. <sup>19</sup> φυλακή, ἡς, ἡ, guard, prison. <sup>20</sup> κοράσιον, ου, τό, girl, little girl.

καὶ ἔθραψαν<sup>1</sup> αὐτό: καὶ ἐλθόντες ἀπήγγειλαν<sup>2</sup> τῷ Ἰησοῦ.

Καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν<sup>3</sup> ἐκεῖθεν<sup>4</sup> ἐν πλοίῳ 13

εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν: καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι

ἠκολούθησαν αὐτῷ πεζῇ<sup>5</sup> ἀπὸ τῶν πόλεων. Καὶ 14

ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς εἶδεν πολὺν ὄχλον, καὶ

ἐσπλαγχνίσθη<sup>6</sup> ἐπ' αὐτοῖς, καὶ ἐθεράπευσεν<sup>7</sup> τοὺς

ἄρρωστους<sup>8</sup> αὐτῶν. Ὁψίας<sup>9</sup> δὲ γενομένης, προσῆλθον 15

αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, Ἑρημός<sup>10</sup> ἐστὶν ὁ

τόπος, καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρήλθεν:<sup>11</sup> ἀπόλυσον τοὺς

ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας<sup>12</sup> ἀγοράσωσιν<sup>13</sup>

ἑαυτοῖς βρώματα.<sup>14</sup> Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Οὐ 16

χρείαν<sup>15</sup> ἔχουσιν ἀπελθεῖν: δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. 17

Οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ, Οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέντε<sup>16</sup>

ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας.<sup>17</sup> Ὁ δὲ εἶπεν, Φέρετέ μοι 18

<sup>1</sup> θάπτω, bury. <sup>2</sup> ἀπαγγέλλω, announce, report. <sup>3</sup> ἀναχωρέω, depart, withdraw. <sup>4</sup> ἐκεῖθεν, from there, from that place. <sup>5</sup> πεζῇ, by land, on foot. <sup>6</sup> σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on. <sup>7</sup> θεραπεύω, heal, care for. <sup>8</sup> ἄρρωστος, sick, ill. <sup>9</sup> ὥψιος, late. <sup>10</sup> ἔρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. <sup>11</sup> παρέρχομαι, pass by, go by. <sup>12</sup> κώμη, ης, ἡ, village. <sup>13</sup> ἀγοράζω, buy. <sup>14</sup> βρῶμα, τος, τό, food, food of any kind. <sup>15</sup> χρεία, ας, ἡ, need, necessity. <sup>16</sup> πέντε, five, 5. <sup>17</sup> ἰχθύς, ύος, ό, fish.

αὐτοὺς ᾤδε. Καὶ κελεύσας<sup>1</sup> τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι<sup>2</sup> 19  
ἐπὶ τοὺς χόρτους,<sup>3</sup> λαβὼν τοὺς πέντε<sup>4</sup> ἄρτους καὶ τοὺς  
δύο ἰχθύας,<sup>5</sup> ἀναβλέψας<sup>6</sup> εἰς τὸν οὐρανόν, εὐλόγησεν,<sup>7</sup>  
καὶ κλάσας<sup>8</sup> ἔδωκεν τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους, οἱ δὲ  
μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. Καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ 20  
ἐχορτάσθησαν.<sup>9</sup> καὶ ἦσαν τὸ περισσεῦον<sup>10</sup> τῶν  
κλασμάτων,<sup>11</sup> δώδεκα κοφίνους<sup>12</sup> πλήρεις.<sup>13</sup> Οἱ δὲ 21  
ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ<sup>14</sup> πεντακισχίλιοι,<sup>15</sup> χωρὶς<sup>16</sup>  
γυναικῶν καὶ παιδίων.

Καὶ εὐθὺς ἠνάγκασεν<sup>17</sup> ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς 22  
ἐμβῆναι<sup>18</sup> εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν<sup>19</sup> αὐτὸν εἰς τὸ  
πέραν,<sup>20</sup> ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους. Καὶ ἀπολύσας 23  
τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν  
προσεύξασθαι: ὁψίας<sup>21</sup> δὲ γενομένης, μόνος ἦν ἐκεῖ. 24  
Τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν,

<sup>1</sup> κελεύω, order, command. <sup>2</sup> ἀνακλίνω, lay upon, lay down. <sup>3</sup> χόρτος, ου, ό, grass, hay. <sup>4</sup> πέντε, five. <sup>5</sup> ἰχθύς, ύος, ό, fish. <sup>6</sup> ἀναβλέπω, look up, receive sight. <sup>7</sup> εὐλογέω, bless. <sup>8</sup> κλάω, break. <sup>9</sup> χορτάζω, eat until full, be filled. <sup>10</sup> περισσεύω, abound, be rich. <sup>11</sup> κλάσμα, τος, τό, broken piece, fragment. <sup>12</sup> κόφινος, ου, ό, basket, large basket. <sup>13</sup> πλήρης, full. <sup>14</sup> ὡσεὶ, like, about. <sup>15</sup> πεντακισχίλιοι, five thousand, 5000. <sup>16</sup> χωρίς, separate, apart from (gen). <sup>17</sup> ἀναγκάζω, force, compel. <sup>18</sup> ἐμβαίνω, embark. <sup>19</sup> προάγω, lead forth, go before. <sup>20</sup> πέραν, on the other side of, beyond (gen). <sup>21</sup> ὁψις, late.

βασιανίζομενον<sup>1</sup> ὑπὸ τῶν κυμάτων·<sup>2</sup> ἦν γὰρ ἐναντίος<sup>3</sup> ὁ  
 ἄνεμος.<sup>4</sup> Τετάρτῃ<sup>5</sup> δὲ φυλακῇ<sup>6</sup> τῆς νυκτὸς ἀπήλθεν 25  
 πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης. 26  
 Καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν  
 περιπατοῦντα ἐταράχθησαν,<sup>7</sup> λέγοντες ὅτι Φάντασμα  
 ἐστίν· καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου<sup>9</sup> ἔκραξαν. Εὐθέως δὲ 27  
 ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγων, Θαρσεῖτε·<sup>10</sup> ἐγὼ  
 εἰμι· μὴ φοβεῖσθε. Ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος 28  
 εἶπεν, Κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν<sup>11</sup> με πρὸς σε ἐλθεῖν ἐπὶ  
 τὰ ὕδατα. Ὁ δὲ εἶπεν, Ἐλθέ. Καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ 29  
 πλοίου ὁ Πέτρος περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα, ἐλθεῖν  
 πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον<sup>4</sup> ἰσχυρὸν<sup>12</sup> 30  
 ἐφοβήθη· καὶ ἄρξάμενος καταποντίζεσθαι<sup>13</sup> ἔκραξεν,  
 λέγων, Κύριε, σῶσόν με. Εὐθέως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας 31  
 τὴν χεῖρα ἐπελάβετο<sup>15</sup> αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ,  
 Ὁλιγόπιστε,<sup>16</sup> εἰς τί ἐδίστασας;<sup>17</sup> Καὶ ἐμβάντων<sup>18</sup> 32

<sup>1</sup> βασιανίζω, torment, torture. <sup>2</sup> κύμα, τος, τό, wave. <sup>3</sup> ἐναντίος, opposite, hostile. <sup>4</sup> ἄνεμος, ου, ὁ, wind. <sup>5</sup> τέταρτος, fourth. <sup>6</sup> φυλακή, ἡς, ἡ, guard, prison. <sup>7</sup> ταράσσω, trouble, agitate. <sup>8</sup> φάντασμα, τος, τό, apparition, ghost. <sup>9</sup> φόβος, ου, ὁ, fear, terror. <sup>10</sup> θαρσέω, of good courage, of good cheer. <sup>11</sup> κελεύω, order, command. <sup>12</sup> ἰσχυρός, strong, mighty. <sup>13</sup> καταποντίζω, sink in the sea, am drowned. <sup>14</sup> ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. <sup>15</sup> ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize. <sup>16</sup> ὀλιγόπιστος, of little faith. <sup>17</sup> διστάζω, doubt, waver. <sup>18</sup> ἐμβαίνω, embark.

αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκόπασεν<sup>1</sup> ὁ ἄνεμος·<sup>2</sup> οἱ δὲ ἐν τῷ 33

πλοίῳ ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, λέγοντες,

Ἀληθῶς<sup>3</sup> θεοῦ υἱὸς εἶ.

Καὶ διαπεράσαντες<sup>4</sup> ἦλθον εἰς τὴν γῆν Γεννησαρέτ.<sup>5</sup> Καὶ 34

ἐπιγινόντες<sup>6</sup> αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου

ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον<sup>7</sup> ἐκείνην, καὶ

προσῆνεγκαν<sup>8</sup> αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς<sup>9</sup> ἔχοντας· καὶ 36

παρεκάλουν αὐτόν, ἵνα μόνον ἄψωνται<sup>10</sup> τοῦ

κρασπέδου<sup>11</sup> τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ ὅσοι ἦψαντο<sup>10</sup>

διεσώθησαν.<sup>12</sup>

Τότε προσέρχονται τῷ Ἰησοῦ οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων 15

γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, λέγοντες, Διὰ τί οἱ 2

μαθηταί σου παραβαίνουσιν<sup>13</sup> τὴν παράδοσιν<sup>14</sup> τῶν

πρεσβυτέρων; Οὐ γὰρ νίπτονται<sup>15</sup> τὰς χεῖρας αὐτῶν,

ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, 3

<sup>1</sup> κοπάζω, stop, abate. <sup>2</sup> ἄνεμος, ου, ό, wind. <sup>3</sup> ἀληθῶς, truly, really. <sup>4</sup> διαπεράω, cross over, pass through. <sup>5</sup> Γεννησαρέτ, ή, Gennesaret. <sup>6</sup> ἐπιγινώσκω, recognise, come to know. <sup>7</sup> περίχωρος, ου, ή, neighboring. <sup>8</sup> προσφέρω, bring to, offer. <sup>9</sup> κακῶς, badly, evilly. <sup>10</sup> ἅπτομαι, touch or handle. <sup>11</sup> κράσπεδον, ου, τό, border, tassel. <sup>12</sup> διασώζω, save, bring safely to. <sup>13</sup> παραβαίνω, go aside, transgress. <sup>14</sup> παράδοσις, εως, ή, tradition, instruction. <sup>15</sup> νίπτω, wash.



Διὰ τί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε<sup>1</sup> τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ  
 διὰ τὴν παράδοσιν<sup>2</sup> ὑμῶν; Ὁ γὰρ θεὸς ἐνετείλατο,<sup>3</sup> <sup>4</sup>  
 λέγων, Τίμα<sup>4</sup> τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα: καί, Ὁ  
 κακολογῶν<sup>5</sup> πατέρα ἢ μητέρα θανάτῳ τελευτάτω:<sup>6</sup> <sup>5</sup>  
 ὑμεῖς δὲ λέγετε, Ὅς ἂν εἴπη τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ,  
 Δῶρον,<sup>7</sup> ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς,<sup>8</sup> καὶ οὐ μὴ τιμήσῃ<sup>4</sup>  
 τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ: καὶ <sup>6</sup>  
 ἡκυρώσατε<sup>9</sup> τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν<sup>2</sup>  
 ὑμῶν: ὑποκριταί,<sup>10</sup> καλῶς<sup>11</sup> προεφήτευσεν<sup>12</sup> περὶ ὑμῶν <sup>7</sup>  
 Ἡσαΐας,<sup>13</sup> λέγων, Ἐγγίξει<sup>14</sup> μοι ὁ λαὸς οὗτος τῷ <sup>8</sup>  
 στόματι αὐτῶν, καὶ τοῖς χεῖλεσίν<sup>15</sup> με τιμᾷ,<sup>4</sup> ἡ δὲ  
 καρδιά αὐτῶν πόρρω<sup>16</sup> ἀπέχει<sup>17</sup> ἀπ' ἐμοῦ. Μάτην<sup>18</sup> δὲ <sup>9</sup>  
 σέβονται<sup>19</sup> με, διδάσκοντες διδασκαλίας<sup>20</sup> ἐντάλματα  
 ἀνθρώπων. Καὶ προσκαλεσάμενος<sup>22</sup> τὸν ὄχλον, εἶπεν <sup>10</sup>  
 αὐτοῖς, Ἀκούετε καὶ συνίετε.<sup>23</sup> Οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς <sup>11</sup>

<sup>1</sup> παραβαίνω, go aside, transgress. <sup>2</sup> παράδοσις, εὖς, ἡ, tradition, instruction. <sup>3</sup> ἐντέλλομαι, command, give orders. <sup>4</sup> τιμάω, honor, value at a price. <sup>5</sup> κακολογέω, speak evil of, revile. <sup>6</sup> τελευτάω, die, end. <sup>7</sup> δῶρον, οὐ, τό, gift, present. <sup>8</sup> ὠφελέω, profit, help. <sup>9</sup> ἀκυρόω, revoke, invalidate. <sup>10</sup> ὑποκριτής, οὐ, ὁ, hypocrite, pretender. <sup>11</sup> καλῶς, rightly, well. <sup>12</sup> προφητεύω, prophesy, foretell. <sup>13</sup> Ἡσαΐας, οὐ, ὁ, Isaiah. <sup>14</sup> ἐγγίζω, come near, approach. <sup>15</sup> χεῖλος, οὐς, τό, lip, edge. <sup>16</sup> πόρρω, far (away), far. <sup>17</sup> ἀπέχω, received, obtain. <sup>18</sup> μάτην, in vain, no end. <sup>19</sup> σέβομαι, reverence, worship. <sup>20</sup> διδασκαλία, ας, ἡ, teaching, doctrine. <sup>21</sup> ἐντάλμα, τος, τό, precept, commandment. <sup>22</sup> προσκαλέω, summon. <sup>23</sup> συνίημι, understand, consider.

τὸ στόμα κοινοί<sup>1</sup> τὸν ἄνθρωπον· ἀλλὰ τὸ  
ἐκπορευόμενον<sup>2</sup> ἐκ τοῦ στόματος, τοῦτο κοινοί<sup>1</sup> τὸν  
ἄνθρωπον. Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ 12  
εἶπον αὐτῷ, Οἶδας ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες τὸν  
λόγον ἐσκανδαλίσθησαν;<sup>3</sup> Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, 13  
Πᾶσα φυτεία,<sup>4</sup> ἣν οὐκ ἐφύτευσεν<sup>5</sup> ὁ πατήρ μου ὁ  
οὐράνιος,<sup>6</sup> ἐκριζωθήσεται.<sup>7</sup> Ἀφετε αὐτούς· ὁδηγοί<sup>8</sup> 14  
εἰσιν τυφλοὶ τυφλῶν· τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ,<sup>9</sup>  
ἀμφοτέροι<sup>10</sup> εἰς βόθυνον<sup>11</sup> πεσοῦνται. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ 15  
Πέτρος εἶπεν αὐτῷ, Φράσον<sup>12</sup> ἡμῖν τὴν παραβολὴν  
ταύτην. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἀκμὴν<sup>13</sup> καὶ ὑμεῖς 16  
ἀσύνετοί<sup>14</sup> ἐστε; Οὐπω<sup>15</sup> νοεῖτε<sup>16</sup> ὅτι πᾶν τὸ 17  
εἰσπορευόμενον<sup>17</sup> εἰς τὸ στόμα εἰς τὴν κοιλίαν<sup>18</sup> χωρεῖ,  
καὶ εἰς ἀφεδρῶνα<sup>20</sup> ἐκβάλλεται; Τὰ δὲ ἐκπορευόμενα<sup>2</sup> 18  
ἐκ τοῦ στόματος ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, κακείνα<sup>21</sup>

<sup>1</sup> κοινῶς, make common, defile. <sup>2</sup> ἐκπορεύομαι, go out, come out. <sup>3</sup> σκανδαλίζω, cause to stumble. <sup>4</sup> φυτεία, ας, ἡ, plant. <sup>5</sup> φυτεύω, plant. <sup>6</sup> οὐράνιος, heavenly, in heaven. <sup>7</sup> ἐκριζόω, uproot, root out. <sup>8</sup> ὁδηγός, οὐ, ὁ, leader, guide. <sup>9</sup> ὁδηγέω, lead, guide. <sup>10</sup> ἀμφοτέροι, both, both of two. <sup>11</sup> βόθυνος, ου, ὁ, pit, ditch. <sup>12</sup> φράζω, explain, interpret. <sup>13</sup> ἀκμὴν, ἡ, even yet, still. <sup>14</sup> ἀσύνετος, without understanding, unintelligent. <sup>15</sup> οὐπω, not yet. <sup>16</sup> νοέω, understand, consider. <sup>17</sup> εἰσπορεύομαι, enter, journey into. <sup>18</sup> κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. <sup>19</sup> χωρέω, make room for, hold. <sup>20</sup> ἀφεδρῶν, ὄνος, ὁ, toilet, latrine. <sup>21</sup> κακείνος, and he, and she.

κοινοῖ<sup>1</sup> τὸν ἄνθρωπον. Ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται 19

διαλογισμοὶ<sup>2</sup> πονηροί, φόνοι,<sup>3</sup> μοιχεῖαι,<sup>4</sup> πορνεῖαι,<sup>5</sup>

κλοπαί,<sup>6</sup> ψευδομαρτυρίαι,<sup>7</sup> βλασφημίαι:<sup>8</sup> ταῦτά ἐστιν 20

τὰ κοινοῦντα<sup>1</sup> τὸν ἄνθρωπον: τὸ δὲ ἀνίπτους<sup>9</sup> χερσὶν

φαγεῖν οὐ κοινοῖ<sup>1</sup> τὸν ἄνθρωπον.

Καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν<sup>10</sup> ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν<sup>11</sup> εἰς τὰ 21

μέρη<sup>12</sup> Τύρου<sup>13</sup> καὶ Σιδῶνος.<sup>14</sup> Καὶ ἰδοὺ, γυνή 22

Χαναanaία<sup>15</sup> ἀπὸ τῶν ὁρίων<sup>16</sup> ἐκείνων ἐξελθοῦσα

ἐκραύγασεν<sup>17</sup> αὐτῷ, λέγουσα, Ἐλέησόν<sup>18</sup> με, κύριε, υἱὲ

Δαυὶδ: ἡ θυγάτηρ<sup>19</sup> μου κακῶς<sup>20</sup> δαιμονίζεται.<sup>21</sup> Ὁ δὲ 23

οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. Καὶ προσελθόντες οἱ

μαθηταὶ αὐτοῦ ἠρώτων αὐτόν, λέγοντες, Ἀπόλυσον

αὐτήν, ὅτι κράζει ὀπισθεν<sup>22</sup> ἡμῶν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς 24

εἶπεν, Οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα<sup>23</sup> τὰ

<sup>1</sup> κοινώω, make common, defile. <sup>2</sup> διαλογισμός, οὐ, ὁ, reasoning, questioning. <sup>3</sup> φόνος, οὐ, ὁ, murder, slaughter. <sup>4</sup> μοιχεία, ας, ἡ, adultery. <sup>5</sup> πορνεία, ας, ἡ, fornication, idolatry. <sup>6</sup> κλοπή, ἡς, ἡ, theft, thieving. <sup>7</sup> ψευδομαρτυρία, ας, ἡ, false witness, false testimony. <sup>8</sup> βλασφημία, ας, ἡ, blasphemy, reproach. <sup>9</sup> ἀνίπτως, unwashed. <sup>10</sup> ἐκεῖθεν, from there, from that place. <sup>11</sup> ἀναχωρέω, depart, withdraw. <sup>12</sup> μέρος, οὐς, τό, part, portion. <sup>13</sup> Τύρος, οὐ, ἡ, Tyre. <sup>14</sup> Σιδῶν, ὄνος, ἡ, Sidon. <sup>15</sup> Χαναanaίος, ὁ, Canaanite. <sup>16</sup> ὄριον, οὐ, τό, boundary, region. <sup>17</sup> κραυγάζω, cry out, cry aloud. <sup>18</sup> ἐλεέω, have mercy, pity. <sup>19</sup> θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. <sup>20</sup> κακῶς, badly, evilly. <sup>21</sup> δαιμονίζομαι, am demon possessed. <sup>22</sup> ὀπισθεν, behind, after. <sup>23</sup> πρόβατον, οὐ, τό, sheep.

ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ. Ἡ δὲ ἐλθοῦσα 25  
 προσεκύνησεν αὐτῷ λέγουσα, Κύριε, βοήθει<sup>1</sup> μοι. Ὁ 26  
 δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, Οὐκ ἔστιν καλὸν λαβεῖν τὸν  
 ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.<sup>2</sup> Ἡ δὲ 27  
 εἶπεν, Ναί,<sup>3</sup> κύριε: καὶ γὰρ τὰ κυνάρια<sup>2</sup> ἐσθίει ἀπὸ τῶν  
 ψιγίων<sup>4</sup> τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης<sup>5</sup> τῶν  
 κυρίων αὐτῶν. Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, 28  
 Ὡς<sup>6</sup> γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις: γεννηθήτω σοι ὡς  
 θέλεις. Καὶ ἰάθη<sup>7</sup> ἡ θυγάτηρ<sup>8</sup> αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας  
 ἐκείνης.

Καὶ μεταβὰς<sup>9</sup> ἐκεῖθεν<sup>10</sup> ὁ Ἰησοῦς ἦλθεν παρὰ τὴν 29  
 θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας: καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος  
 ἐκάθητο ἐκεῖ. Καὶ προσήλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, 30  
 ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν χωλούς,<sup>11</sup> τυφλούς, κωφούς,<sup>12</sup>  
 κυλλούς,<sup>13</sup> καὶ ἐτέρους πολλούς, καὶ ἔρριψαν<sup>14</sup> αὐτοὺς

<sup>1</sup> βοηθῆω, come to the aid of. <sup>2</sup> κυνάριον, ου, τό, little dog. <sup>3</sup> ναί, yes, truly. <sup>4</sup> ψιγίον, ου, τό, crumb, scrap. <sup>5</sup> τράπεζα, ης, ἡ, table. <sup>6</sup> ὦ, Oh! omega. <sup>7</sup> ἰάομαι, heal. <sup>8</sup> θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. <sup>9</sup> μεταβαίνω, depart, leave. <sup>10</sup> ἐκεῖθεν, from there, from that place. <sup>11</sup> χωλός, lame, deprived of a foot. <sup>12</sup> κωφός, deaf, dumb. <sup>13</sup> κυλλός, crippled, lame. <sup>14</sup> ῥίπτω, throw, cast.

παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐθεράπευσεν<sup>1</sup> αὐτούς: 31

ὥστε τοὺς ὄχλους θαυμάσαι,<sup>2</sup> βλέποντας κωφοὺς<sup>3</sup>

λαλοῦντας, κυλλοὺς<sup>4</sup> ὑγιεῖς,<sup>5</sup> χωλοὺς<sup>6</sup> περιπατοῦντας,

καὶ τυφλοὺς βλέποντας: καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν

Ἰσραήλ.

Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος<sup>7</sup> τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ 32

εἶπεν, Σπλαγχνίζομαι<sup>8</sup> ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέραι

τρεῖς προσμένουσιν<sup>9</sup> μοι, καὶ οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν:

καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις<sup>10</sup> οὐ θέλω, μήποτε<sup>11</sup>

ἐκλυθῶσιν<sup>12</sup> ἐν τῇ ὁδῷ. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ 33

αὐτοῦ, Πόθεν<sup>13</sup> ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ<sup>14</sup> ἄρτοι τοσοῦτοι,<sup>15</sup>

ὥστε χορτάσαι<sup>16</sup> ὄχλον τοσοῦτον;<sup>15</sup> Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ 34

Ἰησοῦς, Πόσους<sup>17</sup> ἄρτους ἔχετε; Οἱ δὲ εἶπον, Ἑπτὰ,

καὶ ὀλίγα<sup>18</sup> ἰχθύδια.<sup>19</sup> Καὶ ἐκέλευσεν<sup>20</sup> τοῖς ὄχλοις 35

ἀναπεσεῖν<sup>21</sup> ἐπὶ τὴν γῆν: καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους 36

<sup>1</sup> θεραπεύω, heal, care for. <sup>2</sup> θαυμάζω, am amazed, marvel at. <sup>3</sup> κωφός, deaf, dumb. <sup>4</sup> κυλλός, crippled, lame. <sup>5</sup> ὑγιής, whole, healthy. <sup>6</sup> χωλός, lame, deprived of a foot. <sup>7</sup> προσκαλέω, summon. <sup>8</sup> σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on. <sup>9</sup> προσμένω, wait longer, remain. <sup>10</sup> νήστις, δ, not eating, hungry. <sup>11</sup> μήποτε, never, lest perchance. <sup>12</sup> ἐκλύω, am unstrung, become weak. <sup>13</sup> πόθεν, from where? whence. <sup>14</sup> ἐρημία, ας, ή, wilderness, desert. <sup>15</sup> τοσοῦτος, so great, so much. <sup>16</sup> χορτάζω, eat until full, be filled. <sup>17</sup> πόσος, how many? how great? <sup>18</sup> ὀλίγος, little, few. <sup>19</sup> ἰχθύδιον, ου, τό, small fish, little fish. <sup>20</sup> κелеύω, order, command. <sup>21</sup> ἀνατίπτω, recline, lie down.

καὶ τοὺς ἰχθύας,<sup>1</sup> εὐχαριστήσας<sup>2</sup> ἔκλασεν,<sup>3</sup> καὶ ἔδωκεν  
 τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, οἱ δὲ μαθηταὶ τῷ ὄχλῳ. Καὶ 37  
 ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν·<sup>4</sup> καὶ ἦσαν τὸ  
 περισσεύον<sup>5</sup> τῶν κλασμάτων,<sup>6</sup> ἑπτὰ σπυρίδας<sup>7</sup>  
 πλήρεις.<sup>8</sup> Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι<sup>9</sup> ἄνδρες, 38  
 χωρὶς<sup>10</sup> γυναικῶν καὶ παιδίων. Καὶ ἀπολύσας τοὺς 39  
 ὄχλους ἐνέβη<sup>11</sup> εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὄρια<sup>12</sup>  
 Μαгдаλά.<sup>13</sup>

Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ Σαδδουκαῖοι<sup>14</sup> 16  
 πειράζοντες<sup>15</sup> ἐπηρώτησαν αὐτὸν σημεῖον ἐκ τοῦ  
 οὐρανοῦ ἐπιδείξαι<sup>16</sup> αὐτοῖς. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν 2  
 αὐτοῖς, Ὅψιας<sup>17</sup> γενομένης λέγετε, Εὐδία·<sup>18</sup> πυρράζει<sup>19</sup>  
 γὰρ ὁ οὐρανός. Καὶ πρωῒ,<sup>20</sup> Σήμερον<sup>21</sup> χειμῶν·<sup>22</sup> 3  
 πυρράζει<sup>19</sup> γὰρ στυγνάζων<sup>23</sup> ὁ οὐρανός. Ὑποκριταί,<sup>24</sup>

<sup>1</sup> ἰχθύς, ὅς, ὁ, fish. <sup>2</sup> εὐχαριστέω, give thanks, thank. <sup>3</sup> κλάω, break. <sup>4</sup> χορτάζω, eat until full, be filled. <sup>5</sup> περισσεύω, abound, be rich. <sup>6</sup> κλάσμα, τος, τό, broken piece, fragment. <sup>7</sup> σπυρίς, ἴδος, ἡ, large basket, plaited basket. <sup>8</sup> πλήρης, full. <sup>9</sup> τετρακισχίλιοι, four thousand, 4000. <sup>10</sup> χωρίς, separate, apart from (gen). <sup>11</sup> ἐμβαίνω, embark. <sup>12</sup> ὄριον, ου, τό, boundary, region. <sup>13</sup> Μαгдаλά, ἡ, Magdala. <sup>14</sup> Σαδδουκαῖος, ου, ὁ, Sadducee. <sup>15</sup> πειράζω, test, tempt. <sup>16</sup> ἐπιδείκνυμι, show, prove. <sup>17</sup> ὄψιος, late. <sup>18</sup> εὐδία, ας, ἡ, fair weather, tranquillity. <sup>19</sup> πυρράζω, be (fiery) red, am red. <sup>20</sup> πρωῒ, early in the morning, at dawn. <sup>21</sup> σήμερον, today, now. <sup>22</sup> χειμῶν, ὄνος, ὁ, winter, storm. <sup>23</sup> στυγνάζω, become gloomy, be shocked or sad. <sup>24</sup> ὑποκριτής, οὐ, ὁ, hypocrite, pretender.

τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν,<sup>1</sup>  
 τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε; Γενεὰ<sup>2</sup> πονηρὰ <sup>4</sup>  
 καὶ μοιχαλὶς<sup>3</sup> σημεῖον ἐπιζητεῖ:<sup>4</sup> καὶ σημεῖον οὐ  
 δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ<sup>5</sup> τοῦ  
 προφήτου. Καὶ καταλιπὼν<sup>6</sup> αὐτούς, ἀπῆλθεν.

Καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν<sup>7</sup> <sup>5</sup>  
 ἐπελάθοντο<sup>8</sup> ἄρτους λαβεῖν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, <sup>6</sup>  
 Ὁρᾶτε καὶ προσέχετε<sup>9</sup> ἀπὸ τῆς ζύμης<sup>10</sup> τῶν  
 Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.<sup>11</sup> Οἱ δὲ διελογίζοντο<sup>12</sup> <sup>7</sup>  
 ἐν ἑαυτοῖς, λέγοντες ὅτι Ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν. Γνοὺς <sup>8</sup>  
 δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Τί διαλογίζεσθε<sup>12</sup> ἐν ἑαυτοῖς,  
 ὀλιγόπιστοι,<sup>13</sup> ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβετε; Οὐπω<sup>14</sup> νοεῖτε, <sup>9</sup>  
 οὐδὲ μνημονεύετε<sup>16</sup> τοὺς πέντε<sup>17</sup> ἄρτους τῶν  
 πεντακισχιλίων,<sup>18</sup> καὶ πόσους<sup>19</sup> κοφίνους<sup>20</sup> ἐλάβετε; <sup>10</sup>  
 Οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων,<sup>21</sup> καὶ

<sup>1</sup> διακρίνω, discriminate, judge. <sup>2</sup> γενεά, ἄς, ἡ, generation. <sup>3</sup> μοιχαλὶς, ἴδος, ἡ, adulteress. <sup>4</sup> ἐπιζητέω, seek for, seek after. <sup>5</sup> Ἰωνᾶς, ἄ, ὁ, Jonah. <sup>6</sup> καταλείπω, leave, leave behind. <sup>7</sup> πέραν, on the other side of, beyond (gen). <sup>8</sup> ἐπιλανθάνομαι, forget, neglect. <sup>9</sup> προσέχω, take head of, attend to. <sup>10</sup> ζύμη, ἡς, ἡ, leaven, ferment. <sup>11</sup> Σαδδουκαῖος, ου, ὁ, Sadducee. <sup>12</sup> διαλογίζομαι, debate, reason. <sup>13</sup> ὀλιγόπιστος, of little faith. <sup>14</sup> οὐπω, not yet. <sup>15</sup> νοέω, understand, consider. <sup>16</sup> μνημονεύω, remember, make mention of. <sup>17</sup> πέντε, five, 5. <sup>18</sup> πεντακισχίλιοι, five thousand, 5000. <sup>19</sup> πόσος, how many? how great? <sup>20</sup> κόφινος, ου, ὁ, basket, large basket. <sup>21</sup> τετρακισχίλιοι, four thousand, 4000.

πόσας<sup>1</sup> σπυρίδας<sup>2</sup> ἐλάβετε; Πῶς οὐ νοεῖτε,<sup>3</sup> ὅτι οὐ περὶ 11

ἄρτου εἶπον ὑμῖν προσέχειν<sup>4</sup> ἀπὸ τῆς ζύμης<sup>5</sup> τῶν

Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων;<sup>6</sup> Τότε συνῆκαν<sup>7</sup> ὅτι οὐκ 12

εἶπεν προσέχειν<sup>4</sup> ἀπὸ τῆς ζύμης<sup>5</sup> τοῦ ἄρτου, ἀλλὰ ἀπὸ

τῆς διδαχῆς<sup>8</sup> τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.<sup>6</sup>

Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη<sup>9</sup> Καισαρείας<sup>10</sup> τῆς 13

Φιλίππου<sup>11</sup> ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων, Τίνα

με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι, τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου

; Οἱ δὲ εἶπον, Οἱ μὲν Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν;<sup>12</sup> ἄλλοι 14

δὲ Ἠλίαν;<sup>13</sup> ἕτεροι δὲ Ἰερεμίαν,<sup>14</sup> ἢ ἓνα τῶν προφητῶν.

Λέγει αὐτοῖς, Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; 15

Ἀποκριθεὶς δὲ Σίμων Πέτρος εἶπεν, Σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ

υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζώντος. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς 17

εἶπεν αὐτῷ, Μακάριος εἶ, Σίμων Βαριωνᾶ, ὅτι σὰρξ

καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέν<sup>15</sup> σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν

<sup>1</sup> πόσος, how many? how great? <sup>2</sup> σπυρίς, ἴδος, ἡ, large basket, plaited basket. <sup>3</sup> νοέω, understand, consider. <sup>4</sup> προσέχω, take head of, attend to. <sup>5</sup> ζύμη, ἡς, ἡ, leaven, ferment. <sup>6</sup> Σαδδουκαῖος, ου, ὁ, Sadducee. <sup>7</sup> συνίημι, understand, consider. <sup>8</sup> διδαχή, ἡς, ἡ, teaching, instruction. <sup>9</sup> μέρος, ους, τό, part, portion. <sup>10</sup> Καισάρεια, ας, ἡ, Caesarea. <sup>11</sup> Φίλιππος, ου, ὁ, Philip. <sup>12</sup> βαπτιστής, οὔ, ὁ, baptist, baptizer. <sup>13</sup> Ἠλίας, ου, ὁ, Elijah. <sup>14</sup> Ἰερεμίας, ου, ὁ, Jeremiah. <sup>15</sup> ἀποκαλύπτω, reveal, uncover.



τοῖς οὐρανοῖς. Καὶ γὰρ δέ σοι λέγω, ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, 18

καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ<sup>1</sup> οἰκοδομήσω<sup>2</sup> μου τὴν

ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι<sup>3</sup> Ἅδου<sup>4</sup> οὐ κατισχύσουσιν<sup>5</sup>

αὐτῆς. Καὶ δώσω σοὶ τὰς κλεῖς<sup>6</sup> τῆς βασιλείας τῶν 19

οὐρανῶν· καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς<sup>7</sup> ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται

δεδεμένον<sup>7</sup> ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς<sup>8</sup> ἐπὶ τῆς

γῆς, ἔσται λελυμένον<sup>8</sup> ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Τότε 20

διεστείλατο<sup>9</sup> τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν

ὅτι αὐτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ χριστός.

Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς δεικνύειν<sup>10</sup> τοῖς μαθηταῖς 21

αὐτοῦ ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ

πολλὰ παθεῖν<sup>11</sup> ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων

καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ

ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. Καὶ προσλαβόμενος<sup>12</sup> αὐτὸν ὁ 22

Πέτρος ἤρξατο ἐπιτιμᾶν<sup>13</sup> αὐτῷ λέγων, Ὁ Θεός<sup>14</sup> σοι,

<sup>1</sup> πέτρα, ας, ἡ, rock. <sup>2</sup> οἰκοδομέω, build up, construct. <sup>3</sup> πύλη, ης, ἡ, gate, porch. <sup>4</sup> Ἅδης, ου, ὁ, Hades. <sup>5</sup> κατισχύω, overpower, prevail. <sup>6</sup> κλεῖς, κλειδός, ἡ, key. <sup>7</sup> δέω, bind, tie. <sup>8</sup> λύω, untie, loose. <sup>9</sup> διαστέλλομαι, set apart, fig. to distinguish. <sup>10</sup> δείκνυμι, show, point out. <sup>11</sup> πάσχω, suffer, am acted upon. <sup>12</sup> προσλαμβάνω, take to myself, welcome. <sup>13</sup> ἐπιτιμάω, rebuke, warn. <sup>14</sup> Ὡς, gracious, merciful.

κύριε· οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο. Ὁ δὲ στραφεὶς<sup>1</sup> εἶπεν τῷ 23

Πέτρῳ, Ὑπαγε ὀπίσω<sup>2</sup> μου, Σατανᾶ,<sup>3</sup> σκάνδαλόν<sup>4</sup>

μου εἶ· ὅτι οὐ φρονεῖς<sup>5</sup> τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν

ἀνθρώπων. Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, 24

Εἰ τις θέλει ὀπίσω<sup>2</sup> μου ἔλθεῖν, ἀπαρνησάσθω<sup>6</sup> ἑαυτόν,

καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν<sup>7</sup> αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. 25

Ὅς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει

αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν<sup>8</sup>

ἐμοῦ εὕρησει αὐτήν· τί γὰρ ὠφελεῖται<sup>9</sup> ἄνθρωπος ἔαν 26

τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ,<sup>10</sup> τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ

ζημιωθῇ;<sup>11</sup> Ἡ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα<sup>12</sup> τῆς

ψυχῆς αὐτοῦ; Μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου 27

ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν

ἀγγέλων αὐτοῦ, καὶ τότε ἀποδώσει<sup>13</sup> ἑκάστῳ κατὰ τὴν

πράξιν<sup>14</sup> αὐτοῦ. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσὶν τινες ὧδε 28

ἐστῶτες, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται<sup>15</sup> θανάτου, ἕως ἂν

<sup>1</sup> στρέφω, turn, am converted. <sup>2</sup> ὀπίσω, behind, after (gen). <sup>3</sup> Σατανᾶς, ἄ, ὁ, Satan, adversary. <sup>4</sup> σκάνδαλον, ου, τό, cause of stumbling, snare. <sup>5</sup> φρονέω, think, judge. <sup>6</sup> ἀπαρνέομαι, deny, refuse. <sup>7</sup> σταυρός, οὐ, ὁ, cross. <sup>8</sup> ἕνεκεν, for the sake of, on account of. <sup>9</sup> ὠφελέω, profit, help. <sup>10</sup> κερδαίνω, gain, win. <sup>11</sup> ζημιόω, suffer loss, inflict loss upon. <sup>12</sup> ἀντάλλαγμα, τος, τό, exchange, purchasing price. <sup>13</sup> ἀποδίδωμι, give back, pay. <sup>14</sup> πράξις, εως, ἡ, deed, function. <sup>15</sup> γεύομαι, taste, experience.

ἴδωσιν τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ  
 βασιλείᾳ αὐτοῦ.

Καὶ μεθ' ἡμέρας ἕξ<sup>1</sup> παραλαμβάνει<sup>2</sup> ὁ Ἰησοῦς τὸν **17**

Πέτρον καὶ Ἰάκωβον<sup>3</sup> καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν  
 αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρει<sup>4</sup> αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν<sup>5</sup> κατ'  
 ἰδίαν. Καὶ μετεμορφώθη<sup>6</sup> ἔμπροσθεν<sup>7</sup> αὐτῶν, καὶ **2**  
 ἔλαμψεν<sup>8</sup> τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος,<sup>9</sup> τὰ δὲ  
 ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένοντο λευκά<sup>10</sup> ὡς τὸ φῶς. Καὶ ἰδοῦ, **3**  
 ὤφθησαν αὐτοῖς Μωσῆς καὶ Ἡλίας,<sup>11</sup> μετ' αὐτοῦ  
 συλλαλοῦντες.<sup>12</sup> Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν τῷ **4**  
 Ἰησοῦ, Κύριε, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· εἰ θέλεις,  
 ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκηνάς,<sup>13</sup> σοὶ μίαν, καὶ Μωσῇ  
 μίαν, καὶ μίαν Ἡλίας.<sup>11</sup> Ὅτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοῦ, **5**  
 νεφέλη<sup>14</sup> φωτεινὴ<sup>15</sup> ἐπεσκίασεν<sup>16</sup> αὐτούς· καὶ ἰδοῦ,  
 φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης,<sup>14</sup> λέγουσα, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός

<sup>1</sup> ἕξ, six. <sup>2</sup> παραλαμβάνω, receive, take. <sup>3</sup> Ἰάκωβος, James, Jacob. <sup>4</sup> ἀναφέρω, bring up, offer. <sup>5</sup> ὑψηλός, high, lofty. <sup>6</sup> μεταμορφώω, change the form, transform. <sup>7</sup> ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). <sup>8</sup> λάμπω, shine. <sup>9</sup> ἥλιος, ου, ὁ, sun, sunlight. <sup>10</sup> λευκός, white, bright. <sup>11</sup> Ἡλίας, ου, ὁ, Elijah. <sup>12</sup> συλλαλέω, talk with, discuss. <sup>13</sup> σκηνή, ἡς, ἡ, tent, tabernacle. <sup>14</sup> νεφέλη, ης, ἡ, cloud. <sup>15</sup> φωτεινός, bright, full of light. <sup>16</sup> ἐπισκιάζω, overshadow, envelop.

μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα:<sup>1</sup> αὐτοῦ ἀκούετε. Καὶ 6  
 ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν,  
 καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα.<sup>2</sup> Καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς 7  
 ἤψατο<sup>3</sup> αὐτῶν καὶ εἶπεν, Ἐγέρθητε καὶ μὴ φοβεῖσθε. 8  
 Ἐπάραντες<sup>4</sup> δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, οὐδένα εἶδον,  
 εἰ μὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον.

Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ ὄρους, ἐνετείλατο<sup>5</sup> 9  
 αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγων, Μηδενὶ εἶπητε τὸ ὄραμα,<sup>6</sup>  
 ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ. Καὶ 10  
 ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες, Τί οὖν  
 οἱ γραμματεῖς λέγουσιν ὅτι Ἡλίαν<sup>7</sup> δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον  
 ; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Ἡλίας<sup>7</sup> μὲν 11  
 ἔρχεται πρῶτον, καὶ ἀποκαταστήσει<sup>8</sup> πάντα: λέγω δὲ 12  
 ὑμῖν ὅτι Ἡλίας<sup>7</sup> ἤδη ἦλθεν, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν<sup>9</sup>  
 αὐτόν, ἀλλὰ ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν: οὕτως  
 καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν<sup>10</sup> ὑπ' αὐτῶν. 13

<sup>1</sup> εὐδοκέω, think it good, be well pleased with. <sup>2</sup> σφόδρα, exceedingly, greatly. <sup>3</sup> ἥπτομαι, touch or handle. <sup>4</sup> ἐπαίρω, lift up, raise. <sup>5</sup> ἐντέλλομαι, command, give orders. <sup>6</sup> ὄραμα, τοσ, τό, vision, spectacle. <sup>7</sup> Ἡλίας, ου, ὁ, Elijah. <sup>8</sup> ἀποκαθίστημι, restore, give back. <sup>9</sup> ἐπιγινώσκω, recognise, come to know. <sup>10</sup> πάσχω, suffer, am acted upon.

Τότε συνήκαν<sup>1</sup> οἱ μαθηταὶ ὅτι περὶ Ἰωάννου τοῦ  
βαπτιστοῦ<sup>2</sup> εἶπεν αὐτοῖς.

Καὶ ἐλθόντων αὐτῶν πρὸς τὸν ὄχλον, προσήλθεν αὐτῷ 14

ἄνθρωπος γονυπετῶν<sup>3</sup> αὐτὸν καὶ λέγων, Κύριε, 15

ἐλέησόν<sup>4</sup> μου τὸν υἱόν, ὅτι σεληνιάζεται<sup>5</sup> καὶ κακῶς<sup>6</sup>

πάσχει·<sup>7</sup> πολλάκις<sup>8</sup> γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ, καὶ

πολλάκις<sup>8</sup> εἰς τὸ ὕδωρ. Καὶ προσήνεγκα<sup>9</sup> αὐτὸν τοῖς 16

μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν θεραπεύσαι.

Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Ὡ<sup>11</sup> γενεὰ<sup>12</sup> ἄπιστος<sup>13</sup> 17

καὶ διεστραμμένη,<sup>14</sup> ἕως πότε<sup>15</sup> ἔσομαι μεθ' ὑμῶν;

Ἔως πότε<sup>15</sup> ἀνέξομαι<sup>16</sup> ὑμῶν; Φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε. 18

Καὶ ἐπετίμησεν<sup>17</sup> αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐξήλθεν ἀπ'

αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον, καὶ ἐθεραπεύθη<sup>10</sup> ὁ παῖς<sup>18</sup> ἀπὸ τῆς

ῥαγας ἐκείνης. Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τῷ 19

Ἰησοῦ κατ' ἰδίαν εἶπον, Διὰ τί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν

<sup>1</sup> συνήμι, understand, consider. <sup>2</sup> βαπτιστής, οὐ, ὁ, baptist, baptizer. <sup>3</sup> γονυπετέω, fall on the knees, kneel down. <sup>4</sup> ἐλέω, have mercy, pity. <sup>5</sup> σεληνιάζομαι, be an epileptic, am a lunatic. <sup>6</sup> κακῶς, badly, evilly. <sup>7</sup> πάσχω, suffer, am acted upon. <sup>8</sup> πολλάκις, often, many times. <sup>9</sup> προσφέρω, bring to, offer. <sup>10</sup> θεραπεύω, heal, care for. <sup>11</sup> ὦ, Oh! omega. <sup>12</sup> γενεά, ἄς, ἡ, generation. <sup>13</sup> ἄπιστος, unbelieving, faithless. <sup>14</sup> διαστρέφω, distort, pervert. <sup>15</sup> πότε, when? at what time? <sup>16</sup> ἀνέχομαι, endure, bear with. <sup>17</sup> ἐπιτιμάω, rebuke, warn. <sup>18</sup> παῖς, ὁ, male or female child, servant.

ἐκβαλεῖν αὐτό; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Διὰ τὴν 20

ἀπιστίαν<sup>1</sup> ὑμῶν. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε

πίστιν ὡς κόκκον<sup>2</sup> σινάπεως,<sup>3</sup> ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ,

Μεταβήθι<sup>4</sup> ἐντεῦθεν<sup>5</sup> ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται·<sup>4</sup> καὶ

οὐδὲν ἀδυνατήσει<sup>6</sup> ὑμῖν. Τοῦτο δὲ τὸ γένος<sup>7</sup> οὐκ 21

ἐκπορεύεται<sup>8</sup> εἰ μὴ ἐν προσευχῇ<sup>9</sup> καὶ νηστείᾳ.<sup>10</sup>

Ἀναστρεφόμενων<sup>11</sup> δὲ αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, εἶπεν 22

αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου

παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν 23

αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται. Καὶ

ἐλυπήθησαν<sup>12</sup> σφόδρα.<sup>13</sup>

Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καπερναούμ,<sup>14</sup> προσήλθον οἱ τὰ 24

δίδραχμα<sup>15</sup> λαμβάνοντες τῷ Πέτρῳ καὶ εἶπον, Ὁ

διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ<sup>16</sup> τὰ δίδραχμα;<sup>15</sup> Λέγει, Ναί. 25

<sup>1</sup> ἀπιστία, ας, ἡ, unbelief, unfaithfulness. <sup>2</sup> κόκκος, ου, ὁ, grain, seed. <sup>3</sup> σίναπι, εως, τό, mustard plant, mustard. <sup>4</sup> μεταβαίνω, depart, leave. <sup>5</sup> ἐντεῦθεν, hence, on each side. <sup>6</sup> ἀδυνατέω, be unable, be impossible. <sup>7</sup> γένος, ους, τό, race, kind. <sup>8</sup> ἐκπορεύομαι, go out, come out. <sup>9</sup> προσευχή, ἡς, ἡ, prayer, place for prayer. <sup>10</sup> νηστεία, ας, ἡ, fasting, fast. <sup>11</sup> ἀναστρέφω, return, live. <sup>12</sup> λυπέω, grieve, pain. <sup>13</sup> σφόδρα, exceedingly, greatly. <sup>14</sup> Καπερναούμ, ἡ, Capernaum. <sup>15</sup> δίδραχμον, ου, τό, double drachma, double-drachma. <sup>16</sup> τελέω, finish, fulfill. <sup>17</sup> ναί, yes, truly.

Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, προέφθασεν<sup>1</sup> αὐτὸν ὁ  
 Ἰησοῦς, λέγων, Τί σοι δοκεῖ, Σίμων; Οἱ βασιλεῖς τῆς  
 γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσιν τέλη<sup>2</sup> ἢ κῆνσον;<sup>3</sup> Ἀπὸ  
 τῶν υἱῶν αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἄλλοτρίων;<sup>4</sup> Λέγει αὐτῷ ὁ 26  
 Πέτρος, Ἀπὸ τῶν ἄλλοτρίων.<sup>4</sup> Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,  
 Ἄρα<sup>5</sup> γέ<sup>6</sup> ἐλεύθεροί<sup>7</sup> εἰσιν οἱ υἱοί. Ἵνα δὲ μὴ 27  
 σκανδαλίσωμεν<sup>8</sup> αὐτούς, πορευθεῖς εἰς τὴν θάλασσαν  
 βάλε ἄγκιστρον,<sup>9</sup> καὶ τὸν ἀναβαίνοντα πρῶτον ἰχθὺν<sup>10</sup>  
 ἄρον· καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, εὐρήσεις στατήρα·  
 ἐκεῖνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀντὶ<sup>12</sup> ἐμοῦ καὶ σοῦ.

Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ, 18  
 λέγοντες, Τίς ἄρα<sup>13</sup> μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν  
 οὐρανῶν; Καὶ προσκαλεσάμενος<sup>14</sup> ὁ Ἰησοῦς παιδίον 2  
 ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ εἶπεν, Ἀμὴν λέγω 3  
 ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῇτε<sup>15</sup> καὶ γέννησθε ὡς τὰ παιδιά, οὐ

<sup>1</sup> προφθάνω, anticipate, come before. <sup>2</sup> τέλος, ους, τό, end, purpose. <sup>3</sup> κῆνσος, ου, ὁ, government tax, poll tax. <sup>4</sup> ἄλλότριος, strange, foreign. <sup>5</sup> ἄρα, so, then. <sup>6</sup> γέ, indeed, at least. <sup>7</sup> ἐλεύθερος, free, delivered from obligation. <sup>8</sup> σκανδαλίζω, cause to stumble. <sup>9</sup> ἄγκιστρον, ου, τό, fish hook. <sup>10</sup> ἰχθύς, ὅς, ὁ, fish. <sup>11</sup> στατήρ, ἥρος, ὁ, stater (a coin), Jewish shekel. <sup>12</sup> ἀντὶ, instead of, in place of. <sup>13</sup> ἄρα, so? (introduces a question). <sup>14</sup> προσκαλέω, summon. <sup>15</sup> στρέφω, turn, am converted.

μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὅστις 4  
οὖν ταπεινώσει<sup>1</sup> ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός  
ἐστὶν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Καὶ ὃς 5  
ἐὰν δέξηται παιδίον τοιοῦτον ἐν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου,  
ἐμὲ δέχεται· ὃς δ' ἂν σκανδαλίσῃ<sup>2</sup> ἓνα τῶν μικρῶν<sup>3</sup> 6  
τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, συμφέρει<sup>4</sup> αὐτῷ ἵνα  
κρεμασθῇ<sup>5</sup> μύλος<sup>6</sup> ὀνικός<sup>7</sup> εἰς τὸν τράχηλον<sup>8</sup> αὐτοῦ,  
καὶ καταποντισθῇ<sup>9</sup> ἐν τῷ πελάγει<sup>10</sup> τῆς θαλάσσης. 7  
Οὐαὶ<sup>11</sup> τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων·<sup>12</sup> ἀνάγκη<sup>13</sup> γάρ  
ἐστὶν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα·<sup>12</sup> πλὴν<sup>14</sup> οὐαὶ<sup>11</sup> τῷ  
ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ τὸ σκάνδαλον<sup>12</sup> ἔρχεται. Εἰ δὲ 8  
ἡ χεὶρ σου ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει<sup>2</sup> σε, ἔκκοψον<sup>15</sup>  
αὐτὰ καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλὸν σοι ἐστὶν εἰσελθεῖν εἰς  
τὴν ζωὴν χωλὸν<sup>16</sup> ἢ κυλλόν,<sup>17</sup> ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο  
πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. Καὶ εἰ ὁ 9  
ὀφθαλμός σου σκανδαλίζει<sup>2</sup> σε, ἔξελε<sup>18</sup> αὐτὸν καὶ

<sup>1</sup> ταπεινώω, humble, humiliate. <sup>2</sup> σκανδαλίζω, cause to stumble. <sup>3</sup> μικρός, small, little. <sup>4</sup> συμφέρω, bring together, it is profitable. <sup>5</sup> κρεμάννυμι, hang, hang up. <sup>6</sup> μύλος, ου, ὁ, mill, millstone. <sup>7</sup> ὀνικός, of or for an ass. <sup>8</sup> τράχηλος, ου, ὁ, neck. <sup>9</sup> καταποντίζω, sink in the sea, am drowned. <sup>10</sup> πέλαγος, ους, τό, open sea, depths of the sea. <sup>11</sup> οὐαί, woe! alas! woe! <sup>12</sup> σκάνδαλον, ου, τό, cause of stumbling, snare. <sup>13</sup> ἀνάγκη, ης, ἡ, necessity, distress. <sup>14</sup> πλὴν, however, but. <sup>15</sup> ἐκκόπτω, cut out, cut off. <sup>16</sup> χωλός, lame, deprived of a foot. <sup>17</sup> κυλλός, crippled, lame. <sup>18</sup> ἐξαιρέω, take out, deliver.



βάλε ἀπὸ σοῦ: καλόν σοι ἐστὶν μονόφθαλμον<sup>1</sup> εἰς τὴν  
ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς  
τὴν γέενναν<sup>2</sup> τοῦ πυρός. Ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε<sup>3</sup> 10  
ἐνὸς τῶν μικρῶν<sup>4</sup> τούτων, λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ  
ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντὸς βλέπουσιν τὸ  
πρόσωπον τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Ἦλθεν 11  
γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός. Τί ὑμῖν 12  
δοκεῖ; Ἐὰν γένηται τινὶ ἀνθρώπῳ ἑκατὸν<sup>5</sup> πρόβατα,<sup>6</sup>  
καὶ πλανηθῇ<sup>7</sup> ἐν ἑξ αὐτῶν: οὐχὶ ἀφείς τὰ ἐνενήκοντα  
ἐννέα,<sup>8</sup> ἐπὶ τὰ ὄρη πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον;<sup>7</sup> 13  
Καὶ ἐὰν γένηται εὐρεῖν αὐτό, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι  
χαίρει ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον, ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνενήκοντα ἐννέα<sup>8</sup>  
τοῖς μὴ πεπλανημένοις.<sup>7</sup> Οὕτως<sup>9</sup> οὐκ ἔστιν θέλημα 14  
ἔμπροσθεν<sup>10</sup> τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ἵνα  
ἀπόληται εἷς τῶν μικρῶν<sup>4</sup> τούτων.

<sup>1</sup> μονόφθαλμος, one-eyed. <sup>2</sup> γέεννα, ης, ἡ, gehenna, Gehenna. <sup>3</sup> καταφρονέω, think little of, despise. <sup>4</sup> μικρός, small, little. <sup>5</sup> ἑκατόν, hundred, 100. <sup>6</sup> πρόβατον, ου, τό, sheep. <sup>7</sup> πλανᾶω, deceive, lead astray. <sup>8</sup> ἐννέα, nine, 9. <sup>9</sup> οὕτως, thus, so. <sup>10</sup> ἔμπροσθεν, in front of, before (gen).

Ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ<sup>1</sup> εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε καὶ 15  
 ἔλεγχον<sup>2</sup> αὐτὸν μεταξὺ<sup>3</sup> σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. Ἐὰν  
 σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας<sup>4</sup> τὸν ἀδελφόν σου: ἐὰν δὲ μὴ 16  
 ἀκούσῃ, παράλαβε<sup>5</sup> μετὰ σοῦ ἓτι ἓνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ  
 στόματος δύο μαρτύρων<sup>6</sup> ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα: 17  
 ἐὰν δὲ παρακούσῃ<sup>7</sup> αὐτῶν, εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ: ἐὰν δὲ  
 καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ,<sup>7</sup> ἔστω σοι ὥσπερ<sup>8</sup> ὁ  
 ἐθνικός<sup>9</sup> καὶ ὁ τελώνης.<sup>10</sup> Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν 18  
 δήσητε<sup>11</sup> ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα<sup>11</sup> ἐν τῷ οὐρανῷ:  
 καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε<sup>12</sup> ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα<sup>12</sup> ἐν  
 τῷ οὐρανῷ. Πάλιν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν δύο ὑμῶν 19  
 συμφωνήσωσιν<sup>13</sup> ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντὸς πράγματος  
 οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρὸς  
 μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Οὕ<sup>15</sup> γάρ εἰσιν δύο ἢ τρεῖς 20  
 συνηγμένοι εἰς τὸ ἓμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμὶ ἐν μέσῳ  
 αὐτῶν.

<sup>1</sup> ἁμαρτάνω, sin. <sup>2</sup> ἐλέγχω, convict, reprove. <sup>3</sup> μεταξὺ, between, after. <sup>4</sup> κερδαίνω, gain, win. <sup>5</sup> παραλαμβάνω, receive, take. <sup>6</sup> μάρτυς, υἱός, ὁ, witness. <sup>7</sup> παρακούω, overhear, listen. <sup>8</sup> ὥσπερ, just as, even as. <sup>9</sup> ἐθνικός, Gentile, pagan. <sup>10</sup> τελώνης, οὐ, ὁ, tax collector, collector of taxes. <sup>11</sup> δέω, bind, tie. <sup>12</sup> λύω, untie, loose. <sup>13</sup> συμφωνέω, agree with, agree together. <sup>14</sup> πρᾶγμα, τὸς, τό, deed, matter. <sup>15</sup> οὕ, οὕτως, where, when.

Τότε προσελθὼν αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπεν, Κύριε, ποσάκις<sup>1</sup> 21

ἁμαρτήσῃ<sup>2</sup> εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ;

Ἔως ἐπτάκις;<sup>3</sup> Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Οὐ λέγω σοι ἕως 22

ἐπτάκις,<sup>3</sup> ἀλλ' ἕως ἐβδομηκοντάκις<sup>4</sup> ἐπτά. Διὰ τοῦτο 23

ὡμοιώθη<sup>5</sup> ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ,

ὃς ἠθέλησεν συνᾶραι<sup>6</sup> λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. 24

Ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν,<sup>6</sup> προσηνέχθη<sup>7</sup> αὐτῷ

εἷς ὀφειλέτης<sup>8</sup> μυρίων<sup>9</sup> ταλάντων.<sup>10</sup> Μὴ ἔχοντος δὲ 25

αὐτοῦ ἀποδοῦναι<sup>11</sup> ἐκέλευσεν<sup>12</sup> αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ

πραθῆναι,<sup>13</sup> καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα, καὶ

πάντα ὅσα εἶχεν, καὶ ἀποδοθῆναι.<sup>11</sup> Περὶ οὗ οὖν ὁ 26

δούλος προσεκύνει αὐτῷ, λέγων, Κύριε,

μακροθύμησον<sup>14</sup> ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα σοι ἀποδώσω.<sup>11</sup> 27

Σπλαγχνισθεῖς<sup>15</sup> δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου

ἀπέλυσεν αὐτόν, καὶ τὸ δάνειον<sup>16</sup> ἀφήκεν αὐτῷ. 28

Ἐξελθὼν δὲ ὁ δούλος ἐκεῖνος εὗρεν ἕνα τῶν

<sup>1</sup> ποσάκις, how often? how often. <sup>2</sup> ἁμαρτάνω, sin. <sup>3</sup> ἐπτάκις, seven times. <sup>4</sup> ἐβδομηκοντάκις, seventy times. <sup>5</sup> ὁμοίω, make like, liken. <sup>6</sup> συναίρω, settle accounts, make a reckoning. <sup>7</sup> προσφέρω, bring to, offer. <sup>8</sup> ὀφειλέτης, ου, ὁ, debtor, sinner. <sup>9</sup> μυρίοι, ten thousand, innumerable. <sup>10</sup> τάλαντον, ου, τό, talent, talent of silver or gold. <sup>11</sup> ἀποδίδωμι, give back, pay. <sup>12</sup> κελεύω, order, command. <sup>13</sup> πωλάσκω, sell. <sup>14</sup> μακροθυμέω, be patient, suffer long. <sup>15</sup> σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on. <sup>16</sup> δάνειον, ου, τό, loan, debt.

συνδούλων<sup>1</sup> αὐτοῦ, ὃς ὤφειλεν<sup>2</sup> αὐτῷ ἑκατὸν<sup>3</sup> δηνάρια,  
 καὶ κρατήσας<sup>5</sup> αὐτὸν ἔπνιγεν,<sup>6</sup> λέγων, Ἀπόδος<sup>7</sup> μοι εἴ  
 τι ὀφείλεις.<sup>2</sup> Πέσων οὖν ὁ σύνδουλος<sup>1</sup> αὐτοῦ εἰς τοὺς 29  
 πόδας αὐτοῦ παρεκάλει αὐτόν, λέγων,  
 Μακροθύμησον<sup>8</sup> ἐπ' ἐμοί, καὶ ἀποδώσω<sup>7</sup> σοι. Ὁ δὲ 30  
 οὐκ ἤθελεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτὸν εἰς φυλακὴν,  
 ἕως οὗ ἀποδῶ<sup>7</sup> τὸ ὀφειλόμενον.<sup>2</sup> Ἰδόντες δὲ οἱ 31  
 σύνδουλοι<sup>1</sup> αὐτοῦ τὰ γενόμενα ἐλυπήθησαν<sup>10</sup> σφόδρα:  
 καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν<sup>12</sup> τῷ κυρίῳ ἑαυτῶν πάντα  
 τὰ γενόμενα. Τότε προσκαλεσάμενος<sup>13</sup> αὐτὸν ὁ κύριος 32  
 αὐτοῦ λέγει αὐτῷ, Δοῦλε πονηρέ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν  
 ἐκείνην ἀφήκᾳ σοι, ἐπεὶ<sup>15</sup> παρεκάλεσάς με: οὐκ ἔδει 33  
 καὶ σὲ ἐλεῆσαι<sup>16</sup> τὸν σύνδουλόν<sup>1</sup> σου, ὥς καὶ ἐγὼ σε  
 ἠλέησα;<sup>16</sup> Καὶ ὀργισθεὶς<sup>17</sup> ὁ κύριος αὐτοῦ παρέδωκεν 34  
 αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς,<sup>18</sup> ἕως οὗ ἀποδῶ<sup>7</sup> πᾶν τὸ  
 ὀφειλόμενον<sup>2</sup> αὐτῷ. Οὕτως καὶ ὁ πατὴρ μου ὁ 35

<sup>1</sup> σύνδουλος, ου, ὁ, fellow slave, fellow servant. <sup>2</sup> ὀφείλω, owe, ought. <sup>3</sup> ἑκατὸν, hundred, 100. <sup>4</sup> δηνάριον, ου, ὁ, denarius. <sup>5</sup> κρατέω, grasp, lay hold of. <sup>6</sup> πνίγω, choke, strangle. <sup>7</sup> ἀποδίδωμι, give back, pay. <sup>8</sup> μακροθυμέω, be patient, suffer long. <sup>9</sup> φυλακή, ἥς, ἡ, guard, prison. <sup>10</sup> λυπέω, grieve, pain. <sup>11</sup> σφόδρα, exceedingly, greatly. <sup>12</sup> διασαφέω, report, explain. <sup>13</sup> προσκαλέω, summon. <sup>14</sup> ὀφειλή, ἥς, ἡ, debt, duty. <sup>15</sup> ἐπεὶ, when, since. <sup>16</sup> ἐλέεω, have mercy, pity. <sup>17</sup> ὀργίζω, irritate, provoke. <sup>18</sup> βασανιστής, οὔ, ὁ, jailer, torturer.

ἐπουράνιος<sup>1</sup> ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῶ  
ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ  
παραπτώματα<sup>2</sup> αὐτῶν.

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν<sup>3</sup> ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, **19**

μετήρεν<sup>4</sup> ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὄρια<sup>5</sup>  
τῆς Ἰουδαίας<sup>6</sup> πέραν<sup>7</sup> τοῦ Ἰορδάνου.<sup>8</sup> Καὶ 2  
ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν<sup>9</sup>  
αὐτοὺς ἐκεῖ. Καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι 3  
πειράζοντες<sup>10</sup> αὐτόν, καὶ λέγοντες αὐτῷ, Εἰ ἔξεστιν<sup>11</sup>  
ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν  
αἰτίαν;<sup>12</sup> Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Οὐκ ἀνέγνωτε 4  
ὅτι ὁ ποιήσας ἀπ' ἀρχῆς ἄρσεν<sup>14</sup> καὶ θῆλυ<sup>15</sup> ἐποίησεν  
αὐτούς, καὶ εἶπεν, Ἐνεκεν<sup>16</sup> τούτου καταλείψει<sup>17</sup> 5  
ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ  
προσκολληθήσεται<sup>18</sup> τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ

<sup>1</sup> ἐπουράνιος, heavenly, celestial. <sup>2</sup> παράπτωμα, τος, τό, trespass, falling away. <sup>3</sup> τελέω, finish, fulfill. <sup>4</sup> μεταίρω, go away, depart. <sup>5</sup> ὄριον, ου, τό, boundary, region. <sup>6</sup> Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. <sup>7</sup> πέραν, on the other side of, beyond (gen). <sup>8</sup> Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. <sup>9</sup> θεραπεύω, heal, care for. <sup>10</sup> πειράζω, test, tempt. <sup>11</sup> ἔξεστιν, it is lawful, it is permitted. <sup>12</sup> αἰτία, ας, ἡ, cause, reason. <sup>13</sup> ἀναγινώσκω, read. <sup>14</sup> ἄρσεν, male. <sup>15</sup> θῆλυς, female, woman. <sup>16</sup> ἔνεκεν, for the sake of, on account of. <sup>17</sup> καταλείπω, leave, leave behind. <sup>18</sup> προσκολλάω, join closely, cleave to.

δύο εἰς σάρκα μίαν; Ὡστε οὐκέτι<sup>1</sup> εἰσὶν δύο, ἀλλὰ 6  
 σὰρξ μία. Ὁ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν,<sup>2</sup> ἄνθρωπος μὴ  
 χωρίζετω.<sup>3</sup> Λέγουσιν αὐτῷ, Τί οὖν Μωσῆς ἐνετείλατο 7  
 δοῦναι βιβλίον<sup>5</sup> ἀποστασίου,<sup>6</sup> καὶ ἀπολῦσαι αὐτήν; 8  
 Λέγει αὐτοῖς ὅτι Μωσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν<sup>7</sup>  
 ὑμῶν ἐπέτρεψεν<sup>8</sup> ὑμῖν ἀπολῦσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν:  
 ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕτως. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι ὅς ἂν 9  
 ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, μὴ ἐπὶ πορνείᾳ,<sup>9</sup> καὶ  
 γαμήσῃ<sup>10</sup> ἄλλην, μοιχᾶται:<sup>11</sup> καὶ ὁ ἀπολελυμένην  
 γαμήσας<sup>10</sup> μοιχᾶται.<sup>11</sup> Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ 10  
 αὐτοῦ, Εἰ οὕτως<sup>12</sup> ἐστὶν ἡ αἰτία<sup>13</sup> τοῦ ἀνθρώπου μετὰ  
 τῆς γυναικός, οὐ συμφέρει<sup>14</sup> γαμήσαι.<sup>10</sup> Ὁ δὲ εἶπεν 11  
 αὐτοῖς, Οὐ πάντες χωροῦσιν<sup>15</sup> τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ'  
 οἷς δέδοται. Εἰσὶν γὰρ εὐνοῦχοι,<sup>16</sup> οἵτινες ἐκ κοιλίας<sup>17</sup> 12  
 μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτως: καὶ εἰσιν εὐνοῦχοι,<sup>16</sup>

<sup>1</sup> οὐκέτι, no longer, no more. <sup>2</sup> συζεύγνυμι, join together, unite. <sup>3</sup> χωρίζω, separate, depart. <sup>4</sup> ἐντέλλομαι, command, give orders. <sup>5</sup> βιβλίον, ου, τό, book, scroll. <sup>6</sup> ἀποστάσιον, ου, τό, certificate of divorce, repudiation. <sup>7</sup> σκληροκαρδία, ας, ἡ, hardness of heart. <sup>8</sup> ἐπιτρέπω, permit, allow. <sup>9</sup> πορνεία, ας, ἡ, fornication, idolatry. <sup>10</sup> γαμέω, marry. <sup>11</sup> μοιχάομαι, commit adultery with, commit adultery. <sup>12</sup> οὕτως, thus, so. <sup>13</sup> αἰτία, ας, ἡ, cause, reason. <sup>14</sup> συμφέρω, bring together, it is profitable. <sup>15</sup> χωρέω, make room for, hold. <sup>16</sup> εὐνοῦχος, ου, ὁ, eunuch, keeper of the bed-chamber. <sup>17</sup> κοιλία, ας, ἡ, belly, womb.

οἵτινες εὐνουχίσθησαν<sup>1</sup> ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· καὶ εἰσιν  
 εὐνούχοι,<sup>2</sup> οἵτινες εὐνούχισαν<sup>1</sup> ἑαυτοὺς διὰ τὴν  
 βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὁ δυνάμενος χωρεῖν<sup>3</sup>  
 χωρεῖτω.<sup>3</sup>

Τότε προσηνέχθη<sup>4</sup> αὐτῷ παιδία, ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ<sup>5</sup> 13  
 αὐτοῖς, καὶ προσεύξεται· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμησαν<sup>6</sup>  
 αὐτοῖς. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἄφετε τὰ παιδία, καὶ μὴ 14  
 κωλύετε<sup>7</sup> αὐτὰ ἔλθεῖν πρὸς με· τῶν γὰρ τοιούτων  
 ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Καὶ ἐπιθεὶς<sup>5</sup> αὐτοῖς 15  
 τὰς χεῖρας, ἐπορεύθη ἐκεῖθεν.<sup>8</sup> Καὶ ἰδοὺ, εἷς 16  
 προσελθὼν εἶπεν αὐτῷ, Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ἀγαθὸν  
 ποιήσω, ἵνα ἔχω ζωὴν αἰώνιον; Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Τί με 17  
 λέγεις ἀγαθόν; Οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός. Εἰ δὲ  
 θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, τήρησον τὰς ἐντολάς. 18  
 Λέγει αὐτῷ, Ποίας;<sup>9</sup> Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, Τὸ Οὐ  
 φονεύσεις·<sup>10</sup> οὐ μοιχεύσεις·<sup>11</sup> οὐ κλέψεις·<sup>12</sup> οὐ

<sup>1</sup> εὐνουχίζω, make a eunuch of, castrate. <sup>2</sup> εὐνούχος, ου, ὁ, eunuch, keeper of the bed-chamber. <sup>3</sup> χωρέω, make room for, hold. <sup>4</sup> προσφέρω, bring to, offer. <sup>5</sup> ἐπιτίθμι, lay upon, put. <sup>6</sup> ἐπιτιμάω, rebuke, warn. <sup>7</sup> κωλύω, forbid, hinder. <sup>8</sup> ἐκεῖθεν, from there, from that place. <sup>9</sup> ποῖος, what sort of? what? of what sort. <sup>10</sup> φονεύω, kill, murder. <sup>11</sup> μοιχεύω, commit adultery. <sup>12</sup> κλέπτω, steal.

ψευδομαρτυρήσεις: <sup>1</sup> τίμα <sup>2</sup> τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα: 19

καί, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον <sup>3</sup> σου ὡς σεαυτόν. <sup>4</sup> Λέγει 20

αὐτῷ ὁ νεανίσκος, <sup>5</sup> Πάντα ταῦτα ἐφυλαξάμην <sup>6</sup> ἐκ

νεότητός <sup>7</sup> μου: τί ἔτι ὑστερῶ; <sup>8</sup> Ἐφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Εἰ 21

θέλεις τέλειος <sup>9</sup> εἶναι, ὑπάγε, πώλησόν <sup>10</sup> σου τὰ

ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς, <sup>11</sup> καὶ ἔξεις θησαυρόν <sup>12</sup> ἐν

οὐρανῷ: καὶ δεῦρο, <sup>13</sup> ἀκολούθει μοι. Ἀκούσας δὲ ὁ 22

νεανίσκος <sup>5</sup> τὸν λόγον ἀπῆλθεν λυπούμενος: <sup>14</sup> ἦν γὰρ

ἔχων κτήματα <sup>15</sup> πολλά.

Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Ἀμὴν λέγω 23

ὑμῖν ὅτι δυσκόλως <sup>16</sup> πλούσιος <sup>17</sup> εἰσελεύσεται εἰς τὴν

βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν, 24

εὐκοπώτερόν <sup>18</sup> ἐστὶν κάμηλον <sup>19</sup> διὰ τρυπήματος <sup>20</sup>

ράφιδος <sup>21</sup> διελθεῖν, <sup>22</sup> ἢ πλούσιον <sup>17</sup> εἰς τὴν βασιλείαν

<sup>1</sup> ψευδομαρτυρέω, bear false witness, testify falsely. <sup>2</sup> τιμάω, honor, value at a price. <sup>3</sup> πλησίον, near, neighbor (as a noun). <sup>4</sup> σεαυτοῦ, yourself, of you. <sup>5</sup> νεανίσκος, ου, ὁ, youth, young man. <sup>6</sup> φυλάσσω, guard, keep. <sup>7</sup> νεότης, ητος, ἡ, youth, youthfulness. <sup>8</sup> ὑστερέω, lack, need. <sup>9</sup> τέλειος, complete, perfect. <sup>10</sup> πωλέω, sell. <sup>11</sup> πτωχός, poor, poor man (as a noun). <sup>12</sup> θησαυρός, οῦ, ὁ, storehouse, treasure. <sup>13</sup> δεῦρο, until now, come here! <sup>14</sup> λυπέω, grieve, pain. <sup>15</sup> κτήμα, ος, τό, possession, piece of property. <sup>16</sup> δυσκόλως, with difficulty, hardly. <sup>17</sup> πλούσιος, rich. <sup>18</sup> εὐκοπώτερον, easier. <sup>19</sup> κάμηλος, ου, ὁ, camel. <sup>20</sup> τρύπημα, ατος, τό, hole, eye of a needle. <sup>21</sup> ραφίς, ἰδος, ἡ, needle. <sup>22</sup> διέρχομαι, cross over, pass through.



τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. Ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ 25

ἐξεπλήσσοντο<sup>1</sup> σφόδρα,<sup>2</sup> λέγοντες, Τίς ἄρα<sup>3</sup> δύναται

σωθῆναι; Ἐμβλέψας<sup>4</sup> δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Παρὰ 26

ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν<sup>5</sup> ἐστίν, παρὰ δὲ θεῷ πάντα

δυνατά.<sup>6</sup> Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ, Ἰδού, 27

ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι: τί

ἄρα<sup>3</sup> ἔσται ἡμῖν; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Ἀμὴν 28

λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ἐν τῇ

παλιγγενεσίᾳ<sup>7</sup> ὅταν καθίσῃ<sup>8</sup> ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ

θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε<sup>8</sup> καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα

θρόνους, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς<sup>9</sup> τοῦ Ἰσραήλ. 29

Καὶ πᾶς ὃς ἀφῆκεν οἰκίας, ἢ ἀδελφούς, ἢ ἀδελφάς,<sup>10</sup> ἢ

πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγρούς,<sup>11</sup>

ἕνεκεν<sup>12</sup> τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα<sup>13</sup>

λήψεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει.<sup>14</sup> Πολλοὶ 30

δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ ἔσχατοι πρῶτοι.

<sup>1</sup> ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded. <sup>2</sup> σφόδρα, exceedingly, greatly. <sup>3</sup> ἄρα, so? (introduces a question). <sup>4</sup> ἐμβλέπω, look at, look into. <sup>5</sup> ἀδύνατος, impossible, unable. <sup>6</sup> δυνατός, powerful, possible. <sup>7</sup> παλιγγενεσία, ας, ἡ, renewal, rebirth. <sup>8</sup> καθίζω, seat, sit. <sup>9</sup> φυλή, ἥς, ἡ, tribe, race. <sup>10</sup> ἀδελφή, ἥς, ἡ, sister. <sup>11</sup> ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. <sup>12</sup> ἕνεκεν, for the sake of, on account of. <sup>13</sup> ἑκατονταπλασίων, hundred times, hundredfold. <sup>14</sup> κληρονομέω, inherit, obtain.

Ὅμοιά<sup>1</sup> γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ **20**

οἰκοδεσπότῃ,<sup>2</sup> ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα<sup>3</sup> πρωὶ<sup>4</sup> μισθώσασθαι

ἐργάτας<sup>6</sup> εἰς τὸν ἀμπελῶνα<sup>7</sup> αὐτοῦ. Καὶ συμφωνήσας<sup>8</sup> **2**

μετὰ τῶν ἐργατῶν<sup>6</sup> ἐκ δηναρίου<sup>9</sup> τὴν ἡμέραν,

ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα<sup>7</sup> αὐτοῦ. Καὶ **3**

ἐξελθὼν περὶ τρίτην ὥραν, εἶδεν ἄλλους ἐστῶτας ἐν

τῇ ἀγορᾷ<sup>10</sup> ἀργούς<sup>11</sup>· καὶ ἐκείνοις εἶπεν, Ὑπάγετε καὶ **4**

ὕμεις εἰς τὸν ἀμπελῶνα,<sup>7</sup> καὶ ὁ ἐὰν ᾖ δίκαιον δώσω

ὑμῖν. Οἱ δὲ ἀπῆλθον. Πάλιν ἐξελθὼν περὶ ἕκτην<sup>12</sup> καὶ **5**

ἐνάτην<sup>13</sup> ὥραν, ἐποίησεν ὡσαύτως.<sup>14</sup> Περὶ δὲ τὴν **6**

ἐνδεκάτην<sup>15</sup> ὥραν ἐξελθὼν, εὗρεν ἄλλους ἐστῶτας

ἀργούς,<sup>11</sup> καὶ λέγει αὐτοῖς, Τί ὥδε ἐστήκατε ὅλην τὴν

ἡμέραν ἀργοί;<sup>11</sup> Λέγουσιν αὐτῷ, Ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς **7**

ἐμισθώσατο.<sup>5</sup> Λέγει αὐτοῖς, Ὑπάγετε καὶ ὕμεις εἰς τὸν

ἀμπελῶνα,<sup>7</sup> καὶ ὁ ἐὰν ᾖ δίκαιον λήψεσθε. Ὁψίας<sup>16</sup> δὲ **8**

γενομένης λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος<sup>7</sup> τῷ

<sup>1</sup> ὅμοιος, like, similar. <sup>2</sup> οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household. <sup>3</sup> ἅμα, at the same time. <sup>4</sup> πρωί, early in the morning, at dawn. <sup>5</sup> μισθῶ, hire, hire out. <sup>6</sup> ἐργάτης, ου, ὁ, workman, laborer. <sup>7</sup> ἀμπελῶν, ὄνος, ὁ, vineyard. <sup>8</sup> συμφωνέω, agree with, agree together. <sup>9</sup> δηνάριον, ου, ὁ, denarius. <sup>10</sup> ἀγορά, ᾶς, ἡ, marketplace, place of assembly. <sup>11</sup> ἀργός, inactive, idle. <sup>12</sup> ἕκτος, sixth. <sup>13</sup> ἕνατος, ninth. <sup>14</sup> ὡσαύτως, likewise. <sup>15</sup> ἐνδέκατος, eleventh. <sup>16</sup> ὄψιος, late.

ἐπιτροπῷ<sup>1</sup> αὐτοῦ, Κάλεσον τοὺς ἐργάτας,<sup>2</sup> καὶ ἀπόδος<sup>3</sup>  
αὐτοῖς τὸν μισθόν,<sup>4</sup> ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως  
τῶν πρώτων. Καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἐνδεκάτην<sup>5</sup> 9  
ᾠραν ἔλαβον ἀνὰ<sup>6</sup> δηνάριον.<sup>7</sup> Ἐλθόντες δὲ οἱ πρῶτοι 10  
ἐνόμισαν<sup>8</sup> ὅτι πλείονα λήψονται· καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ  
ἀνὰ<sup>6</sup> δηνάριον.<sup>7</sup> Λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον<sup>9</sup> κατὰ τοῦ 11  
οἰκοδεσπότης,<sup>10</sup> λέγοντες ὅτι Οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν 12  
ᾠραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους<sup>11</sup> ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας, τοῖς  
βαστάσασιν<sup>12</sup> τὸ βάρος<sup>13</sup> τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα.  
Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ἐνὶ αὐτῶν, Ἐταῖρε,<sup>15</sup> οὐκ ἀδικῶ 13  
σε· οὐχὶ δηναρίου<sup>7</sup> συνεφώνησάς<sup>17</sup> μοι; Ἄρον τὸ σὸν<sup>18</sup> 14  
καὶ ὑπάγε· θέλω δὲ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ  
σοί. Ἡ οὐκ ἔξεστίν<sup>19</sup> μοι ποιῆσαι ὃ θέλω ἐν τοῖς ἐμοῖς; 15  
Εἰ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός  
εἰμι; Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι, καὶ οἱ πρῶτοι 16

<sup>1</sup> ἐπίτροπος, ου, ὁ, guardian, steward. <sup>2</sup> ἐργάτης, ου, ὁ, workman, laborer. <sup>3</sup> ἀποδίδωμι, give back, pay. <sup>4</sup> μισθός, οὔ, ὁ, wages, reward. <sup>5</sup> ἐνδέκατος, eleventh. <sup>6</sup> ἀνά, upwards, upon. <sup>7</sup> δηνάριον, ου, ὁ, denarius. <sup>8</sup> νομίζω, suppose, think. <sup>9</sup> γογγύζω, mutter, murmur. <sup>10</sup> οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household. <sup>11</sup> ἴσος, equal, identical. <sup>12</sup> βαστάζω, bear, carry. <sup>13</sup> βάρος, ους, τό, burden, weight. <sup>14</sup> καύσων, ωνος, ὁ, burning heat, scorching heat. <sup>15</sup> ἐταῖρος, ου, ὁ, companion, friend. <sup>16</sup> ἀδικέω, do wrong, harm. <sup>17</sup> συμφωνέω, agree with, agree together. <sup>18</sup> σός, your, yours. <sup>19</sup> ἔξεστιν, it is lawful, it is permitted.

ἔσχατοι· πολλοὶ γάρ εἰσιν κλητοί,<sup>1</sup> ὀλίγοι<sup>2</sup> δὲ ἐκλεκτοί.

Καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα παρέλαβεν<sup>4</sup> 17

τοὺς δώδεκα μαθητάς κατ' ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ εἶπεν

αὐτοῖς, Ἰδοὺ, ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς 18

τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ

γραμματεῦσιν, καὶ κατακρινούσιν<sup>5</sup> αὐτὸν θανάτῳ, καὶ 19

παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι<sup>6</sup> καὶ

μαστιγῶσαι<sup>7</sup> καὶ σταυρῶσαι·<sup>8</sup> καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ

ἀναστήσεται.

Τότε προσήλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου<sup>9</sup> 20

μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς, προσκυνούσα καὶ αἰτουσά τι

παρ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, Τί θέλεις; Λέγει αὐτῷ, 21

Εἰπέ ἵνα καθίσωσιν<sup>10</sup> οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου, εἷς ἐκ

δεξιῶν σου, καὶ εἷς ἐξ ἐωνύμων<sup>11</sup> σου, ἐν τῇ βασιλείᾳ

σου. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Οὐκ οἶδατε τί 22

αἰτεῖσθε. Δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον<sup>12</sup> ὃ ἐγὼ μέλλω

<sup>1</sup> κλητός, called, summoned. <sup>2</sup> ὀλίγος, little, few. <sup>3</sup> ἐκλεκτός, chosen, elect. <sup>4</sup> παραλαμβάνω, receive, take. <sup>5</sup> κατακρίνω, condemn. <sup>6</sup> ἐμπαίζω, mock. <sup>7</sup> μαστιγῶ, whip, lash. <sup>8</sup> σταυρῶ, crucify. <sup>9</sup> Ζεβεδαῖος, ου, ὁ, Zebedee. <sup>10</sup> καθίζω, seat, sit. <sup>11</sup> ἐωνύμος, of good name, euph. for left. <sup>12</sup> ποτήριον, ου, τό, cup, drinking cup.

πίνειν, ἢ τὸ βάπτισμα<sup>1</sup> ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι  
 βαπτισθῆναι; Λέγουσιν αὐτῷ, Δυνάμεθα. Καὶ λέγει 23  
 αὐτοῖς, Τὸ μὲν ποτήριόν<sup>2</sup> μου πίεσθε, καὶ τὸ  
 βάπτισμα<sup>1</sup> ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθήσεσθε: τὸ δὲ  
 καθίσαι<sup>3</sup> ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ ἐωνύμων<sup>4</sup> μου οὐκ  
 ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται<sup>5</sup> ὑπὸ τοῦ  
 πατρός μου. Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα<sup>6</sup> ἠγανάκτησαν<sup>7</sup> 24  
 περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς 25  
 προσκαλεσάμενος<sup>8</sup> αὐτοὺς εἶπεν, Οἴδατε ὅτι οἱ  
 ἄρχοντες<sup>9</sup> τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν<sup>10</sup> αὐτῶν, καὶ οἱ  
 μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν<sup>11</sup> αὐτῶν. Οὐχ οὕτως δὲ 26  
 ἔσται ἐν ὑμῖν: ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας  
 γενέσθαι ἔσται ὑμῶν διάκονος:<sup>12</sup> καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν 27  
 ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω ὑμῶν δοῦλος: ὥσπερ<sup>13</sup> ὁ υἱὸς 28  
 τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι,<sup>14</sup> ἀλλὰ  
 διακονῆσαι,<sup>14</sup> καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον<sup>15</sup>

<sup>1</sup> βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. <sup>2</sup> ποτήριον, ου, τό, cup, drinking cup. <sup>3</sup> καθίζω, seat, sit.

<sup>4</sup> ἐωνύμος, of good name, euph. for left. <sup>5</sup> ἐτοιμάζω, prepare, make ready. <sup>6</sup> δέκα, ten, 10. <sup>7</sup> ἀγανακτέω, be indignant, am angry. <sup>8</sup> προσκαλέω, summon. <sup>9</sup> ἄρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. <sup>10</sup> κατακυριεύω, exercise dominion over, lord over. <sup>11</sup> κατεξουσιάζω, exercise authority over. <sup>12</sup> διάκονος, ου, ὁ, minister, deacon. <sup>13</sup> ὥσπερ, just as, even as. <sup>14</sup> διακονέω, serve, minister. <sup>15</sup> λύτρον, ου, τό, price of release, ransom.

ἀντί<sup>1</sup> πολλῶν.

Καὶ ἐκπορευομένων<sup>2</sup> αὐτῶν ἀπὸ Ἱεριχῶ, ἠκολούθησεν 29

αὐτῷ ὄχλος πολὺς. Καὶ ἰδοὺ, δύο τυφλοὶ καθήμενοι 30

παρὰ τὴν ὁδόν, ἀκούσαντες ὅτι Ἰησοῦς παράγει,<sup>3</sup>

ἔκραξαν, λέγοντες, Ἐλέησον<sup>4</sup> ἡμᾶς, κύριε, υἱὸς Δαυίδ.

Ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν<sup>5</sup> αὐτοῖς ἵνα σιωπήσωσιν.<sup>6</sup> Οἱ 31

δὲ μείζον ἔκραζον, λέγοντες, Ἐλέησον<sup>4</sup> ἡμᾶς, κύριε,

υἱὸς Δαυίδ. Καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς ἐφώνησεν<sup>7</sup> αὐτούς, καὶ 32

εἶπεν, Τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν; Λέγουσιν αὐτῷ, Κύριε, 33

ἵνα ἀνοιχθῶσιν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί. Σπλαγχνισθεὶς<sup>8</sup> δὲ 34

ὁ Ἰησοῦς ἤψατο<sup>9</sup> τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν: καὶ εὐθέως

ἀνέβλεψαν<sup>10</sup> αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἠκολούθησαν

αὐτῷ.

<sup>1</sup> ἀντί, instead of, in place of. <sup>2</sup> ἐκπορεύομαι, go out, come out. <sup>3</sup> παράγω, pass by, depart. <sup>4</sup> ἐλεέω, have mercy, pity.

<sup>5</sup> ἐπιτιμάω, rebuke, warn. <sup>6</sup> σιωπάω, be silent, keep silence. <sup>7</sup> φωνέω, call, crow. <sup>8</sup> σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on. <sup>9</sup> ἅπτομαι, touch or handle. <sup>10</sup> ἀναβλέπω, look up, receive sight.

Καὶ ὅτε ἤγγισαν<sup>1</sup> εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἦλθον εἰς **21**

Βηθσαφαγή<sup>2</sup> πρὸς τὸ ὄρος τῶν Ἑλαιῶν,<sup>3</sup> τότε ὁ Ἰησοῦς

ἀπέστειλεν δύο μαθητάς, λέγων αὐτοῖς, Πορεύθητε **2**

εἰς τὴν κώμην<sup>4</sup> τὴν ἀπέναντι<sup>5</sup> ὑμῶν, καὶ εὐθέως

εὐρήσετε ὄνον<sup>6</sup> δεδεμένην,<sup>7</sup> καὶ πῶλον<sup>8</sup> μετ' αὐτῆς:

λύσαντες<sup>9</sup> ἀγάγετέ μοι. Καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ τι, **3**

ἐρεῖτε ὅτι Ὁ κύριος αὐτῶν χρειᾶν<sup>10</sup> ἔχει: εὐθέως δὲ

ἀποστέλλει αὐτούς. Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα **4**

πληρωθῇ τὸ ρηθὲν διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος, **5**

Εἶπατε τῇ θυγατρὶ<sup>11</sup> Σιών, Ἰδοὺ, ὁ βασιλεὺς σου

ἔρχεται σοι, πραῦς<sup>12</sup> καὶ ἐπιβεβηκὼς<sup>13</sup> ἐπὶ ὄνον<sup>6</sup> καὶ

πῶλον<sup>8</sup> υἱὸν ὑποζυγίου.<sup>14</sup> Πορευθέντες δὲ οἱ μαθηταί, **6**

καὶ ποιήσαντες καθὼς προσέταξεν<sup>15</sup> αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, **7**

ἤγαγον τὴν ὄνον<sup>6</sup> καὶ τὸν πῶλον:<sup>8</sup> καὶ ἐπέθηκαν<sup>16</sup>

ἐπάνω<sup>17</sup> αὐτῶν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐπεκάθισεν<sup>18</sup>

ἐπάνω<sup>17</sup> αὐτῶν. Ὁ δὲ πλείστος ὄχλος ἔστρωσαν<sup>19</sup> **8**

<sup>1</sup> ἐγγίζω, come near, approach. <sup>2</sup> Βηθσαφαγή, ἡ, Bethphage. <sup>3</sup> ἐλαία, ας, ἡ, olive tree. <sup>4</sup> κώμη, ης, ἡ, village. <sup>5</sup> ἀπέναντι, over against, before. <sup>6</sup> ὄνος, ου, ὁ, ass, donkey. <sup>7</sup> δέω, bind, tie. <sup>8</sup> πῶλος, ου, ὁ, colt, young ass. <sup>9</sup> λύω, untie, loose. <sup>10</sup> χρειᾶ, ας, ἡ, need, necessity. <sup>11</sup> θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. <sup>12</sup> πραῦς, gentle, mild. <sup>13</sup> ἐπιβαίνω, go aboard, set foot. <sup>14</sup> ὑποζύγιον, ου, τό, donkey, ass. <sup>15</sup> προστάσσω, command, order. <sup>16</sup> ἐπιτίθημι, lay upon, put. <sup>17</sup> ἐπάνω, above, over (gen). <sup>18</sup> ἐπικαθίζω, sit, sit down. <sup>19</sup> στρωννύω, spread, furnish.

ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ· ἄλλοι δὲ ἔκοπτον<sup>1</sup>  
 κλάδους<sup>2</sup> ἀπὸ τῶν δένδρων,<sup>3</sup> καὶ ἐστρώννουν<sup>4</sup> ἐν τῇ  
 ὁδῷ. Οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες<sup>5</sup> καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες <sup>9</sup>  
 ἔκραζον, λέγοντες, Ὡσαννά<sup>6</sup> τῷ υἱῷ Δαυὶδ·  
 εὐλογημένος<sup>7</sup> ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου. Ὡσαννά  
 ἐν τοῖς ὑψίστοις.<sup>8</sup> Καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς <sup>10</sup>  
 Ἱεροσόλυμα, ἐσείσθη<sup>9</sup> πᾶσα ἡ πόλις, λέγουσα, Τίς  
 ἐστιν οὗτος; Οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον, Οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς <sup>11</sup>  
 ὁ προφήτης, ὁ ἀπὸ Ναζαρέτ<sup>10</sup> τῆς Γαλιλαίας.

Καὶ εἰσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ, καὶ <sup>12</sup>  
 ἐξέβαλεν πάντας τοὺς πωλοῦντας<sup>11</sup> καὶ ἀγοράζοντας<sup>12</sup>  
 ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας<sup>13</sup> τῶν κολλυβιστῶν<sup>14</sup>  
 κατέστρεψεν,<sup>15</sup> καὶ τὰς καθέδρας<sup>16</sup> τῶν πωλούντων<sup>11</sup>  
 τὰς περιστεράς.<sup>17</sup> Καὶ λέγει αὐτοῖς, Γέγραπται, Ὁ <sup>13</sup>  
 οἶκός μου οἶκος προσευχῆς<sup>18</sup> κληθήσεται· ὑμεῖς δὲ

<sup>1</sup> κόπτω, strike, smite. <sup>2</sup> κλάδος, ου, ὁ, branch (of a tree), branch. <sup>3</sup> δένδρον, ου, τό, tree. <sup>4</sup> στρώννω, spread, furnish. <sup>5</sup> προάγω, lead forth, go before. <sup>6</sup> ὡσαννά, hosanna. <sup>7</sup> εὐλογέω, bless. <sup>8</sup> ὑψιστος, highest, most high. <sup>9</sup> σείω, shake. <sup>10</sup> Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. <sup>11</sup> πωλέω, sell. <sup>12</sup> ἀγοράζω, buy. <sup>13</sup> τράπεζα, ης, ἡ, table. <sup>14</sup> κολλυβιστής, οὔ, ὁ, moneychanger, money-changer. <sup>15</sup> καταστρέφω, overturn, destroy. <sup>16</sup> καθέδρα, ας, ἡ, seat, chair. <sup>17</sup> περιστέρα, ἄς, ἡ, dove. <sup>18</sup> προσευχή, ἡς, ἡ, prayer, place for prayer.



αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον<sup>1</sup> ληστῶν.<sup>2</sup> Καὶ προσήλθον 14

αὐτῷ χωλοῖ<sup>3</sup> καὶ τυφλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ· καὶ ἐθεράπευσεν<sup>4</sup>

αὐτούς. Ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὰ 15

θαυμάσια<sup>5</sup> ἃ ἐποίησεν, καὶ τοὺς παῖδας<sup>6</sup> κράζοντας ἐν

τῷ ἱερῷ, καὶ λέγοντας, Ὡσαννά<sup>7</sup> τῷ υἱῷ Δαυίδ,

ἡγανᾶκτησαν,<sup>8</sup> καὶ εἶπον αὐτῷ, Ἀκούεις τί οὗτοι 16

λέγουσιν; Ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, Ναί·<sup>9</sup> οὐδέποτε<sup>10</sup>

ἀνέγνωτε<sup>11</sup> ὅτι Ἐκ στόματος νηπίων<sup>12</sup> καὶ θηλαζόντων

κατηρτίσω<sup>14</sup> αἶνον;<sup>15</sup> Καὶ καταλιπὼν<sup>16</sup> αὐτούς 17

ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς Βηθανίαν,<sup>17</sup> καὶ ἠύλισθη<sup>18</sup>

ἐκεῖ.

Πρωῖα<sup>19</sup> δὲ ἐπανάγων<sup>20</sup> εἰς τὴν πόλιν, ἐπείνασεν.<sup>21</sup> Καὶ 18

ιδὼν συκῆν<sup>22</sup> μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἦλθεν ἐπ' αὐτήν, καὶ

οὐδὲν εὔρεν ἐν αὐτῇ εἰ μὴ φύλλα<sup>23</sup> μόνον· καὶ λέγει

αὐτῇ, Μηκέτι<sup>24</sup> ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα.

<sup>1</sup> σπήλαιον, ου, τό, cave, den. <sup>2</sup> ληστής, οὔ, ὁ, robber, brigand. <sup>3</sup> χωλός, lame, deprived of a foot. <sup>4</sup> θεραπεύω, heal, care for. <sup>5</sup> θαυμάσιος, wonderful, remarkable. <sup>6</sup> παῖς, ὁ, male or female child, servant. <sup>7</sup> ὡσαννά, hosanna. <sup>8</sup> ἀγανακτέω, be indignant, am angry. <sup>9</sup> ναι, yes, truly. <sup>10</sup> οὐδέποτε, never. <sup>11</sup> ἀναγινώσκω, read. <sup>12</sup> νήπιος, infant, child. <sup>13</sup> θηλάζω, suckle, nurse. <sup>14</sup> καταρτίζω, mend, fit. <sup>15</sup> αἶνος, ου, ὁ, praise. <sup>16</sup> καταλείπω, leave, leave behind. <sup>17</sup> Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. <sup>18</sup> αὐλίζομαι, spend the night, lodge. <sup>19</sup> πρωῖα, ας, ἡ, early morning. <sup>20</sup> ἐπανάγω, put out (to sea), return. <sup>21</sup> πεινάω, hunger, am hungry. <sup>22</sup> συκῆ, ἡς, ἡ, fig tree. <sup>23</sup> φύλλον, ου, τό, leaf. <sup>24</sup> μηκέτι, no longer.

Καὶ ἐξηράνθη<sup>1</sup> παραχρῆμα<sup>2</sup> ἡ συκῆ.<sup>3</sup> Καὶ ἰδόντες οἱ 20  
 μαθηταὶ ἐθαύμασαν,<sup>4</sup> λέγοντες, Πῶς παραχρῆμα<sup>2</sup>  
 ἐξηράνθη<sup>1</sup> ἡ συκῆ;<sup>3</sup> Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν 21  
 αὐτοῖς, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν, καὶ μὴ  
 διακριθῆτε,<sup>5</sup> οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς<sup>3</sup> ποιήσετε, ἀλλὰ  
 καὶ<sup>6</sup> τῷ ὅρει τούτῳ εἴπητε, Ἄρθητι, καὶ βλήθητι εἰς  
 τὴν θάλασσαν, γενήσεται. Καὶ πάντα ὅσα ἐὰν 22  
 αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ,<sup>7</sup> πιστεύοντες, λήψετε.

Καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ ἱερόν, προσῆλθον αὐτῷ 23  
 διδάσκοντι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ,  
 λέγοντες, Ἐν ποίᾳ<sup>8</sup> ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; Καὶ τίς σοι  
 ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν ταύτην; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς 24  
 εἶπεν αὐτοῖς, Ἐρωτήσω ὑμᾶς καὶ γὰρ λόγον ἓνα, ὃν ἐὰν  
 εἴπητέ μοι, καὶ γὰρ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ<sup>8</sup> ἐξουσίᾳ ταῦτα  
 ποιῶ. Τὸ βάπτισμα<sup>9</sup> Ἰωάννου πόθεν<sup>10</sup> ἦν; Ἐξ οὐρανοῦ 25

<sup>1</sup> ξηραίνω, dry up, parch. <sup>2</sup> παραχρῆμα, immediately, instantly. <sup>3</sup> συκῆ, ἦς, ἡ, fig tree. <sup>4</sup> θαυμάζω, am amazed, marvel at. <sup>5</sup> διακρίνω, discriminate, judge. <sup>6</sup> καὶ, and if, even if. <sup>7</sup> προσευχή, ἦς, ἡ, prayer, place for prayer. <sup>8</sup> ποῖος, what sort of? what? of what sort. <sup>9</sup> βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. <sup>10</sup> πόθεν, from where? whence.

ἢ ἐξ ἀνθρώπων; Οἱ δὲ διελογίζοντο<sup>1</sup> παρ' ἑαυτοῖς,  
 λέγοντες, Ἐὰν εἴπωμεν, Ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν, Διὰ τί  
 οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; Ἐὰν δὲ εἴπωμεν, Ἐξ 26  
 ἀνθρώπων, φοβούμεθα τὸν ὄχλον: πάντες γὰρ  
 ἔχουσιν τὸν Ἰωάννην ὡς προφήτην. Καὶ ἀποκριθέντες 27  
 τῷ Ἰησοῦ εἶπον, Οὐκ οἶδαμεν. Ἔφη αὐτοῖς καὶ αὐτός,  
 Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ<sup>2</sup> ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. Τί 28  
 δὲ ὑμῖν δοκεῖ; Ἄνθρωπος εἶχεν τέκνα δύο, καὶ  
 προσελθὼν τῷ πρώτῳ εἶπεν, Τέκνον, ὕπαγε, σήμερον  
 ἐργάζου<sup>4</sup> ἐν τῷ ἀμπελῶνι<sup>5</sup> μου. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, 29  
 Οὐ θέλω: ὕστερον<sup>6</sup> δὲ μεταμεληθεὶς,<sup>7</sup> ἀπῆλθεν. Καὶ 30  
 προσελθὼν τῷ δευτέρῳ<sup>8</sup> εἶπεν ὡσαύτως.<sup>9</sup> Ὁ δὲ  
 ἀποκριθεὶς εἶπεν, Ἐγώ, κύριε: καὶ οὐκ ἀπῆλθεν. Τίς 31  
 ἐκ τῶν δύο ἐποίησεν τὸ θέλημα τοῦ πατρός; Λέγουσιν  
 αὐτῷ, Ὁ πρῶτος. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν λέγω  
 ὑμῖν ὅτι οἱ τελῶναι<sup>10</sup> καὶ αἱ πόρναι<sup>11</sup> προάγουσιν<sup>12</sup>

<sup>1</sup> διαλογίζομαι, debate, reason. <sup>2</sup> ποῖος, what sort of? what? of what sort. <sup>3</sup> σήμερον, today, now. <sup>4</sup> ἐργάζομαι, work, word. <sup>5</sup> ἀμπελῶν, ὄνος, ὅ, vineyard. <sup>6</sup> ὕστερον, lastly, afterward. <sup>7</sup> μεταμελομαι, regret, repent. <sup>8</sup> δεύτερος, second. <sup>9</sup> ὡσαύτως, likewise. <sup>10</sup> τελώνης, ου, ὅ, tax collector, collector of taxes. <sup>11</sup> πόρνη, ης, ἡ, prostitute. <sup>12</sup> προάγω, lead forth, go before.

ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. Ἦλθεν γὰρ πρὸς 32

ὑμᾶς Ἰωάννης ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ

ἐπιστεύσατε αὐτῷ: οἱ δὲ τελῶναι<sup>1</sup> καὶ αἱ πόρνοι<sup>2</sup>

ἐπίστευσαν αὐτῷ: ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ μετεμελήθητε<sup>3</sup>

ὕστερον<sup>4</sup> τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ.

Ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε. Ἄνθρωπός τις ἦν 33

οἰκοδεσπότης,<sup>5</sup> ὅστις ἐφύτευσεν<sup>6</sup> ἀμπελῶνα,<sup>7</sup> καὶ

φραγμὸν<sup>8</sup> αὐτῷ περιέθηκεν,<sup>9</sup> καὶ ὠρυξεν<sup>10</sup> ἐν αὐτῷ

ληνόν,<sup>11</sup> καὶ ὠκοδόμησεν<sup>12</sup> πύργον,<sup>13</sup> καὶ ἐξέδοτο<sup>14</sup>

αὐτὸν γεωργοῖς,<sup>15</sup> καὶ ἀπεδήμησεν.<sup>16</sup> Ὅτε δὲ ἤγγισεν<sup>17</sup> 34

ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλεν τοὺς δούλους

αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργούς,<sup>15</sup> λαβεῖν τοὺς καρπούς

αὐτοῦ. Καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ<sup>15</sup> τοὺς δούλους αὐτοῦ, 35

ὃν μὲν ἔδειραν,<sup>18</sup> ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ

ἐλιθοβολήσαν.<sup>19</sup> Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους 36

<sup>1</sup> τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. <sup>2</sup> πόρνη, ης, ἡ, prostitute. <sup>3</sup> μεταμέλομαι, regret, repent. <sup>4</sup> ὕστερον, lastly, afterward. <sup>5</sup> οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household. <sup>6</sup> φυτεύω, plant. <sup>7</sup> ἀμπελῶν, ὄνος, ὁ, vineyard. <sup>8</sup> φραγμός, οῦ, ὁ, wall, fence. <sup>9</sup> περιτίθημι, place around, put around. <sup>10</sup> ὀρύσσω, dig, dig out. <sup>11</sup> ληνός, οῦ, ἡ, wine press, winepress. <sup>12</sup> οἰκοδομέω, build up, construct. <sup>13</sup> πύργος, ου, ὁ, tower, fortified structure. <sup>14</sup> ἐκδίδωμι, rent, let out for hire. <sup>15</sup> γεωργός, οῦ, ὁ, farmer, worker of the soil. <sup>16</sup> ἀποδημέω, go abroad, go on a journey. <sup>17</sup> ἐγγίζω, come near, approach. <sup>18</sup> δέρω, beat, flay. <sup>19</sup> λιθοβολέω, pelt with stones, stone.

πλείονας τῶν πρώτων· καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως.<sup>1</sup>

Ὑστερον<sup>2</sup> δὲ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, 37

λέγων, Ἐντραπήσονται<sup>3</sup> τὸν υἱόν μου. Οἱ δὲ γεωργοὶ<sup>4</sup> 38

ιδόντες τὸν υἱὸν εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, Οὗτός ἐστιν ὁ

κληρονόμος·<sup>5</sup> δεῦτε,<sup>6</sup> ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ

κατάσχωμεν<sup>7</sup> τὴν κληρονομίαν<sup>8</sup> αὐτοῦ. Καὶ λαβόντες 39

αὐτὸν ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος<sup>9</sup> καὶ ἀπέκτειναν. 40

Ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος,<sup>9</sup> τί ποιήσῃ

τοῖς γεωργοῖς<sup>4</sup> ἐκείνοις; Λέγουσιν αὐτῷ, Κακοὺς 41

κακῶς<sup>10</sup> ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα<sup>9</sup>

ἐκδώσεται<sup>11</sup> ἄλλοις γεωργοῖς,<sup>4</sup> οἵτινες ἀποδώσουσιν<sup>12</sup>

αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν. Λέγει 42

αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Οὐδέποτε<sup>13</sup> ἀνέγνωτε<sup>14</sup> ἐν ταῖς

γραφαῖς, Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν<sup>15</sup> οἱ οἰκοδομοῦντες,<sup>16</sup>

οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας·<sup>17</sup> παρὰ κυρίου

ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστιν θαυμαστὴ<sup>18</sup> ἐν ὀφθαλμοῖς

<sup>1</sup> ὡσαύτως, likewise. <sup>2</sup> ὕστερον, lastly, afterward. <sup>3</sup> ἐντρέπω, turn about, reverence. <sup>4</sup> γεωργός, οὐ, ὁ, farmer, worker of the soil. <sup>5</sup> κληρονόμος, οὐ, ὁ, heir, inheritor. <sup>6</sup> δεῦτε, come!. <sup>7</sup> κατέχω, hold back, hold fast. <sup>8</sup> κληρονομία, ας, ἡ, inheritance. <sup>9</sup> ἀμπελῶν, ὠνος, ὁ, vineyard. <sup>10</sup> κακῶς, badly, evilly. <sup>11</sup> ἐκδίδωμι, rent, let out for hire. <sup>12</sup> ἀποδίδωμι, give back, pay. <sup>13</sup> οὐδέποτε, never. <sup>14</sup> ἀναγινώσκω, read. <sup>15</sup> ἀποδοκιμάζω, reject, reject after testing. <sup>16</sup> οἰκοδομέω, build up, construct. <sup>17</sup> γωνία, ας, ἡ, angle, corner. <sup>18</sup> θαυμαστός, wonderful, marvelous.

ἡμῶν; Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν ὅτι ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ 43  
 βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς  
 καρποὺς αὐτῆς. Καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον 44  
 συνθλασθήσεται:<sup>1</sup> ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει<sup>2</sup> αὐτόν. 45  
 Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι τὰς  
 παραβολὰς αὐτοῦ ἔγνωσαν ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει. Καὶ 46  
 ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι,<sup>3</sup> ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους,  
 ἐπειδὴ<sup>4</sup> ὡς προφῆτην αὐτὸν εἶχον.

Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἶπεν αὐτοῖς ἐν 22  
 παραβολαῖς, λέγων, Ὡμοιώθη<sup>5</sup> ἡ βασιλεία τῶν 2  
 οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησεν γάμους<sup>6</sup>  
 τῷ υἱῷ αὐτοῦ: καὶ ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ 3  
 καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους,<sup>6</sup> καὶ οὐκ  
 ἤθελον ἐλθεῖν. Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους, 4  
 λέγων, Εἴπατε τοῖς κεκλημένοις. Ἰδοὺ, τὸ ἄριστόν<sup>7</sup>  
 μου ἡτοίμασα,<sup>8</sup> οἱ ταῦροι<sup>9</sup> μου καὶ τὰ σιτιστὰ<sup>10</sup>

<sup>1</sup> συνθλάω, break, break in pieces. <sup>2</sup> λικμάω, crush, scatter. <sup>3</sup> κρατέω, grasp, lay hold of. <sup>4</sup> ἐπειδὴ, since, because. <sup>5</sup> ὁμοίω, make like, liken. <sup>6</sup> γάμος, ου, ὁ, marriage, wedding. <sup>7</sup> ἄριστον, ου, τό, breakfast. <sup>8</sup> ἐτοιμάζω, I prepared. <sup>9</sup> ταῦρος, ου, ὁ, bull, ox. <sup>10</sup> σιτιστός, fattened.

τεθυμένα,<sup>1</sup> καὶ πάντα ἔτοιμα·<sup>2</sup> δεῦτε<sup>3</sup> εἰς τοὺς γάμους.<sup>4</sup>

Οἱ δὲ ἀμελήσαντες<sup>5</sup> ἀπηλθον, ὁ μὲν εἰς τὸν ἴδιον <sup>5</sup>

ἀγρόν,<sup>6</sup> ὁ δὲ εἰς τὴν ἐμπορίαν<sup>7</sup> αὐτοῦ· οἱ δὲ λοιποὶ <sup>6</sup>

κρατήσαντες<sup>8</sup> τοὺς δούλους αὐτοῦ ὑβρίσαν<sup>9</sup> καὶ

ἀπέκτειναν. Καὶ ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος ὠργίσθη, <sup>7</sup>

καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα<sup>11</sup> αὐτοῦ ἀπώλεσεν τοὺς

φονεῖς<sup>12</sup> ἐκείνους, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησεν.<sup>13</sup> <sup>8</sup>

Τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ, Ὁ μὲν γάμος<sup>4</sup> ἔτοιμός<sup>2</sup>

ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι.<sup>14</sup> Πορεύεσθε <sup>9</sup>

οὗν ἐπὶ τὰς διεξόδους<sup>15</sup> τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἂν εὑρητε,

καλέσατε εἰς τοὺς γάμους.<sup>4</sup> Καὶ ἐξεληθόντες οἱ δοῦλοι <sup>10</sup>

ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδοὺς συνήγαγον πάντας ὅσους εὔρον,

πονηροὺς τε καὶ ἀγαθοὺς· καὶ ἐπλήσθη<sup>16</sup> ὁ γάμος<sup>4</sup>

ἀνακειμένων.<sup>17</sup> Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι<sup>18</sup> <sup>11</sup>

τοὺς ἀνακειμένους<sup>17</sup> εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ

ἐνδεδυμένον<sup>19</sup> ἔνδυμα<sup>20</sup> γάμου·<sup>4</sup> καὶ λέγει αὐτῷ, <sup>12</sup>

<sup>1</sup> θύω, sacrifice, kill. <sup>2</sup> ἔτοιμος, ready, prepared. <sup>3</sup> δεῦτε, come!. <sup>4</sup> γάμος, ου, ὁ, marriage, wedding. <sup>5</sup> ἀμελέω, neglect, be unconcerned. <sup>6</sup> ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. <sup>7</sup> ἐμπορία, ας, ἡ, business, trade. <sup>8</sup> κρατέω, grasp, lay hold of. <sup>9</sup> ὑβρίζω, mistreat, insult. <sup>10</sup> ὀργίζω, irritate, provoke. <sup>11</sup> στράτευμα, τος, τό, expedition, army. <sup>12</sup> φονεύς, έως, ὁ, murderer. <sup>13</sup> ἐμπρήθω, burn, set on fire. <sup>14</sup> ἄξιος, worthy, deserving. <sup>15</sup> διεξόδος, ου, ἡ, outlet, way out. <sup>16</sup> πλήθω, fill. <sup>17</sup> ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). <sup>18</sup> θεάομαι, look at, behold. <sup>19</sup> ἐνδύω, put on, clothe. <sup>20</sup> ἔνδυμα, τος, τό, apparel (esp. the outer robe).

Ἐταῖρε,<sup>1</sup> πῶς εἰσῆλθες ὧδε μὴ ἔχων ἔνδυμα<sup>2</sup> γάμου;<sup>3</sup>  
 Ὁ δὲ ἐφιμώθη.<sup>4</sup> Τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς διακόνοις,<sup>5</sup> <sup>13</sup>  
 Δῆσαντες<sup>6</sup> αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας, ἄρατε αὐτὸν καὶ  
 ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος<sup>7</sup> τὸ ἐξώτερον:<sup>8</sup> ἐκεῖ ἔσται ὁ  
 κλαυθμὸς<sup>9</sup> καὶ ὁ βρυγμὸς<sup>10</sup> τῶν ὀδόντων.<sup>11</sup> Πολλοὶ <sup>14</sup>  
 γὰρ εἰσιν κλητοί,<sup>12</sup> ὀλίγοι<sup>13</sup> δὲ ἐκλεκτοί.<sup>14</sup>  
 Τότε πορευθέντες οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον<sup>15</sup> ἔλαβον <sup>15</sup>  
 ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν<sup>16</sup> ἐν λόγῳ. Καὶ <sup>16</sup>  
 ἀποστέλλουσιν αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν μετὰ τῶν  
 Ἡρῳδιανῶν,<sup>17</sup> λέγοντες, Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι  
 ἀληθὴς<sup>18</sup> εἶ, καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ  
 διδάσκεις, καὶ οὐ μέλει<sup>19</sup> σοι περὶ οὐδενός: οὐ γὰρ  
 βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων. Εἰπὲ οὖν ἡμῖν, τί <sup>17</sup>  
 σοι δοκεῖ; Ἐξεστὶν<sup>20</sup> δοῦναι κῆνσον<sup>21</sup> Καίσαρι,<sup>22</sup> ἢ οὐ; <sup>18</sup>

<sup>1</sup> ἐταῖρος, ου, ὁ, companion, friend. <sup>2</sup> ἔνδυμα, τος, τό, apparel (esp. the outer robe). <sup>3</sup> γάμος, ου, ὁ, marriage, wedding. <sup>4</sup> φιμώω, muzzle, silence. <sup>5</sup> διάκονος, ου, ὁ, minister, deacon. <sup>6</sup> δέω, bind, tie. <sup>7</sup> σκότος, ους, τό, darkness. <sup>8</sup> ἐξώτερος, outer, outside. <sup>9</sup> κλαυθμὸς, οῦ, ὁ, weeping, lamentation. <sup>10</sup> βρυγμὸς, οῦ, ὁ, biting, gnashing of teeth. <sup>11</sup> ὀδούς, ὁ, tooth. <sup>12</sup> κλητός, called, summoned. <sup>13</sup> ὀλίγος, little, few. <sup>14</sup> ἐκλεκτός, chosen, elect. <sup>15</sup> συμβούλιον, ου, τό, counsel, council. <sup>16</sup> παγιδεύω, ensnare, entrap. <sup>17</sup> Ἡρῳδιανοί, ὡν, ὁ, Herodian, Herodians. <sup>18</sup> ἀληθής, true, unconcealed. <sup>19</sup> μέλει, it is a care, it concerns. <sup>20</sup> ἐξεστὶν, it is lawful, it is permitted. <sup>21</sup> κῆνσος, ου, ὁ, government tax, poll tax. <sup>22</sup> Καίσαρ, ος, ὁ, Caesar.



Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πονηρίαν<sup>1</sup> αὐτῶν εἶπεν, Τί με  
 πειράζετε,<sup>2</sup> ὑποκριταί;<sup>3</sup> Ἐπιδείξατέ<sup>4</sup> μοι τὸ νόμισμα<sup>5</sup> 19  
 τοῦ κήνσου.<sup>6</sup> Οἱ δὲ προσήνεγκαν<sup>7</sup> αὐτῷ δηνάριον.<sup>8</sup> 20  
 Καὶ λέγει αὐτοῖς, Τίνος ἡ εἰκὼν<sup>9</sup> αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή;  
 Λέγουσιν αὐτῷ, Καίσαρος.<sup>11</sup> Τότε λέγει αὐτοῖς, 21  
 Ἀπόδοτε<sup>12</sup> οὖν τὰ Καίσαρος<sup>11</sup> Καίσαρι,<sup>11</sup> καὶ τὰ τοῦ  
 θεοῦ τῷ θεῷ. Καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν:<sup>13</sup> καὶ 22  
 ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.

Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον αὐτῷ Σαδδουκαῖοι,<sup>14</sup> οἱ 23  
 λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν,<sup>15</sup> καὶ ἐπηρώτησαν αὐτόν,  
 λέγοντες, Διδάσκαλε, Μωσῆς εἶπεν, Ἐάν τις 24  
 ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα, ἐπιγαμβρεύσει<sup>16</sup> ὁ ἀδελφὸς  
 αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀναστήσει σπέρμα<sup>17</sup> τῷ  
 ἀδελφῷ αὐτοῦ. Ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί: καὶ 25  
 ὁ πρῶτος γαμήσας<sup>18</sup> ἐτελεύτησεν:<sup>19</sup> καὶ μὴ ἔχων

<sup>1</sup> πονηρία, ας, ἡ, iniquity, wickedness. <sup>2</sup> πειράζω, test, tempt. <sup>3</sup> ὑποκριτής, οὗ, ὁ, hypocrite, pretender. <sup>4</sup> ἐπιδείκνυμι, show, prove. <sup>5</sup> νόμισμα, τος, τό, coin, money. <sup>6</sup> κήνσος, ου, ὁ, government tax, poll tax. <sup>7</sup> προσφέρω, bring to, offer. <sup>8</sup> δηνάριον, ου, ὁ, denarius. <sup>9</sup> εἰκὼν, ὄνος, ἡ, image, likeness. <sup>10</sup> ἐπιγραφή, ἡς, ἡ, inscription, title. <sup>11</sup> Καῖσαρ, ος, ὁ, Caesar. <sup>12</sup> ἀποδίδωμι, give back, pay. <sup>13</sup> θαυμάζω, am amazed, marvel at. <sup>14</sup> Σαδδουκαῖος, ου, ὁ, Sadducee. <sup>15</sup> ἀνάστασις, εως, ἡ, resurrection, rising again. <sup>16</sup> ἐπιγαμβρεύω, marry as next of kin. <sup>17</sup> σπέρμα, τος, τό, seed, offspring. <sup>18</sup> γαμέω, marry. <sup>19</sup> τελευτάω, die, end.

σπέρμα,<sup>1</sup> ἀφῆκεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ  
αὐτοῦ. Ὅμοίως<sup>2</sup> καὶ ὁ δεύτερος,<sup>3</sup> καὶ ὁ τρίτος, ἕως τῶν 26  
ἐπτά. Ὑστερον<sup>4</sup> δὲ πάντων ἀπέθανεν καὶ ἡ γυνή. Ἐν 27  
τῇ οὖν ἀναστάσει,<sup>5</sup> τίνος τῶν ἐπτά ἔσται γυνή;  
Πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς 29  
εἶπεν αὐτοῖς, Πλανᾶσθε,<sup>6</sup> μὴ εἰδότες τὰς γραφάς,  
μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ. Ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει<sup>5</sup> 30  
οὔτε γαμοῦσιν,<sup>7</sup> οὔτε ἐκγαμίζονται,<sup>8</sup> ἀλλ' ὡς ἄγγελοι  
τοῦ θεοῦ ἐν οὐρανῷ εἰσιν. Περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως<sup>5</sup> 31  
τῶν νεκρῶν, οὐκ ἀνέγνωτε<sup>9</sup> τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ  
θεοῦ, λέγοντος, Ἐγὼ εἰμι ὁ θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς 32  
Ἰσαάκ, καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ; Οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς θεὸς  
νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων. Καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι 33  
ἐξεπλήσσοντο<sup>10</sup> ἐπὶ τῇ διδαχῇ<sup>11</sup> αὐτοῦ.

<sup>1</sup> σπέρμα, τος, τό, seed, offspring. <sup>2</sup> ὁμοίως, likewise, in like manner. <sup>3</sup> δεύτερος, second. <sup>4</sup> ὕστερον, lastly, afterward. <sup>5</sup> ἀνάστασις, εως, ἡ, resurrection, rising again. <sup>6</sup> πλανᾶω, deceive, lead astray. <sup>7</sup> γαμέω, marry. <sup>8</sup> ἐκγαμίζω, give in marriage, marry. <sup>9</sup> ἀναγινώσκω, read. <sup>10</sup> ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded. <sup>11</sup> διδαχή, ἡς, ἡ, teaching, instruction.

Οἱ δὲ Φαρισαῖοι, ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσεν<sup>1</sup> τοὺς 34  
 Σαδδουκαίους,<sup>2</sup> συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό. Καὶ 35  
 ἐπηρώτησεν εἷς ἐξ αὐτῶν νομικός,<sup>3</sup> πειράζων<sup>4</sup> αὐτόν,  
 καὶ λέγων, Διδάσκαλε, ποία<sup>5</sup> ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ 36  
 νόμῳ; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ, Ἀγαπήσεις κύριον τὸν 37  
 θεόν σου, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ὅλῃ ψυχῇ σου, καὶ  
 ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ<sup>6</sup> σου. Αὕτη ἐστὶν πρώτη καὶ 38  
 μεγάλη ἐντολή. Δευτέρα<sup>7</sup> δὲ ὁμοία<sup>8</sup> αὐτῇ, Ἀγαπήσεις 39  
 τὸν πλησίον<sup>9</sup> σου ὡς σεαυτόν.<sup>10</sup> Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν 40  
 ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμονται.<sup>11</sup>

Συνηγμένων δὲ τῶν Φαρισαίων, ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ 41  
 Ἰησοῦς, λέγων, Τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ χριστοῦ; Τίνος 42  
 υἱός ἐστιν; Λέγουσιν αὐτῷ, Τοῦ Δαυίδ. Λέγει αὐτοῖς, 43  
 Πῶς οὖν Δαυὶδ ἐν πνεύματι κύριον αὐτὸν καλεῖ,  
 λέγων, Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, Κάθου ἐκ δεξιῶν 44  
 μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς<sup>12</sup> σου ὑποπόδιον<sup>13</sup> τῶν

<sup>1</sup> φιμώω, muzzle, silence. <sup>2</sup> Σαδδουκαῖος, ου, ὁ, Sadducee. <sup>3</sup> νομικός, pertaining to the law. <sup>4</sup> πειράζω, test, tempt. <sup>5</sup> ποῖος, what sort of? what? of what sort. <sup>6</sup> διάνοια, ας, ἡ, mind, understanding. <sup>7</sup> δεύτερος, second. <sup>8</sup> ὁμοιος, like, similar. <sup>9</sup> πλησίον, near, neighbor (as a noun). <sup>10</sup> σεαυτοῦ, yourself, of you. <sup>11</sup> κρεμάννυμι, hang, hang up. <sup>12</sup> ἐχθρός, hating, enemy (as a noun). <sup>13</sup> ὑποπόδιον, ου, τό, footstool.

ποδῶν σου; Εἰ οὖν Δαυὶδ καλεῖ αὐτὸν κύριον, πῶς 45  
 υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν; Καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο αὐτῷ 46  
 ἀποκριθῆναι λόγον· οὐδὲ ἐτόλμησέν<sup>1</sup> τις ἀπ' ἐκείνης  
 τῆς ἡμέρας ἐπερωτῆσαι αὐτὸν οὐκέτι.<sup>2</sup>

Τότε ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς 23

αὐτοῦ, λέγων, Ἐπὶ τῆς Μωσέως καθέδρας<sup>3</sup> ἐκάθισαν<sup>4</sup> 2  
 οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι· πάντα οὖν ὅσα ἐὰν 3  
 εἴπωσιν ὑμῖν τηρεῖν, τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε· κατὰ δὲ τὰ  
 ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε, λέγουσιν γὰρ καὶ οὐ ποιοῦσιν. 4  
 Δεσμεύουσιν<sup>5</sup> γὰρ φορτία<sup>6</sup> βαρέα<sup>7</sup> καὶ δυσβάστακτα,<sup>8</sup>  
 καὶ ἐπιτιθέασιν<sup>9</sup> ἐπὶ τοὺς ὤμους<sup>10</sup> τῶν ἀνθρώπων, τῷ  
 δὲ δακτύλῳ<sup>11</sup> αὐτῶν οὐ θέλουσιν κινῆσαι<sup>12</sup> αὐτά. 5  
 Πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσιν πρὸς τὸ θεαθῆναι<sup>13</sup>  
 τοῖς ἀνθρώποις· πλατύνουσιν<sup>14</sup> δὲ τὰ φυλακτήρια<sup>15</sup>  
 αὐτῶν, καὶ μεγαλύνουσιν<sup>16</sup> τὰ κράσπεδα<sup>17</sup> τῶν

<sup>1</sup> τολμάω, dare, endure. <sup>2</sup> οὐκέτι, no longer, no more. <sup>3</sup> καθέδρα, ας, ἡ, seat, chair. <sup>4</sup> καθίζω, seat, sit. <sup>5</sup> δεσμεύω, bind together, tie into a bundle. <sup>6</sup> φορτίον, ου, τό, burden, load. <sup>7</sup> βαρὺς, heavy, burdensome. <sup>8</sup> δυσβάστακτος, hard to bear, difficult to carry. <sup>9</sup> ἐπιτίθημι, lay upon, put. <sup>10</sup> ὤμος, ου, ὁ, shoulder. <sup>11</sup> δάκτυλος, ου, ὁ, finger. <sup>12</sup> κινέω, move, stir. <sup>13</sup> θεάομαι, look at, behold. <sup>14</sup> πλατύνω, broaden, enlarge. <sup>15</sup> φυλακτήριον, ου, τό, leather prayerband or case, amulet. <sup>16</sup> μεγαλύνω, make or declare great, enlarge. <sup>17</sup> κράσπεδον, ου, τό, border, tassel.

ἱματίων αὐτῶν: φιλοῦσίν<sup>1</sup> τε τὴν πρωτοκλισίαν<sup>2</sup> ἐν 6

τοῖς δείπνοις,<sup>3</sup> καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας<sup>4</sup> ἐν ταῖς

συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμούς<sup>5</sup> ἐν ταῖς ἀγοραῖς,<sup>6</sup> 7

καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, Ῥαββί, ῤαββί: 8

ὕμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε Ῥαββί: εἷς γάρ ἐστιν ὑμῶν ὁ

καθηγηγῆς,<sup>7</sup> ὁ χριστός: πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε. 9

Καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς: εἷς γάρ

ἐστιν ὁ πατὴρ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Μηδὲ 10

κληθῆτε καθηγηταί:<sup>7</sup> εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστιν ὁ καθηγηγῆς,

ὁ χριστός. Ὁ δὲ μείζων ὑμῶν ἔσται ὑμῶν διάκονος.<sup>8</sup> 11

Ὅστις δὲ ὑψώσῃ<sup>9</sup> ἑαυτόν, ταπεινωθήσεται:<sup>10</sup> καὶ

ὅστις ταπεινώσῃ<sup>10</sup> ἑαυτόν, ὑψωθήσεται.<sup>9</sup>

Οὐαὶ<sup>11</sup> δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί,<sup>12</sup> 13

ὅτι κατεσθίετε<sup>13</sup> τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν,<sup>14</sup> καὶ προφάσει

μακρὰ<sup>16</sup> προσευχόμενοι: διὰ τοῦτο λήψεσθε

<sup>1</sup> φιλέω, love, kiss. <sup>2</sup> πρωτοκλισία, ας, ἡ, chief place. <sup>3</sup> δεῖπνον, ου, τό, supper, dinner. <sup>4</sup> πρωτοκαθεδρία, ας, ἡ, chief seat, seat of honor. <sup>5</sup> ἀσπασμός, οὔ, ὁ, greeting, salutation. <sup>6</sup> ἀγορά, ἄς, ἡ, marketplace, place of assembly. <sup>7</sup> καθηγηγῆς, οὔ, ὁ, teacher, leader. <sup>8</sup> διάκονος, ου, ὁ, minister, deacon. <sup>9</sup> ὑψώω, lift up, exalt. <sup>10</sup> ταπεινώω, humble, humiliate. <sup>11</sup> οὐαί, woe! alas! woe! <sup>12</sup> ὑποκριτής, οὔ, ὁ, hypocrite, pretender. <sup>13</sup> κατεσθίω, eat up, devour. <sup>14</sup> χήρα, ας, ἡ, widow. <sup>15</sup> πρόφασις, εως, ἡ, pretense, pretext. <sup>16</sup> μακρός, long, far distant.

περισσότερον<sup>1</sup> κρίμα.<sup>2</sup> Οὐαὶ<sup>3</sup> ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ 14  
 Φαρισαῖοι, ὑποκριταί,<sup>4</sup> ὅτι κλείετε<sup>5</sup> τὴν βασιλείαν τῶν  
 οὐρανῶν ἔμπροσθεν<sup>6</sup> τῶν ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ  
 εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν.

Οὐαὶ<sup>3</sup> ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί,<sup>4</sup> ὅτι 15  
 περιάγετε<sup>7</sup> τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν<sup>8</sup> ποιῆσαι ἓνα  
 προσήλυτον,<sup>9</sup> καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν  
 γέννηης<sup>10</sup> διπλότερον<sup>11</sup> ὑμῶν.

Οὐαὶ<sup>3</sup> ὑμῖν, ὀδηγοὶ<sup>12</sup> τυφλοί, οἱ λέγοντες, Ὅς ἂν ὁμότης<sup>13</sup> 16  
 ἐν τῷ ναῷ,<sup>14</sup> οὐδὲν ἐστίν· ὅς δ' ἂν ὁμότης<sup>13</sup> ἐν τῷ  
 χρυσῷ<sup>15</sup> τοῦ ναοῦ,<sup>14</sup> ὀφείλει. <sup>16</sup> Μωροὶ<sup>17</sup> καὶ τυφλοί· τίς 17  
 γὰρ μείζων ἐστίν, ὁ χρυσός,<sup>15</sup> ἢ ὁ ναὸς<sup>14</sup> ὁ ἀγιάζων<sup>18</sup>  
 τὸν χρυσόν;<sup>15</sup> Καί, Ὅς ἐὰν ὁμότης<sup>13</sup> ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, 18

<sup>1</sup> περισσός, excessive, abundant. <sup>2</sup> κρίμα, ος, τό, judgment, verdict. <sup>3</sup> οὐαί, woe! alas! woe! <sup>4</sup> ὑποκριτής, οὐ, ὁ, hypocrite, pretender. <sup>5</sup> κλείω, shut, shut up. <sup>6</sup> ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). <sup>7</sup> περιάγω, lead around, go about. <sup>8</sup> ξηρός, dry, withered. <sup>9</sup> προσήλυτος, ου, ὁ, proselyte, convert. <sup>10</sup> γέεννα, ης, ἡ, gehenna, Gehenna. <sup>11</sup> διπλούς, double, two-fold. <sup>12</sup> ὀδηγός, οὐ, ὁ, leader, guide. <sup>13</sup> ὀμνύω, swear, take an oath. <sup>14</sup> ναός, οὐ, ὁ, temple, shrine. <sup>15</sup> χρυσός, οὐ, ὁ, gold, anything made of gold. <sup>16</sup> ὀφείλω, owe, ought. <sup>17</sup> μωρός, foolish, stupid. <sup>18</sup> ἀγιάζω, make holy, consecrate. <sup>19</sup> θυσιαστήριον, ου, τό, altar.

οὐδέν ἐστιν· ὅς δ' ἂν ὁμόσῃ<sup>1</sup> ἐν τῷ δώρῳ<sup>2</sup> τῷ ἐπάνω<sup>3</sup>  
 αὐτοῦ, ὀφείλει.<sup>4</sup> Μωροί<sup>5</sup> καὶ τυφλοί· τί γὰρ μεῖζον, τὸ 19  
 δῶρον,<sup>2</sup> ἢ τὸ θυσιαστήριον<sup>6</sup> τὸ ἀγιάζον<sup>7</sup> τὸ δῶρον;<sup>2</sup> Ὁ 20  
 οὖν ὁμόσας<sup>1</sup> ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ<sup>6</sup> ὁμνύει<sup>1</sup> ἐν αὐτῷ καὶ  
 ἐν πᾶσιν τοῖς ἐπάνω<sup>3</sup> αὐτοῦ· καὶ ὁ ὁμόσας<sup>1</sup> ἐν τῷ ναῷ<sup>8</sup> 21  
 ὁμνύει<sup>1</sup> ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῷ κατοικήσαντι<sup>9</sup> αὐτόν· καὶ ὁ 22  
 ὁμόσας<sup>1</sup> ἐν τῷ οὐρανῷ ὁμνύει<sup>1</sup> ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ θεοῦ  
 καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω<sup>3</sup> αὐτοῦ.

Οὐαὶ<sup>10</sup> ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί,<sup>11</sup> ὅτι 23  
 ἀποδεκατοῦτε<sup>12</sup> τὸ ἡδύοσμον<sup>13</sup> καὶ τὸ ἄνηθον<sup>14</sup> καὶ τὸ  
 κύμινον,<sup>15</sup> καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα<sup>16</sup> τοῦ νόμου, τὴν  
 κρίσιν<sup>17</sup> καὶ τὸν ἔλεον<sup>18</sup> καὶ τὴν πίστιν· ταῦτα ἔδει  
 ποιῆσαι, ἀκάκεῖνα<sup>19</sup> μὴ ἀφιέναι. Ὁδηγοὶ<sup>20</sup> τυφλοί, οἱ 24  
 διυλίζοντες<sup>21</sup> τὸν κώνωπα,<sup>22</sup> τὴν δὲ κάμηλον<sup>23</sup>

<sup>1</sup> ὁμνύνω, swear, take an oath. <sup>2</sup> δῶρον, σου, τό, gift, present. <sup>3</sup> ἐπάνω, above, over (gen). <sup>4</sup> ὀφείλω, owe, ought. <sup>5</sup> μωρός, foolish, stupid. <sup>6</sup> θυσιαστήριον, σου, τό, altar. <sup>7</sup> ἀγιάζω, make holy, consecrate. <sup>8</sup> ναός, οὐ, ό, temple, shrine. <sup>9</sup> κατοικέω, inhabit, dwell. <sup>10</sup> οὐαί, woe! alas! woe! <sup>11</sup> ὑποκριτής, οὐ, ό, hypocrite, pretender. <sup>12</sup> ἀποδεκατόω, tithe, collect a tithe. <sup>13</sup> ἡδύοσμον, σου, τό, mint, peppermint. <sup>14</sup> ἄνηθον, σου, τό, dill, anise. <sup>15</sup> κύμινον, σου, τό, cummin, cumin. <sup>16</sup> βαρὺς, heavy, burdensome. <sup>17</sup> κρίσις, εως, ή, judgment, judging. <sup>18</sup> ἔλεος, ους, ό, pity, mercy. <sup>19</sup> ἀκάκενος, and he, and she. <sup>20</sup> ὁδηγός, οὐ, ό, leader, guide. <sup>21</sup> διυλίζω, filter out, strain out. <sup>22</sup> κώνωψ, ωπος, ό, gnat, mosquito. <sup>23</sup> κάμηλος, σου, ό, camel.

καταπίνοντες.<sup>1</sup>

Οὐαὶ<sup>2</sup> ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί,<sup>3</sup> ὅτι 25

καθαρίζετε<sup>4</sup> τὸ ἔξωθεν<sup>5</sup> τοῦ ποτηρίου<sup>6</sup> καὶ τῆς

παροψίδος,<sup>7</sup> ἔσωθεν<sup>8</sup> δὲ γέμουσιν<sup>9</sup> ἐξ ἀρπαγῆς<sup>10</sup> καὶ

ἀδικίας.<sup>11</sup> Φαρισαῖε τυφλέ, καθάρισον<sup>4</sup> πρῶτον τὸ 26

ἐντὸς<sup>12</sup> τοῦ ποτηρίου<sup>6</sup> καὶ τῆς παροψίδος,<sup>7</sup> ἵνα γένηται

καὶ τὸ ἐκτὸς<sup>13</sup> αὐτῶν καθαρὸν.<sup>14</sup>

Οὐαὶ<sup>2</sup> ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί,<sup>3</sup> ὅτι 27

παρομοιάζετε<sup>15</sup> τάφοις<sup>16</sup> κεκονιαμένοις,<sup>17</sup> οἵτινες

ἔξωθεν<sup>5</sup> μὲν φαίνονται<sup>18</sup> ὡραῖοι,<sup>19</sup> ἔσωθεν<sup>8</sup> δὲ γέμουσιν<sup>9</sup>

ὁστέων<sup>20</sup> νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας.<sup>21</sup> Οὕτως καὶ 28

ὑμεῖς ἔξωθεν<sup>5</sup> μὲν φαίνεσθε<sup>18</sup> τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι,

ἔσωθεν<sup>8</sup> δὲ μεστοί<sup>22</sup> ἐστε ὑποκρίσεως<sup>23</sup> καὶ ἀνομίας.<sup>24</sup>

<sup>1</sup> καταπίνω, drink down, swallow. <sup>2</sup> οὐαὶ, woe! alas! woe! <sup>3</sup> ὑποκριτής, οὐ, ὁ, hypocrite, pretender. <sup>4</sup> καθαρίζω, cleanse, make clean. <sup>5</sup> ἔξωθεν, from without, outside (gen). <sup>6</sup> ποτήριον, ου, τό, cup, drinking cup. <sup>7</sup> παροψίς, ἰδος, ἡ, dish, plate. <sup>8</sup> ἔσωθεν, from within, within. <sup>9</sup> γέμω, fill, am full of. <sup>10</sup> ἀρπαγή, ἡς, ἡ, plunder, robbery. <sup>11</sup> ἀδικία, ας, ἡ, unrighteousness. <sup>12</sup> ἐντός, inside, among. <sup>13</sup> ἐκτός, aside from, besides. <sup>14</sup> καθαρός, clean, pure. <sup>15</sup> παρομοιάζω, be like, resemble. <sup>16</sup> τάφος, ου, ὁ, grave, tomb. <sup>17</sup> κονιάω, whitewash. <sup>18</sup> φαίω, shine, appear. <sup>19</sup> ὡραῖος, beautiful, fair. <sup>20</sup> ὁστέον, τό, bone. <sup>21</sup> ἀκαθαρσία, ας, ἡ, uncleanness, impurity. <sup>22</sup> μεστός, full. <sup>23</sup> ὑπόκρισις, εως, ἡ, hypocrisy. <sup>24</sup> ἀνομία, ας, ἡ, lawlessness, iniquity.



Οὐαὶ<sup>1</sup> ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί,<sup>2</sup> ὅτι 29

οἰκοδομεῖτε<sup>3</sup> τοὺς τάφους<sup>4</sup> τῶν προφητῶν, καὶ

κοσμεῖτε<sup>5</sup> τὰ μνημεῖα<sup>6</sup> τῶν δικαίων, καὶ λέγετε, Εἰ 30

ἤμεν ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἤμεν

κοινωνοὶ<sup>7</sup> αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν. Ὡστε 31

μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς ὅτι υἱοὶ ἐστε τῶν φονευσάντων<sup>8</sup>

τοὺς προφῆτας: καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον<sup>9</sup> τῶν 32

πατέρων ὑμῶν. Ὁφεις,<sup>10</sup> γεννήματα<sup>11</sup> ἐχιδνῶν,<sup>12</sup> πῶς 33

φύγητε<sup>13</sup> ἀπὸ τῆς κρίσεως<sup>14</sup> τῆς γεέννης;<sup>15</sup> Διὰ τοῦτο, 34

ιδού, ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφῆτας καὶ

σοφοὺς<sup>16</sup> καὶ γραμματεῖς: καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε

καὶ σταυρώσετε,<sup>17</sup> καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε<sup>18</sup> ἐν ταῖς

συναγωγαῖς ὑμῶν καὶ διώξετε<sup>19</sup> ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν: 35

ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον ἐκχυνόμενον<sup>20</sup>

ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἀβελ τοῦ δικαίου ἕως

<sup>1</sup> οὐαί, woe! alas! woe! <sup>2</sup> ὑποκριτής, οὐ, ό, hypocrite, pretender. <sup>3</sup> οἰκοδομέω, build up, construct. <sup>4</sup> τάφος, ου, ό, grave, tomb. <sup>5</sup> κοσμέω, adorn, put into order. <sup>6</sup> μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. <sup>7</sup> κοινωνός, οὐ, ό, partner, sharer. <sup>8</sup> φονεύω, kill, murder. <sup>9</sup> μέτρον, ου, τό, measure, measuring rod. <sup>10</sup> ὄφεις, εως, ό, snake, serpent. <sup>11</sup> γέννημα, τος, τό, offspring, child. <sup>12</sup> ἔχιδνα, ης, ή, viper, serpent. <sup>13</sup> φεύγω, flee, escape. <sup>14</sup> κρίσις, εως, ή, judgment, judging. <sup>15</sup> γέεννα, ης, ή, gehenna, Gehenna. <sup>16</sup> σοφός, wise. <sup>17</sup> σταυρώω, crucify. <sup>18</sup> μαστιγώω, whip, lash. <sup>19</sup> διώκω, pursue, persecute. <sup>20</sup> ἐκχέω, pour out, shed.

τοῦ αἵματος Ζαχαρίου<sup>1</sup> υἱοῦ Βαραχίου,<sup>2</sup> ὃν  
 ἐφονεύσατε<sup>3</sup> μεταξύ<sup>4</sup> τοῦ ναοῦ<sup>5</sup> καὶ τοῦ θυσιαστηρίου.<sup>6</sup>  
 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἥξει<sup>7</sup> πάντα ταῦτα ἐπὶ τὴν 36  
 γενεὰν<sup>8</sup> ταύτην.

Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτένουσα τοὺς 37  
 προφῆτας καὶ λιθοβολοῦσα<sup>9</sup> τοὺς ἀπεσταλμένους  
 πρὸς αὐτήν, ποσάκις<sup>10</sup> ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν<sup>11</sup> τὰ  
 τέκνα σου, ὃν τρόπον<sup>12</sup> ἐπισυνάγει<sup>11</sup> ὄρνις<sup>13</sup> τὰ νοσσία  
 ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας,<sup>15</sup> καὶ οὐκ ἠθελήσατε. Ἰδοὺ, 38  
 ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος.<sup>16</sup> Λέγω γὰρ ὑμῖν, 39  
 οὐ μὴ με ἴδῃτε ἀπ' ἄρτι<sup>17</sup> ἕως ἂν εἴπητε, Εὐλογημένος  
 ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

<sup>1</sup> Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. <sup>2</sup> Βαραχίας, ου, ὁ, Barachiah. <sup>3</sup> φονεύω, kill, murder. <sup>4</sup> μεταξύ, between, after. <sup>5</sup> ναός, οὐ, ὁ, temple, shrine. <sup>6</sup> θυσιαστήριον, ου, τό, altar. <sup>7</sup> ἤκω, have come, am present. <sup>8</sup> γενεά, ἄς, ἡ, generation. <sup>9</sup> λιθοβολέω, pelt with stones, stone. <sup>10</sup> ποσάκις, how often? how often. <sup>11</sup> ἐπισυνάγω, gather, gather together. <sup>12</sup> τρόπος, ου, ὁ, manner, way. <sup>13</sup> ὄρνις, ιθος, ἡ, hen, bird. <sup>14</sup> νοσσίον, ου, τό, young bird, nestling. <sup>15</sup> πτέρυξ, υγος, ἡ, wing. <sup>16</sup> ἔρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. <sup>17</sup> ἄρτι, now, just now. <sup>18</sup> εὐλογέω, bless.

Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ· καὶ **24**

προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιδείξαι<sup>1</sup> αὐτῷ τὰς

οἰκοδομὰς<sup>2</sup> τοῦ ἱεροῦ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Οὐ **2**

βλέπετε πάντα ταῦτα; Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφεθῇ

ᾧδε λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ καταλυθήσεται.<sup>3</sup>

Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν Ἑλαιῶν,<sup>4</sup> **3**

προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ κατ' ἰδίαν, λέγοντες,

Εἰπὲ ἡμῖν, πότε<sup>5</sup> ταῦτα ἔσται; Καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς

σῆς<sup>6</sup> παρουσίας,<sup>7</sup> καὶ τῆς συντελείας<sup>8</sup> τοῦ αἰῶνος; Καὶ **4**

ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Βλέπετε μὴ τις

ὑμᾶς πλανήσῃ.<sup>9</sup> Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ **5**

ὀνόματί μου, λέγοντες, Ἐγὼ εἰμι ὁ χριστός· καὶ

πολλοὺς πλανήσουσιν.<sup>9</sup> Μελλήσετε δὲ ἀκούειν **6**

πολέμους<sup>10</sup> καὶ ἀκοὰς<sup>11</sup> πολέμων·<sup>10</sup> ὁρᾶτε, μὴ θροεῖσθε:

δεῖ γὰρ πάντα γενέσθαι, ἀλλ' οὐπω<sup>13</sup> ἔστιν τὸ τέλος.<sup>14</sup> **7**

<sup>1</sup> ἐπιδείκνυμι, show, prove. <sup>2</sup> οἰκοδομή, ἡς, ἡ, building, edification. <sup>3</sup> καταλύω, destroy, lodge. <sup>4</sup> ἐλαία, ας, ἡ, olive tree. <sup>5</sup> πότε, when? at what time? <sup>6</sup> σός, your, yours. <sup>7</sup> παρουσία, ας, ἡ, presence, coming. <sup>8</sup> συντέλεια, ας, ἡ, completion, end. <sup>9</sup> πλανάω, deceive, lead astray. <sup>10</sup> πόλεμος, ου, ὁ, war, battle. <sup>11</sup> ἀκοή, ἡς, ἡ, hearing, report. <sup>12</sup> θροέω, disturb, agitate. <sup>13</sup> οὐπω, not yet. <sup>14</sup> τέλος, ους, τό, end, purpose.

Ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ  
 βασιλείαν: καὶ ἔσονται λιμοὶ<sup>1</sup> καὶ λοιμοὶ<sup>2</sup> καὶ σεισμοὶ<sup>3</sup>  
 κατὰ τόπους. Πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὧδίνων.<sup>4</sup> Τότε 8  
 παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλίψιν,<sup>5</sup> καὶ ἀποκτενοῦσιν  
 ὑμᾶς. Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι<sup>6</sup> ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν  
 διὰ τὸ ὄνομά μου. Καὶ τότε σκανδαλισθήσονται<sup>7</sup> 10  
 πολλοί, καὶ ἀλλήλους παραδώσουσιν, καὶ μισήσουσιν  
 ἀλλήλους. Καὶ πολλοὶ ψευδοπροφήται<sup>8</sup> ἐγερθήσονται, 11  
 καὶ πλανήσουσιν<sup>9</sup> πολλούς. Καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι<sup>10</sup> 12  
 τὴν ἀνομίαν,<sup>11</sup> ψυγήσεται<sup>12</sup> ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν: ὁ 13  
 δὲ ὑπομείνας<sup>13</sup> εἰς τέλος,<sup>14</sup> οὗτος σωθήσεται. Καὶ 14  
 κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν  
 ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ<sup>15</sup> εἰς μαρτύριον<sup>16</sup> πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν:  
 καὶ τότε ἥξει<sup>17</sup> τὸ τέλος.<sup>14</sup>

<sup>1</sup> λιμός, σὺ, ὁ, hunger, famine. <sup>2</sup> λοιμός, σὺ, ὁ, pestilence, plague. <sup>3</sup> σεισμός, σὺ, ὁ, earthquake, storm. <sup>4</sup> ὧδιν, ἴνος, ἡ, birth pang, agony. <sup>5</sup> θλίψις, εὖς, ἡ, tribulation, persecution. <sup>6</sup> μισέω, hate, detest. <sup>7</sup> σκανδαλίζω, cause to stumble. <sup>8</sup> ψευδοπροφήτης, οὗ, ὁ, false prophet. <sup>9</sup> πλανᾶω, deceive, lead astray. <sup>10</sup> πληθύνω, multiply, increase. <sup>11</sup> ἀνομία, ας, ἡ, lawlessness, iniquity. <sup>12</sup> ψύχω, cool, grow cold. <sup>13</sup> ὑπομένω, tarry, endure. <sup>14</sup> τέλος, οὗς, τό, end, purpose. <sup>15</sup> οἰκουμένη, ης, ἡ, inhabited world. <sup>16</sup> μαρτύριον, οὗ, τό, testimony, witness. <sup>17</sup> ἔκω, have come, am present.

Ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα<sup>1</sup> τῆς ἐρημώσεως,<sup>2</sup> τὸ 15

ῥηθέν διὰ Δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἐστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ

– ὁ ἀναγινώσκων<sup>3</sup> νοεῖτω<sup>4</sup> – τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ<sup>5</sup> 16

φευγέτωσαν<sup>6</sup> ἐπὶ τὰ ὄρη: ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος<sup>7</sup> μὴ 17

καταβαινέτω ἄραι τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ: καὶ ὁ ἐν τῷ 18

ἀγρῷ<sup>8</sup> μὴ ἐπιστρεψάτω<sup>9</sup> ὀπίσω<sup>10</sup> ἄραι τὰ ἱμάτια αὐτοῦ.

Οὐαὶ<sup>11</sup> δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ<sup>12</sup> ἐχούσαις καὶ ταῖς 19

θηλαζούσαις<sup>13</sup> ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. Προσεύχεσθε 20

δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ<sup>14</sup> ὑμῶν χειμῶνος,<sup>15</sup> μηδὲ

σαββάτω. Ἔσται γὰρ τότε θλίψις<sup>16</sup> μεγάλη, οἷα<sup>17</sup> οὐ 21

γένονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν, οὐδ' οὐ μὴ

γένηται. Καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν<sup>18</sup> αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, 22

οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ: διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς<sup>19</sup>

κολοβωθήσονται<sup>18</sup> αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι. Τότε ἐάν τις 23

ὕμιν εἴπῃ, Ἰδοὺ, ὧδε ὁ χριστός, ἢ ὧδε, μὴ πιστεύσητε.

Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι<sup>20</sup> καὶ 24

<sup>1</sup> βδέλυγμα, τος, τό, detestable thing, abomination. <sup>2</sup> ἐρήμωσις, εως, ἡ, desolation, devastation. <sup>3</sup> ἀναγινώσκω, read. <sup>4</sup> νοέω, understand, consider. <sup>5</sup> Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. <sup>6</sup> φεύγω, flee, escape. <sup>7</sup> δῶμα, τος, τό, house, housetop. <sup>8</sup> ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. <sup>9</sup> ἐπιστρέφω, turn to, return. <sup>10</sup> ὀπίσω, behind, after (gen). <sup>11</sup> οὐαί, woe! alas! woe! <sup>12</sup> γαστήρ, τρος, ἡ, belly, womb. <sup>13</sup> θηλαζώ, suckle, nurse. <sup>14</sup> φυγὴ, ἧς, ἡ, flight. <sup>15</sup> χειμῶν, ὠνος, ὁ, winter, storm. <sup>16</sup> θλίψις, εως, ἡ, tribulation, persecution. <sup>17</sup> οἷος, such as, of what kind. <sup>18</sup> κολοβόω, curtail, shorten. <sup>19</sup> ἐκλεκτός, chosen, elect. <sup>20</sup> ψευδόχριστος, ου, ὁ, false Christ or Messiah, false Christ.

ψευδοπροφήται,<sup>1</sup> καὶ δώσουσιν σημεῖα μεγάλα καὶ  
 τέρατα,<sup>2</sup> ὥστε πλανῆσαι,<sup>3</sup> εἰ δυνατόν,<sup>4</sup> καὶ τοὺς  
 ἐκλεκτούς.<sup>5</sup> Ἰδοὺ, προεῖρηκα<sup>6</sup> ὑμῖν. Ἐὰν οὖν εἴπωσιν 25  
 ὑμῖν, Ἰδοὺ, ἐν τῇ ἐρήμῳ<sup>7</sup> ἐστὶν, μὴ ἐξέλθῃτε: Ἰδοὺ, ἐν  
 τοῖς ταμείοις,<sup>8</sup> μὴ πιστεύσητε. Ὡσπερ<sup>9</sup> γὰρ ἡ 27  
 ἀστραπή<sup>10</sup> ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν<sup>11</sup> καὶ φαίνεται<sup>12</sup>  
 ἕως δυσμῶν,<sup>13</sup> οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία<sup>14</sup> τοῦ υἱοῦ  
 τοῦ ἀνθρώπου. Ὅπου γὰρ ἐὰν ᾖ τὸ πτώμα,<sup>15</sup> ἐκεῖ 28  
 συναχθήσονται οἱ ἄετοί.<sup>16</sup>

Εὐθέως δὲ μετὰ τὴν θλίψιν<sup>17</sup> τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, ὁ 29  
 ἥλιος<sup>18</sup> σκοτισθήσεται,<sup>19</sup> καὶ ἡ σελήνη<sup>20</sup> οὐ δώσει τὸ  
 φέγγος<sup>21</sup> αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες<sup>22</sup> πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ  
 οὐρανοῦ, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν  
 σαλευθήσονται.<sup>23</sup> Καὶ τότε φανήσεται<sup>12</sup> τὸ σημεῖον 30

<sup>1</sup> ψευδοπροφήτης, ου, ὁ, false prophet. <sup>2</sup> τέρας, ατος, τό, wonder, portent. <sup>3</sup> πλανᾶω, deceive, lead astray. <sup>4</sup> δυνατός, powerful, possible. <sup>5</sup> ἐκλεκτός, chosen, elect. <sup>6</sup> προελέγω, say beforehand, forewarn. <sup>7</sup> ἔρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. <sup>8</sup> ταμεῖον, ου, τό, inner room, storeroom. <sup>9</sup> ὥσπερ, just as, even as. <sup>10</sup> ἀστραπή, ἡς, ἡ, lightning, brightness. <sup>11</sup> ἀνατολή, ἡς, ἡ, east, dawn. <sup>12</sup> φαίνω, shine, appear. <sup>13</sup> δυσμή, ἡς, ἡ, the western region. <sup>14</sup> παρουσία, ας, ἡ, presence, coming. <sup>15</sup> πτώμα, τος, τό, dead body, corpse. <sup>16</sup> ἄετός, οῦ, ὁ, eagle, vulture. <sup>17</sup> θλίψις, εως, ἡ, tribulation, persecution. <sup>18</sup> ἥλιος, ου, ὁ, sun, sunlight. <sup>19</sup> σκοτίζω, darken. <sup>20</sup> σελήνη, ης, ἡ, moon. <sup>21</sup> φέγγος, ους, τό, light, brightness. <sup>22</sup> ἀστήρ, ος, ὁ, star. <sup>23</sup> σαλεύω, shake, excite.

τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ τότε  
κόψονται<sup>1</sup> πᾶσαι αἱ φυλαὶ<sup>2</sup> τῆς γῆς, καὶ ὄψονται τὸν  
υἶόν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν<sup>3</sup> τοῦ  
οὐρανοῦ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. Καὶ 31  
ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος<sup>4</sup>  
φωνῆς μεγάλης, καὶ ἐπισυνάξουσιν<sup>5</sup> τοὺς ἐκλεκτοὺς<sup>6</sup>  
αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων<sup>7</sup> ἀνέμων,<sup>8</sup> ἀπ' ἄκρων<sup>9</sup>  
οὐρανῶν ἕως ἄκρων<sup>9</sup> αὐτῶν.

Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς<sup>10</sup> μάθετε<sup>11</sup> τὴν παραβολήν· ὅταν ἤδη ὁ 32  
κλάδος<sup>12</sup> αὐτῆς γένηται ἀπαλός,<sup>13</sup> καὶ τὰ φύλλα<sup>14</sup>  
ἐκφύῃ,<sup>15</sup> γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς<sup>16</sup> τὸ θέρος·<sup>17</sup> οὕτως καὶ 33  
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. ὅταν ἴδῃτε ταῦτα πάντα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς<sup>16</sup>  
ἐστὶν ἐπὶ θύραις.<sup>18</sup> Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ παρέλθῃ<sup>19</sup> 34  
ἡ γενεὰ<sup>20</sup> αὕτη, ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένηται. Ὁ 35  
οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται,<sup>19</sup> οἱ δὲ λόγοι μου οὐ

<sup>1</sup> κόπτω, strike, smite. <sup>2</sup> φυλή, ἥς, ἡ, tribe, race. <sup>3</sup> νεφέλη, ἥς, ἡ, cloud. <sup>4</sup> σάλπιγξ, ιγγος, ἡ, trumpet. <sup>5</sup> ἐπισυνάγω, gather, gather together. <sup>6</sup> ἐκλεκτός, chosen, elect. <sup>7</sup> τέσσαρες, four, 4. <sup>8</sup> ἄνεμος, ου, ὁ, wind. <sup>9</sup> ἄκρον, ου, τό, high point, boundary. <sup>10</sup> συκῆ, ἥς, ἡ, fig tree. <sup>11</sup> μανθάνω, learn, ascertain. <sup>12</sup> κλάδος, ου, ὁ, branch (of a tree), branch. <sup>13</sup> ἀπαλός, tender. <sup>14</sup> φύλλον, ου, τό, leaf. <sup>15</sup> ἐκφύω, put forth, cause to sprout. <sup>16</sup> ἐγγύς, near. <sup>17</sup> θέρος, ους, τό, summer. <sup>18</sup> θύρα, ας, ἡ, door, gate. <sup>19</sup> παρέρχομαι, pass by, go by. <sup>20</sup> γενεά, ἄς, ἡ, generation.

μὴ παρέλθωσιν.<sup>1</sup> Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ ὥρας 36  
οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, εἰ μὴ ὁ  
πατὴρ μου μόνος.<sup>2</sup> Ὡσπερ<sup>3</sup> δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε,<sup>4</sup> 37  
οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία<sup>5</sup> τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. 38  
Ὡσπερ<sup>3</sup> γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς πρὸ<sup>6</sup> τοῦ  
κατακλυσμοῦ<sup>7</sup> τρώγοντες<sup>8</sup> καὶ πίνοντες, γαμοῦντες<sup>9</sup>  
καὶ ἐγκαμίζοντες,<sup>10</sup> ἄχρι<sup>11</sup> ἧς ἡμέρας εἰσῆλθεν Νῶε<sup>4</sup>  
εἰς τὴν κιβωτόν,<sup>12</sup> καὶ οὐκ ἔγνωσαν, ἕως ἧλθεν ὁ 39  
κατακλυσμὸς<sup>7</sup> καὶ ἤρεν ἅπαντας,<sup>13</sup> οὕτως ἔσται καὶ ἡ  
παρουσία<sup>5</sup> τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Τότε δύο ἔσονται 40  
ἐν τῷ ἀγρῷ:<sup>14</sup> ὁ εἷς παραλαμβάνεται,<sup>15</sup> καὶ ὁ εἷς  
ἀφίεται. Δύο ἀλήθουσai<sup>16</sup> ἐν τῷ μύλῳ:<sup>17</sup> μία 41  
παραλαμβάνεται,<sup>15</sup> καὶ μία ἀφίεται. Γρηγορεῖτε<sup>18</sup> οὖν, 42  
ὅτι οὐκ οἴδατε ποίᾳ<sup>19</sup> ὥρᾳ ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται. 43  
Ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ἥδει ὁ οἰκοδεσπότης<sup>20</sup> ποίᾳ

<sup>1</sup> παρέρχομαι, pass by, go by. <sup>2</sup> μόνος, only, alone. <sup>3</sup> ὥσπερ, just as, even as. <sup>4</sup> Νῶε, ὁ, Noah. <sup>5</sup> παρουσία, ας, ἡ, presence, coming. <sup>6</sup> πρό, before (gen), before. <sup>7</sup> κατακλυσμός, οὐ, ὁ, flood, deluge. <sup>8</sup> τρώγω, gnaw, crunch. <sup>9</sup> γαμέω, marry. <sup>10</sup> ἐγκαμίζω, give in marriage, marry. <sup>11</sup> ἄχρι, as far as, up to (gen). <sup>12</sup> κιβωτός, οὐ, ἡ, wooden box, ark. <sup>13</sup> ἅπας, each, every. <sup>14</sup> ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. <sup>15</sup> παραλαμβάνω, receive, take. <sup>16</sup> ἀλήθω, grind. <sup>17</sup> μύλων, mill-house. <sup>18</sup> γρηγορέω, watch, keep watch. <sup>19</sup> ποῖος, what sort of? what? of what sort. <sup>20</sup> οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household.



φυλακῇ<sup>1</sup> ὁ κλέπτης<sup>2</sup> ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν<sup>3</sup> ἄν, καὶ  
οὐκ ἂν εἶασεν<sup>4</sup> διορυγῆναι<sup>5</sup> τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. Διὰ 44  
τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι·<sup>6</sup> ὅτι ἡ ὥρα οὐ δοκεῖτε  
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. Τίς ἄρα<sup>7</sup> ἐστὶν ὁ πιστὸς 45  
δοῦλος καὶ φρόνιμος,<sup>8</sup> ὃν κατέστησεν<sup>9</sup> ὁ κύριος αὐτοῦ  
ἐπὶ τῆς θεραπείας<sup>10</sup> αὐτοῦ, τοῦ διδόναι αὐτοῖς τὴν  
τροφήν<sup>11</sup> ἐν καιρῷ; Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν 46  
ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὐρήσει ποιοῦντα οὕτως. Ἀμὴν 47  
λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ  
καταστήσει<sup>9</sup> αὐτόν. Ἐὰν δὲ εἴπη ὁ κακὸς δοῦλος 48  
ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, Χρονίζει<sup>12</sup> ὁ κύριός μου  
ἐλθεῖν, καὶ ἄρξῃται τύπτειν<sup>13</sup> τοὺς συνδούλους,<sup>14</sup> 49  
ἐσθίειν δὲ καὶ πίνειν μετὰ τῶν μεθυόντων,<sup>15</sup> ἥξει<sup>16</sup> ὁ 50  
κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ,<sup>17</sup>  
καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει<sup>18</sup> αὐτόν, 51

<sup>1</sup> φυλακή, ἡς, ἡ, guard, prison. <sup>2</sup> κλέπτης, ου, ὁ, thief. <sup>3</sup> γρηγόρεω, watch, keep watch. <sup>4</sup> εἶαω, permit, allow. <sup>5</sup> διορύσσω, break through, break in. <sup>6</sup> ἕτοιμος, ready, prepared. <sup>7</sup> ἄρα, so? (introduces a question). <sup>8</sup> φρόνιμος, prudent, wise. <sup>9</sup> καθίστημι, set, constitute. <sup>10</sup> θεραπεία, ας, ἡ, treatment, healing. <sup>11</sup> τροφή, ἡς, ἡ, food, nourishment. <sup>12</sup> χρονίζω, spend or take time, delay. <sup>13</sup> τύπτω, smite, beat. <sup>14</sup> σύνδουλος, ου, ὁ, fellow slave, fellow servant. <sup>15</sup> μεθύω, be drunken, am drunk. <sup>16</sup> ἔκω, have come, am present. <sup>17</sup> προσδοκάω, wait for, look for. <sup>18</sup> διχοτομέω, cut in two, scourge severely.

καὶ τὸ μέρος<sup>1</sup> αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν<sup>2</sup> θήσει: ἐκεῖ

ἔσται ὁ κλαυθμὸς<sup>3</sup> καὶ ὁ βρυγμὸς<sup>4</sup> τῶν ὀδόντων.<sup>5</sup>

Τότε ὁμοιωθήσεται<sup>6</sup> ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα<sup>7</sup> **25**

παρθένους,<sup>8</sup> αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας<sup>9</sup> αὐτῶν

ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν<sup>10</sup> τοῦ νυμφίου.<sup>11</sup> Πέντε<sup>12</sup> δὲ **2**

ἦσαν ἐξ αὐτῶν φρόνιμοι,<sup>13</sup> καὶ αἱ πέντε<sup>12</sup> μωραί.<sup>14</sup> **3**

Αἵτινες μωραί,<sup>14</sup> λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας<sup>9</sup> αὐτῶν, οὐκ

ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον:<sup>15</sup> αἱ δὲ φρόνιμοι<sup>13</sup> ἔλαβον **4**

ἔλαιον<sup>15</sup> ἐν τοῖς ἀγγείοις<sup>16</sup> αὐτῶν μετὰ τῶν λαμπάδων<sup>9</sup>

αὐτῶν. Χρονίζοντος<sup>17</sup> δὲ τοῦ νυμφίου,<sup>11</sup> ἐνύσταξαν<sup>18</sup> **5**

πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον.<sup>19</sup> Μέσης<sup>19</sup> δὲ νυκτὸς κραυγὴ<sup>20</sup> **6**

γέγονεν, Ἰδοὺ, ὁ νυμφίος<sup>11</sup> ἔρχεται, ἐξέρχεσθε εἰς

ἀπάντησιν<sup>10</sup> αὐτοῦ. Τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ **7**

παρθένοι<sup>8</sup> ἐκεῖναι, καὶ ἐκόσμησαν<sup>21</sup> τὰς λαμπάδας<sup>9</sup>

αὐτῶν. Αἱ δὲ μωραί<sup>14</sup> ταῖς φρονίμοις<sup>13</sup> εἶπον, Δότε **8**

<sup>1</sup> μέρος, ους, τό, part, portion. <sup>2</sup> ὑποκριτής, οὔ, ὁ, hypocrite, pretender. <sup>3</sup> κλαυθμός, οὔ, ὁ, weeping, lamentation. <sup>4</sup> βρυγμός, οὔ, ὁ, biting, gnashing of teeth. <sup>5</sup> ὀδούς, ὁ, tooth. <sup>6</sup> ὁμοίω, make like, liken. <sup>7</sup> δέκα, ten. <sup>8</sup> παρθένος, ου, ἡ, virgin. <sup>9</sup> λαμπάς, ἄδος, ἡ, torch, lamp. <sup>10</sup> ἀπάντησις, εως, ἡ, meeting, act of meeting. <sup>11</sup> νυμφίος, ου, ὁ, bridegroom. <sup>12</sup> πέντε, five. <sup>13</sup> φρόνιμος, prudent, wise. <sup>14</sup> μωρός, foolish, stupid. <sup>15</sup> ἔλαιον, ου, τό, olive oil. <sup>16</sup> ἀγγεῖον, ου, τό, vessel, flask. <sup>17</sup> χρονίζω, spend or take time, delay. <sup>18</sup> νυστάζω, become drowsy, doze. <sup>19</sup> καθεύδω, sleep. <sup>20</sup> κραυγή, ἦς, ἡ, outcry, crying. <sup>21</sup> κοσμέω, adorn, put into order.

ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου<sup>1</sup> ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες<sup>2</sup> ἡμῶν  
 σβέννυνται.<sup>3</sup> Ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι,<sup>4</sup> λέγουσαι, 9  
 Μήποτε<sup>5</sup> οὐκ ἀρκέσῃ<sup>6</sup> ἡμῖν καὶ ὑμῖν: πορεύεσθε δὲ  
 μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας<sup>7</sup> καὶ ἀγοράσατε<sup>8</sup>  
 ἑαυταῖς. Ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι,<sup>8</sup> ἦλθεν ὁ 10  
 νυμφίος:<sup>9</sup> καὶ αἱ ἕτοιμοι<sup>10</sup> εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς  
 γάμους,<sup>11</sup> καὶ ἐκλείσθη<sup>12</sup> ἡ θύρα.<sup>13</sup> Ὑστερον<sup>14</sup> δὲ 11  
 ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι,<sup>15</sup> λέγουσαι, Κύριε,  
 κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, Ἀμὴν 12  
 λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. Γρηγορεῖτε<sup>16</sup> οὖν, ὅτι οὐκ 13  
 οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ  
 ἀνθρώπου ἔρχεται.

Ὡστερ<sup>17</sup> γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν<sup>18</sup> ἐκάλεσεν τοὺς 14  
 ἰδίους δούλους, καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα  
 αὐτοῦ: καὶ ὧ μὲν ἔδωκεν πέντε<sup>19</sup> τάλαντα,<sup>20</sup> ὧ δὲ δύο, 15

<sup>1</sup> ἔλαιον, ου, τό, olive oil. <sup>2</sup> λαμπάς, ἄδος, ἡ, torch, lamp. <sup>3</sup> σβέννυμι, quench, extinguish. <sup>4</sup> φρόνιμος, prudent, wise.

<sup>5</sup> μήποτε, never, lest perchance. <sup>6</sup> ἀρκέω, assist, suffice. <sup>7</sup> πωλέω, sell. <sup>8</sup> ἀγοράζω, buy. <sup>9</sup> νυμφίος, ου, ὁ, bridegroom.

<sup>10</sup> ἕτοιμος, ready, prepared. <sup>11</sup> γάμος, ου, ὁ, marriage, wedding. <sup>12</sup> κλείω, shut, shut up. <sup>13</sup> θύρα, ας, ἡ, door, gate. <sup>14</sup>

ὕστερον, lastly, afterward. <sup>15</sup> παρθένος, ου, ἡ, virgin. <sup>16</sup> γρηγορέω, watch, keep watch. <sup>17</sup> ὥστερ, just as, even as. <sup>18</sup>

ἀποδημέω, go abroad, go on a journey. <sup>19</sup> πέντε, five, 5. <sup>20</sup> τάλαντον, ου, τό, talent, talent of silver or gold.

ὃ δὲ ἓν, ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν· καὶ  
 ἀπεδήμησεν<sup>1</sup> εὐθέως. Πορευθεὶς δὲ ὁ τὰ πέντε<sup>2</sup> 16  
 τάλαντα<sup>3</sup> λαβὼν εἰργάσατο<sup>4</sup> ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐποίησεν  
 ἄλλα πέντε<sup>2</sup> τάλαντα.<sup>3</sup> Ὡσαύτως<sup>5</sup> καὶ ὁ τὰ δύο 17  
 ἐκέρδησεν<sup>6</sup> καὶ αὐτὸς ἄλλα δύο. Ὁ δὲ τὸ ἐν λαβὼν 18  
 ἀπελθὼν ὥρυξεν<sup>7</sup> ἐν τῇ γῇ, καὶ ἀπέκρυψεν<sup>8</sup> τὸ  
 ἀργύριον<sup>9</sup> τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Μετὰ δὲ χρόνον πολὺν 19  
 ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων, καὶ συναίρει<sup>10</sup>  
 μετ' αὐτῶν λόγον. Καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε<sup>2</sup> 20  
 τάλαντα<sup>3</sup> λαβὼν προσήνεγκεν<sup>11</sup> ἄλλα πέντε<sup>2</sup> τάλαντα,<sup>3</sup>  
 λέγων, Κύριε, πέντε<sup>2</sup> τάλαντά<sup>3</sup> μοι παρέδωκας· ἴδε,  
 ἄλλα πέντε<sup>2</sup> τάλαντα<sup>3</sup> ἐκέρδησα<sup>6</sup> ἐπ' αὐτοῖς. Ἐφη δὲ 21  
 αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, Εὖ,<sup>12</sup> δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ  
 ὀλίγα<sup>13</sup> ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω·<sup>14</sup>  
 εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. Προσελθὼν δὲ 22  
 καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα<sup>3</sup> λαβὼν εἶπεν, Κύριε, δύο

<sup>1</sup> ἀποδημέω, go abroad, go on a journey. <sup>2</sup> πέντε, five, 5. <sup>3</sup> τάλαντον, ου, τό, talent, talent of silver or gold. <sup>4</sup> ἐργάζομαι, work, word. <sup>5</sup> ὡσαύτως, likewise. <sup>6</sup> κερδαίνω, gain, win. <sup>7</sup> ὀρύσσω, dig, dig out. <sup>8</sup> ἀποκρύπτω, hide, conceal. <sup>9</sup> ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. <sup>10</sup> συναίρω, settle accounts, make a reckoning. <sup>11</sup> προσφέρω, bring to, offer. <sup>12</sup> εὖ, well, well done. <sup>13</sup> ὀλίγος, little, few. <sup>14</sup> καθίστημι, set, constitute.

τάλαντά<sup>1</sup> μοι παρέδωκας· ἴδε, ἄλλα δύο τάλαντα<sup>1</sup>  
 ἐκέρδησα<sup>2</sup> ἐπ' αὐτοῖς. Ἐφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, Εὖ,<sup>3</sup> 23  
 δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα<sup>4</sup> ἤς πιστός, ἐπὶ  
 πολλῶν σε καταστήσω·<sup>5</sup> εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ  
 κυρίου σου. Προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἐν τάλαντον<sup>1</sup> 24  
 εἰληφώς εἶπεν, Κύριε, ἔγνων σε ὅτι σκληρὸς<sup>6</sup> εἶ  
 ἄνθρωπος, θερίζων<sup>7</sup> ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ συνάγων  
 ὅθεν<sup>8</sup> οὐ διεσκόρπισας·<sup>9</sup> καὶ φοβηθείς, ἀπελθὼν 25  
 ἔκρυψα<sup>10</sup> τὸ τάλαντόν<sup>1</sup> σου ἐν τῇ γῇ· ἴδε, ἔχεις τὸ σόν.<sup>11</sup>  
 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ, Πονηρὲ 26  
 δοῦλε καὶ ὀκνηρὲ,<sup>12</sup> ἤδεις ὅτι θερίζω<sup>7</sup> ὅπου οὐκ ἔσπειρα,  
 καὶ συνάγω ὅθεν<sup>8</sup> οὐ διεσκόρπισα·<sup>9</sup> ἔδει οὖν σε βαλεῖν 27  
 τὸ ἀργύριόν<sup>13</sup> μου τοῖς τραπεζίταις,<sup>14</sup> καὶ ἐλθὼν ἐγὼ  
 ἐκομισάμην<sup>15</sup> ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ.<sup>16</sup> Ἄρατε οὖν ἀπ' 28  
 αὐτοῦ τὸ τάλαντον,<sup>1</sup> καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα<sup>17</sup>  
 τάλαντα.<sup>1</sup> Τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται καὶ 29

<sup>1</sup> τάλαντον, ου, τό, talent, talent of silver or gold. <sup>2</sup> κερδαίνω, gain, win. <sup>3</sup> εὖ, well, well done. <sup>4</sup> ὀλίγος, little, few. <sup>5</sup> καθίστημι, set, constitute. <sup>6</sup> σκληρός, hard, rough. <sup>7</sup> θερίζω, reap, gather. <sup>8</sup> ὅθεν, from where, from which. <sup>9</sup> διασκορπίζω, scatter, separate. <sup>10</sup> κρύπτω, conceal, hide. <sup>11</sup> σός, your, yours. <sup>12</sup> ὀκνηρός, lazy, idle. <sup>13</sup> ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. <sup>14</sup> τραπεζίτης, ου, ό, money changer, banker. <sup>15</sup> κομίζω, receive, bring. <sup>16</sup> τόκος, ου, ό, interest, usury. <sup>17</sup> δέκα, ten, 10.

περισσευθήσεται.<sup>1</sup> ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει  
 ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ τὸν ἀχρεῖον<sup>2</sup> δούλον 30  
 ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος<sup>3</sup> τὸ ἐξώτερον.<sup>4</sup> Ἐκεῖ ἔσται ὁ  
 κλαυθμὸς<sup>5</sup> καὶ ὁ βρυγμὸς<sup>6</sup> τῶν ὀδόντων.<sup>7</sup>

Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, 31  
 καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει<sup>8</sup>  
 ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καὶ συναχθήσεται ἔμπροσθεν 32  
 αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφοριεῖ<sup>10</sup> αὐτοὺς ἀπ'  
 ἀλλήλων, ὥσπερ<sup>11</sup> ὁ ποιμὴν<sup>12</sup> ἀφορίζει<sup>10</sup> τὰ πρόβατα<sup>13</sup>  
 ἀπὸ τῶν ἐρίφων:<sup>14</sup> καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα<sup>13</sup> ἐκ 33  
 δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια<sup>15</sup> ἐξ εὐωνύμων.<sup>16</sup> Τότε ἐρεῖ 34  
 ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, Δεῦτε,<sup>17</sup> οἱ  
 εὐλογημένοι<sup>18</sup> τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε<sup>19</sup> τὴν  
 ἡτοιμασμένην<sup>20</sup> ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς<sup>21</sup>  
 κόσμου. Ἐπείνασα<sup>22</sup> γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν: 35

<sup>1</sup> περισσεύω, abound, be rich. <sup>2</sup> ἀχρεῖος, useless, worthless. <sup>3</sup> σκότος, οὐς, τό, darkness. <sup>4</sup> ἐξώτερος, outer, outside. <sup>5</sup> κλαυθμός, οὐ, ὁ, weeping, lamentation. <sup>6</sup> βρυγμός, οὐ, ὁ, biting, gnashing of teeth. <sup>7</sup> ὀδούς, ὁ, tooth. <sup>8</sup> καθίζω, seat, sit. <sup>9</sup> ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). <sup>10</sup> ἀφορίζω, separate, set apart. <sup>11</sup> ὥσπερ, just as, even as. <sup>12</sup> ποιμὴν, ἑνός, ὁ, shepherd. <sup>13</sup> πρόβατον, οὐ, τό, sheep. <sup>14</sup> ἐρίφος, οὐ, ὁ, young goat, kid. <sup>15</sup> ἐρίφιον, οὐ, τό, goat, kid. <sup>16</sup> εὐώνυμος, of good name, euph. for left. <sup>17</sup> δεῦτε, come!. <sup>18</sup> εὐλογέω, bless. <sup>19</sup> κληρονομέω, inherit, obtain. <sup>20</sup> ἐτοιμάζω, prepare, make ready. <sup>21</sup> καταβολή, ἧς, ἡ, foundation, depositing. <sup>22</sup> πεινάω, hunger, am hungry.

ἐδίψησα,<sup>1</sup> καὶ ἐποτίσατέ<sup>2</sup> με: ξένος<sup>3</sup> ἤμην, καὶ  
 συνηγάγετέ με: γυμνός,<sup>4</sup> καὶ περιεβάλετέ<sup>5</sup> με: 36  
 ἡσθένησα,<sup>6</sup> καὶ ἐπεσκέψασθέ<sup>7</sup> με: ἐν φυλακῇ<sup>8</sup> ἤμην,  
 καὶ ἤλθετε πρὸς με. Τότε ἀποκριθήσονται αὐτῶ οἱ 37  
 δίκαιοι, λέγοντες, Κύριε, πότε<sup>9</sup> σὲ εἶδομεν πεινῶντα,<sup>10</sup>  
 καὶ ἐθρέψαμεν;<sup>11</sup> Ἡ διψῶντα,<sup>1</sup> καὶ ἐποτίσαμεν;<sup>2</sup> Πότε 38  
 δέ σε εἶδομεν ξένον,<sup>3</sup> καὶ συνηγάγομεν; Ἡ γυμνόν,<sup>4</sup>  
 καὶ περιεβάλομεν;<sup>5</sup> Πότε<sup>9</sup> δέ σε εἶδομεν ἀσθενῆ,<sup>12</sup> ἢ ἐν 39  
 φυλακῇ,<sup>8</sup> καὶ ἤλθομεν πρὸς σε; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ 40  
 βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον  
 ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν  
 ἐλαχίστων,<sup>13</sup> ἐμοὶ ἐποιήσατε. Τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ 41  
 εὐωνύμων,<sup>14</sup> Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ, οἱ κατηραμένοι,<sup>15</sup>  
 εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον<sup>16</sup> τῷ διαβόλῳ  
 καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. Ἐπείνασα<sup>10</sup> γάρ, καὶ οὐκ 42  
 ἐδώκατέ μοι φαγεῖν: ἐδίψησα,<sup>1</sup> καὶ οὐκ ἐποτίσατέ<sup>2</sup> με: 43

<sup>1</sup> διψάω, thirst, thirst for. <sup>2</sup> ποτίζω, give drink to, cause to drink. <sup>3</sup> ξένος, strange, stranger. <sup>4</sup> γυμνός, naked, wearing only under-garments. <sup>5</sup> περιβάλλω, put around, clothe. <sup>6</sup> ἀσθενέω, be weak, sick. <sup>7</sup> ἐπισκέπτομαι, visit, have a care for. <sup>8</sup> φυλακή, ἥς, ἡ, guard, prison. <sup>9</sup> πότε, when? at what time? <sup>10</sup> πεινάω, hunger, am hungry. <sup>11</sup> τρέφω, make to grow, nourish. <sup>12</sup> ἀσθενής, weak, infirm. <sup>13</sup> ἐλάχιστος, least, smallest. <sup>14</sup> εὐώνυμος, of good name, euph. for left. <sup>15</sup> καταράσθαι, curse. <sup>16</sup> ἐτοιμάζω, prepare, make ready. <sup>17</sup> διάβολος, συ, ὁ, slanderer, accuser.

ξένος<sup>1</sup> ἤμην, καὶ οὐ συνηγάγετέ με· γυμνός,<sup>2</sup> καὶ οὐ  
 περιεβάλετέ<sup>3</sup> με· ἀσθενής,<sup>4</sup> καὶ ἐν φυλακῇ,<sup>5</sup> καὶ οὐκ  
 ἐπεσκέψασθέ<sup>6</sup> με. Τότε ἀποκριθήσονται καὶ αὐτοί, 44  
 λέγοντες, Κύριε, πότε<sup>7</sup> σὲ εἶδομεν πεινῶντα,<sup>8</sup> ἢ  
 διψῶντα,<sup>9</sup> ἢ ξένον,<sup>1</sup> ἢ γυμνόν,<sup>2</sup> ἢ ἀσθενή,<sup>4</sup> ἢ ἐν φυλακῇ,  
 καὶ οὐ διηκονήσαμεν<sup>10</sup> σοι; Τότε ἀποκριθήσεται 45  
 αὐτοῖς, λέγων, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον οὐκ  
 ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων,<sup>11</sup> οὐδὲ ἐμοὶ  
 ἐποιήσατε. Καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν<sup>12</sup> 46  
 αἰώνιον· οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν<sup>13</sup> ὁ Ἰησοῦς πάντας τοὺς λόγους 26

τούτους, εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Οἴδατε ὅτι μετὰ 2  
 δύο ἡμέρας τὸ Πάσχα<sup>14</sup> γίνεται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ  
 ἀνθρώπου παραδίδεται εἰς τὸ σταυρωθῆναι.<sup>15</sup> Τότε 3  
 συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ

<sup>1</sup> ξένος, strange, stranger. <sup>2</sup> γυμνός, naked, wearing only under-garments. <sup>3</sup> περιβάλλω, put around, clothe. <sup>4</sup> ἀσθενής, weak, infirm. <sup>5</sup> φυλακῇ, ἥς, ἢ, guard, prison. <sup>6</sup> ἐπισκέπτομαι, visit, have a care for. <sup>7</sup> πότε, when? at what time? <sup>8</sup> πεινάω, hunger, am hungry. <sup>9</sup> διψάω, thirst, thirst for. <sup>10</sup> διακονέω, serve, minister. <sup>11</sup> ἐλάχιστος, least, smallest. <sup>12</sup> κόλασις, εὖς, ἢ, punishment, chastisement. <sup>13</sup> τελέω, finish, fulfill. <sup>14</sup> πάσχα, τό, passover, passover feast. <sup>15</sup> σταυρώω, crucify.



πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν<sup>1</sup> τοῦ ἀρχιερέως  
 τοῦ λεγομένου Καϊάφα,<sup>2</sup> καὶ συνεβουλεύσαντο<sup>3</sup> ἵνα 4  
 τὸν Ἰησοῦν δόλω<sup>4</sup> κρατήσωσιν<sup>5</sup> καὶ ἀποκτείνωσιν. 5  
 Ἔλεγον δέ, Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ,<sup>6</sup> ἵνα μὴ θόρυβος<sup>7</sup> γένηται  
 ἐν τῷ λαῷ. Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ<sup>8</sup> ἐν 6  
 οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ,<sup>9</sup> προσήλθεν αὐτῷ γυνή 7  
 ἀλάβαστρον<sup>10</sup> μύρου<sup>11</sup> ἔχουσα βαρυτίμου,<sup>12</sup> καὶ  
 κατέχευεν<sup>13</sup> ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀνακειμένου.<sup>14</sup> 8  
 Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠγανάκτησαν,<sup>15</sup> λέγοντες,  
 Εἰς τί ἡ ἀπώλεια<sup>16</sup> αὕτη; Ἥδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ 9  
 μύρον<sup>11</sup> πραθῆναι<sup>17</sup> πολλοῦ, καὶ δοθῆναι πτωχοῖς.<sup>18</sup> 10  
 Γινούς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Τί κόπους<sup>19</sup> παρέχετε  
 τῇ γυναικί; Ἔργον γὰρ καλὸν εἰργάσατο<sup>21</sup> εἰς ἐμέ. 11  
 Πάντοτε<sup>22</sup> γὰρ τοὺς πτωχοὺς<sup>18</sup> ἔχετε μεθ' ἐαυτῶν, ἐμέ  
 δὲ οὐ πάντοτε<sup>22</sup> ἔχετε. Βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον<sup>11</sup> 12

<sup>1</sup> αὐλή, ἤς, ἡ, courtyard, enclosed open space. <sup>2</sup> Καϊάφας, α, δ, Caiaphas. <sup>3</sup> συμβουλεύω, plot, advise. <sup>4</sup> δόλος, ου, δ, guile, deceit. <sup>5</sup> κρατέω, grasp, lay hold of. <sup>6</sup> ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. <sup>7</sup> θόρυβος, ου, δ, uproar, riot. <sup>8</sup> Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. <sup>9</sup> λεπρός, οῦ, δ, scaly, leprous. <sup>10</sup> ἀλάβαστρον, ου, τό, alabaster jar. <sup>11</sup> μύρον, ου, τό, ointment, perfume. <sup>12</sup> βαρύτιμος, very expensive, very precious. <sup>13</sup> καταχέω, pour out, down. <sup>14</sup> ἀνακείμαι, recline, recline (at a meal). <sup>15</sup> ἀγανακτέω, be indignant, am angry. <sup>16</sup> ἀπώλεια, ας, ἡ, destruction, ruin. <sup>17</sup> πιπράσκω, sell. <sup>18</sup> πτωχός, poor, poor man (as a noun). <sup>19</sup> κόπος, ου, δ, labor, trouble. <sup>20</sup> παρέχω, offer, afford. <sup>21</sup> ἐργάζομαι, work, word. <sup>22</sup> πάντοτε, always, at all times.

τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι<sup>1</sup> με  
ἐποίησεν. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ 13  
εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ  
ὁ ἐποίησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον<sup>2</sup> αὐτῆς. Τότε 14  
πορευθεὶς εἰς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Ἰούδας<sup>3</sup>  
Ἰσκαριώτης,<sup>4</sup> πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, εἶπεν, Τί θέλετέ 15  
μοι δοῦναι, καὶ γὰρ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν; Οἱ δὲ  
ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα<sup>5</sup> ἀργύρια,<sup>6</sup> καὶ ἀπὸ τότε 16  
ἐζήτει εὐκαιρίαν<sup>7</sup> ἵνα αὐτὸν παραδῷ.

Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἡμέρων<sup>8</sup> προσήλθον οἱ μαθηταὶ τῷ 17  
Ἰησοῦ, λέγοντες αὐτῷ, Ποῦ<sup>9</sup> θέλεις ἐτοιμάσομέν<sup>10</sup> σοι  
φαγεῖν τὸ Πάσχα;<sup>11</sup> Ὁ δὲ εἶπεν, Ὑπάγετε εἰς τὴν 18  
πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα,<sup>12</sup> καὶ εἵπατε αὐτῷ, Ὁ  
διδάσκαλος λέγει, Ὁ καιρὸς μου ἐγγύς<sup>13</sup> ἐστίν· πρὸς  
σε ποιῶ τὸ Πάσχα<sup>11</sup> μετὰ τῶν μαθητῶν μου. Καὶ 19

<sup>1</sup> ἐνταφιάζω, prepare for burial, bury. <sup>2</sup> μνημόσυνον, ου, τό, memory, memorial. <sup>3</sup> Ἰούδας, α, ό, Judas, Judah. <sup>4</sup> Ἰσκαριώτης, ου, ό, Iscariot, man of Kerioth. <sup>5</sup> τριάκοντα, thirty, 30. <sup>6</sup> ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. <sup>7</sup> εὐκαιρία, ας, ή, fitting time, favorable opportunity. <sup>8</sup> ἡμέρα, ου, τό, day, paschal feast. <sup>9</sup> ποῦ, where?. <sup>10</sup> ἐτοιμάζω, prepare, make ready. <sup>11</sup> πάσχα, τό, passover, passover feast. <sup>12</sup> δεῖνα, ό, certain one, so and so. <sup>13</sup> ἐγγύς, near.

ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν<sup>1</sup> αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,  
 καὶ ἡτοίμασαν<sup>2</sup> τὸ Πάσχα.<sup>3</sup> Ὁψίας<sup>4</sup> δὲ γενομένης 20  
 ἀνέκειτο<sup>5</sup> μετὰ τῶν δώδεκα. Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν 21  
 εἶπεν, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. 22  
 Καὶ λυπούμενοι<sup>6</sup> σφόδρα<sup>7</sup> ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ  
 ἕκαστος αὐτῶν, Μήτι<sup>8</sup> ἐγὼ εἰμι, κύριε; Ὁ δὲ 23  
 ἀποκριθεὶς εἶπεν, Ὁ ἐμβάψας<sup>9</sup> μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ  
 τρυβλίῳ<sup>10</sup> τὴν χεῖρα, οὗτός με παραδώσει. Ὁ μὲν υἱὸς 24  
 τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ:  
 οὐαὶ<sup>11</sup> δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ  
 ἀνθρώπου παραδίδοται: καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ  
 ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. Ἀποκριθεὶς δὲ Ἰούδας<sup>12</sup> 25  
 ὁ παραδιδούς αὐτὸν εἶπεν, Μήτι<sup>8</sup> ἐγὼ εἰμι, ῥαββί;  
 Λέγει αὐτῷ, Σὺ εἶπας. Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν, λαβὼν ὁ 26  
 Ἰησοῦς τὸν ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας<sup>13</sup> ἔκλασεν<sup>14</sup> καὶ  
 ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς, καὶ εἶπεν, Λάβετε, φάγετε:

<sup>1</sup> συντάσσω, arrange, direct. <sup>2</sup> ἐτοιμάζω, prepare, make ready. <sup>3</sup> πάσχα, τό, passover, passover feast. <sup>4</sup> ὄψις, late. <sup>5</sup> ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). <sup>6</sup> λυπέω, grieve, pain. <sup>7</sup> σφόδρα, exceedingly, greatly. <sup>8</sup> μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. <sup>9</sup> ἐμβάπτω, dip, dip into. <sup>10</sup> τρυβλίον, ου, τό, bowl, dish. <sup>11</sup> οὐαί, woe! alas! woe! <sup>12</sup> Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. <sup>13</sup> εὐχαριστέω, give thanks, thank. <sup>14</sup> κλάω, break.

τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου. Καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον<sup>1</sup> 27  
καὶ εὐχαριστήσας<sup>2</sup> ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων, Πίετε ἐξ  
αὐτοῦ πάντες· τοῦτο γάρ ἐστιν τὸ αἷμά μου, τὸ τῆς 28  
καινῆς<sup>3</sup> διαθήκης,<sup>4</sup> τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον<sup>5</sup> εἰς  
ἄφεσιν<sup>6</sup> ἁμαρτιῶν. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ πῖω ἅπ' 29  
ἄρτι<sup>7</sup> ἐκ τούτου τοῦ γεννήματος<sup>8</sup> τῆς ἀμπέλου,<sup>9</sup> ἕως  
τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ' ὑμῶν καινὸν<sup>3</sup>  
ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός μου.

Καὶ ὑμνήσαντες<sup>10</sup> ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἑλαιῶν.<sup>11</sup> 30

Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Πάντες ὑμεῖς 31  
σκανδαλισθήσεσθε<sup>12</sup> ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ·  
γέγραπται γάρ, Πατάξω<sup>13</sup> τὸν ποιμένα,<sup>14</sup> καὶ  
διασκορπισθήσεται<sup>15</sup> τὰ πρόβατα<sup>16</sup> τῆς ποιμνῆς.<sup>17</sup> 32  
Μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με, προάξω<sup>18</sup> ὑμᾶς εἰς τὴν

<sup>1</sup> ποτήριον, ου, τό, cup, drinking cup. <sup>2</sup> εὐχαριστέω, give thanks, thank. <sup>3</sup> καινός, new, fresh. <sup>4</sup> διαθήκη, ης, ἡ, covenant, will. <sup>5</sup> ἐκχέω, pour out, shed. <sup>6</sup> ἄφεσις, εως, ἡ, release, forgiveness. <sup>7</sup> ἄρτι, now, just now. <sup>8</sup> γέννημα, τος, τό, offspring, child. <sup>9</sup> ἀμπέλως, ου, ἡ, vine. <sup>10</sup> ὑμνέω, sing to, praise. <sup>11</sup> ἑλαιά, ας, ἡ, olive tree. <sup>12</sup> σκανδαλίζω, cause to stumble. <sup>13</sup> πατάσσω, strike, smite. <sup>14</sup> ποιμήν, ἐνος, ὁ, shepherd. <sup>15</sup> διασκορπίζω, scatter, separate. <sup>16</sup> πρόβατον, ου, τό, sheep. <sup>17</sup> ποιμνη, ης, ἡ, flock. <sup>18</sup> προάγω, lead forth, go before.

Γαλιλαίαν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ, Εἰ 33

πάντες σκανδαλισθήσονται<sup>1</sup> ἐν σοί, ἐγὼ δὲ οὐδέποτε<sup>2</sup>

σκανδαλισθήσομαι.<sup>1</sup> Ἐφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν λέγω 34

σοι ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτί, πρὶν<sup>3</sup> ἀλέκτορα<sup>4</sup> φωνῆσαι,<sup>5</sup>

τρὶς<sup>6</sup> ἀπαρνήσῃ<sup>7</sup> με. Λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος, Κἂν<sup>8</sup> δέῃ 35

με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μὴ σε ἀπαρνήσωμαι.<sup>7</sup>

Ὅμοίως<sup>9</sup> δὲ καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον.

Τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς εἰς χωρίον<sup>10</sup> 36

λεγόμενον Γεθσημανῇ,<sup>11</sup> καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς,

Καθίσατε<sup>12</sup> αὐτοῦ,<sup>13</sup> ἕως οὔ ἀπελθὼν προσεύξωμαι

ἐκεῖ. Καὶ παραλαβὼν<sup>14</sup> τὸν Πέτρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς 37

Ζεβεδαίου,<sup>15</sup> ἤρξατο λυπεῖσθαι<sup>16</sup> καὶ ἀδημονεῖν.<sup>17</sup> 38

Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Περίλυπός<sup>18</sup> ἐστὶν ἡ

ψυχὴ μου ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε<sup>19</sup>

μετ' ἐμοῦ. Καὶ προσελθὼν μικρόν,<sup>20</sup> ἔπεσεν ἐπὶ 39

<sup>1</sup> σκανδαλίζω, cause to stumble. <sup>2</sup> οὐδέποτε, never. <sup>3</sup> πρὶν, before, formerly. <sup>4</sup> ἀλέκτωρ, ορος, ὁ, rooster, cock. <sup>5</sup> φωνέω, call, crow. <sup>6</sup> τρίς, thrice, three times. <sup>7</sup> ἀπαρνέομαι, deny, refuse. <sup>8</sup> κἂν, and if, even if. <sup>9</sup> ὁμοίως, likewise, in like manner. <sup>10</sup> χωρίον, οὐ, τό, place, field. <sup>11</sup> Γεθσημανῇ, ἡ, Gethsemane. <sup>12</sup> καθίζω, seat, sit. <sup>13</sup> αὐτοῦ, there, here. <sup>14</sup> παραλαμβάνω, receive, take. <sup>15</sup> Ζεβεδαῖος, οὐ, ὁ, Zebedee. <sup>16</sup> λυπέω, grieve, pain. <sup>17</sup> ἀδημονέω, distressed, troubled. <sup>18</sup> περίλυπος, very sad, very sorrowful. <sup>19</sup> γρηγορέω, watch, keep watch. <sup>20</sup> μικρός, small, little.

πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος καὶ λέγων, Πάτερ  
μου, εἰ δυνατόν<sup>1</sup> ἐστίν, παρελθέτω<sup>2</sup> ἀπ' ἐμοῦ τὸ  
ποτήριον<sup>3</sup> τοῦτο: πλὴν<sup>4</sup> οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. 40

Καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ εὕρισκει αὐτοὺς  
καθεύδοντας,<sup>5</sup> καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ, Οὕτως οὐκ  
ισχύσατε<sup>6</sup> μίαν ὥραν γρηγορῆσαι<sup>7</sup> μετ' ἐμοῦ; 41

Γρηγορεῖτε<sup>7</sup> καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς  
πειρασμόν.<sup>8</sup> Τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον,<sup>9</sup> ἡ δὲ σὰρξ  
ἀσθενής.<sup>10</sup> Πάλιν ἐκ δευτέρου<sup>11</sup> ἀπελθὼν προσηύξατο, 42

λέγων, Πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ ποτήριον<sup>3</sup>  
παρελθεῖν<sup>2</sup> ἀπ' ἐμοῦ, ἐὰν μὴ αὐτὸ πίνω, γεννηθήτω τὸ  
θέλημά σου. Καὶ ἐλθὼν εὕρισκει αὐτοὺς πάλιν 43

καθεύδοντας.<sup>5</sup> ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ  
βεβαρημένοι.<sup>12</sup> Καὶ ἀφείς αὐτοὺς ἀπελθὼν πάλιν 44

προσηύξατο ἐκ τρίτου, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών. Τότε 45

ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς,

<sup>1</sup> δυνατός, powerful, possible. <sup>2</sup> παρέρχομαι, pass by, go by. <sup>3</sup> ποτήριον, ου, τό, cup, drinking cup. <sup>4</sup> πλὴν, however, but. <sup>5</sup> καθεύδω, sleep. <sup>6</sup> ισχύω, be strong, able. <sup>7</sup> γρηγορέω, watch, keep watch. <sup>8</sup> πειρασμός, οὐ, ὁ, temptation, trial. <sup>9</sup> πρόθυμος, willing, ready. <sup>10</sup> ἀσθενής, weak, infirm. <sup>11</sup> δεύτερος, second. <sup>12</sup> βαρέω, burden, weigh down.

Καθεύδετε<sup>1</sup> τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε.<sup>2</sup> Ἰδοῦ, ἤγγικεν  
 ἡ ὥρα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδεται εἰς  
 χεῖρας ἀμαρτωλῶν.<sup>4</sup> Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν. Ἰδοῦ, 46  
 ἤγγικεν<sup>3</sup> ὁ παραδιδούς με.

Καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοῦ, Ἰούδας,<sup>5</sup> εἷς τῶν δώδεκα, 47  
 ἦλθεν καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαίρων<sup>6</sup>  
 καὶ ξύλων,<sup>7</sup> ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ  
 λαοῦ. Ὁ δὲ παραδιδούς αὐτὸν ἔδωκεν αὐτοῖς σημείον, 48  
 λέγων, Ὅν ἂν φιλήσω,<sup>8</sup> αὐτός ἐστιν· κρατήσατε<sup>9</sup>  
 αὐτόν. Καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ Ἰησοῦ εἶπεν, Χαίρε, 49  
 ῥαββί· καὶ κατεφίλησεν<sup>10</sup> αὐτόν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν 50  
 αὐτῷ, Ἐταῖρε,<sup>11</sup> ἐφ' ᾧ πάρει;<sup>12</sup> Τότε προσελθόντες  
 ἐπέβαλον<sup>13</sup> τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐκράτησαν<sup>9</sup>  
 αὐτόν. Καὶ ἰδοῦ, εἷς τῶν μετὰ Ἰησοῦ, ἐκτείνας<sup>14</sup> τὴν 51  
 χεῖρα, ἀπέσπασεν<sup>15</sup> τὴν μάχαιραν<sup>6</sup> αὐτοῦ, καὶ πατάξας

<sup>1</sup> καθεύδω, sleep. <sup>2</sup> ἀναπαύω, refresh, take rest. <sup>3</sup> ἐγγίζω, come near, approach. <sup>4</sup> ἀμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. <sup>5</sup> Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. <sup>6</sup> μάχαιρα, ης, ἡ, sword. <sup>7</sup> ξύλον, ου, τό, wood, tree. <sup>8</sup> φιλέω, love, kiss. <sup>9</sup> κρατέω, grasp, lay hold of. <sup>10</sup> καταφιλέω, kiss fervently, kiss affectionately. <sup>11</sup> ἐταῖρος, ου, ὁ, companion, friend. <sup>12</sup> πάρειμι, be present, have arrived. <sup>13</sup> ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. <sup>14</sup> ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. <sup>15</sup> ἀποσπάω, draw away, withdraw. <sup>16</sup> πατάσσω, strike, smite.

τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως ἀφεῖλεν<sup>1</sup> αὐτοῦ τὸ ὠτίον.<sup>2</sup> 52

Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἀπόστρεψόν<sup>3</sup> σου τὴν

μάχαιραν<sup>4</sup> εἰς τὸν τόπον αὐτῆς· πάντες γὰρ οἱ

λαβόντες μάχαιραν<sup>4</sup> ἐν μαχαίρᾳ<sup>4</sup> ἀποθανοῦνται. Ἡ 53

δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι ἄρτι<sup>5</sup> παρακαλέσαι τὸν πατέρα

μου, καὶ παραστήσει<sup>6</sup> μοι πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνας<sup>7</sup>

ἀγγέλων; Πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαί, ὅτι οὕτως 54

δεῖ γενέσθαι; Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τοῖς 55

ὄχλοις, Ὡς ἐπὶ ληστήν<sup>9</sup> ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν<sup>4</sup> καὶ

ξύλων<sup>10</sup> συλλαβεῖν<sup>11</sup> με; Καθ' ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς

ἐκαθεζόμεν<sup>12</sup> διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐκ

ἐκρατήσατέ<sup>13</sup> με. Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα 56

πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν. Τότε οἱ

μαθηταὶ πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον.<sup>14</sup>

<sup>1</sup> ἀφαιρέω, take away, smite off. <sup>2</sup> ὠτίον, ου, τό, ear. <sup>3</sup> ἀποστρέφω, turn away, turn back. <sup>4</sup> μάχαιρα, ης, ἡ, sword. <sup>5</sup> ἄρτι, now, just now. <sup>6</sup> παρίστημι, be present, stand by. <sup>7</sup> λεγεών, ὤνος, ἡ, legion, very large number. <sup>8</sup> οὕτως, thus, so. <sup>9</sup> ληστής, οῦ, ὁ, robber, brigand. <sup>10</sup> ξύλον, ου, τό, wood, tree. <sup>11</sup> συλλαμβάνω, take, conceive. <sup>12</sup> καθεζομαι, sit down, am sitting. <sup>13</sup> κρατέω, grasp, lay hold of. <sup>14</sup> φεύγω, flee, escape.



Οἱ δὲ κρατήσαντες<sup>1</sup> τὸν Ἰησοῦν ἀπήγαγον<sup>2</sup> πρὸς 57

Καϊάφαν<sup>3</sup> τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ

πρεσβύτεροι συνήχθησαν. Ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει 58

αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν,<sup>4</sup> ἕως τῆς αὐλῆς<sup>5</sup> τοῦ ἀρχιερέως:

καὶ εἰσελθὼν ἔσω<sup>6</sup> ἐκάθητο μετὰ τῶν ὑπηρετῶν,<sup>7</sup> ἰδεῖν

τὸ τέλος.<sup>8</sup> Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ τὸ 59

συνέδριον<sup>9</sup> ὅλον ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν<sup>10</sup> κατὰ τοῦ

Ἰησοῦ, ὅπως θανατώσωσιν<sup>11</sup> αὐτόν, καὶ οὐχ εὔρον. 60

Καὶ πολλῶν ψευδομαρτύρων<sup>12</sup> προσελθόντων, οὐχ

εὔρον. Ὑστερον<sup>13</sup> δὲ προσελθόντες δύο 61

ψευδομάρτυρες<sup>12</sup> εἶπον, Οὗτος ἔφη, Δύναμαι

καταλῦσαι<sup>14</sup> τὸν ναὸν<sup>15</sup> τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τριῶν

ἡμερῶν οἰκοδομήσαι<sup>16</sup> αὐτόν. Καὶ ἀναστὰς ὁ 62

ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ, Οὐδὲν ἀποκρίνη; Τί οὗτοί σου

καταμαρτυροῦσιν;<sup>17</sup> Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐσιώπα.<sup>18</sup> Καὶ 63

<sup>1</sup> κρατέω, grasp, lay hold of. <sup>2</sup> ἀπάγω, lead away, lead. <sup>3</sup> Καϊάφας, α, ὁ, Caiaphas. <sup>4</sup> μακρόθεν, from afar, afar. <sup>5</sup> αὐλή, ἥς, ἡ, courtyard, enclosed open space. <sup>6</sup> ἔσω, within, inside. <sup>7</sup> ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. <sup>8</sup> τέλος, ους, τό, end, purpose. <sup>9</sup> συνέδριον, ου, τό, council, Sanhedrin. <sup>10</sup> ψευδομαρτυρία, ας, ἡ, false witness, false testimony. <sup>11</sup> θανατόω, put to death, subdue. <sup>12</sup> ψευδομάρτυς, υρος, ὁ, false witness. <sup>13</sup> ὕστερον, lastly, afterward. <sup>14</sup> καταλύω, destroy, lodge. <sup>15</sup> ναός, οὔ, ὁ, temple, shrine. <sup>16</sup> οἰκοδομέω, build up, construct. <sup>17</sup> καταμαρτυρέω, bear witness against, testify against. <sup>18</sup> σιωπάω, be silent, keep silence.

ἀποκριθεὶς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ, Ἐξορκίζω<sup>1</sup> σε  
κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζώντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ ὁ  
χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Σὺ 64  
εἶπας. Πλὴν<sup>2</sup> λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι<sup>3</sup> ὄψεσθε τὸν υἱὸν  
τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως καὶ  
ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν<sup>4</sup> τοῦ οὐρανοῦ. Τότε ὁ 65  
ἀρχιερεὺς διέρρηξεν<sup>5</sup> τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, λέγων ὅτι  
Ἐβλασφήμησεν·<sup>6</sup> τί ἔτι χρεῖαν<sup>7</sup> ἔχομεν μαρτύρων;<sup>8</sup>  
Ἴδε, νῦν ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν<sup>9</sup> αὐτοῦ. Τί ὑμῖν 66  
δοκεῖ; Οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, Ἐνοχος<sup>10</sup> θανάτου  
ἐστίν. Τότε ἐνέπτυσαν<sup>11</sup> εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ 67  
ἐκολάφισαν<sup>12</sup> αὐτόν· οἱ δὲ ἐρράπισαν,<sup>13</sup> λέγοντες, 68  
Προφήτευσον<sup>14</sup> ἡμῖν, χριστέ. Τίς ἐστιν ὁ παῖσας<sup>15</sup> σε;

<sup>1</sup> ἐξορκίζω, put under oath, adjure. <sup>2</sup> πλὴν, however, but. <sup>3</sup> ἄρτι, now, just now. <sup>4</sup> νεφέλη, ης, ἡ, cloud. <sup>5</sup> διαρρήσσω, tear asunder. <sup>6</sup> βλασφημέω, revile, blaspheme. <sup>7</sup> χρεία, ας, ἡ, need, necessity. <sup>8</sup> μάρτυς, υρος, ὁ, witness. <sup>9</sup> βλασφημία, ας, ἡ, blasphemy, reproach. <sup>10</sup> ἐνοχος, involved in, liable. <sup>11</sup> ἐμπτύω, spit upon. <sup>12</sup> κολαφίζω, strike with the fist, treat roughly. <sup>13</sup> ῥαπίζω, slap, strike. <sup>14</sup> προφητεύω, prophesy, foretell. <sup>15</sup> παίω, strike, hit.

Ὁ δὲ Πέτρος ἔξω ἐκάθητο ἐν τῇ αὐλῇ·<sup>1</sup> καὶ προσῆλθεν 69

αὐτῷ μία παιδίσκη,<sup>2</sup> λέγουσα, Καὶ σὺ ἦσθα μετὰ

Ἰησοῦ τοῦ Γαλιλαίου.<sup>3</sup> Ὁ δὲ ἡρνήσατο<sup>4</sup> ἔμπροσθεν<sup>5</sup> 70

αὐτῶν πάντων, λέγων, Οὐκ οἶδα τί λέγεις. Ἐξελθόντα 71

δὲ αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα,<sup>6</sup> εἶδεν αὐτὸν ἄλλη, καὶ λέγει

αὐτοῖς ἐκεῖ, Καὶ οὗτος ἦν μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου.

Καὶ πάλιν ἡρνήσατο<sup>4</sup> μεθ' ὅρκου<sup>8</sup> ὅτι Οὐκ οἶδα τὸν 72

ἄνθρωπον. Μετὰ μικρὸν<sup>9</sup> δὲ προσελθόντες οἱ ἐστῶτες 73

εἶπον τῷ Πέτρῳ, Ἀληθῶς<sup>10</sup> καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ: καὶ

γὰρ ἡ λαλιά<sup>11</sup> σου δηλόν<sup>12</sup> σε ποιεῖ. Τότε ἤρξατο 74

καταθεματίζειν<sup>13</sup> καὶ ὀμνύειν<sup>14</sup> ὅτι Οὐκ οἶδα τὸν

ἄνθρωπον. Καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ<sup>15</sup> ἐφώνησεν.<sup>16</sup> Καὶ 75

ἐμνήσθη<sup>17</sup> ὁ Πέτρος τοῦ ρήματος τοῦ Ἰησοῦ

εἰρηκότος αὐτῷ ὅτι Πρὶν<sup>18</sup> ἀλέκτορα<sup>15</sup> φωνῆσαι,<sup>16</sup> τρίς

ἀπαρνήσῃ<sup>20</sup> με. Καὶ ἐξελθὼν ἔξω ἐκλαυσεν<sup>21</sup> πικρῶς.<sup>22</sup>

<sup>1</sup> αὐλή, ἤς, ἡ, courtyard, enclosed open space. <sup>2</sup> παιδίσκη, ἡς, ἡ, maid, female servant. <sup>3</sup> Γαλιλαῖος, Galilean. <sup>4</sup> ἀρνέομαι, deny, repudiate. <sup>5</sup> ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). <sup>6</sup> πυλῶν, ὠνος, ὁ, vestibule, gateway. <sup>7</sup> Ναζωραῖος, ου, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth. <sup>8</sup> ὅρκος, ου, ὁ, oath. <sup>9</sup> μικρός, small, little. <sup>10</sup> ἀληθῶς, truly, really. <sup>11</sup> λαλιά, ἄς, ἡ, speech, way of talking. <sup>12</sup> δηλός, clear, evident. <sup>13</sup> καταθεματίζω, curse, devote to destruction. <sup>14</sup> ὀμνύω, swear, take an oath. <sup>15</sup> ἀλέκτωρ, ορος, ὁ, rooster, cock. <sup>16</sup> φωνέω, call, crow. <sup>17</sup> μινύσκειν, remember, recall. <sup>18</sup> πρὶν, before, formerly. <sup>19</sup> τρίς, thrice, three times. <sup>20</sup> ἀπαρνεομαι, deny, refuse. <sup>21</sup> κλαίω, weep, weep for. <sup>22</sup> πικρῶς, bitterly.

Πρωῖας<sup>1</sup> δὲ γενομένης, συμβούλιον<sup>2</sup> ἔλαβον πάντες οἱ **27**

ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ

Ἰησοῦ, ὥστε θανατώσαι<sup>3</sup> αὐτόν· καὶ δῆσαντες<sup>4</sup> αὐτόν **2**

ἀπήγαγον<sup>5</sup> καὶ παρέδωκαν αὐτόν Ποντίῳ<sup>6</sup> Πιλάτῳ

τῷ ἡγεμόνι.<sup>7</sup>

Τότε ἰδὼν Ἰούδας<sup>8</sup> ὁ παραδιδούς αὐτόν ὅτι κατεκρίθη,<sup>9</sup> **3**

μεταμεληθεὶς<sup>10</sup> ἀπέστρεψεν<sup>11</sup> τὰ τριάκοντα<sup>12</sup> ἀργύρια<sup>13</sup>

τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, λέγων, **4**

Ἕμαρτον<sup>14</sup> παραδοὺς αἷμα ἁθῶν.<sup>15</sup> Οἱ δὲ εἶπον, Τί

πρὸς ἡμᾶς; Σὺ ὄψει. Καὶ ρίψας<sup>16</sup> τὰ ἀργύρια<sup>13</sup> ἐν τῷ **5**

ναῷ,<sup>17</sup> ἀνεχώρησεν·<sup>18</sup> καὶ ἀπελθὼν ἀπήγγξατο.<sup>19</sup> Οἱ δὲ **6**

ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια<sup>13</sup> εἶπον, Οὐκ ἔξεστιν<sup>20</sup>

βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν,<sup>21</sup> ἐπεὶ<sup>22</sup> τιμὴ<sup>23</sup> αἱματός

ἐστιν. Συμβούλιον<sup>2</sup> δὲ λαβόντες ἡγόρασαν<sup>24</sup> ἕξ αὐτῶν **7**

τὸν ἀγρὸν<sup>25</sup> τοῦ κεραμέως,<sup>26</sup> εἰς ταφὴν<sup>27</sup> τοῖς ξένοις.<sup>28</sup> **8**

<sup>1</sup> πρωῖα, ας, ἡ, early morning. <sup>2</sup> συμβούλιον, ου, τό, counsel, council. <sup>3</sup> θανατώω, put to death, subdue. <sup>4</sup> δέω, bind, tie. <sup>5</sup> ἀπάγω, lead away, lead. <sup>6</sup> Πόντιος, ου, ό, Pontius. <sup>7</sup> ἡγεμών, όνος, ό, governor, leader. <sup>8</sup> Ιούδας, α, ό, Judas, Judah. <sup>9</sup> κατακρίνω, condemn. <sup>10</sup> μεταμέλομαι, regret, repent. <sup>11</sup> ἀποστρέφω, turn away, turn back. <sup>12</sup> τριάκοντα, thirty, 30. <sup>13</sup> ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. <sup>14</sup> ἁμαρτάνω, sin. <sup>15</sup> ἁθῶς, innocent, guiltless. <sup>16</sup> ρίπτω, throw, cast. <sup>17</sup> ναός, ου, ό, temple, shrine. <sup>18</sup> ἀναχωρέω, depart, withdraw. <sup>19</sup> ἀπάγχω, choke, strangle. <sup>20</sup> ἔξεστιν, it is lawful, it is permitted. <sup>21</sup> Κορβαν, gift to God, corban. <sup>22</sup> ἐπεὶ, when, since. <sup>23</sup> τιμή, ἡς, ἡ, honor, price. <sup>24</sup> ἀγοράζω, buy. <sup>25</sup> ἀγρός, ου, ό, field, farm. <sup>26</sup> κεραμέως, έως, ό, potter. <sup>27</sup> ταφή, ἡς, ἡ, burial, burial place. <sup>28</sup> ξένος, strange, stranger.

Διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς<sup>1</sup> ἐκεῖνος Ἀγρὸς<sup>1</sup> Αἵματος, ἕως τῆς  
 σήμερον.<sup>2</sup> Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἰερεμίου<sup>3</sup> τοῦ 9  
 προφήτου, λέγοντος, Καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα<sup>4</sup>  
 ἀργύρια,<sup>5</sup> τὴν τιμὴν<sup>6</sup> τοῦ τετιμημένου,<sup>7</sup> ὃν ἐτιμήσαντο  
 ἀπὸ υἱῶν Ἰσραήλ· καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν<sup>1</sup> τοῦ 10  
 κεραμέως,<sup>8</sup> καθὰ<sup>9</sup> συνέταξέν<sup>10</sup> μοι κύριος.

Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔστη ἔμπροσθεν<sup>11</sup> τοῦ ἡγεμόνος·<sup>12</sup> καὶ 11  
 ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν,<sup>12</sup> λέγων, Σὺ εἶ ὁ  
 βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ, Σὺ  
 λέγεις. Καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι<sup>13</sup> αὐτὸν ὑπὸ τῶν 12  
 ἀρχιερέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, οὐδὲν ἀπεκρίνατο. 13  
 Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Πιλάτος, Οὐκ ἀκούεις πόσα<sup>14</sup> σου  
 καταμαρτυροῦσιν;<sup>15</sup> Καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ πρὸς 14  
 οὐδὲ ἐν ῥῆμα, ὥστε θαυμάζειν<sup>16</sup> τὸν ἡγεμόνα<sup>12</sup> λίαν.<sup>17</sup> 15  
 Κατὰ δὲ ἑορτὴν<sup>18</sup> εἰώθει<sup>19</sup> ὁ ἡγεμὼν<sup>12</sup> ἀπολύειν ἓνα τῷ

<sup>1</sup> ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. <sup>2</sup> σήμερον, today, now. <sup>3</sup> Ἰερεμίας, ου, ὁ, Jeremiah. <sup>4</sup> τριάκοντα, thirty, 30. <sup>5</sup> ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. <sup>6</sup> τιμή, ἧς, ἡ, honor, price. <sup>7</sup> τιμάω, honor, value at a price. <sup>8</sup> κεραμεύς, ἑως, ὁ, potter. <sup>9</sup> καθά, just as, as. <sup>10</sup> συντάσσω, arrange, direct. <sup>11</sup> ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). <sup>12</sup> ἡγεμὼν, ὄνος, ὁ, governor, leader. <sup>13</sup> κατηγορέω, accuse, charge. <sup>14</sup> πόσος, how many? how great? <sup>15</sup> καταμαρτυρέω, bear witness against, testify against. <sup>16</sup> θαυμάζω, am amazed, marvel at. <sup>17</sup> λίαν, greatly, very. <sup>18</sup> ἑορτή, ἧς, ἡ, feast, festival. <sup>19</sup> εἰώθα, be accustomed, to maintain a custom.

ὄχλῳ δέσμιον,<sup>1</sup> ὃν ἤθελον. Εἶχον δὲ τότε δέσμιον<sup>1</sup> 16  
 ἐπίσημον,<sup>2</sup> λεγόμενον Βαραββᾶν.<sup>3</sup> Συνηγμένων οὖν 17  
 αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, Τίνα θέλετε ἀπολύσω  
 ὑμῖν; Βαραββᾶν,<sup>3</sup> ἢ Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον χριστόν; 18  
 Ἦδει γὰρ ὅτι διὰ φθόνον<sup>4</sup> παρέδωκαν αὐτόν. 19  
 Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος,<sup>5</sup> ἀπέστειλεν  
 πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ, λέγουσα, Μηδέν σοι καὶ τῷ  
 δικαίῳ ἐκείνῳ: πολλὰ γὰρ ἔπαθον<sup>6</sup> σήμερον<sup>7</sup> κατ'  
 ὄναρ<sup>8</sup> δι' αὐτόν. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι 20  
 ἔπεισαν τοὺς ὄχλους ἵνα αἰτήσωνται τὸν Βαραββᾶν,<sup>3</sup>  
 τὸν δὲ Ἰησοῦν ἀπολέσωσιν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν<sup>9</sup> 21  
 εἶπεν αὐτοῖς, Τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν;  
 Οἱ δὲ εἶπον, Βαραββᾶν.<sup>3</sup> Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, Τί 22  
 οὖν ποιήσω Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον χριστόν; Λέγουσιν  
 αὐτῷ πάντες, Σταυρωθήτω.<sup>10</sup> Ὁ δὲ ἡγεμὼν<sup>9</sup> ἔφη, Τί 23  
 γὰρ κακὸν ἐποίησεν; Οἱ δὲ περισσῶς<sup>11</sup> ἔκραζον,

<sup>1</sup> δέσμιος, ου, ὁ, prisoner, one bound. <sup>2</sup> ἐπίσημος, splendid, outstanding. <sup>3</sup> Βαραββᾶς, ᾱ, ὁ, Barabbas. <sup>4</sup> φθόνος, ου, ὁ, envy, grudge. <sup>5</sup> βῆμα, τος, τό, judgment seat. <sup>6</sup> πάσχω, I suffered. <sup>7</sup> σήμερον, today, now. <sup>8</sup> ὄναρ, τό, dream. <sup>9</sup> ἡγεμὼν, ὄνος, ὁ, governor, leader. <sup>10</sup> σταυρώω, crucify. <sup>11</sup> περισσῶς, abundantly, exceedingly.

λέγοντες, Σταυρωθήτω.<sup>1</sup> Ἰδὼν δὲ ὁ Πιλάτος ὅτι οὐδὲν 24

ὠφελεῖ,<sup>2</sup> ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος<sup>3</sup> γίνεται, λαβὼν ὕδωρ,

ἀπενίψατο<sup>4</sup> τὰς χεῖρας ἀπέναντι<sup>5</sup> τοῦ ὄχλου, λέγων,

Ἀθῶός<sup>6</sup> εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου:

ὕμεις ὄψεσθε. Καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἶπεν, Τὸ 25

αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. Τότε 26

ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν:<sup>7</sup> τὸν δὲ Ἰησοῦν

φραγελλώσας<sup>8</sup> παρέδωκεν ἵνα σταυρωθῇ.<sup>1</sup>

Τότε οἱ στρατιῶται<sup>9</sup> τοῦ ἡγεμόνος,<sup>10</sup> παραλαβόντες<sup>11</sup> 27

τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον,<sup>12</sup> συνήγαγον ἐπ' αὐτὸν

ὄλην τὴν σπεῖραν:<sup>13</sup> καὶ ἐκδύσαντες<sup>14</sup> αὐτόν, 28

περιέθηκαν<sup>15</sup> αὐτῷ χλαμύδα<sup>16</sup> κοκκίνην.<sup>17</sup> Καὶ 29

πλέξαντες<sup>18</sup> στέφανον<sup>19</sup> ἐξ ἀκανθῶν,<sup>20</sup> ἐπέθηκαν<sup>21</sup> ἐπὶ

τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ κάλαμον<sup>22</sup> ἐπὶ τὴν δεξιὰν

αὐτοῦ: καὶ γονυπετήσαντες<sup>23</sup> ἔμπροσθεν<sup>24</sup> αὐτοῦ

<sup>1</sup> σταυρώω, crucify. <sup>2</sup> ὠφελέω, profit, help. <sup>3</sup> θόρυβος, ου, ὁ, uproar, riot. <sup>4</sup> ἀπονίπτω, wash dirt off. <sup>5</sup> ἀπέναντι, over against, before. <sup>6</sup> ἀθῶος, innocent, guiltless. <sup>7</sup> Βαραββᾶς, ᾱ, ὁ, Barabbas. <sup>8</sup> φραγελλόω, flog, scourge. <sup>9</sup> στρατιώτης, ου, ὁ, soldier. <sup>10</sup> ἡγεμόν, ὄνος, ὁ, governor, leader. <sup>11</sup> παραλαμβάνω, receive, take. <sup>12</sup> πραιτώριον, ου, τό, palace (of the governor). <sup>13</sup> σπεῖρα, ης, ἡ, cohort. <sup>14</sup> ἐκδύω, take off, put off. <sup>15</sup> περιτίθημι, place around, put around. <sup>16</sup> χλαμύς, ὕδος, ἡ, mantle, robe. <sup>17</sup> κόκκινος, scarlet, crimson. <sup>18</sup> πλέκω, plait, weave. <sup>19</sup> στέφανος, ου, ὁ, crown, garland. <sup>20</sup> ἀκανθα, ης, ἡ, thorn, thorn bush. <sup>21</sup> ἐπιτίθημι, lay upon, put. <sup>22</sup> κάλαμος, ου, ὁ, reed, reed-pen. <sup>23</sup> γονυπετέω, fall on the knees, kneel down. <sup>24</sup> ἔμπροσθεν, in front of, before (gen).

ἐνέπαιζον<sup>1</sup> αὐτῷ, λέγοντες, Χαῖρε, ὁ βασιλεὺς τῶν  
 Ἰουδαίων· καὶ ἐμπτύσαντες<sup>2</sup> εἰς αὐτόν, ἔλαβον τὸν 30  
 κάλαμον,<sup>3</sup> καὶ ἔτυπτον<sup>4</sup> εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Καὶ 31  
 ὅτε ἐνέπαιζαν<sup>1</sup> αὐτῷ, ἐξέδυσαν<sup>5</sup> αὐτὸν τὴν χλαμύδα,<sup>6</sup>  
 καὶ ἐνέδυσαν<sup>7</sup> αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἀπήγαγον<sup>8</sup>  
 αὐτὸν εἰς τὸ σταυρῶσαι.<sup>9</sup>

Ἐξερχόμενοι δὲ εὔρον ἄνθρωπον Κυρηναῖον,<sup>10</sup> ὀνόματι 32  
 Σίμωνα· τοῦτον ἠγγάρευσαν<sup>11</sup> ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν<sup>12</sup>  
 αὐτοῦ. Καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον λεγόμενον Γολγοθᾶ,<sup>13</sup> ὃ 33  
 ἐστὶν λεγόμενος Κρανίου<sup>14</sup> Τόπος, ἔδωκαν αὐτῷ πιεῖν 34  
 ὄξος<sup>15</sup> μετὰ χολῆς<sup>16</sup> μεμιγμένον·<sup>17</sup> καὶ γευσάμενος<sup>18</sup>  
 οὐκ ἤθελεν πιεῖν. Σταυρώσαντες<sup>9</sup> δὲ αὐτόν, 35  
 διεμερίσαντο<sup>19</sup> τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον.<sup>20</sup> 36  
 Καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ. Καὶ ἐπέθηκαν<sup>21</sup> 37  
 ἐπάνω<sup>22</sup> τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν αἰτίαν<sup>23</sup> αὐτοῦ

<sup>1</sup> ἐμπαίζω, mock. <sup>2</sup> ἐμπτύω, spit upon. <sup>3</sup> κάλαμος, ου, ὁ, reed, reed-pen. <sup>4</sup> τύπτω, smite, beat. <sup>5</sup> ἐκδύω, take off, put off. <sup>6</sup> χλαμὺς, ὕδος, ἡ, mantle, robe. <sup>7</sup> ἐνδύω, put on, clothe. <sup>8</sup> ἀπάγω, lead away, lead. <sup>9</sup> σταυρόω, crucify. <sup>10</sup> Κυρηναῖος, ου, ὁ, Cyrenian, belonging to Cyrene. <sup>11</sup> ἀγγαρεύω, compel, press into service. <sup>12</sup> σταυρός, οὔ, ὁ, cross. <sup>13</sup> Γολγοθᾶ, ἡ, Golgotha. <sup>14</sup> κρανίον, ου, τό, skull. <sup>15</sup> ὄξος, ους, τό, sour wine, vinegar. <sup>16</sup> χολή, ἥς, ἡ, a bitter herb, gall. <sup>17</sup> μίγνυμι, mix, mingle. <sup>18</sup> γεύομαι, taste, experience. <sup>19</sup> διαμερίζω, divide, distribute. <sup>20</sup> κλῆρος, ου, ὁ, lot, portion. <sup>21</sup> ἐπιτίθημι, lay upon, put. <sup>22</sup> ἐπάνω, above, over (gen). <sup>23</sup> αἰτία, ας, ἡ, cause, reason.



γεγραμμένην, Οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ βασιλεὺς τῶν  
 Ἰουδαίων. Τότε σταυροῦνται<sup>1</sup> σὺν αὐτῷ δύο ληστῆς,<sup>2</sup> 38  
 εἷς ἐκ δεξιῶν καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων.<sup>3</sup> Οἱ δὲ 39  
 παραπορευόμενοι<sup>4</sup> ἐβλασφήμουν<sup>5</sup> αὐτόν, κινοῦντες<sup>6</sup>  
 τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ λέγοντες, Ὁ καταλύων<sup>7</sup> τὸν 40  
 ναὸν<sup>8</sup> καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν,<sup>9</sup> σῶσον  
 σεαυτόν:<sup>10</sup> εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, κατάβηθι ἀπὸ τοῦ  
 σταυροῦ.<sup>11</sup> Ὁμοίως<sup>12</sup> δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες<sup>13</sup> 41  
 μετὰ τῶν γραμματέων καὶ πρεσβυτέρων καὶ  
 Φαρισαίων ἔλεγον, Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ 42  
 δύναται σῶσαι. Εἰ βασιλεὺς Ἰσραὴλ ἐστιν, καταβάτω  
 νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ,<sup>11</sup> καὶ πιστεύσομεν ἐπ' αὐτῷ. 43  
 Πέποιθεν ἐπὶ τὸν θεόν: ῥυσάσθω<sup>14</sup> νῦν αὐτόν, εἰ θέλει  
 αὐτόν. Εἶπεν γὰρ ὅτι θεοῦ εἰμι υἱός. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ 44  
 ληστῆς<sup>2</sup> οἱ συσταυρωθέντες<sup>15</sup> αὐτῷ ὠνείδιζον<sup>16</sup> αὐτόν.

<sup>1</sup> σταυρώω, crucify. <sup>2</sup> ληστής, οὐ, ὁ, robber, brigand. <sup>3</sup> εὐώνυμος, of good name, euph. for left. <sup>4</sup> παραπορευόμεναι, go beside, go past. <sup>5</sup> βλασφημέω, revile, blaspheme. <sup>6</sup> κινέω, move, stir. <sup>7</sup> καταλύω, destroy, lodge. <sup>8</sup> ναός, οὐ, ὁ, temple, shrine. <sup>9</sup> οἰκοδομέω, build up, construct. <sup>10</sup> σεαυτοῦ, yourself, of you. <sup>11</sup> σταυρός, οὐ, ὁ, cross. <sup>12</sup> ὁμοίως, likewise, in like manner. <sup>13</sup> ἐμπαίζω, mock. <sup>14</sup> ῥύομαι, rescue, save. <sup>15</sup> συσταυρώω, crucify together with. <sup>16</sup> ὠνείδιζω, reproach, revile.

Ἀπὸ δὲ ἑκτης<sup>1</sup> ὥρας σκότος<sup>2</sup> ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν 45

ἕως ὥρας ἐνάτης.<sup>3</sup> Περὶ δὲ τὴν ἐνάτην<sup>3</sup> ὥραν 46

ἀνεβόησεν<sup>4</sup> ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, Ἥλι,<sup>5</sup>

Ἥλι,<sup>5</sup> λιμὰ<sup>6</sup> σαβαχθανί;<sup>7</sup> Τοῦτ' ἔστιν, Θεέ μου, Θεέ

μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες;<sup>8</sup> Τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ 47

ἐστῶτων ἀκούσαντες ἔλεγον ὅτι Ἥλιαν<sup>9</sup> φωνεῖ<sup>10</sup> οὗτος.

Καὶ εὐθέως δραμὼν<sup>11</sup> εἷς ἐξ αὐτῶν, καὶ λαβὼν 48

σπόγγον,<sup>12</sup> πλήσας<sup>13</sup> τε ὄξους,<sup>14</sup> καὶ περιθεὶς<sup>15</sup> καλάμῳ,

ἐπότιζεν<sup>17</sup> αὐτόν. Οἱ δὲ λοιποὶ ἔλεγον, Ἄφες, ἴδωμεν 49

εἰ ἔρχεται Ἥλιος<sup>9</sup> σώσων αὐτόν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν 50

κράξας φωνῇ μεγάλῃ ἀφῆκεν τὸ πνεῦμα. Καὶ ἰδού, τὸ 51

καταπέτασμα<sup>18</sup> τοῦ ναοῦ<sup>19</sup> ἐσχίσθη<sup>20</sup> εἰς δύο ἀπὸ

ἄνωθεν<sup>21</sup> ἕως κάτω:<sup>22</sup> καὶ ἡ γῆ ἐσείσθη:<sup>23</sup> καὶ αἱ πέτραι

ἐσχίσθησαν:<sup>20</sup> καὶ τὰ μνημεῖα<sup>25</sup> ἀνέώχθησαν: καὶ 52

πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων<sup>26</sup> ἁγίων ἠγέρθη: 53

<sup>1</sup> ἕκτος, sixth. <sup>2</sup> σκότος, ους, τό, darkness. <sup>3</sup> ἕνατος, ninth. <sup>4</sup> ἀναβοάω, cry out, shout upwards. <sup>5</sup> ἡλί, Eli, my God. <sup>6</sup> λιμὰ, why. <sup>7</sup> σαβαχθανί, thou hast forsaken me. <sup>8</sup> ἐγκαταλείπω, leave behind, forsake. <sup>9</sup> Ἥλιος, ου, ό, Elijah. <sup>10</sup> φωνέω, call, crow. <sup>11</sup> τρέχω, run, exercise myself. <sup>12</sup> σπόγγος, ου, ό, sponge. <sup>13</sup> πλήθω, fill. <sup>14</sup> ὄξος, ους, τό, sour wine, vinegar. <sup>15</sup> περιτίθμι, place around, put around. <sup>16</sup> καλάμος, ου, ό, reed, reed-pen. <sup>17</sup> ποτίζω, give drink to, cause to drink. <sup>18</sup> καταπέτασμα, τος, τό, curtain or veil, veil. <sup>19</sup> ναός, οῦ, ό, temple, shrine. <sup>20</sup> σχίζω, split, separate. <sup>21</sup> ἄνωθεν, from above, again. <sup>22</sup> κάτω, down, below. <sup>23</sup> σείω, shake. <sup>24</sup> πέτρα, ας, ἡ, rock. <sup>25</sup> μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. <sup>26</sup> κοιμάομαι, sleep, fall asleep.

καὶ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνημείων<sup>1</sup> μετὰ τὴν ἔγερσιν<sup>2</sup>  
αὐτοῦ εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ  
ἐνεφανίσθησαν<sup>3</sup> πολλοῖς. Ὁ δὲ ἐκατόνταρχος<sup>4</sup> καὶ οἱ 54  
μετ' αὐτοῦ τηροῦντες τὸν Ἰησοῦν, ἰδόντες τὸν  
σεισμόν<sup>5</sup> καὶ τὰ γενόμενα, ἐφοβήθησαν σφόδρα,<sup>6</sup>  
λέγοντες, Ἀληθῶς<sup>7</sup> θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος. Ἦσαν δὲ ἐκεῖ 55  
γυναῖκες πολλαὶ ἀπὸ μακρόθεν<sup>8</sup> θεωροῦσαι, αἵτινες  
ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας,  
διακονοῦσαι<sup>9</sup> αὐτῷ, ἐν αἷς ἦν Μαρία ἡ Μαγδαληνή,<sup>10</sup> 56  
καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου<sup>11</sup> καὶ Ἰωσή<sup>12</sup> μήτηρ, καὶ ἡ  
μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου.<sup>13</sup>

Ὁψίας<sup>14</sup> δὲ γενομένης, ἦλθεν ἄνθρωπος πλούσιος<sup>15</sup> ἀπὸ 57  
Ἀριμαθαίας,<sup>16</sup> τοῦνομα<sup>17</sup> Ἰωσήφ, ὃς καὶ αὐτὸς  
ἐμαθήτευσεν<sup>18</sup> τῷ Ἰησοῦ: οὗτος προσελθὼν τῷ 58  
Πιλάτῳ, ᾗτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Τότε ὁ

<sup>1</sup> μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. <sup>2</sup> ἔγερσις, εως, ἡ, resurrection, waking up. <sup>3</sup> ἐμφανίζω, manifest, disclose. <sup>4</sup> ἐκατοντάρχης, centurion. <sup>5</sup> σεισμός, οὐ, ὁ, earthquake, storm. <sup>6</sup> σφόδρα, exceedingly, greatly. <sup>7</sup> ἀληθῶς, truly, really. <sup>8</sup> μακρόθεν, from afar, afar. <sup>9</sup> διακονέω, serve, minister. <sup>10</sup> Μαγδαληνή, ἡς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. <sup>11</sup> Ἰάκωβος, James, Jacob. <sup>12</sup> Ἰωσῆς, ἦτος, ὁ, Joses. <sup>13</sup> Ζεβεδαῖος, ου, ὁ, Zebedee. <sup>14</sup> ὄψιμος, late. <sup>15</sup> πλούσιος, rich. <sup>16</sup> Ἀριμαθαία, ας, ἡ, Arimathea. <sup>17</sup> τοῦνομα, by name. <sup>18</sup> μαθητεύω, be a disciple, make a disciple.

Πιλάτος ἐκέλευσεν<sup>1</sup> ἀποδοθῆναι<sup>2</sup> τὸ σῶμα. Καὶ 59  
 λαβὼν τὸ σῶμα ὁ Ἰωσήφ ἐνετύλιξεν<sup>3</sup> αὐτὸ σινδόνι<sup>4</sup>  
 καθαρῷ,<sup>5</sup> καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ καινῷ<sup>6</sup> αὐτοῦ 60  
 μνημείῳ,<sup>7</sup> ὃ ἐλατόμησεν<sup>8</sup> ἐν τῇ πέτρᾳ:<sup>9</sup> καὶ  
 προσκυλίσας<sup>10</sup> λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ<sup>11</sup> τοῦ μνημείου,<sup>7</sup>  
 ἀπῆλθεν. Ἦν δὲ ἐκεῖ Μαρία ἡ Μαγδαληνή,<sup>12</sup> καὶ ἡ 61  
 ἄλλη Μαρία, καθήμεναι ἀπέναντι<sup>13</sup> τοῦ τάφου.<sup>14</sup>  
 Τῇ δὲ ἐπαύριον,<sup>15</sup> ἥτις ἐστὶν μετὰ τὴν Παρασκευήν,<sup>16</sup> 62  
 συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς  
 Πιλάτον, λέγοντες, Κύριε, ἐμνήσθημεν<sup>17</sup> ὅτι ἐκεῖνος ὁ 63  
 πλάνος<sup>18</sup> εἶπεν ἔτι ζῶν, Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. 64  
 Κέλευσον<sup>1</sup> οὖν ἀσφαλισθῆναι<sup>19</sup> τὸν τάφον<sup>14</sup> ἕως τῆς  
 τρίτης ἡμέρας: μήποτε<sup>20</sup> ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ  
 νυκτὸς κλέψωσιν<sup>21</sup> αὐτόν, καὶ εἴπωσιν τῷ λαῷ,  
 Ὑγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν: καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη<sup>22</sup>

<sup>1</sup> κελεύω, order, command. <sup>2</sup> ἀποδίδωμι, give back, pay. <sup>3</sup> ἐντυλίσσω, wrap up, fold up. <sup>4</sup> σινδών, ὄνος, ἡ, fine cloth, linen cloth. <sup>5</sup> καθαρός, clean, pure. <sup>6</sup> καινός, new, fresh. <sup>7</sup> μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. <sup>8</sup> λατομέω, hew out of a rock, hew stones. <sup>9</sup> πέτρα, ας, ἡ, rock. <sup>10</sup> προσκυλίω, roll up to, roll to. <sup>11</sup> θύρα, ας, ἡ, door, gate. <sup>12</sup> Μαγδαληνή, ἡς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. <sup>13</sup> ἀπέναντι, over against, before. <sup>14</sup> τάφος, ου, ὁ, grave, tomb. <sup>15</sup> ἐπαύριον, on the morrow, on the next day. <sup>16</sup> παρασκευή, ἡς, ἡ, preparation. <sup>17</sup> μιμνήσκομαι, remember, recall. <sup>18</sup> πλάνος, deceiver, misleading. <sup>19</sup> ἀσφαλίζω, make secure, fasten. <sup>20</sup> μήποτε, never, lest perchance. <sup>21</sup> κλέπτω, steal. <sup>22</sup> πλάνη, ἡς, ἡ, wandering, error.

χείρων<sup>1</sup> τῆς πρώτης. Ἔφη δὲ αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, 65

Ἔχετε κουστωδίαν·<sup>2</sup> ὑπάγετε, ἀσφαλίσασθε<sup>3</sup> ὡς

οἴδατε. Οἱ δὲ πορευθέντες ἠσφαλίσαντο<sup>3</sup> τὸν τάφον,<sup>4</sup> 66

σφραγίσαντες<sup>5</sup> τὸν λίθον, μετὰ τῆς κουστωδίας.<sup>2</sup>

Ὅψέ<sup>6</sup> δὲ σαββάτων, τῇ ἐπιφωσκούσῃ<sup>7</sup> εἰς μίαν 28

σαββάτων, ἦλθεν Μαρία ἡ Μαγδαληνή,<sup>8</sup> καὶ ἡ ἄλλη

Μαρία, θεωρήσαι τὸν τάφον.<sup>4</sup> Καὶ ἰδού, σεισμὸς<sup>9</sup> 2

ἐγένετο μέγας· ἄγγελος γὰρ κυρίου καταβάς ἐξ

οὐρανοῦ, προσελθὼν ἀπεκύλισεν<sup>10</sup> τὸν λίθον ἀπὸ τῆς

θύρας,<sup>11</sup> καὶ ἐκάθητο ἐπάνω<sup>12</sup> αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἡ ἰδέα<sup>13</sup> 3

αὐτοῦ ὡς ἀστραπή,<sup>14</sup> καὶ τὸ ἔνδυμα<sup>15</sup> αὐτοῦ λευκὸν<sup>16</sup>

ὥσει<sup>17</sup> χιῶν.<sup>18</sup> Ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου<sup>19</sup> αὐτοῦ ἐσείσθησαν<sup>20</sup> 4

οἱ τηροῦντες καὶ ἐγένοντο ὥσει<sup>17</sup> νεκροί. Ἀποκριθεὶς 5

δὲ ὁ ἄγγελος εἶπεν ταῖς γυναιξίν, Μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς·

οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον<sup>21</sup> ζητεῖτε. Οὐκ 6

<sup>1</sup> χείρων, worse. <sup>2</sup> κουστωδία, ας, ἡ, guard. <sup>3</sup> ἀσφαλιζω, make secure, fasten. <sup>4</sup> τάφος, ου, ὁ, grave, tomb. <sup>5</sup> σφραγίζω, seal, set a seal upon. <sup>6</sup> ὅψέ, long after, late. <sup>7</sup> ἐπιφώσκω, dawn, begin. <sup>8</sup> Μαγδαληνή, ἡς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. <sup>9</sup> σεισμὸς, οὔ, ὁ, earthquake, storm. <sup>10</sup> ἀποκυλίω, roll away. <sup>11</sup> θύρα, ας, ἡ, door, gate. <sup>12</sup> ἐπάνω, above, over (gen). <sup>13</sup> ἰδέα, ας, ἡ, form, outward appearance. <sup>14</sup> ἀστραπή, ἡς, ἡ, lightning, brightness. <sup>15</sup> ἔνδυμα, τος, τό, apparel (esp. the outer robe). <sup>16</sup> λευκός, white, bright. <sup>17</sup> ὥσει, like, about. <sup>18</sup> χιῶν, ὄνος, ἡ, snow. <sup>19</sup> φόβος, ου, ὁ, fear, terror. <sup>20</sup> σείω, shake. <sup>21</sup> σταυρώω, crucify.

ἔστιν ὧδε: ἡγέρθη γάρ, καθὼς εἶπεν. Δεῦτε,<sup>1</sup> ἴδετε τὸν  
τόπον ὅπου ἔκειτο<sup>2</sup> ὁ κύριος. Καὶ ταχὺ<sup>3</sup> πορευθεῖσαι 7  
εἶπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι Ἠγέρθη ἀπὸ τῶν  
νεκρῶν: καὶ ἰδού, προάγει<sup>4</sup> ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν:  
ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε: ἰδού, εἶπον ὑμῖν. Καὶ ἐξελθοῦσαι 8  
ταχὺ<sup>3</sup> ἀπὸ τοῦ μνημείου<sup>5</sup> μετὰ φόβου<sup>6</sup> καὶ χαρᾶς  
μεγάλης, ἔδραμον<sup>7</sup> ἀπαγγεῖλαι<sup>8</sup> τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. 9  
Ὡς δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖλαι<sup>8</sup> τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,  
καὶ ἰδού, Ἰησοῦς ἀπήντησεν<sup>9</sup> αὐταῖς, λέγων, Χαίρετε.  
Αἱ δὲ προσελθοῦσαι ἐκράτησαν<sup>10</sup> αὐτοῦ τοὺς πόδας,  
καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ. Τότε λέγει αὐταῖς ὁ Ἰησοῦς: 10  
Μὴ φοβεῖσθε: ὑπάγετε, ἀπαγγεῖλατε<sup>8</sup> τοῖς ἀδελφοῖς  
μου ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ ἐκεῖ με  
ὄψονται.

<sup>1</sup> δεῦτε, come!. <sup>2</sup> κεῖμαι, lie, be laid. <sup>3</sup> ταχύ, quickly, speedily. <sup>4</sup> προάγω, lead forth, go before. <sup>5</sup> μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. <sup>6</sup> φόβος, ου, ὁ, fear, terror. <sup>7</sup> τρέχω, run, exercise myself. <sup>8</sup> ἀπαγγέλλω, announce, report. <sup>9</sup> ἀπαντάω, meet, encounter. <sup>10</sup> κρατέω, grasp, lay hold of.

Πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ, τινὲς τῆς κουστωδίας<sup>1</sup> 11

ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν<sup>2</sup> τοῖς ἀρχιερεῦσιν

ἅπαντα<sup>3</sup> τὰ γενόμενα. Καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν 12

πρεσβυτέρων, συμβούλιόν<sup>4</sup> τε λαβόντες, ἀργύρια<sup>5</sup>

ἱκανὰ<sup>6</sup> ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις,<sup>7</sup> λέγοντες, Εἶπατε 13

ὅτι Οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες ἔκλεψαν<sup>8</sup>

αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων.<sup>9</sup> Καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ 14

τοῦ ἡγεμόνος,<sup>10</sup> ἡμεῖς πείσομεν αὐτόν, καὶ ὑμᾶς

ἀμερίμους<sup>11</sup> ποιήσομεν. Οἱ δὲ λαβόντες τὰ ἀργύρια<sup>5</sup> 15

ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν. Καὶ διεφημίσθη<sup>12</sup> ὁ λόγος

οὗτος παρὰ Ἰουδαίοις μέχρι<sup>13</sup> τῆς σήμερον.<sup>14</sup>

Οἱ δὲ ἔνδεκα<sup>15</sup> μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, 16

εἰς τὸ ὄρος οὗ<sup>16</sup> ἐτάξατο<sup>17</sup> αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. Καὶ ἰδόντες 17

αὐτὸν προσεκύνησαν αὐτῷ: οἱ δὲ ἐδίστασαν.<sup>18</sup> Καὶ 18

προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς, λέγων, Ἐδόθη

<sup>1</sup> κουστωδία, ας, ἡ, guard. <sup>2</sup> ἀπαγγέλλω, announce, report. <sup>3</sup> ἅπας, each, every. <sup>4</sup> συμβούλιον, ου, τό, counsel, council.

<sup>5</sup> ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. <sup>6</sup> ἱκανός, sufficient, able. <sup>7</sup> στρατιώτης, ου, ὁ, soldier. <sup>8</sup> κλέπτω, steal. <sup>9</sup> κοιμάομαι, sleep, fall asleep. <sup>10</sup> ἡγεμών, ὄνος, ὁ, governor, leader. <sup>11</sup> ἀμέριμος, free from care, free from anxiety. <sup>12</sup> διαφημίζω, spread abroad, report. <sup>13</sup> μέχρι, until, as far as (gen). <sup>14</sup> σήμερον, today, now. <sup>15</sup> ἔνδεκα, eleven, 11. <sup>16</sup> οὗ, where, when. <sup>17</sup> τάσσω, arrange, appoint. <sup>18</sup> διστάζω, doubt, waver.

μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. Πορευθέντες 19

μαθητεύσατε<sup>1</sup> πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς

τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου

Πνεύματος· διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα 20

ἐνετειλάμην<sup>2</sup> ὑμῖν· καὶ ἰδού, ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι

πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας<sup>3</sup> τοῦ αἰῶνος.

Ἀμήν.

<sup>1</sup> μαθητεύω, be a disciple, make a disciple. <sup>2</sup> ἐντέλλομαι, command, give orders. <sup>3</sup> συντέλεια, ας, ἡ, completion, end.